
ACTA

České biskupské konference

ROČNÍK 2018 | ČÍSLO **13**

VYDALA ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE

PRAHA, 1. PROSINCE 2018

(PRO VNITŘNÍ POTŘEBU)

Obsah

I. PAPEŽSKÉ DOKUMENTY

1. Poselství k oslavě Světového dne míru 1. ledna 2018.....6
2. Poselství ke Světovému dni migrantů a uprchlíků 14. ledna 2018.. 12
3. Odpověď na výzvy spojené s migranty a uprchlíky:
Dvacet bodů akčního plánu..... 18
4. Poselství ke Světovému dni nemocných 11. února 2018..... 31
5. „Rescriptum ex audientia Ss.mi“ o zřeknutí se úřadu diecézních
biskupů a nositelů úřadu vyžadujících papežské jmenování..... 35
6. Apoštolský list motu proprio „Učit se odcházení“,
kterým se upravuje zřeknutí se úřadu z důvodu věku nositelů
některých úřadů jmenovaných papežem 38
7. Poselství k postní době 2018 41
8. Poselství k Světovému dni mládeže 25. března 2018.....46
9. Poselství ke Světovému dni modliteb za duchovní povolání
22. dubna 2018 53
10. Poselství ke Světovému dni sdělovacích prostředků
13. května 2018..... 57
11. List papeže Františka Božimu lidu 63
12. Poselství ke Světovému dni modliteb za péči o stvoření
1. září 2018 68
13. Poselství ke Světovému dni misí 21. října 2018 72
14. Poselství ke Světovému dni chudých 18. listopadu 2018..... 76
15. List papeže Františka u příležitosti stého výročí vyhlášení
apoštolského listu „Maximum illud“
o činnosti misionářů ve světě..... 83
16. Apoštolský list vydaný z vlastního rozhodnutí (motu proprio):
„Mitis iudex Dominus Iesus“ o reformě kanonického řízení
v záležitostech prohlášení neplatnosti manželství
v Kodexu kanonického práva..... 88
17. Apoštolský list vydaný z vlastního rozhodnutí (motu proprio):
„Mitis et misericors Dominus Iesus“ o reformě kanonického řízení
v záležitostech prohlášení neplatnosti manželství
v Kodexu kánonů východních církví 111

II. DOKUMENTY STÁTNÍHO SEKRETARIÁTU VATIKÁNU, KONGREGACÍ A PAPEŽSKÝCH RAD

1. Kongregace pro svatořečení: Instrukce ohledně ostatků
v církvi – jejich pravost a uchovávání..... 136
2. Kongregace pro nauku víry: Instrukce ohledně věroučných
komisí při biskupských konferencích 149
3. Kongregace pro východní církve:
Sbírka na Svatou zemi 2018 230
4. List Kongregace pro nauku víry o některých aspektech
křesťanské spásy „Placuit Deo“ 233
5. Kongregace pro evangelizaci národů: Dopis kardinála Fernanda
Filoniho pro Mimořádný misijní měsíc říjen 2019 243
6. Kongregace pro evangelizaci národů: Dopis kardinála Fernanda
Filoniho pro Mimořádný misijní měsíc říjen 2019 – II. 247
7. Kongregace pro klérus:
Poselství ke Dni za posvěcení kněží 2018 251
8. Kongregace pro nauku víry a Dikasterium pro službu integrálnímu
lidskému rozvoji: Úvahy pro etické rozlišování týkající se některých
aspektů současného ekonomicko-finančního systému 256
9. Dokument Dikasteria pro laiky, rodinu a život o křesťanské
perspektivě sportu a lidské osoby „Vydávat ze sebe to nejlepší“ ..289
10. Dokument Státního sekretariátu o ochraně vyobrazení a erbů
týkajících se papeže nebo Vatikánského státu..... 348

III. DOKUMENTY A SDĚLENÍ ČBK

1. Obecně závazné nařízení ČBK
ve věcech správy církevního majetku 358
2. Pastýřský list kardinála Dominika Duky
k translaci kardinála Berana.....362
3. Společný list českých a moravských biskupů
ke schvalování tzv. Istanbulské úmluvy 365
4. Stanovisko k záměru ratifikace Istanbulské úmluvy.....368
5. Oznámení 373

IV. RŮZNÉ

1. Mons. Duarte da Cunha: Evropa a církev v Evropě..... 376
2. Kardinál Angelo Bagnasco: Pravda a kultura života – Pozdrav ze setkání představitelů biskupských konferencí střední a východní Evropy, 6.–7. září 2018 v Bratislavě 396
3. Komuniké zo stretnutia predstaviteľov biskupských konferencií stredo-východnej Európy „Pravda a kultúra života“, 6.–7. septembra 2018 v Bratislave 402
4. Závěrečná zpráva z plenárního zasedání Rady evropských biskupských konferencí (CCEE), 13. – 16. září 2018 v Poznani ... 405
5. Kardinál Carlo Maria Martini: Modlitba za Evropu 408

I.

PAPEŽSKÉ
DOKUMENTY

1. POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA K 51. SVĚTOVÉMU DNI MÍRU 1. LEDNA 2018

Migranti a uprchlíci: muži a ženy hledající mír

1. Mírové přání

Mír všem lidem a všem národům země! Pokoj, který andělé zvěstují pastýřům o vánoční noci,¹ je velikou touhou všech lidí i všech národů, především těch, které už déle pociťují jeho nedostatek. Mezi těmi, jež nosím ve svém srdci a za něž se modlím, chci znovu připomenout oněch více než dvě stě padesát milionů migrantů ve světě, z nichž dvacet dva a půl milionu jsou uprchlíci. Jsou to – jak prohlašoval můj milovaný předchůdce Benedikt XVI. – „muži, ženy, děti, mladí i staří hledající místo pro život v pokoji“². Proto, aby ho našli, je řada z nich připravena riskovat život na cestě, která je v mnoha případech dlouhá a nebezpečná, musí podstupovat námahu a utrpení, čelit plotům a zdem postaveným ve snaze zabránit jim v dosažení jejich cíle.

V duchu milosrdenství objímáme všechny ty, kdo jsou na útěku před válkou a hladem, anebo jsou nuceni opustit svou zemi kvůli diskriminaci, pronásledování, chudobě a zničenému životnímu prostředí.

Uvědomujeme si, že otevřít svá srdce vůči utrpení druhých nestačí. Předtím, než se naši bratři a sestry budou moci vrátit a žít v míru bezpečného domova, bude třeba vykonat ještě mnoho. Přijmout druhého vyžaduje konkrétní úsilí, řetězec pomoci a dobrotivosti, bdělou a chápající pozornost, zodpovědné zvládání nových komplexních situací, které se často přidávají k mnoha jiným, již existujícím problémům, a stejně tak jsou potřebné i zdroje, jež bývají vždy omezené. Budou-li se vládnoucí představitelé národů řídit ctností obezřetnosti, dokážou

---

1 Lk 2,14.

2 *Angelus*, 15. ledna 2012.

tyto naše bratry a sestry přijímat, podporovat, chránit a začleňovat tím, že stanoví praktická opatření „v takové míře, aby byl zachován správný řád věcí umožňující toto začlenění“³. Mají přesně vymezenou zodpovědnost za země, které jsou jim svěřeny, jejichž spravedlivá práva a harmonický rozvoj musí zajišťovat, aby nebyli jako bláhový stavitel, který udělal špatné propočty a nedokázal dokončit započatou stavbu věže.⁴

2. Proč je uprchlíků a migrantů tolik

S blížícím se Velkým jubileem dvoutisícího výročí události, kdy andělé v Betlémě zvěstovali lidem pokoj, připočetl svatý Jan Pavel II. rostoucí počet uprchlíků k důsledkům „nekonečného a hrozného sledu válek, konfliktů, genocid a ‚etnických čistek‘“⁵, které poznamenaly dvacáté století. Ani nové století zatím nepřineslo skutečný obrat; ozbrojené konflikty a jiné formy organizovaného násilí nadále způsobují přemísťování obyvatelstva v rámci státních hranic i mimo ně.

Lidé však migrují i z jiných důvodů, z nichž prvním je „touha po lepším životě často spojovaná se snahou nechat za zády ‚beznadej‘ pramenící z vidiny budoucnosti, kterou nelze vybudovat“⁶. Lidé odcházejí, aby se znovu připojili ke své rodině, aby našli příležitost k práci nebo získali přístup ke vzdělání; kdo nepožívá tato práva, nemůže žít v pokoji. Stejně tak, jak jsem zdůraznil v encyklice *Laudato si'*, „je tragické, že se zvyšuje počet migrantů, kteří utíkají před bídou umocněnou devastací životního prostředí“⁷.

Většina lidí migruje regulární cestou, ale někteří používají i jiné způsoby především proto, že jsou zoufalí, když jim jejich vlast nezajišťuje bezpečnost ani žádný výhled do budoucnosti a každý legální postup se zdá být neuskutečnitelný, zablokovaný nebo příliš pomalý.

V mnoha cílových zemích je velice rozšířena rétorika zdůrazňující rizika pro národní bezpečnost a zátěž způsobenou přijetím nově příchozích, čímž se znevažuje lidská důstojnost, která má být příznána všem

---

3 Jan XXIII., enc. *Pacem in terris*, 57.

4 Srov. *Lk* 14, 28-30.

5 *Poselství ke Světovému dni míru 2000*, 3.

6 Benedikt XVI., *Poselství ke Světovému dni migrantů a uprchlíků 2013*.

7 Č. 25.

jakožto Božím synům a dcerám. Mnozí podněcují strach z migrantů, možná z politických důvodů, a místo úsilí o pokoj rozsévají násilí, rasovou diskriminaci a xenofobii, jež způsobují velkou starost všem, jimž leží na srdci ochrana každé lidské bytosti.⁸

Všechny údaje, jimiž disponuje mezinárodní společenství, ukazují, že globální migrace bude i nadále znakem naší budoucnosti. Někteří ji považují za hrozbu. Já vás však vyzývám, abyste se na ni dívali s důvěrou jako na příležitost pro vytváření budoucnosti naplněné pokojem.

3. S kontemplativním pohledem

Takovýto pohled je posilován moudrostí víry, která je schopná postřehnout, že „všichni patří k jedné jediné rodině, migranti i obyvatelé, kteří je přijímají, a všichni mají stejné právo využívat pozemských statků, jejichž určení je všeobecné, jak učí sociální nauka církve. Zde nacházejí svůj základ solidarita a schopnost sdílet je s ostatními.“⁹ Tato slova nám znovu předkládají obraz nového Jeruzaléma. Kniha proroka Izaiáše (kap. 60) a potom Apokalypsa (kap. 21) ho popisují jako město s branami stále otevřenými, aby tam mohli vstoupit lidé všech národů, kteří ho obdivují a naplňují bohatstvím. Pokoj je vládcem, který ho vede, a spravedlnost je principem, který řídí soužití v jeho nitru.

Tento kontemplativní pohled máme obrátit i na město, kde žijeme, „totiž pohled víry, která objevuje Boha, jenž přebývá v jeho domech, na jeho ulicích a náměstích. (...) a prosazuje solidaritu, bratrství, touhu po dobru, pravdě a spravedlnosti“;¹⁰ jinými slovy: uskutečňovat příslib pokoje.

Pohled na migranty a uprchlíky nám umožní objevit, že nepřicházejí s prázdnýma rukama, ale spolu s jim vlastním kulturním dědictvím přinášejí odvahu, schopnosti, energii a touhu, a tak obohacují životy národů, které je přijímají. Díky tomuto pohledu si dokážeme

---

8 Srov. *Projev k národním zodpovědným za pastorační migrancí, kteří se zúčastnili setkání organizovaném Radou evropských biskupských konferencí (CCEE)*, 22. září 2017.

9 Benedikt XVI., *Poselství ke Světovému dni migrantů a uprchlíků 2011*.

10 Apoštol. exhort. *Evangelii gaudium*, 71.

všimnout i kreativity, vytrvalosti a obětavosti nesmírného počtu lidí, rodin a komunit, které ve všech částech světa migrantům a uprchlíkům otevírají dveře i srdce, a to i tam, kde zdroje nejsou příliš hojné.

Tento kontemplativní pohled povede v neposlední řadě i k prozření představitelů veřejného života, kteří tak budou schopni prosazovat vstřícnou politiku vůči migrantům a uprchlíkům, a to až po nejzazší „míru zachování správného řádu věcí“¹¹, a budou tedy brát v úvahu požadavky všech členů jedné lidské rodiny a dobro každého z nich.

Ten, kdo je inspirován tímto pohledem, bude schopen rozpoznávat výhonky pokoje, které už vyrážejí, a bude pečovat o jejich růst. Bude tak proměňovat naše města, často rozdělená a polarizovaná konflikty, které se týkají právě přítomnosti migrantů a uprchlíků, v místa pokoje.

4. Čtyři milníky pro činnost

Nabídnout žadatelům o azyl, uprchlíkům, migrantům a obětem obchodu s lidmi možnost nalezení pokoje, který hledají, vyžaduje strategii zahrnující čtyři činnosti: přijímat, chránit, podporovat a začleňovat.¹²

„Přijímat“ znamená požadavek rozšiřování možností legálního vstupu, nenutit uprchlíky a migranty, aby se uchýlovali do míst, kde je čeká pronásledování a násilí, a obavu o národní bezpečnost vyvažovat péčí o základní lidská práva. Písmo nám připomíná: „Nezapomínejte na pohostinnost, protože tak přijali někteří ve svém domě anděly, aniž to tušili.“¹³

„Chránit“ připomíná povinnost uznávat a ochraňovat nezcizitelnou důstojnost těch, kdo prchají před reálným ohrožením a hledají azyl a bezpečí, a zabránit jejich vykořisťování. Mám na mysli zvláště ženy a děti, které jsou nejvíce vystaveny nebezpečí a hrozí jim zneužívání, jež z nich může učinit i otroky. Bůh nikoho nediskriminuje: „Hospodin ochraňuje ty, kdo jsou bez domova, ujímá se sirotka i vdovy.“¹⁴

---

11 Jan XXIII., enc. *Pacem in terris*, 57.

12 *Poselství ke Světovému dni migrantů a uprchlíků 2018*, 15. srpna 2017.

13 *Žid* 13,2.

14 *Žalm* 146,9.

Výraz „podporovat“ odkazuje na podporu celkového rozvoje osobnosti migrantů a uprchlíků. Mezi mnohými nástroji, které mohou být v tomto úkolu nápomocny, bych chtěl zdůraznit, že je důležité zajistit dětem a mladým přístup ke vzdělání na všech úrovních; tak budou moci nejen rozvíjet a zúročovat své vlastní vlohy, ale rovněž budou ve větší míře schopni jít vstříc druhým a pěstovat ducha dialogu místo uzavřenosti a konfliktu. Bible učí, že Bůh „zjednává právo sirotku a vdově“, a proto nabádá: „Milujte tedy hosta, neboť jste byli hosty v egyptské zemi.“¹⁵

A konečně „začleňovat“ znamená umožnit uprchlíkům a migrantům, aby se plně zapojovali do života společnosti, která je přijímá, v duchu vzájemného obohacování a plodné spolupráce místních komunit při prosazování celkového rozvoje lidské osobnosti. Tak jak píše svatý Pavel: „Proto už nejste cizinci a přistěhovalci, ale spoluobčané ostatních křesťanů a členové Boží rodiny.“¹⁶

5. Návrh dvou mezinárodních dohod

Ze srdce si přeji, aby tento duch oživoval proces, který během roku 2018 povede Organizaci spojených národů k uzavření a schválení dvou celosvětových dohod: jedné pro bezpečnou, řádnou a regulérní migraci, druhé týkající se uprchlíků. Jako dohody sdílené na globální úrovni budou tyto smlouvy vytvářet referenční rámec pro politické návrhy a praktická opatření. Proto je důležité, aby byly inspirovány soucitem, prozíravostí a odvahou tak, aby využily každé příležitosti k pokroku ve věci vytváření míru; pouze tak nekapituluje potřebný realismus mezinárodní politiky před cynismem a globalizací lhostejnosti.

Dialog a koordinace jsou totiž pro mezinárodní společenství potřebou a povinností jemu vlastní. Tak je možné, aby i méně bohaté státy přijímaly větší počet uprchlíků přicházejících ze zahraničí, anebo aby je přijímaly lépe, pokud jim mezinárodní spolupráce zabezpečí přístup k potřebným fondům.

---

15 5 Mojž 10,18-19.

16 Ef 2,19.

Sekce pro migranty a uprchlíky Dikasteria pro službu integrálnímu lidskému rozvoji navrhla 20 bodů,¹⁷ které představují konkrétní linii pro uskutečnění výše zmíněných čtyř pilířů jak v rámci veřejné politiky, tak i pokud jde o formování názorů a činnost křesťanských společenství. Tyto a jiné kroky mají vyjádřit zájem katolické církve o proces směřující k přijetí zmíněných celosvětových dohod Organizace spojených národů. Tento zájem je potvrzením všeobecné pastorační péče, která se zrodila spolu s církví a v mnoha jejích aktivitách pokračuje až do dnešních dnů.

6. Pro náš společný dům

Inspirují nás slova svatého Jana Pavla II.: „Pokud ‚sen‘ o světě v míru je sdílen mnohými, pokud se doceneňuje přínos migrantů a uprchlíků, může se lidstvo stále více stávat rodinou všech a naše země skutečným ‚společným domem‘.“¹⁸ Během dějin mnozí uvěřili v tento ‚sen‘ a to, co vykonali, dosvědčuje, že se nejedná o neuskutečnitelnou utopii.

Mezi všemi můžeme jmenovat svatou Františku Xaverii Cabrini, jejíž sté výročí zrození pro nebe připadá na rok 2017. Dnes, 13. listopadu, oslavuje mnoho církevních společenství její památku. Tato malá velká žena, která zasvětila svůj život službě migrantům a stala se jejich nebeskou patronkou, nás učila, jak můžeme tyto své bratry a sestry přijímat, chránit, podporovat a začleňovat. Kéž na její přimluvu nám všem dá Pán zakusit, že „ti, kdo usilují o pokoj, rozsévají v pokoji semeno, jehož plodem je spravedlnost“.¹⁹

Ve Vatikánu 13. listopadu 2017

Památka svaté Františky Xaverie Cabrini, patronky migrantů

FRANTIŠEK

---

17 20 bodů pro pastorační činnost a 20 bodů činnosti pro globální pakty, 2017; viz také Dokument OSN A/72/528.

18 Poselství ke Světovému dni migrantů a uprchlíků 2004, 6.

19 Jak 3,18.

2.

**POSELSTVÍ
SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA
KE SVĚTOVÉMU DNI
MIGRANTŮ A UPRCHLÍKŮ
14. LEDNA 2018**

*Přijímat, chránit, podporovat
a začleňovat migranty a uprchlíky*

Drazí bratři a sestry!

„S cizincem, který bude s vámi přebývat, musíte jednat jako s jedním z vás. Budeš ho milovat jako sebe samého, neboť i vy jste byli cizinci v egyptské zemi: Já jsem Hospodin, váš Bůh“ (3 Moj 19,34).

Během prvních let svého pontifikátu jsem opakovaně vyjadřoval zvláštní starost o smutnou situaci tolika migrantů a uprchlíků, kteří utíkají před válkami, pronásledováními, před přírodními katastrofami a chudobou. Nepochybně se jedná o „znamení časů“, která jsem se snažil číst s prosbou o světlo Ducha Svatého, počínaje mou návštěvou ostrova Lampedusa 8. července 2013. Ustanovením nového Dikasteria pro službu integrálnímu lidskému rozvoji jsem chtěl, aby jedno zvláštní oddělení, na čas (*ad tempus*) podřízené přímo mému bezprostřednímu vedení, vyjadřovalo starost církve o migranty, vysídlence, uprchlíky a oběti obchodu s lidmi. Každý cizinec, který tluče na naše dveře, je pro nás příležitostí k setkání s Ježíšem Kristem, který se sám ztotožnil s přijímaným nebo odmítaným cizincem v každé době (srov. Mt 25,35.43). Pán svěřuje mateřské lásce církve každou lidskou bytost, nucenou opustit svoji vlast při hledání lepší budoucnosti.¹ Tato starostlivost musí být vyjadřována konkrétně v každé etapě migrační zkušenosti: od vydání se na cestu až k příjezdu a návratu. Jde o velkou odpovědnost, o kterou se církev chce dělit se všemi věřícími a také

1

Srov. Pius XII., Apoštolská konstituce *Exsul familia*, Tit. I, I.

s muži i ženami dobré vůle, kteří jsou povoláni s velkorysostí, horlivostí, moudrostí a prozíravostí odpovědět podle vlastních možností na početné výzvy, kladené současnými migracemi.

V souvislosti s tím chci znovu říct, že „naše společná odpověď by mohla vycházet ze čtyř sloves, opírajících se o principy nauky církve: přijímat, chránit, podporovat a začleňovat“².

Vzhledem k současné situaci termín *přijímat* znamená především nabízet migrantům a uprchlíkům širší možnosti bezpečného a legálního vstupu do cílových zemí. Proto by bylo žádoucí zjednodušit a zrychlit proces vydávání humanitárních vstupních víz a víz kvůli sjednocení rodin. Zároveň bych si přál, aby země ve větším počtu přijaly zasvě programy soukromého a společného *spenzorování* a otevřely humanitární koridory pro nejvíce zranitelné uprchlíky. Kromě toho by bylo vhodné postarat se o časově omezená speciální víza pro osoby, které utíkají z válečných konfliktů do sousedních zemí. Vhodným řešením nejsou kolektivní a svévolné deportace migrantů a uprchlíků, zvláště pokud mají být vráceni do zemí, které nemohou zaručit respektování důstojnosti a základních lidských práv.³ Znovu chci zdůraznit, že je důležité nabízet migrantům a uprchlíkům vhodné a důstojné prvotní ubytování. Zdá se, že „programy rozšířeného přijetí, které už v různých oblastech fungují, vskutku usnadňují osobní setkání, umožňují lepší kvalitu poskytovaných služeb a nabízejí větší záruky úspěšného procesu“⁴. Zásada ústředního postavení lidské osoby, vážně zdůrazněná mým milovaným předchůdcem Benediktem XVI.,⁵ nás zavazuje předřazovat vždy osobní bezpečnost bezpečnosti národní. V návaznosti na to je potřeba vhodně formovat zaměstnance odpovědné za hraniční kontroly. Situace migrantů, žadatelů o azyl a uprchlíků vyžaduje, aby jim byla zajištěna osobní bezpečnost a přístup k základním službám. Ve jménu základní důstojnosti každého člověka je potřebné usilovat o to, aby jako alternativa k detenčním

---

2 *Promluva k účastníkům mezinárodního fóra „Migrace a mír“*, 21. února 2017.

3 Srov. Intervence stálého pozorovatele Svatého stolce na 103. zasedání Rady IOM (Mezinárodní organizace pro migraci), 26. listopadu 2013.

4 *Promluva k účastníkům mezinárodního fóra „Migrace a mír“*, 21. února 2017.

5 Srov. Benedikt XVI., encyklika *Caritas in Veritate*, 47.

táborům byla upřednostňována jiná řešení pro ty, kteří vstupují na národní území bez povolení.⁶

Druhý výraz, *chránit*, se soustřeďuje na celou řadu aktivit zaměřených na obranu práv a důstojnosti migrantů a uprchlíků nezávisle na jejich *migračním statutu (status migratorio)*⁷. Tato ochrana začíná už v jejich vlasti a spočívá v nabídce jistých a ověřených informací ještě před jejich odchodem a také v záchraně před praktikami ilegálního náboru.⁸ Tato pomoc by, nakolik je to možné, měla pokračovat v cílové zemi a zajistit migrantům vhodnou konzulární péči, právo mít neustále v držení doklady osobní totožnosti, rovný přístup ke spravedlnosti, možnost otevřít si bankovní účty a minimální zajištění životních potřeb. Jsou-li vhodně uznané a oceněné schopnosti a odbornosti migrantů, žadatelů o azyl a uprchlíků, mohou představovat skutečné zdroje pro společenství, která je přijímají.⁹ Proto si přeji, aby při respektu k jejich důstojnosti, jim byla umožněna svoboda pohybu v přijímající zemi, dána možnost pracovat a přístup k telekomunikačním prostředkům. Pro ty, kteří se rozhodnou vrátit se do vlasti, podtrhuji příležitost rozvíjet programy pracovního a sociálního znovu začlenění. Mezinárodní úmluva o právech dítěte předkládá univerzální právní základnu zaměřenou na ochranu nezletilých migrantů. Bude nutné vyhnout se jakékoli formě detence vůči nim z důvodu jejich migračního *statutu*, přičemž jim má být zajištěn řádný přístup k základnímu i střednímu vzdělání. Zároveň je nutné garantovat jim řádný pobyt až do dovršení dospělosti i možnost pokračovat ve studiích. Pro nezletilé bez doprovodu nebo oddělené od jejich rodin je důležité postarat se o programy dočasného opatrovnictví nebo péče.¹⁰ Při respektu k všeobecnému právu na národní příslušnost, ať je toto

---

6 Srov. Intervence stálého pozorovatele Svatého stolce na XX. zasedání Rady pro lidská práva, 22. června 2012.

7 Srov. Benedikt XVI., encyklika *Caritas in Veritate*, 62.

8 Srov. Papežská rada pro pastorační migrantů a itinerantů, instrukce *Erga migrantes caritas Christi*, 6.

9 Srov. Benedikt XVI., *Promluva k účastníkům VI. světového kongresu pro pastorační migrantů a uprchlíků*, 9. listopadu 2009.

10 Srov., Benedikt XVI., *Poselství ke Světovému dni migrantů a uprchlíků 2010*, stálý pozorovatel Svatého stolce na XXVI. řádném zasedání Rady pro lidská práva o lidských právech migrantů, 13. června 2014.

právo uznáno a náležitě přiznáno všem chlapcům a dívkám v okamžiku jejich narození. Bezdomovectví, ve kterém se někdy migranti a uprchlíci ocitají, lze snadno zabránit prostřednictvím „zákonodárství o občanství, které odpovídá základním zásadám mezinárodního práva“¹¹. Migrační *statut* by neměl omezovat přístup k národní zdravotní asistenci a k důchodovým systémům, stejně jako přenesení jejich příspěvků v případě repatriace.

Podporovat znamená podstatně se nasazovat, aby všichni migranti a uprchlíci a také společenství, která je přijímají, se mohli rozvíjet ve všech lidských dimenzích podle vůle Stvořitele.¹² Z nich zvláště má být uznána správná hodnota náboženského rozměru tím, že všem cizincům, přítomným na daném území, bude zajištěna svoboda náboženského vyznání a praxe. Mnozí migranti a uprchlíci mají odbornosti, které ať jsou vhodně uznány a zhodnoceny. Od chvíle, kdy je „lidská práce pro svoji povahu zaměřena na sjednocení lidí“¹³, vybízím k hojnému úsilí, aby bylo podporováno sociálně-pracovní zapojení migrantů a uprchlíků, se zajištěním možnosti pracovat, učit se jazyku i uvědomělému občanství a se zajištěním informací v jejich původních jazycích pro všechny – včetně žadatelů o azyl. V případě nezletilých migrantů má být jejich zapojení do pracovních aktivit provázeno prevencí před zneužíváním a ohrožením jejich normálního růstu. Benedikt XVI. v roce 2006 upozorňoval, že rodina má být v migračním kontextu „místem a zdrojem životní kultury a činitelem pro osvojení si hodnot“¹⁴. Její celistvost má být vždycky podporována napomáháním rodinnému shledání se včleněním prarodičů, sourozenců, synovců a neteří, aniž by se to podmiňovalo ekonomickými požadavky. Invalidním migrantům, žadatelům o azyl a uprchlíkům ať je zajištěna větší pozornost a pomoc. I přes všechna záslužná úsilí až dosud vynaložená ze strany mnoha zemí prostřednictvím mezinárodní spolupráce a humanitární pomoci si velmi přejí, aby při rozdělování takové pomoci byly brány v úvahu potřeby (například lékařská

---

11 Papežská rada pro pastorační migrantů a itinerantů a Papežská rada Cor Unum, *Přijímat Krista v uprchlících a v lidech násilně odvoštěných*, 2013, 70.

12 Srov. Pavel VI., encyklika *Populorum progressio*, 14.

13 Jan Pavel II., encyklika *Centesimus annus*, 27.

14 Srov., Benedikt XVI., *Poselství ke Světovému dni migrantů a uprchlíků 2007*.

a sociální péče nebo vzdělání) rozvojových zemí, které přijímají vlny uprchlíků a migrantů, a zároveň aby mezi adresáty pomoci byla zařazena místní společenství, nacházející se v materiálním nedostatku a zranitelnosti.¹⁵

Poslední výraz *začleňování* je zamýšlen v rovině příležitostí mezikulturního obohacení, příležitostí poskytnutých přítomností migrantů a uprchlíků. Integrace není „asimilace, vedoucí k potlačení nebo zapomnění vlastní kulturní identity. Kontakt s druhým vede spíše k objevení jeho ‚tajemství‘, otevření se mu a přijetí jeho platných hodnot, což přispěje k většímu vzájemnému poznání. Je to dlouhodobý proces, který vede k utváření společností a kultur, aby byly stále více odleskem rozmanitosti lidem daných Božích darů“¹⁶. Takový proces může být urychlen nabídkou občanství, osvobozeného od ekonomických a jazykových nároků i procesů, zvláštního režimu pro migranty, kteří by se díky němu mohli těšit z dlouhého pobytu v zemi. Znovu trvám na nezbytnosti každým způsobem upřednostňovat kulturu setkání, rozšiřováním možností interkulturní výměny, zachycením a šířením správných praktik integrace a rozvojem programů zaměřených na přípravu místních komunit na procesy začleňování. Rád bych upozornil na zvláštní případy cizinců nucených opustit kvůli humanitární krizi zemi, do které byli přijati. Těmto lidem je potřeba zajistit vhodnou asistenci pro repatriaci a programy pro pracovní a znovu začlenění ve své vlasti. Církev je v souladu se svou pastorační tradicí připravená pomoci jako první při uskutečňování všech iniciativ výše předložených, ovšem pro dosažení požadovaných výsledků je nezbytná pomoc politiků a občanské společnosti, každého podle jeho vlastní odpovědnosti.

Během summitu OSN v New Yorku 19. září 2016 vyjádřili světoví představitelé vůli zasadit se za migranty a uprchlíky, za záchranu jejich životů a za obranu jejich práv, a sdílet tuto odpovědnost na globální rovině. Za tímto účelem se země zavázaly připravit a schválit do

---

15 Srov. Papežská rada pro pastorační migrace a itinerantů a Papežská rada Cor Unum, *Přijímat Krista v uprchlících a v lidech násilně odvečených*, 2013, 30–31.

16 Jan Pavel II., *Poselství ke Světovému dni migrantů a uprchlíků 2005*, 24. listopadu 2004.

konce roku 2018 dvě globální dohody (*Global Compacts*), věnované jednak uprchlíkům a jednak migrantům.

Drazí bratři a sestry, ve světle těchto započatých procesů představují následující měsíce privilegovanou příležitost k předložení a podpoře zcela konkrétních akcí, pro které jsem chtěl komentovat (časovat) čtyři slovesa. Zvu vás tedy, abyste využili každé příležitosti a sdíleli toto poselství se všemi politickými a sociálními představiteli, kteří jsou zapojeni – nebo mají zájem se podílet – v procesu, jenž povede ke schválení oněch dvou globálních dohod.

Dnes, 15. srpna, si připomínáme slavnost Nanebevzetí Panny Marie. Boží Matka, která přímo na sobě zakusila tvrdost vyhnanství (srov. Mt 2,13-15), láskyplně doprovázela svého Syna po cestě na Kalvárii a nyní se věčně účastní slávy. Její mateřské přímlově svěřujeme naděje všech migrantů a uprchlíků na světě a touhy společenství, která je přijímají, abychom se všichni, v souladu s vrcholným Božím přikázáním, učili milovat bližního, cizince, jako sebe samotné.

Vatikán, 15. srpna 2017

Slavnost Nanebevzetí blahoslavené Panny Marie

FRANTIŠEK

3. ODPOVĚDĚT NA VÝZVY SPOJENÉ S MIGRANTY A UPRCHLÍKY

DVACET BODŮ AKČNÍHO PLÁNU

Katolická církev po staletí pomáhala a věnovala zvláštní pastorační pozornost lidem, kteří se stali součástí migrace. Dnes, kdy jsme svědky jednoho z největších pohybů uprchlíků a vysídlelců nedávné historie, církev cítí své povolání pokračovat v tomto díle v solidaritě s vysídlenými lidmi a s mezinárodním společenstvím.

Zatímco veliké masy lidí jsou nuceny opustit své vlastní domovy a rodiny kvůli pronásledování, násilí, přírodním katastrofám a bídě, je třeba uznat, že migrace je přirozenou lidskou odpovědí na krizi a dokladem vrozené touhy každého člověka po štěstí a po radosti z lepšího života. Tato skutečnost má se svými důležitými materiálními a duchovními rozměry významný dopad na postoje a reakce lidí na celém světě.

I v současné krizi nás zkušenost učí, že lze najít společné, efektivní a praktické odpovědi. Církev se zaměřuje na spolupráci s mezinárodním společenstvím za účelem účinného řešení ochrany důstojnosti, práv a svobody všech subjektů přesunů včetně nucených migrantů, žadatelů o azyl, uprchlíků a vnitřních vysídlelců.

Procesy, kterými Organizace spojených národů začala vypracovávat dvě tzv. *globální dohody (Global Compact)* – jednu zaměřenou na bezpečnou, spořádanou a legitimní migraci a další na uprchlíky – představují jedinečnou šanci přinést komplexní odpověď v rámci mezinárodní spolupráce a sdílené odpovědnosti.

Církev již vícekrát vyjádřila svůj postoj k mnoha tématům, která budou zahrnuta do *globálních dohod*, a na základě své dlouhodobé a bohaté zkušenosti má v úmyslu aktivně přispět k oběma procesům. Za účelem podpory tohoto projektu vypracovala sekce pro migranty a uprchlíky (Dikasterium pro službu integrálnímu lidskému rozvoji) ve Vatikánu, po konzultaci s různými biskupskými konferencemi a katolickými nevládními organizacemi angažovanými v tomto sektoru, následujících **Dvacet bodů akčního plánu**. Body byly schváleny

Svatým otcem. Jsou založeny na tzv. nejlepší praxi, která charakterizuje konkrétní odpověď církve na potřeby migrantů a uprchlíků. Nenárokují si vyčerpat bohaté učení církve o migraci a azylu, ale řadí se k praktickým úvahám, které katoličtí i nekatoličtí činitelé mohou použít pro doplnění a prohloubení svého dialogu s vládami s ohledem na globální dohody. **Dvacet bodů** podporuje sérii účinných a ověřených opatření, která ve svém celku tvoří celistvou odpověď na výzvy dnešní doby. V souladu s magisteriem papeže Františka vycházejí body z oblasti čtyř sloves: *přijímat, chránit, podporovat a začleňovat*. Každé sloveso vyjadřuje aktivitu a vyzývá k ní. Předpokladem je začít od toho, co je v současné době realizovatelné, a pokračovat k cíli: vybudovat společný domov otevřený a dosažitelný pro všechny. Je naší upřímnou nadějí, že předložené body budou průvodcem pro politické činitele a pro všechny, kdo mají v úmyslu zasadit se o zlepšení situace lidí nejvíce bezbranných mezi migranty, uprchlíky žádajícími o azyl nebo vnitřními vysídlenci.

Fakta dosvědčují, že migraci tvoří stále více smíšené proudy. V mnoha případech je obtížné zřetelně rozlišit migranty a uprchlíky. Jejich potřeby jsou často podobné, ne-li identické. Proto je dobré jednat tak, aby procesy redakce a jednání vedly k co největšímu souladu dvou *globálních dohod*. Obě *globální dohody* si předsevzaly reálně ovlivnit život lidí, musí proto obsahovat záměry a cíle, kterých je třeba dosáhnout, a stejně tak hodnotící mechanismy výsledků.

Sekce pro migranty a uprchlíky předkládá **Dvacet bodů** jako přínos k vypracování, dojednání a aplikaci *globálních dohod* o migrantech a uprchlících do konce roku 2018. Sekce, v jejímž čele stojí papež František, hájí principy, které jsou základem těchto bodů. Má za cíl intenzivně spolupracovat s mezinárodním společenstvím a začlenit je do *globálních dohod*.

I.

Přijímat: otevřít nové legální humanitární a bezpečné cesty pro migranty a uprchlíky

Rozhodnutí emigrovat by mělo být dobrovolné. Samotná migrace by měla být bezpečná, legální a probíhající řádným způsobem. V této perspektivě navrhneme následující konkrétní kroky:

1. Povzbuzovat státy, aby zabránily jakékoli formě svévolného a kolektivního vyhnání. Princip „non-refoulement“¹ (pozn. princip „ne-navracení“) musí být vždy respektován. Tento princip vychází z individuální situace člověka, nikoli z presumpce bezpečnosti daného státu. Státy se musí vyhnout tomu, aby vyhotovovaly seznamy bezpečných zemí, protože mnohdy tyto seznamy nezvládnou uspokojit reálné potřeby ochrany uprchlíků.

2. Vyzvat státy a ostatní aktéry, aby se zvětšil počet a forma legálních alternativních cest pro bezpečnou a dobrovolnou migraci a opětovné začlenění při respektování principu „non-refoulement“. Konkrétní příklady těchto cest mohou být:

- a) Přijetí praxe poskytování humanitárních víz, nebo kde již tato praxe existuje, její rozšíření v rámci národních politických priorit.
- b) Větší využívání studentských víz také pro učňovské programy a vykonávání praxe, stejně jako pro všechny roviny formálního vzdělávání.
- c) Budování humanitárních koridorů, které umožní lidem obzvláště bezbranným, včetně těch, kteří jsou nuceni prchat před konflikty a přírodními katastrofami, legální vstup s humanitárním vízem.
- d) Přijetí legislativy, která umožní místní začlenění díky sponzorským darům jednotlivců, komunit a organizací.
- e) Přijetí politiky ve prospěch umístování uprchlíků. Pokud má v dané zemi přijímání uprchlíků již právní rámec, pak zvyšování počtu umístěných uprchlíků na úroveň, která uspokojí roční potřebu umístění uprchlíků určenou nejvyšším komisařem OSN pro uprchlíky.
- f) Zavedení víz za účelem sloučení členů rodin; pokud se taková víza již zavádí, pak zvýšit počet vydaných víz na všechny členy rodiny (prarodiče, sourozenci, vnoučata).

---

1 Pozn. překladatele: „1. Žádný smluvní stát nevyhostí jakýmkoli způsobem nebo nevrátí uprchlíka na hranice zemí, ve kterých by jeho život či osobní svoboda byly ohroženy na základě jeho rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité společenské vrstvě či politického přesvědčení.“

Čl. 33 Zákaz vyhoštění a navracení (refoulement), Úmluva o právním postavení uprchlíků 1951.

- g) Přijetí takové národní politiky, která umožní všem, kdo jsou ohroženi ozbrojenými konflikty, pronásledováním nebo všeobecným násilím ve svých původních zemích, aby byli ihned přijati – byť dočasně – okolními státy, například poskytnutím statusu dočasné ochrany.
- h) Zodpovědné a důstojné přijetí migrantů a uprchlíků „začíná jejich prvním zabezpečením v místech k tomu vhodných a útulných. Velké davy žadatelů o azyl a uprchlíků nepřinesly pozitivní výsledky, spíše vyvolaly nová zranění a strádání. Programy přijímání uprchlíků v rodinách, zavedené v různých oblastech, jak se zdá, naopak usnadňují osobní setkání, umožňují lepší kvalitu služeb a přinášejí větší záruky úspěchu“.²

3. Povzbudit státy, aby přijaly plán národní bezpečnosti, který plně zohlední bezpečnost lidí a práva všech migrantů žádajících o azyl a uprchlíků, kteří přicházejí na jejich území. Může to být například:

- a) Vzdělávání příslušníků *služby pořádkové policie, působících na hranicích*, v oblasti mezinárodního práva se zaměřením na lidská práva a na uprchlické právo.
- b) Přijetí takové národní politiky, která bude vycházet vstříc naléhavým potřebám těch, kdo žádají o přijetí, včetně přístupu k základním službám, a to ještě před řešením právních otázek daného žadatele.
- c) Přijetí národní bezpečnostní politiky, která upřednostní bezpečnost a ochranu uprchlíků a žadatelů o azyl přicházejících před ozbrojenými konflikty, před pronásledováním nebo většinovým násilím, aby jim bylo co nejrychleji poskytnuto bezpečí prostřednictvím rychlého procesu identifikace a přijetí.
- d) Přijetí národní politiky, která těm, kdo se snaží vstoupit na cizí území, poskytne jinou alternativu než detenci.

---

2 Papež František, *Projev k účastníkům mezinárodního fóra „Migrace a mír“*, 21. únor 2017.

II.

Chránit: zajistit právo a důstojnost migrantů a uprchlíků

Církev považuje za nezbytné zvolit celistvý a integrační přístup, který staví do středu člověka. Celistvý přístup je nepochybně nejlepším způsobem pro identifikaci a překonávání nebezpečných stereotypů. Vyhýbá se stigmatizaci jednotlivce na základě specifických prvků, bere naopak v potaz veškeré aspekty a rozměry lidské osobnosti vnímané jako celek. „Správné uplatňování lidských práv je skutečně výhodné jak pro migranty, tak pro původní a cílové země. Navrhovaná opatření neznamenají pouhé ústupky migrantům. Jsou v zájmu migrantů, společnosti, která je hostí, a celého **mezinárodního společenství**.“³

Migranti, žadatelé o azyl a uprchlíci mají být přijati jako lidské bytosti za plného respektování jejich důstojnosti a lidských práv, ať už je jejich migrační status jakýkoli. I když má každá země právo kontrolovat své vlastní hranice, migranti a uprchlíci mají být přijati v souladu se specifickými náležitostmi a povinnostmi v duchu mezinárodního práva, včetně zákonů o lidských právech a mezinárodního uprchlického práva. O co více budou otevřeny alternativní a legální cesty pro migranty a uprchlíky, o to méně se stanou kořistí kriminálních sítí, obětí obchodu s lidmi, zneužívání a dalšího využívání v kontextu s nelegálním obchodem s migranty.

Právo na život je zásadní zárukou občanské a politické svobody. Článek 6 mezinárodní úmluvy o občanských a politických právech píše: *Každá lidská bytost má právo na život. Toto právo je chráněno zákonem. Nikdo nebude svévolně zbaven života.*⁴

---

3 Prohlášení stálého pozorovatele při Svatém stolci pro OSN a další mezinárodní organizace v Ženevě na 29. zasedání rady OSN pro lidská práva v interaktivním dialogu se zvláštním zpravodajem o migraci, Ženeva 15. června 2015.

4 Právo na život, Listina základních práv a svobod, GA res. 2200A (XXI), 21 UN GAOR Supp. (č. 16) v 52, UN Doc. A/6316 (1966); 999 UNTS 171; 6 ILM 368 (1967).

Každá odpověď migrantům, uprchlíkům a žadatelům o azyl, zvláště při záchranářských a zásahových operacích, musí být především zaměřena na zajištění a ochranu práva na život nezávisle na jejich statusu. V této perspektivě se nabízejí následující konkrétní kroky:

4. Povzbudit státy se značným emigračním přílivem pracujících, aby zvolily takovou politiku a praxi, která by ochránila občany rozhodnuté k emigraci. Několik příkladů:

- a) Zbudování národních informačních systémů a formačních kurzů, které umožní formaci občanů, zaměstnavatelů i příslušníků pořádkových služeb v hraničních pásmech, aby rozpoznali známky nucené práce nebo obchodování s lidmi.
- b) Žádost o národní regulaci a certifikaci pracovních agentur ve službě zaměstnavatelům.
- c) V rámci ministerstva zřízení oddělení, které by se věnovalo otázkám týkajících se komunity v diaspoře.
- d) Přijetí národní politiky, která by ochraňovala zájmy a poskytovala pomoc komunitám v diaspoře a migrantům v zahraničí i skrze konzulární ochranu a legální služby.

5. Povzbuzovat státy s velkým přílivem pracujících migrantů, aby přijaly takovou národní politiku, která by je chránila před zneužíváním, nucenou prací a obchodem s lidmi. Několik příkladů možností:

- a) Prosazování takové legislativy, která by zaměstnavatelům zakázala zabavit zaměstnancům cestovní dokumenty nebo jiné osobní doklady.
- b) Přijetí národní politiky, která by zaručovala rezidentům cizincům spravedlivé zacházení nezávisle na migračním statusu a umožňovala jim nahlásit bez obav ze msty zasahování do lidských práv, násilí, včetně nedobrovolné detence a deportace.
- c) Přijetí národní politiky, která migrantům umožní založit osobní a soukromé bankovní konto, kam mohou i zaměstnavatelé zasílat přímé platby.
- d) Přijetí národních zákonů o minimální mzdě, které by zajistily pravidelné vyplácení mzdy, alespoň jednou za měsíc.

6. Povzbudit státy, aby přijaly takovou národní politiku, která umožní migrantům, žadatelům o azyl a uprchlíkům využít co nejlépe svých schopností a vlastních talentů s cílem přispět co možná nejlépe k vlastnímu zajištění a k zajištění vlastní komunity. Několik příkladů:

- a) Uprchlíkům a žadatelům o azyl poskytnout svobodu pohybu a pracovní povolení, stejně jako i cestovní dokumenty, které jim umožní návrat do přijímajícího státu v případě, že by našli práci v jiných státech.
- b) Rozvoj programů, které kromě velkých center přijetí a identifikace zapojí do přijímání malých skupin žadatelů o azyl místní komunity.
- c) Prosazování takové legislativy, která by žadatelům o azyl, uprchlíkům a migrantům dala možnost založit bankovní konto, podnikat a uskutečňovat finanční transakce.
- d) Naplňování národní politiky, která migrantům, žadatelům o azyl a uprchlíkům umožní přístup k používání telekomunikací, například karty SIM pro mobil, přístup k internetu, bez zatěžujících procedur a neúměrných poplatků.
- e) Prosazování národní politiky, která umožní migrantům a repatriovaným uprchlíkům – nebo těm, kteří mají v úmyslu se vrátit – získat snadněji pracovní příležitosti v zemích jejich původu a povzbuzovat je, aby se znovu začlenili do společnosti.

7. Povzbuzovat státy, aby v tvorbě národní legislativy respektovaly povinnosti, které vyplývají z *Úmluvy o právech dítěte*, a aby si tak všímali bezbrannosti nezletilých bez doprovodu nebo oddělených od své rodiny. Několik příkladů:

- a) Přijetí alternativ k povinné detenci, která nikdy není v zájmu dítěte, ať už je status migranta jakýkoli.
- b) Programy svěření do péče nebo rodinné ochrany pro nezletilé bez doprovodu po dobu, kdy jsou odděleni od své rodiny.
- c) Založení center přijetí pro rodiny, nezletilé a dospělé.

8. Povzbuzovat státy, aby respektovaly své povinnosti vycházející z Úmluvy o právech dítěte vzhledem ke všem nezletilým migrantům, a doporučit, mezi jiným, následující kroky:

- a) Přijetí postupu, který zaručí právní ochranu nezletilých blížících se ke zletilosti, obzvláště prosazováním práv na zachování regulačního statusu, dále zabránit neregulérnosti a následné možnosti detence nebo deportace.
- b) Přijetí postupu, který umožní nezletilým pokračovat bez přerušení v započaté školní docházce.
- c) Přijetí politiky, která bude vyžadovat registraci všech narozených, čímž poskytne každému novorozenci možnost mít rodný list.

9. Povzbuzovat státy, aby přijaly legislativu, která umožní migrantům, žadatelům o azyl a uprchlíkům rovný přístup ke vzdělání na všech rovinách. Několik příkladů:

- a) Naplňování národní nebo regionální politiky, která by migrantům a uprchlíkům umožnila přístup k primárnímu a sekundárnímu vzdělání nezávisle na migračním statusu.
- b) Přijetí politiky, která migrantům a uprchlíkům umožní stejný přístup k základnímu a vyššímu vzdělání jako ostatním občanům.

10. Povzbuzovat státy, aby přijaly takovou národní politiku, která umožní migrantům a uprchlíkům přístup k náležité sociální ochraně. Několik příkladů:

- a) Prosazování norem, které by migrantům a uprchlíkům bezprostředně po jejich příjezdu umožnily přístup k právu na zdraví, včetně základní lékařské pomoci, bez ohledu na jejich migrační status.
- b) Prosazování norem, které umožní přístup k důchodovému systému dané země a zaručí převod příspěvků sociálního zabezpečení mezi zeměmi s cílem zabránit situaci, kdy by migranti a uprchlíci pozbyli svých práv z důvodu svého migračního statusu.

11. Povzbuzovat státy k přijetí legislativy, která umožní migrantům a uprchlíkům, aby jim nebyl přidělen status „bez státní příslušnosti“. Několik příkladů:

- a) Prosazování legislativy, která by zajistila přiměřenou ochranu a procedurální normy v souladu s právy a svobodami zakotvenými v mezinárodních dohodách týkajících se osob bez státní příslušnosti, v úmluvách o lidských právech a pokynech vztahujících se k právu na národnost.
- b) Realizace legálních a politických reforem, které by umožnily účinně čelit statusu „bez státní příslušnosti“ skrze čtyři oblasti – identifikace, prevence, redukce a ochrana – s podporou uznání státní příslušnosti narozeným dětem.

III.

Podporovat: podpořit integrální lidský rozvoj migrantů a uprchlíků

V současnosti je průměrná délka vyhnanství těch, kdo uprchli ze zemí ozbrojených konfliktů, 17 let. I pro pracující migranty může čas prožitý mimo domov trvat několik let. Hostitelské země musí učinit víc než předložit jednoduchou odpověď na první pomoc a základní služby, musí poskytnout struktury, které umožní těm, kdo zůstanou dlouhodobě, aby se mohli realizovat, a přispěli tak k rozvoji hostitelské země. Vzhledem k tomu, že jedním ze základních *Cílů udržitelného rozvoje 2030* je „nenechat nikoho vzadu“, mezinárodní společenství se musí postarat o to, aby zahrnulo do svých rozvojových plánů uprchlíky, žadatele o azyl, pracující migranty. V souvislosti s tím lze navrhnout následující konkrétní kroky:

12. Povzbudit státy, aby uplatňovaly legislativu, která v hostitelské zemi umožní migrantům, žadatelům o azyl a uprchlíkům jejich uznání, přestěhování a další rozvoj kompetencí. Několik příkladů:

- a) Rozvoj politiky, která zaručí migrantům, žadatelům o azyl a uprchlíkům, kteří k tomu mají předpoklady, přístup k dalšímu (terciárnímu) vzdělávání a podporu.

- b) Přijetí politiky, která migrantům, žadatelům o azyl a uprchlíkům umožní rovný přístup k učebním oborům a praxi za stejných podmínek, jaké jsou aplikovány na ostatní občany.
- c) Přijetí politiky, která umožní zúročení, validaci a uznání akademických a profesních titulů odpovídajících vyššímu vzdělání migrantů a uprchlíků, například prostřednictvím meziuniverzitních, bilaterálních a multilaterálních dohod.

13. Povzbuzovat státy, aby přijaly politické a praktické normy, které usnadní místní integraci migrantů, žadatelů o azyl a skupin uprchlíků. Například:

- a) Kde ještě neexistují, prosazení zákonů, které uznají právo uprchlíka a žadatele o azyl na svobodu pohybu a svobodu volby vlastního místa bydliště.
- b) Tam, kde ještě neexistují, prosazování zákonů, které uznávají právo žadatelů o azyl a uprchlíků na práci, na jejich registraci u příslušných národních autorit.
- c) Přijetí politiky, která zaručí přístup k vyučování jazyka a místních zvyklostí, jako i šíření zpráv a informací v jazyce nejbližším národu migrantů a uprchlíků uvnitř hostitelské země.

14. Povzbudit státy k přijetí politiky a praktik, které umožní a ochrání integritu a blahobyt rodiny nezávisle na migračním statusu. Několik příkladů:

- a) Přijetí zákonů, které umožní uprchlíkům a migrantům připojení k jejich rodinám, přiznají členům rodiny právo na práci. Podmínkou pro spojení nezletilých s jejich rodiči nemůže být požadavek minimální mzdy nebo důkaz o schopnosti uspokojit finanční potřeby.
- b) Přijetí zákonů, které rozšíří prostor pro spojení rodin s cílem spojit všechny členy rodiny (včetně prarodičů, sourozenců a vnoučat), aby bylo umožněno celé rodině zůstat nerozdělena v procesu relokace.
- c) Přijetí politiky, která podpoří hledání rodinných příslušníků a jejich setkání.

d) Přijetí norem, které zakážou zneužívání mladistvých pracujících a zajistí, že jejich práce bude bezpečná a nebude ohrožovat jejich zdraví a jejich zdárný rozvoj nebo ohrožovat možnosti vzdělávání.

15. Povzbuzovat státy, aby přijaly takovou politiku a praxi, která migrantům, žadatelům o azyl a hendikepovaným uprchlíkům nebo uprchlíkům se zvláštními potřebami zaručí stejné možnosti, jaké jsou nabízeny ostatním postiženým občanům. Několik příkladů:

- a) Naplňování politiky, která umožní všem postiženým osobám přístup k vybavení pro postižené (například vozík, asistenční pes, naslouchátka aj.).
- b) Přijetí politiky, která urychlí přístup ke speciální výchově nebo profesní formaci i ke zdravotní službě pro postižené nezletilé bez doprovodu.

16. Povzbuzovat mezinárodní společenství k navýšení příspěvků na pomoc v naléhavých případech v zemích, které přijímají velký počet uprchlíků a migrantů přecházejících ze zemí ozbrojených konfliktů, aby všichni mohli této pomoci využít nezávisle na svém migračním statusu. Několik příkladů:

- a) Výzva dárcovským státům, aby uzpůsobily svou materiální i humanitární pomoc ve prospěch zdravotnické infrastruktury, výchovných a sociálních služeb v oblastech přijetí hned po příchodu. Například financovat stavbu větších učebních prostor a formaci učitelů v místech, kde lokální již nestačí a neodpovídají potřebám.
- b) Výzva, aby dárcovské země přijaly politiku, která umožní vyhradit část pomoci, programů a služeb určených uprchlíkům a migrantům pro místní rodiny se stejnými ekonomickými a sociálními problémy.

17. Povzbudit státy, aby přijaly politiku a praxi zaručující všem emigrantům a uprchlíkům náboženskou svobodu vyznání i náboženské praxe nezávisle na jejich migračním statusu.

IV.

Začleňovat: obohatit komunity větším zapojením migrantů a uprchlíků

Přítomnost migrantů a uprchlíků je příležitostí k vytvoření nového porozumění a rozšíření obzorů. To se vztahuje jak na ty, kteří jsou přijímáni a mají zodpovědnost respektovat hodnoty, tradice a zákony komunity, která je přijímá, tak na místní obyvatele; ti jsou povoláni k tomu, aby rozpoznali přínos, kterým může každý migrant blahodárně přispět celé komunitě. Obě skupiny se vzájemně obohacují svou interakcí. Komunita jako celek je posílena aktivní účastí všech svých členů, jak původních obyvatel, tak migrantů. To platí i tehdy, když se migranti nebo uprchlíci rozhodnou vrátit do své vlasti. V této souvislosti se nabízí následující konkrétní kroky:

18. Na základě pojetí, že integrace není ani asimilace, ani inkorporace, ale obousměrný proces, který v zásadě vychází ze vzájemného uznání bohatství kultury druhého, povzbudit státy, aby přijaly takové zákony, které usnadní místní integraci. Například:

- a) Přijetí ústavních zákonů a nařízení, které zaručí občanství všem lidem, kteří se narodili na území daného národa.
- b) Přijetí zákonů, které rychlou cestou umožní všem uprchlíkům získat občanství.
- c) Přijetí systému udělování občanství, který bude vycházet z práv a potřeb. Přidělení občanství nemůže být závislé na ekonomických podmínkách nebo osobním majetku.
- d) Přijetí zákonů, které zaručují udělení občanství bez požadavku nových jazykových znalostí, zvláště pro žadatele starší 50 let.
- e) Přijetí zákonů, které usnadní legální migraci ostatních rodinných příslušníků cizinců pobývajících v dané zemi.
- f) Přijetí zákonů, které umožní regulaci stavu cizinců, kteří mohou zažádat o dlouhodobý pobyt v hostitelské zemi.

19. Povzbudit státy, aby přijaly politiku a programy, které budou aktivně prosazovat pozitivní vizi migrantů a uprchlíků a solidaritu vůči nim. Například:

- a) Nabídka finančních příspěvků obcím nebo náboženským společnostem pro organizování aktivit, které ukážou pozitivní kulturní aspekty cizinecké komunity.
- b) Organizace veřejných kampaní, které budou ukazovat a prosazovat pozitivní příklady jednotlivců i skupin, kteří přijímají uprchlíky a migranty a začleňují je ve svých místních komunitách.
- c) Veřejné informace necht' jsou šířeny v jazyce, kterým hovoří většina migrantů a uprchlíků.
- d) Přijetí politiky, která podpoří pohostinnost v rámci místních komunit a aktivně se snaží přijímat a začleňovat migranty v místní komunitě.

20. Pokud jsou cizí státní příslušníci nuceni prchat před násilím nebo přírodní krizí, mají často nárok být začleněni do programu dobrovolného navrácení do vlasti nebo evakuace. V těchto případech je třeba povzbudit hostitelský stát, dárcovské země a země původu, aby umožnily takovou politiku a proceduru, které usnadní jejich znovuzачlenění v zemi původu. Několik příkladů:

- a) Navýšení příspěvků určených k posílení infrastruktur v oblastech návratu nebo posílení poskytnuté pomoci v přechodném období pro pracující, kteří se vracejí do své vlasti, protože byli zasaženi krizí v cizí zemi.
- b) Přijetí zákonů, které uznají a umožní validaci studijních nebo profesních titulů získaných v zahraničí občany, kteří se navracejí do své vlasti, za účelem umožnit rychlý přístup k trhu práce těm, kdo mají certifikovanou odbornou způsobilost (např. odborní učitelé, elektrikáři, zdravotní personál, dělníci pracující s těžkými stroji).

4. POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE KE SVĚTOVÉMU DNI NEMOCNÝCH 11. ÚNORA 2018

***Mater Ecclesiae: „Ženo, to je tvůj syn.“ (..) „To je tvá matka.
A od té chvíle si ji ten učedník vzal k sobě.“
(Jan 19,26-27)***

Drazí bratři a drahé sestry,

církevní služba nemocným a těm, kteří o ně pečují, musí pokračovat se stále novou horlivostí ve věrnosti Pánovu poslání (srov. Lk 9,2-6; Mt 10,1-8; Mk 6,7-13). Církev musí následovat velmi přesvědčivý příklad svého zakladatele a Mistra.

Téma Dne nemocných je v letošním roce převzato ze slov, jimiž se ukřižovaný Ježíš, obrací na svou matku Marii a na Jana: „Ženo, to je tvůj syn.“ (..) „To je tvá matka.“ A od té chvíle si ji ten učedník vzal k sobě“ (Jan 19,26-27).

1. Tato Pánova slova vnáší světlo do hlubokého tajemství kříže. Kříž nepředstavuje beznadějnou tragédii, ale místo, na kterém Ježíš ukazuje svou slávu a předává svou poslední vůli lásky, která se stává základním pravidlem křesťanské komunity a života každého učedníka.

Ježíšova slova dávají základ mateřskému poslání Panny Marie vůči celému lidstvu. Maria se má stát především matkou učedníků svého Syna, má pečovat o ně a o jejich cestu. Mateřská péče o syna nebo dceru obnáší, jak víme, materiální i duchovní aspekty výchovy.

Nevýslovná bolest kříže proniká Mariinu duši (srov. Lk 2,35), ale neochromí ji. Naopak, začíná pro ni jako Ježíšovu matku nová cesta sebedarování. Ježíš na kříži má starost o církev a o celé lidstvo a Maria je povolána, aby tuto jeho starost sdílela. Když Skutky apoštolů líčí mohutné vylití Ducha Svatého o Letnicích, zároveň ukazují, že Maria začala plnit svou úlohu v prvním společenství církve. Je to úloha, která nikdy nekončí.

2. Milovaný učedník Jan představuje církev, mesiášský lid. Má Marii přijmout za svou matku. Je povolán ji přijmout a kontempletovat v ní vzor učedníka, kontempletovat mateřské poslání, které jí Ježíš světil, poslání s jeho starostmi a plány. Jan má přijmout matku, která dává život svým dětem, jež jsou schopny milovat podle Ježíšova přikázání, a miluje je. Mariino mateřské poslání pečovat o děti je svěřeno Janovi a celé církvi a je v něm zahrnuto společenství všech učedníků.

3. Učedník Jan, který s Ježíšem sdílel vše, ví, že Mistr chce všechny lidi dovést k setkání s Otcem. On může svědčit o tom, že Ježíš se setkal s mnoha lidmi nemocnými jak na duchu, kteří byli plni sebestřednosti (srov. Jan 8,31-39), tak i na těle (srov. Jan 5,6). Všem daroval milosrdenství a odpuštění, nemocným i fyzické uzdravení, znamení hojného života v království, kde bude osušena každá slza. Tak jako Maria jsou i učedníci povoláni, aby se starali jedni o druhé, ale nejen to; vědí, že Ježíšovo srdce je otevřené všem bez výjimky. Všem musí být hlášáno evangelium o Božím království. Všichni, kdo to potřebují, mají pocítit křesťanskou lásku, protože jsou to lidé, Boží děti.

4. Toto mateřské poslání církve vůči potřebným a nemocným lidem se v dvoutisícileté historii církve konkretizovalo v bohaté řadě iniciativ na pomoc nemocným. To je třeba mít na paměti, jelikož tato péče se uskutečňuje po celém světě i dnes. V zemích, kde je dostatečně vybudován systém veřejného zdravotnictví, se činnost katolických kongregací, diecézí a jejich nemocnic zaměřuje – kromě poskytování kvalitní lékařské péče – na úsilí stavět do středu zájmu zdravotnických zařízení člověka. Vědecká bádání provádějí v úctě k životu a ke křesťanským mravním hodnotám. V zemích, kde zdravotnický systém není dostatečný nebo vůbec neexistuje, usiluje církev svou prací nabídnout lidem v oblasti péče o zdraví co nejvíce. Snaží se předcházet dětské úmrtnosti a vítězit nad některými velice rozšířenými nemocemi. Zdravotní péči se snaží poskytovat i tam, kde není schopna léčit. Obraz církve jako „polní nemocnice“, která přijímá všechny zraněné životem, je velmi konkrétní, protože v některých částech světa poskytují obyvatelstvu nezbytnou péči pouze misijní či diecézní nemocnice.

5. Připomínka dlouhé historie služby nemocným je důvodem k radosti pro křesťanské komunity, zvláště pro ty, které tuto službu poskytují dnes. Je třeba pamatovat na minulost a z ní získat obohacení. Máme se z ní učit velkodušnosti mnohých zakladatelů institutů ve službě nemocným až k úplné oběti; vynalézavosti, kterou přináší láska, nechat se inspirovat mnohými iniciativami v průběhu staletí; úsilím ve vědeckém výzkumu za účelem nabídnout nemocným nové a věrohodné léčebné postupy. Toto dědictví minulosti napomáhá dobrému plánování budoucnosti. Například ochránit katolické nemocnice před rizikem ziskuchtivosti, která celosvětově usiluje uvést péči o zdraví na trh, a tím z této péče vylučuje chudé lidi. Organizační inteligence a láska spíše vyžadují, aby byl nemocný respektován ve své důstojnosti, která vždy zůstane středem léčebného procesu. Toto nasměrování si musí osvojit také křesťané, kteří pracují ve veřejných strukturách a jsou povoláni, aby svou službou vydávali dobré svědectví evangelium.

6. Ježíš zanechal církvi darem svou uzdravující moc: „Ty, kdo uvěří, budou provázet tato znamení: (...) na nemocné budou vkládat ruce, a uzdraví je“ (Mk 16,17-18). Skutky apoštolů popisují uzdravení prostřednictvím Petra (srov. Sk 3,4-8) a Pavla (srov. Sk 14,8-11). Ježíšovu daru odpovídá úloha církve, která ví, že má přinášet nemocným stejný pohled plný něhy a soucitu jako Pán. Pastorační péče ve zdravotnictví vždy zůstane nezbytným a základním úkolem, který je třeba žít s obnovovaným úsilím jak ve farním společenství, tak v nejprestižnějších zdravotnických střediscích. Nemůžeme také zapomínat na citlivost a vytrvalost, s nimiž se mnohé rodiny věnují svým dětem, rodičům nebo příbuzným, ať už jsou chronicky nemocní, nebo těžce postižení. Péče poskytovaná v rodině je mimořádným svědectvím lásky k člověku a je třeba ji podpořit uznáním a vhodnou politikou. Lékaři a zdravotní sestry, kněží, zasvěcené osoby, dobrovolníci, rodinní příslušníci a všichni, kdo se věnují péči o nemocné, jsou součástí tohoto církevního poslání. Je to sdílená zodpovědnost, která obohacuje hodnotu každodenní služby.

7. Marii, Matce něžnosti, chceme svěřit všechny nemocné na těle a na duchu, aby v nich podpořila naději. Prosíme ji také, aby nám

pomohla v přívětivosti k nehybným nemocným bratřím a sestřám. Církev je si vědoma, že potřebuje mimořádnou milost, aby mohla dostát své evangelní službě – péči o nemocné. Spojme se v neúnavné prosbě k Matce Páně, aby každý člen církve žil s láskou povolání ke službě životu a zdraví. Panna Maria ať se přimlouvá za tento XXVI. Světový den nemocných; ať pomůže nemocným prožívat jejich utrpení ve společenství s Ježíšem a provází ty, kdo se o ně starají. Všem nemocným, zdravotníkům, dobrovolníkům uděluji z celého srdce apoštolské požehnání.

Ve Vatikánu 26. listopadu 2017
Slavnost Ježíše Krista Krále

FRANTIŠEK

5. „RESCRIPTUM EX AUDIENTIA SS.MI“ O ZŘEKnutí SE ÚŘADU DIECÉZNÍCH BISKUPŮ A NOSITELŮ ÚŘADŮ VYŽADUJÍCÍCH PAPEŽSKÉ JMENOVÁNÍ

Během audience udělené dne 3. listopadu 2014 státnímu sekretáři, níže podepsanému kardinálovi, schválil Svatý otec František nařízení ke zřeknutí se úřadu diecézních biskupů a nositelů úřadu vyžadujících papežské jmenování.

Svatý otec dále stanovil, že schválený text je trvale platný navzdory jakékoli protikladné skutečnosti, byť hodné zvláštní zmínky. Text nabývá platnosti dne 5. listopadu 2014 uveřejněním v deníku „L'Osservatore Romano“, a tedy uveřejněním v oficiálním komentáři *Acta Apostolicae Sedis*.

Ve Vatikánu dne 3. listopadu 2014

*kardinál Pietro Parolin
státní sekretář*

Nařízení ke zřeknutí se úřadu diecézních biskupů a nositelů úřadu vyžadujících papežské jmenování

Velká tíha biskupské služby, kterou je třeba chápat jako službu (*diakonia*) svatému Božímu lidu, vyžaduje od těch, kdo jsou jí pověřeni, aby ji vykonávaly s nasazením veškerých svých sil. Obzvláště úloha biskupa, který stojí před mnoha výzvami moderní společnosti, vyžaduje velkou kompetenci, dovednost, lidské a duchovní vklady.

K tomu tématu se vyjadřují otcové účastní II. vatikánského koncilu v dekretu *Christus Dominus*: „Pastýřská služba biskupů je velmi významná a důležitá. Když tedy diecézní biskupové nebo jiní jim právně na roveň postavení jsou již pro pokročilý věk nebo z jiného vážného důvodu méně schopní vykonávat své povinnosti, snažně se

žádají, aby dobrovolně nebo na vyzvání příslušné autority nabídli rezignaci. Když ji příslušná autorita přijme, postará se o jejich přiměřené zaopatření a zajištění zvláštních práv.“ (č. 21)

V odpověď na výzvu vyjádřenou II. vatikánským koncilem vydal můj předchůdce bl. Pavel VI. dne 6. srpna 1966, *Motu proprio Ecclesiae Sanctae* (AAS 58 (1966) 757–787), kde v č. 11 v první části důrazně vyzývá biskupy a osoby naroveň postavené, aby se „nejpozději při dovršení sedmdesáti pěti let spontánně zřekli úřadu“. Toto nařízení pak bylo přijato v kánonech 401–402 a 411 Kodexu kanonického práva a v kánonech 210–211, 218 a 313 Kodexu kánonů východních církví.

Stejně kritérium bylo aplikováno na funkce kardinálů skrze *Motu proprio Ingravescentem aetatem* bl. Pavla VI. ze dne 21. listopadu 1970 (AAS 62 (1970) 810–813) a více všeobecně na funkce biskupů, kteří zastávají službu v Římské kurii, s moudrými pokyny sv. Jana Pavla II. začleněnými do článku 5 apoštolské konstituce *Pastor bonus* ze dne 28. června 1988 (AAS 80 (1988) 841–930; srov. také kán. 354 CIC).

S ohledem na vše předcházející a s přijetím doporučení rady kardinálů, kteří pomáhají Svatému otci s přípravou reformy Římské kurie a vedení církve, je stanoveno následující:

Čl. 1. – Potvrzuje se povinnost zavedená v latinské církvi a v různých východních církvích *sui iuris*, podle které diecézní a eparchiální biskupové a osoby na roveň postavené dle kánonů 381 § 2 CIC a 313 CCEO, stejně jako biskupové koadjutoři a světící, jsou vyzváni, aby se zřekli svého pastýřského úřadu při dosažení sedmdesátého pátého roku věku.

Čl. 2. – Zřeknutí se pastýřského úřadu se naplňuje až ve chvíli, kdy je demise přijata oprávněnou autoritou.

Čl. 3. – Přijetím podané demise na zmíněné úřady jsou dané osoby zbaveny jakéhokoli dalšího úřadu na národní rovině, který jim byl udělen na dobu určitou v souvislosti s výše uvedeným pastýřským pověřením.

Čl. 4. – Církev oceňuje úkon, kdy pastýř, veden láskou a touhou po lepší službě pro komunitu, považuje za nezbytné vzdát se úřadu pastýře před dovršením sedmdesáti pěti let z důvodů vážné zdravotní indispozice nebo jiného závažného důvodu. V těchto případech mají věřící projevit solidaritu a pochopení vůči tomu, kdo byl jejich pastýřem, a poskytnou mu pomoc, jakou požaduje křesťanská láska a spravedlnost v souladu s ustanovením v kán. 402 § 2 CIC.

Čl. 5. – V některých zvláštních případech může kompetentní autorita zvážit nutnost požádat biskupa, aby se zřekl svého pastýřského úřadu poté, co byl v bratrském rozhovoru seznámen s důvodem takového požadavku a pozorně bylo vyslechnuto jeho objasnění.

Čl. 6. – Kardinálové představitelé dikastérií Římské kurie a další kardinálové, kteří zastávají úřady vyžadující papežské jmenování, se taktéž po dovršení sedmdesáti pěti let zříkají úřadu do rukou Svatého otce, který po pečlivém zvážení všech skutečností rozhodne o dalším postupu.

Čl. 7. – Představitelé dikastérií Římské kurie, kteří nejsou kardinály sekretáři, a biskupové, kteří zastávají další úřady vyžadující papežské jmenování, jsou zbaveni svého pověření po dosažení sedmdesáti pěti let; členové po dosažení věku osmdesáti let; ti, kteří díky jinému pověření patří do jakéhokoli dikastéria, jsou zbaveni tohoto pověření a přestávají být jeho členy.

6. APOŠTOLSKÝ LIST MOTU PROPRIO „UČIT SE ODCHÁZENÍ“, KTERÝM SE UPRAVUJE ZŘEKNUTÍ SE ÚŘADU Z DŮVODU VĚKU NOSITELŮ NĚKTERÝCH ÚŘADŮ JMENOVANÝCH PAPEŽEM

Při své homilii ke čtení ze Skutků apoštolů (srov. 20,17-27) jsem v modlitbě za pastýře prosil, aby se „naučili odcházet“ (srov. *Homilie při mši svatě v Domě sv. Marty*, 30. listopadu 2017). Zakončení určité úlohy v církvi od nás vyžaduje novou dispozici, je třeba ho vnímat jako součást samotné církevní služby.

Tato vnitřní dispozice je nezbytná v situaci, kdy je třeba se kvůli věku připravit na ukončení funkce, jakož i v situaci, kdy se požaduje setrvání ve službě na delší období, přestože bylo dovršeno věku sedmdesáti pěti let (srov. *Proslov k rektorům a žákům papežských kolejí a římských konviktů*, 12. května 2014).

Kdo se připravuje na odstoupení z úřadu, má se dobře připravit před Bohem, oprostít se od touhy po moci a pocitu nepostradatelnosti. Tuto chvíli, která by jinak mohla být bolestná a konfliktní, bude moci prožít pokojně a s důvěrou. Kdo opravdově přijme nutnost odejít, zároveň v modlitbě pochopí, jak prožít nastávající období. Připraví nový životní plán, charakterizovaný, nakolik je možné, disciplínou, pokorou, přímluvnou modlitbou, časem věnovaným četbě a ochotou poskytovat běžnou pastorační službu.

Pokud je výjimečně biskup požádán, aby naopak ve službě setrval delší dobu, má od svých budoucích osobních plánů velkodušně upustit. Takovou situaci však nelze pokládat za privilegium či osobní výhru, ani za projev povinné náklonnosti odvozené z přátelství či známosti, ani za vděčnost za dosavadní výkonnou službu. Jakékoli prodloužení úlohy je odůvodnitelné vždy jen všeobecným dobrem pro církve. Tento druh papežského rozhodnutí není úkon automatický, nýbrž vládní; vyžaduje proto ctnost rozvážnosti. Ta v náležitém rozlišování napomůže ke správnému rozhodnutí.

Pro příklad uvedu několik důvodů pro prodloužení úřadu: dokončení důležitého projektu přínosného pro církev; náležitě zajištění kontinuity důležitých děl; obtíže spojené se složením dikasteria na přechodné období; přispění dané osoby v aplikaci důležitých nařízení vydaných v daném období Svatým stolcem nebo přijetí nových směrnic Magisteria.

V pokynech ze dne 3. listopadu 2014 ohledně demise diecézních biskupů a titulářů církevních úřadů jmenovaných papežem, vydaných ve formě reskriptu *Rescriptum ex audientia* po audienci poskytnuté státnímu sekretáři kardinálu Pietru Parolinovi, jsem doplnil kanonickou legislativu a provedl několik modifikací. Tyto modifikace v jejich rozsahu stvrzuji, s výjimkou těch částí, které jsou explicitně upraveny následujícími pokyny.

Vzhledem k prokázané velkodušné práci a cenným zkušenostem těch, kteří po mnohá léta zastávali specifické odpovědné úlohy, ať již v místní církvi nebo v římské kurii nebo na papežské nunciatuře, jsem si uvědomil, že je nutno aktualizovat některé normy, týkající se času a způsobu zřeknutí se úřadu z důvodu dovršení věku. Poté, co jsem uskutečnil nezbytné konzultace, považuji za nezbytné postupovat v tomto smyslu:

- a. upřesnit čl. 2 citovaných pokynů *Rescriptum ex audientia*, týkajících se diecézních biskupů, biskupů-nástupců (koadjutorů) a pomocných biskupů (srov. kán. 401–402 CIC a 210–211, 218, 213 CCEO);
- b. upravit kanonické normy týkající se zřeknutí se úřadu z důvodu dovršení věku u představitelů dikasterií, kteří nejsou kardinály, a u vyšších úředníků římské kurie (srov. apoštolská konstituce *Pastor Bonus*, 28. června 1980, článek 5, § 2: AAS 80 (1988), 860; *Regolamento generale della Curia Romana*, 1999, čl. 3; *Rescriptum ex audientia*, 3. listopadu 2014, čl. 7), biskupů zastávajících jiné úřady jmenovaných papežem (srov. *Rescriptum ex audientia*, 3. listopadu 2014, čl. 7) a papežských vyslanců (srov. kán. 367 CIC; *Regolamento generale della Curia Romana*, 1999, čl. 8, § 2; *Regolamento per le Rappresentanze Pontificie*, 2003, čl. 20. § 1).

Tímto *motu proprio* stanovím:

Čl. 1. – Při dovršení sedmdesátého pátého roku života jsou diecézní a eparchiální biskupové a ti, kdo jsou jim postaveni naroveň dle kánonů 381, § 2 CIC a 313 CCEO, dále pomocní biskupové, biskupové-nástupci (koadjutoři) nebo titulární biskupové se zvláštním pastoračním pověřením žádání, aby se zřekli svého úřadu do rukou papeže.

Čl. 2. – Po dovršení sedmdesáti pěti let věku představitelé dikasterií římské kurie, kteří nejsou kardinály, vyšší úředníci římské kurie a biskupové, kteří zastávají jiné úřady podléhající Svatému stolci *ipso facto*, neukončují svou činnost, ale zřikají se úřadu do rukou papeže.

Čl. 3. – Stejně tak papežští vyslanci neukončují *ipso facto* službu při dovršení sedmdesátého pátého roku věku, ale u této příležitosti se zřikají úřadu do rukou papeže.

Čl. 4. – Výše uvedené zřeknutí se úřadu v člancích 1–3 nabývá účinnosti poté, co je přijato papežem, který rozhodne po zvážení všech okolností.

Čl. 5. – Na rozdíl od všeobecného ustanovení, uvedeného v kánonu 189, § 3 CIC a 970, § 1 CCEO, ohledně zřeknutí se úřadu, jak je uvedeno v člancích 1–3, je pověření k úřadu prodlouženo do doby, dokud dotyčný neobdrží sdělení o přijetí demise, nebo o prodloužení úřadu na dobu určitou či neurčitou.

Nařizuji, aby vše, co je rozhodnuto tímto apoštolským listem ve formě *motu proprio*, bylo dodržováno ve všech částech, navzdory jakékoli jiné skutečnosti, byť hodné zvláštní zmínky. Ustanovení bude vydáno zveřejněním v deníku „L'Osservatore Romano“ a vstupuje v platnost dnem vydání, následně bude zveřejněno v oficiální komentáři *Acta Apostolicae Sedis*.

Dáno v Římě ve Svatém Petru dne 12. února 2018,
v pátém roce mého pontifikátu.

POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA K POSTNÍ DOBĚ 2018

*„Protože se značně rozmůže nepravost,
ochladne u mnoha lidí láska“ (Mt 24,12)*

Drazí bratři a sestry,

znovu se k nám blíží Pascha Páně! Pro přípravu na velikonoční svátky nám Bůh ve své prozřetelnosti každý rok nabízí postní období jako „svátostné znamení našeho obrácení“¹. To nás vybízí a zároveň nám umožňuje, abychom se celým srdcem a celým životem vrátili k Pánu. Tímto poselstvím chci i letos celé církvi pomoci, aby tento čas milosti prožívala s radostí a v pravdě. Přitom se chci inspirovat Ježíšovými slovy z Matoušova evangelia: „Protože se značně rozmůže nepravost, ochladne u mnoha lidí láska“ (24,12).

Tato slova se objevují v kázání o konci času a zazněla v Jeruzalémě na Olivové hoře, kde později začalo Pánovo utrpení. V odpovědi na otázku učedníků Ježíš předpovídá velké strasti a popisuje situaci, ve které se společenství věřících může snadno ocitnout: uprostřed bolestných událostí, kdy falešní proroci svedou lid na scesti a v mnoha srdcích ochladne láska, která je jádrem evangelia.

Falešní proroci

Zaposlouchejme se do evangelního úryvku a snažme se porozumět, do jakého převleku se tito falešní proroci skrývají.

Mohou se jevit jako „zařikávací hadů“, kteří manipulují lidskými city, aby druhé zotročili a odvedli tam, kde je chtějí mít. Kolik jen Božích dětí je hypnotizováno chvilkovým potěšením, které si pleťou se skutečným štěstím! Kolik jen mužů a žen je uchváčeno snem

---

1

Římský misál, 1. neděle postní, vstupní modlitba.

o bohatství, který z nich činí jen otroky zisku a malicherností! Kolik jen jich žije v přesvědčení, že si vystačí sami, a nakonec se stávají oběťmi vlastní samoty!

Falešní proroci mohou být také „šarlatány“, nabízejícími z utrpení snadná a okamžitá východiska, která se ale brzy ukážou být naprosto bezcenná. Kolika jen mladým lidem se nabízí falešný všelék v podobě drog, vztahů na jedno použití a snadného, ale nepoctivého zisku! A kolik dalších jich je lapených do osidel výhradně virtuální existence, v níž se vztahy jeví jako snadnější a rychlejší, ale nakonec se projeví jako bezcenné! Tito podvodníci nabízejí věci bez skutečné hodnoty, a přitom lidi zbavují všeho nejcennějšího: důstojnosti, svobody a schopnosti milovat. Je to pokušení marnivosti, kvůli kterému se naporujeme jako pávi, ale nakonec se dočkáme jenom výsměchu, kterého se nelze zbavit. A není divu: ve snaze zmást lidské srdce ďábel, tento „lhář a otec lži“ (Jan 8,44), odjakživa předkládá zlo jako dobro, faleš jako pravdu. Každý z nás je proto vybízen, aby se zahleděl do srdce a zkoumal, zda se nestává obětí těchto falešných proroků a jejich lží. Musíme se naučit neulpívat na tom, co se nabízí jako první dojem, ale dívat se pod povrch a zkoumat, co v našem srdci zanechává dobré a trvalé stopy, protože to pochází od Boha a slouží nám to ke skutečnému dobru.

Zamrzlé srdce

Dante Alighieri ve svém popisu pekla představuje ďábla, jak sedí na ledovém trůnu,² uprostřed mrazivého osamocení bez lásky. Ptejme se: Jak se stane, že v nás ochladne láska? Jaká znamení nám naznačují, že v nás láska začíná chladnout?

Lásku víc než co jiného ničí chamtivost po penězích, „kořen všeho zla“ (srov. 1 Tim 6,10). Brzy ji následuje odmítání Boha a jeho pokoje, kdy před útěchou z jeho slova a svátostí dáváme přednost své opuštěnosti.³ To vše vede k násilí obracejícímu se proti každému, koho

---

2 „Panovník toho bolestného kraje / od půli prsou z ledu trčel v díře“ (Dante Alighieri, *Peklo*, XXXIV, 28–29; český překlad O. F. Babler – J. Zahradníček, Praha 1952).

3 „Je pozoruhodné, že máme častokrát strach z útěchy, z toho, že budeme potěšeni. Ba dokonce se cítíme bezpečnější ve smutku a bezútěšnosti. Víte proč? Protože ve smutku si připadáme takřka jako protagonisté, zatímco

považujeme za hrozbu pro své „jistoty“: proti nenarozenému dítěti, proti nemocnému starci, proti přicházejícímu hostu, proti cizinci, anebo proti bližnímu, který nespĺňuje naše očekávání.

Němým svědkem této ochladající lásky je také stvořený svět. Země je otrávena odpadem, odhozeným z nedbalosti anebo kvůli vlastním zájmům. Moře, sama znečištěná, ukrývají ostatky nesčetných ztroskotaných obětí nucené migrace. Nebesa, podle Božího záměru vzniklá proto, aby mu zpívala chválu, rozdírají stroje, ze kterých se dolů snáší nástroje smrti.

Láska může ochladnout také v našich společenstvích. V apoštolské exhortaci *Evangelii gaudium* jsem se pokusil popsat ty nejviditelnější projevy takového nedostatku lásky. Jsou jimi sobectví a duchovní lenost, sterilní pesimismus, pokušení k uzavírání se do sebe, vzájemné válčení a také mentalita zesvětštění, kvůli níž se zajímáme jen o to, co je vidět, a tak polevuujeme ve svém misijním nadšení.⁴

Co máme dělat?

Možná ve svém nitru, anebo okolo sebe zpozorujeme znamení, která jsem právě popsal. Tehdy nám však církev, naše matka a učitelka, společně s mnohdy hořkým lékem pravdy nabízí v tomto postním období také sladký a uzdravující prostředek modlitby, almužny a postu.

Když věnujeme více času *modlitbě*, umožníme svému srdci, aby se zbavilo všech skrytých lží, kterými sami sebe klameme,⁵ a nalezlo útěchu v Bohu. On je náš Otec a chce, abychom měli život.

Almužna nás osvobozuje od chamtivosti a pomáhá nám vidět ve svém bližním bratra nebo sestru: to, co mám, nikdy nepatří jenom mně. Jak bych si přál, aby se almužna pro každého z nás stala skutečným životním stylem! Jak bych si přál, abychom jako křesťané následovali příklad apoštolů a v dělení se o majetek viděli hmatatelný

---

v útěše je protagonistou Duch Svátý!“ (papež František, *Promluva před modlitbou Anděl Páně*, 7. prosince 2014; český překlad M. Glaser, Radio-Vaticana.cz).

4 Srov. papež František, *Evangelii gaudium*, č. 76–109. Český překlad viz papež František, *Evangelii gaudium*. Praha 2014.

5 Srov. Benedikt XVI., *Spe salvi*, č. 33. Český překlad viz papež Benedikt XVI., *Spe salvi*. Praha 2008.

doklad společenství, které v církvi žijeme! Posloužím si proto slovy, kterými svatý Pavel vybízí korintské křesťany, aby uspořádali sbírku na církev v Jeruzalémě, „neboť vám to bude k užitku“ (2 Kor 8,10). Obzvlášť to platí v době postní, kdy mnohá společenství konají sbírky na pomoc církvím a lidem v nouzi. Přesto bych si přál, abychom také při našich každodenních setkáních vnímali, že kdykoli nás bratr prosí o pomoc, obrací se na nás sám Bůh. Každou almužnou se zapojujeme do péče, kterou Bůh ve své prozřetelnosti projevuje všem svým dětem. Pokud dnes skrze mě pomohl mému bratru, nemůže se zítra postarat i o mé potřeby? Nikdo totiž není štědrější než Bůh.⁶

Půst oslabuje naše sklony k násilí, odzbrojuje nás a je významnou příležitostí k růstu. Na jednu stranu nám umožňuje prožít, co musejí snášet lidé postrádající i to, co nezbytně potřebují, lidé den co den sužovaní hladem. Na stranu druhou odráží stav našeho vlastního ducha, který hladoví po dobru a žízní po životě v Bohu. Půst nás probouzí a působí, že jsme vnímavější vůči Bohu i bližnímu. Oživuje naši touhu poslouchat Boha, který jediný dokáže utišit náš hlad.

Přál bych si, aby můj hlas dosáhl i za hranice katolické církve a dostal se k vám všem, mužům a ženám dobré vůle, kteří jste otevření zaslechnout Boha. Možná vás tak jako nás zneklidňuje, jak se světem šíří neklid, možná vám dělá starosti chlad, který ochromuje srdce i skutky, a možná pozorujete, jak slábně vědomí, že tvoříme jednu lidskou rodinu. Přidejte se tedy k nám, abychom společně prosili Boha, společně se postili a společně nabízeli to, co máme, svým bratřím a sestrám v nouzi.

Velikonoční oheň

Především vybízím vás, kdo patříte k církvi, abyste na cestu postem nastoupili s nadšením a nechali se podpírat almužnou, postem a modlitbou. A kdyby se občas zdálo, že plamen lásky v mnoha srdcích začíná skomírat, vezme, že pro Srdce Boží to nikdy neplatí! On nám stále dává nové příležitosti, jak znovu začít milovat.

Jedním z takových okamžiků milosti bude i letos iniciativa „24 hodin pro Pána“, která celé společenství církve zve, aby přijalo

svátost smíření spojenou s eucharistickou adorací. V roce 2018 se inspiruje slovy žalmu „u tebe je odpuštění“ (130,4) a uskuteční se od pátku 9. března do soboty 10. března. V každé diecézi zůstane po čtyřiaadvacet souvislých hodin otevřen alespoň jeden kostel a nabídne příležitost k eucharistické adoraci i svátostné zpovědi.

Při vigilií Zmrtvýchvstání budeme znovu slavit jímavý obřad rozsvícení velikonoční svíce: toto světlo získané z „nového ohně“ postupně přemůže temnotu a osvětlí bohoslužebné shromáždění. „Ať slavné Kristovo vzkříšení naši tmu ve světlo promění,“⁷ abychom všichni mohli znovu prožít to, co zažili učedníci na cestě do Emauz. Budeme-li naslouchat Božímu slovu a čerpat posilu z eucharistického chleba, bude i v našem srdci stále vroucněji planout víra, naděje a láska.

Ze srdce vám žehnám a modlím se za vás všechny. Nezapomínejte se, prosím, modlit i vy za mě.

Vatikán 1. listopadu 2017
Slavnost Všech svatých

FRANTIŠEK

---

7 *Římský misál*, slavnost Zmrtvýchvstání Páně – vigilie, obřad velikonoční svíce (české vydání z roku 1983).

8.

POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA PRO 33. SVĚTOVÝ DEN MLÁDEŽE KVĚTNÁ NEDĚLE 25. BŘEZNA 2018

Neboj se, Maria, neboť jsi našla milost u Boha (Lk 1,30)

Drazí mladí,

Světový den mládeže 2018 představuje další krok na cestě přípravy mezinárodního světového dne, který se bude konat v Panamě v lednu 2019. Tato nová etapa našeho putování spadá do roku, na který je svoláno řádné shromáždění biskupské synody na téma „Mladí lidé, víra a rozlišování povolání“. Je to pěkná shoda. Pozornost církve, její modlitba a úvahy se zaměří na vás mladé v touze pochopit a především „přijmout“ onen vzácný dar, jímž jste vy pro Boha, pro církev a pro svět. Jak již víte, rozhodli jsme se, že se na této cestě necháme doprovázet příkladem a přimluvou Panny Marie, dívky z Nazareta, kterou si Bůh vyvolil za Matku svého Syna. Ona jde s námi vstříc synodě a Světovému dni mládeže v Panamě. Jestliže vloni nás vedla slova jejího chvalo zpěvu „Veliké věci mi učinil ten, který je mocný“ (Lk 1,49), jež nás učila pamatovat na minulost, pak letos se budeme snažit společně s ní naslouchat Božímu hlasu, který šíří odvahu a dává potřebnou milost k tomu, abychom odpovídali na jeho volání: „Neboj se, Maria, neboť jsi našla milost u Boha“ (Lk 1,30). Jsou to slova, jimiž se Boží posel archanděl Gabriel obrací na Marii, obyčejnou dívku z malé vesnice v Galileji.

1. Neboj se!

Je pochopitelné, že náhlý andělův příchod a jeho tajemný pozdrav: „Bud' zdráva, milostiplná! Pán s tebou“ (Lk 1,28) vyvolal v Marii velké rozpaky; byla překvapena tímto prvním vyjevením své nové identity a svého povolání, jež jí bylo dosud neznámé. Stejně jako všechny osobnosti

Písma svatého i Maria se chvěje před tajemstvím Božího volání, které ji najednou staví před nesmírnost záměru s ní a dává jí pocítit veškerou nepatrnost pokorného tvora. Anděl čte v hloubi jejího srdce a říká jí: „Neboj se!“ Bůh čte i v našem nitru. On zná dobře výzvy, jimž musíme v životě čelit, především pokud se nacházíme před zásadními volbami, na nichž závisí to, čím budeme a co budeme dělat na tomto světě. Je to „chvění“, jež zakoušíme před rozhodnutími o své budoucnosti, o svém životním stavu a o svém povolání. V těchto chvílích býváme znepokojeni a připadají nám mnohé obavy.

A vy mladí, jaké obavy prožíváte? Co vám ve vašem nejhlubším nitru působí největší starost? Mnozí z vás máte „podvědomý“ strach, že nejste milováni, že vás nemají rádi, že vás nepřijímají takové, jací jste. Dnes je mnoho mladých, kteří mají dojem, že musí být jiní oproti tomu, jací jsou doopravdy, a pokoušejí se přizpůsobit často umělým a nedosažitelným standardům. Dělají neustálé „fotoretuše“ svých obrázků a skrývají se za různé masky a falešné identity, až tak, že i z nich samých se stane téměř jakýsi „fake“. Mnozí jsou posedlí tím, aby dostali co nejvíce „lajků“. A z pocitu nedostatečnosti pramení mnoho obav a nejistot. Jiní se obávají, že nedokážou najít citovou stabilitu a zůstat sami. Tváří v tvář pracovní nejistotě u mnohých vzniká strach, že se nedokážou dostatečně profesionálně uplatnit a nedožijí se uskutečnění svých snů. Takovéto obavy jsou přítomné u mnoha mladých, věřících i nevěřících. I ti, kdo přijali dar víry a seriózně hledají své povolání, nebývají často oproštěni od obav. Někteří si myslí: Možná toho Bůh ode mne chce nebo bude chtít příliš mnoho; když půjdu po cestě, jakou mi On ukáže, nebudu doopravdy šťastný, anebo nedostojím jeho požadavkům. Jiní se ptají: Budu-li následovat cestu, kterou mi Bůh ukáže, kdo mi zaručí, že dokážu dojít až na její konec? Nezmalomyslním? Neztratím nadšení? Budu schopen vydržet po celý život?

Ve chvílích, kdy zaplaví naše srdce pochybnosti a strach, ukazuje se potřeba rozlišovat. To nám umožní odstranit chaos v našich myšlenkách a pocitech, abychom jednali správně a rozumně. První krok tohoto procesu překonávání různých obav spočívá v jejich jasné identifikaci, abychom neztráceli čas a energii jako oběť příznaků bez tváře a bez obsahu. Proto vás všechny vyzývám, abyste se podívali do svého nitra a své strachy „pojmenovali“. Zeptejte se takto: Dnes, v konkrétní situaci, kterou prožívám, co mi způsobuje úzkost, čeho

se nejvíce bojím? Co mě blokuje a brání mi, abych šel vpřed? Proč nemám odvahu udělat důležitá rozhodnutí, která bych měl udělat? Nemějte strach podívat se poctivě na vaše obavy, poznat je takové, jaké jsou, a počítat s nimi. Bible nepopírá lidský pocit strachu ani mnohé důvody, které ho mohou vyvolávat. Abraham měl strach (srov. Gen 12,10s), Jakub měl strach (srov. Gen 31,31; 32,8) a stejně tak i Mojžíš (srov. Ex 2,14; 17,4), Petr (srov. Mt 26,69 a násl.) a apoštolové (srov. Mk 4,38-40; Mt 26,56). I sám Ježíš zakoušel strach a úzkost, i když na nesrovnatelně jiné úrovni (srov. Mt 26,37; Lk 22,44).

„Proč se bojíte? Pořád ještě nemáte víru?“ (Mk 4,40). Tato Ježíšova výtku apoštolům nám dává pochopit, že častou překážkou pro víru není nevěra, ale strach. Práce na rozlišování poté, co jsme svůj strach identifikovali, nám v tomto smyslu má pomoci k jeho překonání a k tomu, abychom se otevřeli životu a pokojně čelili výzvám, které nám přináší. Zvláště u nás křesťanů by strach nikdy neměl mít poslední slovo, ale měl by být příležitostí k vědomému projevu víry v Boha, a také víry v život! To znamená věřit v zásadní dobro našeho života, který nám Bůh dal, a důvěřovat, že On ho vede k dobrému konci i skrze okolnosti a situace pro nás často tajemné. Pokud ale v sobě živíme strach, máme tendenci uzavírat se do sebe, zabarikádovat se v obraně proti všemu a proti všem a zůstat jakoby ochrnutí. Je třeba konat! Nikdy se neuzavírat! V Písmu svatém nacházíme ve všech možných obměnách výraz „nebojte se“ 365krát. Je to, jako by Pán chtěl, abychom se každý den roku osvobozovali od strachu.

Rozlišování se stává nezbytným, když se jedná o hledání vlastního povolání. To častokrát není hned jasné nebo úplně zřejmé, ale pochopíme ho postupně. Rozlišování, které máme v tomto případě dělat, nelze chápat jako úsilí o individuální sebezpozorování, jehož cílem je poznat lépe naše vnitřní mechanismy, abychom se posílili a dosáhli určité rovnováhy. V tomto případě se člověk sice může posílit, avšak zůstává uzavřený v omezeném horizontu svých možností a svých pohledů. Povolání ale přichází shůry a rozlišování v tomto případě spočívá především v otevřenosti tomu Druhému, který volá. Je tedy zapotřebí ticha modlitby, abychom slyšeli Boží hlas, který se ozývá ve svědomí. On tluče na dveře našich srdcí, jako tomu bylo u Panny Marie, a touží uzavřít s námi přátelství skrze modlitbu, hovořit k nám

prostřednictvím Písma svatého, nabídnout nám své milosrdenství ve svátosti smíření, sjednotit se s námi v přijímání eucharistie.

Je však důležitá rovněž konfrontace a dialog s druhými, s našimi bratry a sestrami ve víře, kteří mají více zkušeností a pomohou nám lépe vidět a rozhodnout se mezi různými možnostmi. Když mladý Samuel uslyší Pánův hlas, nepozná ho hned a třikrát běží k Elimu, starému knězi, který mu nakonec poradí správnou odpověď: „Když tě zavolá, řekni: ‚Mluv, Hospodine; tvůj služebník poslouchá‘“ (1 Sam 3,9). Věřte, že při svých pochybnostech můžete počítat s církví. Víím, že jsou zde výborní kněží, zasvěcení muži a ženy, věřící laici, z nichž mnozí jsou sami mladí, kteří vás mohou doprovázet jako starší bratři a sestry ve víře; pod vedením Ducha Svatého vám mohou pomoci zorientovat se ve vašich pochybnostech a vnímat Boží plán ohledně vašeho osobního povolání. Ten „druhý“ není pouze duchovním vůdcem, ale je také tím, kdo nám pomáhá, abychom se otevírali vůči všemu nekonečnému bohatství života, který nám Bůh dal. V našich městech a společenstvích je třeba otevřít prostory pro růst, pro snění a pro pohled na nové horizonty! Nikdy nesmíme ztrácet radost ze setkání, z přátelství, radost ze společného snění a z cesty spolu s ostatními. Autentičtí křesťané nemají strach otevírat se ostatním, sdílet s nimi své životní prostory a proměňovat je v prostory bratrství. Nedopusťte, draží mladí, aby paprsky mládí uhasly ve tmě zavřeného pokoje, kde jediným oknem, jímž hledíme do světa, je počítač a smartphone. Otevřete dokořán brány svého života! Kéž váš prostor a čas zaujmají konkrétní lidé a hluboké vztahy, abyste mohli sdílet autentické a reálné zkušenosti vašeho každodenního života.

2. Maria!

„Zavolal jsem tě tvým jménem“ (Iz 43,1). Prvním důvodem, proč se nemáme bát, je právě to, že nás Bůh volá jménem. Anděl, Boží posel, oslovil Marii jménem. Dávat jména je vlastní Bohu. Při díle stvoření On povolává každého tvora k životu jeho jménem. Za jménem se nachází identita, to, co je u každé věci a u každé osoby jedinečné, niterná podstata, kterou v posledku poznává pouze Bůh. Tato Božská výsada pak byla sdílena s člověkem, jemuž Bůh dovolil dávat jména zvířatům, ptákům i svým dětem (Gen 2,19-21; 4,1). Tuto hlubokou

biblickou vizi sdílejí mnohé kultury, když v lidském jménu rozpoznávají zjevení nejhlubšího tajemství života a význam existence.

Když Bůh volá nějakou osobu jménem, zároveň jí tím odhaluje její povolání, její plán svatosti a dobra, jehož prostřednictvím se tato osoba stane pro ostatní darem a který jí učiní jedinečnou. Také Pán, když chce rozšířit obzory nějakého života, rozhodne se dát tomu člověku nové jméno, jako tomu bylo u Šimona, když ho nazval „Petrem“. Z toho povstal zvyk přijmout při vstupu do řeholního řádu nové jméno, které ukazuje novou identitu a nové poslání. Protože je Boží povolání osobní a jedinečné, vyžaduje od nás odvahu osvobodit se od společenského tlaku, který nutí k uniformitě, aby se náš život stal skutečným a neopakovatelným darem pro Boha, pro církve a pro druhé lidi.

Drazí mladí, to, že nás Bůh volá jménem, je tedy znamením naší velké důstojnosti v Božích očích a jeho zalíbení v nás. Bůh oslovuje každého z vás jménem. Vy jste Božím „ty“, jste vzácní v jeho očích, hodni úcty a milování (srov. Iz 43,4). Přijměte s radostí tento dialog, který vám Bůh nabízí, tuto výzvu, s níž se na vás obrací, když vás nazývá jménem.

3. Nalezla jsi u Boha milost

Hlavním důvodem, proč se Maria nemá bát, je to, že nalezla u Boha milost. Slovo „milost“ k nám hovoří o lásce nezištné, bezpodmínečné. Jakým povzbuzením je pro nás vědomí, že Boží blízkost a pomoc si nemusíme zasloužit tím, že mu nejdříve předložíme své „vynikající vysvědčení“ plné zásluh a úspěchů! Anděl říká Marii, že milost u Boha už nalezla, ne že ji získá v budoucnosti. Již sama formulace andělových slov nám dává pochopit, že Boží milost je nepřerušovaná, trvalá, není čímsi pomíjejícím a chvilkovým, a tedy že nikdy nepřestane. I v budoucnosti nás Boží milost bude vždy podporovat, především ve chvílích zkoušky a temnoty.

Trvalá přítomnost Boží milosti nám dodává odvahy k tomu, abychom s důvěrou přijali své povolání, jež vyžaduje závazek věrnosti, který se obnovuje každý den. Na cestě povolání totiž nechybí kříže; nejsou to jen počáteční pochybnosti, ale i častá pokušení, s nimiž se cestou setkáváme. Pocit nehodnosti provází Kristova učedníka až do konce, ale on ví, že mu pomáhá Boží milost.

Andělova slova dopadají na lidské obavy a odstraňují je silou dobré zprávy, jejímiž nositeli jsou; náš život není čistou náhodou a pouhým bojem o přežití, ale Bůh miluje každého z nás s našimi osobními dějinami. To, že jsme „nalezli milost v jeho očích“, znamená, že Stvořitel spatřuje jedinečnou krásu našeho bytí a má s naším životem podivuhodný záměr. Takovéto vědomí určitě nevyřeší všechny problémy a neodejme všechny životní nejistoty, ale má sílu život hluboce proměňovat. To neznámé, co nám zítřek připraví, není temnou hrozbou, kterou je třeba přežít, ale je dobou příhodnou, jež je nám dáována, abychom žili své jedinečné osobní povolání a sdíleli ho se svými bratřími a sestrami v církvi a ve světě.

4. Odvaha v přítomnosti

Z jistoty, že Boží milost je s námi, pochází síla mít v přítomnosti odvahu: odvahu, abychom nesli dále to, co Bůh od nás žádá tady a teď, v každém prostředí našeho života; odvahu, abychom přijali povolání, které nám Bůh ukazuje; odvahu, abychom žili svou víru a neskrývali ji ani neumenšovali.

Ano, pokud se otevřeme Boží milosti, nemožné se stane skutečností. „Je-li Bůh s námi, kdo proti nám?“ (Řím 8,31). Boží milost se dnes dotýká vašeho života, „uchvacuje“ vás takové, jací jste, se všemi vašimi obavami a omezeními, ale odhaluje také podivuhodné Boží plány! Vy mladí potřebujete cítit, že někdo má ve vás skutečnou důvěru. Vězte, že papež vám důvěřuje, že církve vám důvěřuje! A vy důvěřujte církvi!

Mladé Marii byl svěřen důležitý úkol právě proto, že byla mladá. Vy mladí máte sílu a procházíte životní fázi, které určitě nechybí energie. Využívejte této síly a těchto energií pro zlepšování světa, počínaje skutečnostmi, jež jsou vám nejbliž. Přeji si, aby vám v církvi byly svěřovány důležité odpovědnosti, aby tam byla odvaha nechat vám prostor. A vy se připravte na převzetí těchto zodpovědností.

Vyzývám vás, abyste znovu kontemplovali Mariinu lásku: lásku pozornou, dynamickou a konkrétní, lásku naplněnou směrností a cele zaměřenou na darování sebe sama. Církve, která si osvojí tyto Mariiny vlastnosti, bude stále církví vycházející ven, církví, která překračuje své limity a hranice, aby překypovala obdrženou milostí. Necháme-li

se nakazit Mariiným příkladem, budeme žít konkrétně tu lásku, která nás nutí milovat Boha nade všechno, i nad nás samé, a milovat lidi, s nimiž sdílíme svůj každodenní život. A budeme milovat i toho, kdo by se nám sám o sobě mohl zdát jako lásky málo hodný. Je to láska, která se stává službou a daruje se především těm nejslabším a nejchudším, láska, která proměňuje naše tváře a naplňuje nás radostí.

Chtěl bych skončit krásnými slovy svatého Bernarda z jeho slavného kázání o tajemství Zvěstování, slovy, která vyjadřují, jak celé lidstvo očekává Mariinu odpověď: „Slyšela jsi, Panno, že počneš a porodíš Syna. Slyšela jsi, že se to nestane prostřednictvím člověka, nýbrž prostřednictvím Ducha Svatého. Anděl očekává odpověď. (...) I my, ó Paní, očekáváme slovo slitování. (...) Skrze tvou krátkou odpověď máme dojít obnovy a máme být znovu povoláni k životu. (...) To očekává vkleče u tvých nohou celý svět. (...) Dej spěšně odpověď, Panno“.¹

Drazí mladí, Pán, církev i svět očekávají také vaši odpověď na jedinečné povolání, které má každý v tomto životě! Zatímco se blíží Světový den mládeže v Panamě, vyzývám vás, abyste se na toto naše setkání připravili s radostí a s nadšením toho, kdo chce být účastný velkého dobrodružství. Světový den mládeže je pro odvážné! Není pro mladé, kteří hledají pouze pohodlí a kteří couvají před těžkostmi. Přijímáte výzvu?

Vatikán 11. února 2018

6. neděle v liturgickém mezidobí

Památka Panny Marie Lurdské

FRANTIŠEK

---

1 Om. 4,8; Opera omnia, ed. Cisterc. 4, 1966, 53–54; česky viz Svatý Bernard z Clairvaux, *Chvály panenské Matky*. Praha 1999.

9. LIST SVATÉHO OTCE U PŘÍLEŽITOSTI 55. SVĚTOVÉHO DNE MODLITEB ZA POVOLÁNÍ 22. DUBNA 2018

Naslouchat, rozlišovat, žít Pánovo povolání

Milé sestry, milí bratři,

v říjnu letošního roku proběhne XV. řádné generální zasedání biskupské synody, která bude věnována mládeži, obzvláště vztahu mladých lidí k víře a k povolání. Setkání nám dá příležitost hlouběji se zamyslet nad podstatou našeho života, a tou je Boží povolání k radosti. Je to „záměr Boha s muži a ženami každé doby“.¹

Tuto dobrou zprávu nám znovu důrazně připomíná 55. Světový den modlitby za povolání: nejsme tu náhodou, neocitáme se ve vleku chaotických událostí; naopak, náš život a naše přítomnost ve světě jsou plodem božského povolání.

I v této naší neklidné době nám tajemství vtělení připomíná, že nám Bůh stále vychází vstříc, je to Bůh–s–námi, který prochází cestami našeho života, mnohdy zaprášenými, a vnímá naši nesmírnou touhu po lásce a po štěstí, volá nás k radosti. Je zapotřebí, abychom v rozmanitosti a specifičnosti každého povolání, osobního i církevního, *naslouchali, rozlišovali a žili* slovo, které nás volá shůry a které nám umožňuje zúročit naše talenty. Tak z nás činí nástroj spásy ve světě a vede nás k plnosti štěstí.

Tyto tři aspekty – *naslouchání, rozlišování a život* – provází začátek Ježíšova poslání. Po dnech modlitby a zápasů na poušti se vydává do nazaretské synagogy, kde se zaposlouchá do slov Písma, porozumí významu svého poslání od Otce a oznamuje, že přišel, aby tato slova naplnil „dnes“ (srov. Lk 4,16-21).

1

Přípravný dokument XV. řádného generálního zasedání biskupské synody na téma: Mladí lidé, víra a rozlišování povolání, úvod, ČBK, 2017.

Naslouchat

Pánovo povolání nemá povahu něčeho, co můžeme slyšet, vidět nebo čeho se lze dotknout v každodenní zkušenosti. Bůh přichází v tichosti a diskrétně, respektuje naši svobodu. Může se proto stát, že jeho hlas umlčí různé starosti a obavy, které zaměstnávají naši mysl a naše srdce. Proto je třeba se připravit na pozorné naslouchání jeho slovu a životu, věnovat pozornost detailům všedního dne, učit se dívat na události očima víry a zůstat otevřeni překvapením Ducha.

Speciální a osobní povolání, které pro nás Bůh připravil, nebudeme moci objevit, pokud se uzavřeme do sebe, do svých zvyklostí, a zůstaneme apatičtí jako ten, kdo svůj život promarní v zúženém pohledu svého „já“, ztratí šanci velkolepě snít a stát se protagonistou jedinečného a originálního příběhu, který chce Bůh napsat spolu s námi.

I Ježíš byl povolán a poslán; potřeboval se proto v tichosti usebrat, naslouchal slovu v synagoze, četl ho a ve světle a v síle Ducha Svatého zjevil jeho plnost a význam ve vztahu k sobě a k dějinám izraelského národa.

Tato připravenost je v současné době stále obtížnější. Jsme vnouřeni do hlučné společnosti plné rozruchu, podnětů a informací, které zaplavují naše dny. Okolnímu hluku, mnohdy vládnoucímu našim městům a čtvrtím, často odpovídá vnitřní zmatek a chaos, který nám nedovolí se zastavit, zakusit chuť kontemplace, zamyslet se v klidu nad událostmi našeho života a s důvěrou, že starostlivý Bůh má s námi svůj záměr, účinně rozlišovat.

Boží království, jak víme, přichází bez hluku, aniž by na sebe upozorňovalo (srov. Lk 17,21). Jeho zárodek můžeme zahlédnout pouze tehdy, když jako prorok Eliáš dokážeme sestoupit do hlubin svého ducha a dovolíme mu, aby se otevřel nepostřehnutelnému Božímu vnutí (srov. 1 Král 19,11-13).

Rozlišovat

Při čtení úryvku z proroka Izaiáše v nazaretské synagoze rozpoznává Ježíš jádro svého poslání a představuje ho těm, kteří očekávali Mesiáše: „Duch Páně je nade mnou, proto mě pomazal, poslal mě, abych přinesl chudým radostnou zvěst, abych vyhlásil zajatým propuštění

a slepým navrácení zraku, abych propustil zdeptané na svobodu, abych vyhlásil milostivé léto Páně“ (Lk 4,18-19).

Každý z nás může stejným způsobem objevit vlastní povolání prostřednictvím duchovního rozlišování. Je to „proces, jehož prostřednictvím se člověk v dialogu s Pánem a při naslouchání hlasu Ducha dostane k uskutečnění základních rozhodnutí, počínaje tím o životním stavu“.²

Objevujeme zejména, že křesťanské povolání má vždy prorocký rozměr. Jak dosvědčuje Písmo, proroci jsou vysláni k lidem v situacích materiální nejistoty, v duchovní a mravní krizi, aby jim jménem Božím předali slova obrácení, naděje a útěchy. Stejně tak jako vítr víří prach, ruší prorok falešný klid svědomí, které zapomnělo na Pánovo slovo. Rozlišuje události ve světle Božího příslibu a pomáhá lidem zachytit znamení jitřenky v temnotě dějin.

I dnes velice potřebujeme rozlišování a prorocství; je třeba přemáhat pokušení ideologie a fatalismu a objevovat ve spojení s Pánem způsoby, nástroje a situace, jejichž prostřednictvím nás volá. Každý křesťan by měl rozvíjet schopnost „číst uvnitř“ života a chápat, *kam a k čemu* ho Pán volá, aby pokračoval v jeho poslání.

Žít

Ježíš nakonec ohlašuje přítomnou hodinu, která mnohé nadchne a mnohé zaskočí: čas se naplnil a on je Izaiášem ohlašovaný Mesiáš pomazaný k tomu, aby osvobodil zajaté, navrátil zrak slepým a hlásal milosrdnou Boží lásku každému tvoru. Právě „dnes se naplnilo toto Písmo, které jste právě slyšeli,“ říká Ježíš (Lk 4,20).

Radost z evangelia, ve které se otvíráme setkání s Bohem a bratry, nemůže otálet pro naši liknavost a lenost; nepronikne nás, pokud zůstaneme stát u okna s výmluvou, že čekáme na vhodnou chvíli; ani se na nás nenaplní, pokud ani dnes nepodstoupíme riziko rozhodnutí. Povolání přichází dnes! Křesťanské poslání je pro přítomnost! Každý z nás je povolán k životu v manželství, ke kněžské službě nebo ke zvláštnímu zasvěcení, abychom se stali Pánovými svědky tady a teď.

---

2 Přípravný dokument XV. řádného generálního zasedání biskupské synody na téma: Mladí lidé, víra a rozlišování povolání, II, 2, ČBK, 2017.

Ono „dnes“, které Ježíš oznámil, nás totiž ujišťuje, že Bůh i nadále „sestupuje“, aby zachránil naše lidství a dal nám podíl na svém poslání. Pán nás znovu volá, abychom s ním žili a následovali ho v jeho blízkém vztahu k lidem, v jeho službě. Pokud nám dá pochopit, že nás volá, abychom se zcela zasvětili jeho království, není třeba mít strach! Je krásné – a je to velká milost – být zcela a navždy zasvěceni Bohu a službě bratřím. Pán i dnes volá lidi k následování. Nemáme čekat, až budeme dokonalí, abychom odpověděli svým velkodušným „tady jsem“, ani se lekat svých chyb a hříchů, ale s otevřeným srdcem přijmout Pánův hlas. Poslouchat ho, rozlišit své osobní poslání v církvi a ve světě a vposledku žít povolání v dnešní den, který nám Bůh dává.

Nejsvětější Panna Maria, mladá dívka z periferie, která naslouchala, přijala a žila Boží slovo, jež se stalo tělem, ať nás chrání a stále provází na naší cestě.

Vatikán 3. prosince 2017
První neděle adventní

FRANTIŠEK

10.

**POSELSTVÍ
SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA
K 52. SVĚTOVÉMU DNI
SDĚLOVACÍCH PROSTŘEDKŮ
SLAVNOST NANEBEVSTOUPENÍ PÁNĚ
13. KVĚTNA 2018**

***„Pravda vás osvobodí“ (Jan 8,32)
Fake news a žurnalistika míru***

Drahé sestry a drazí bratři,

lidská komunikace v Božím záměru je pro život ve společnosti zcela zásadní. Lidská bytost, obraz a podoba Stvořitele je schopna vyjádřit a sdílet to, co je pravdivé, dobré a krásné. Je schopna převést do slov svou zkušenost a okolní svět, umožnit chápání událostí a vzpomínky na ně. Pokud je ale člověk veden svým namyšleným egoismem, může být jeho komunikace deformována, jak to už od počátku ukazují biblické příběhy Kaina a Ábela a babylonské věže (srov. Gen 4,1-16; 11,1-9). Pozměňování pravdy je typickým příznakem takové deformace jak na rovině individuální, tak na rovině společenské. Opačně je tomu při věrnosti Boží logice, kdy se komunikace stává místem vyjádření osobní zodpovědnosti za hledání pravdy a budování dobra. V prostředí stále rychlejší komunikace a uvnitř digitálního systému jsme dnes svědky fenoménu falešných zpráv, tak zvaných *fake news*. Tento fenomén nás vede k zamyšlení a byl pro mne podnětem, abych se v tomto poselství věnoval tématu pravdy, jak to opakovaně udělali i moji předchůdci, počínaje papežem Pavlem VI. (srov. *Poselství* 1971: „Sdělovací prostředky ve službě pravdě“). Chtěl bych tak přispět ke společnému úsilí předcházet šíření falešných zpráv a objevovat hodnotu novinářské profese i osobní zodpovědnost každého jednotlivce při sdělování pravdy.

1. Co je na falešných zprávách falešného?

Fake news jsou velkým předmětem debat a diskusí. Všeobecně se týkají dezinformací šířených *on-line* nebo v tradičních médiích. Tímto pojmenováním se tedy označují nepodložené informace, založené na neexistujících nebo překroucených údajích, jejichž záměrem je oklamat a dokonce zmanipulovat čtenáře. Jejich šíření může odpovídat vytýčeným záměrům, mají ovlivňovat politická rozhodnutí a přispívat k ekonomickým ziskům. *Fake news* vděčí za svou úspěšnost v první řadě své *maskované podobě*, tedy schopnosti tvářit se věrohodně. Tyto falešné, avšak věrohodně vypadající zprávy, jsou zavádějící: lehce totiž přilákají pozornost adresátů, protože vycházejí ze stereotypů a předsudků rozšířených ve společnosti, využívají snadno vyvolatelných emocí, jakými jsou úzkost, pohrdání, zlost a frustrace. Jejich šíření může využít manipulovatelnost sociálních sítí a logik, které zaručují jejich fungování: sdělení, byť zcela nepodložená, získávají takovou viditelnost, že jejich škodlivému dopadu nezabrání ani fundované vyvrácení zprávy.

Potíž objevit a vymýtit falešné zprávy spočívá v tom, že lidé diskutují často v digitálním homogenním prostředí, kam neproniknou odlišné vize a názory. Výsledkem této *logiky dezinformace* je, že namísto zdravé konfrontace s jinými zdroji, která by pozitivním způsobem mohla zpochybnit předsudky a otevřít konstruktivní dialog, riskujeme, že se staneme nedobrovolnými aktéry šíření nepodložených a zaujatých názorů. Na dezinformaci je dramatické to, že druhého diskredituje, zobrazuje ho jako nepřítele a vede k demonizaci, která může podněcovat konflikty. Falešné zprávy tak odhalují přítomnost netolerantních a hypersenzitivních postojů a jediným výsledkem je hrozba šíření arogance a nenávisti. Právě k tomu v konečném důsledku vede nepravda.

2. Jak je můžeme rozpoznat?

Naši odpovědností je těmto falešným zprávám bránit. Není to snadný úkol: dezinformace mnohdy staví na různorodých, záměrně vágních a nenápadně zavádějících sděleních, mnohdy za použití rafinovaných mechanismů. Záslužné jsou proto výchovné iniciativy, které učí, jak číst a hodnotit komunikační kontext, jak nebýt nevědomým šířitelem

dezinformací, nýbrž aktérem v jejich odhalení. Taktéž záslužné jsou ústavně právní iniciativy zaměřené na vytváření nařízení, která budou tomuto fenoménu bránit. Dále jsou to iniciativy mediálních a technologických společností, které se snaží definovat nová kritéria pro ověření osobní identity, jež se skrývá za miliony digitálních profilů.

Prevence a identifikace mechanismů dezinformace vyžaduje také řádné a pozorné rozlišování. Je totiž třeba odmaskovat tak zvanou „logiku hada“, která je schopna se vždy zamaskovat a uštknout. Jde o strategii, kterou používá „nejzchytralejší had“, o kterém hovoří Kniha Genesis. Ten se v počátcích lidstva stal tvůrcem první *fake news* (srov. Gen 3,1-15), která měla za tragický následek hřích, jenž se konkretizoval v první bratrovraždě (srov. Gen 4) a v nesčetných formách zla proti Bohu, bližnímu, společnosti a tvorstvu. Strategie tohoto obratného „otce lži“ (Jan 8,44) je právě *mimeze*, plíživé a nebezpečné svádění, které si razí cestu do lidského srdce skrze falešnou a lákavou argumentaci. V příběhu prvotního hříchu se pokušitel blíží k ženě a předstírá, že je jejím přítelem, že mu jde o její dobro. Svá slova začíná tvrzením, které je pravdivé jen zčásti: „Jakže, Bůh vám zakázal jíst ze všech stromů v zahradě?“ (Gen 3,1) To, co Bůh řekl Adamovi, ve skutečnosti nebylo nejíst ze všech stromů, ale z jediného stromu: „Ze stromu poznání dobra a zla nebudeš jíst“ (srov. Gen 2,17). Žena to v odpovědi vysvětluje hadovi, ale nechá se nalákat na jeho provokování: „Jen o plodech ze stromu, který je uprostřed zahrady, Bůh řekl: „Nejezte z něho, ani se ho nedotkněte, abyste nezemřeli““ (Gen 3,3). Tato odpověď má nádech legalismu a pesimismu: žena uvěřila falešníkovi, nechala se získat jeho podáním skutečnosti, nechala se svést. Nejprve věnuje pozornost hadovu ujištění: „Nikoli, nepropadnete smrti“ (verš 4). Potom pokušitelova dekonstrukce nabývá věrohodného vzhledu: „Bůh však ví, že v den, kdy z něho pojíte, otevřou se vám oči a budete jako Bůh znát dobré i zlé“ (verš 5). Nakonec žena diskredituje otcovské doporučení Boha, doporučení obrácené k dobru, aby následovala vášnivý svod nepřítel: „Žena viděla, že je to strom s plody dobrými k jídlu, lákavý pro oči, strom slibující vševědoucnost. Vzala tedy z jeho plodů a jedla, dala také svému muži, který byl s ní, a on též jedl“ (verš 6). Tato biblická epizoda odhaluje zásadní fakt našich sdělení: žádná dezinformace není neškodná; naopak, důvěra v to, co je

falešné, přináší zhoubné důsledky. I jemné překroucení pravdy může mít nebezpečný dopad.

Ve hře je totiž otázka naší dychtivosti. Falešné zprávy jsou často jako virus, rychle se šíří a těžko se zastavují. Není to z důvodu sdílení, které charakterizuje sociální sítě, ale spíše pro jejich působení na naši nenasytnou dychtivost, která se v nás snadno probudí. Samy ekonomické a oportunistické motivace k dezinformování mají svůj kořen v touze po moci, majetku a požitku. Tím se nakonec stáváme obětí mnohem tragičtějšího podvodu, než jsou jeho jednotlivé projevy: stáváme se obětí zla, které jde od jedné nepravdy k druhé, aby nás okradlo o svobodu srdce. Vychovávat k pravdě proto znamená vychovávat k rozlišování, k vyhodnocování a zvažování přání a inklinací v našem nitru, abychom nakonec nezůstali bez čehokoli dobrého, protože jsme se nechali nachytat každým pokušením.

3. „Pravda vás osvobodí“ (Jan 8,32)

Pokud je člověk neustále zaplavován klamavými řečmi, jeho nitro se nakonec zakalí. V tomto kontextu jsou významná slova F. M. Dostojevského: „Nelžete hlavně sám sobě. Kdo sám sobě lže a poslouchá vlastní lež, dochází k tomu, že už žádnou pravdu ani v sobě, ani kolem sebe nerozeznává, a tím upadá do neúcty k sobě i jiným. Nemá-li však k nikomu úctu, přestává milovat, a aby se bez lásky zaměstnal a pobavil, oddává se vášním a hrubým požitkům, až klesá ve svých neřestech do úplné zvířecosti. To všechno pochází z neustálé lži jak jiným, tak sobě“ (*Bratři Karamazovi II*, 2, nakl. Leda 2009).

Jak se tedy bránit? Nejradikálnějším lékem na virus nepravdivosti je nechat se očistit pravdou. V křesťanském pojetí pravda není jen mentální záležitostí, která posuzuje situace, aby je označila za pravdivé, či nepravdivé. Pravda neznamená jen vynášet na světlo zahalené věci, „zjevit pravdu“, jak bychom si mysleli na základě starého řeckého termínu – *aletheia* (z *a-lethès* „ne-ukrytý“). Pravda má spojitost s vnitřním životem. V Bibli nabývá významu podpory, solidnosti, důvěry, jak napovídá slovní kořen *aman*, ze kterého je odvozeno liturgické *Amen*. Pravda je to, o co se můžeme opřít, abychom nespadli. Ve vztahovém smyslu, jediný, kdo je skutečně věrohodný a zaslouží si důvěru, s kým můžeme počítat, neboli jediný „pravdivý“, je živý Bůh.

Ježíšovo tvrzení zní: „*Já jsem pravda*“ (Jan 14,6). Člověk tedy objevuje a znovu objevuje pravdu, pokud ji zakouší v sobě samém jako věrnost a věrohodnost toho, kdo ho miluje. Jen to člověka osvobodí: „Pravda vás osvobodí“ (Jan 8,32).

Osvobození se od nepravdivosti a hledání vztahu: ani jedno nemůže chybět, aby naše slova a naše činy byly pravdivé, autentické a věrohodné. Abychom rozlišili pravdu, je třeba zhodnotit, co vede ke sdílení a šíření dobra, a co naopak směřuje k izolaci, k rozdělení a kontrapozici. Pravdu doopravdy nezískáme, pokud přichází jako něco vnějšího a neosobního; pravda naopak pramení ze svobodných vztahů mezi lidmi, ze vzájemného naslouchání. Pravdu, ostatně, nepřestaneme hledat nikdy, protože vždy se může vloudit něco falešného i do sdělování pravdivých skutečností. Jestliže neomylnou argumentaci, vycházející z nepopíratelných faktů, použijeme k tomu, abychom druhého zranili a diskreditovali v očích ostatních, pak jakkoli se to zdá spravedlivé, pravda v ní nepřebývá. Pravdu od výroku můžeme rozpoznat po ovoci: jestli vyvolá polemiku, podnítí rozdělení, rozšíří rezignaci, anebo zda vede k vědomé a zralé reflexi, ke konstruktivnímu dialogu, k přínosné činnosti.

4. Mír je pravdivou zprávou

Nejlepším lékem na nepravdu nejsou strategie, ale lidé: lidé, kteří nejsou ovládnáni dychtivostí, jsou připraveni naslouchat, a skrze úsilí o upřímný dialog staví do popředí pravdu. Lidé, kteří, přitahováni dobrem, se stávají ve své komunikaci zodpovědnými. Pokud východiskem ze šíření dezinformací je zodpovědnost, pak obzvláště zapojen je ten, kdo je profesně veden k tomu, aby informoval odpovědně, tedy novinář, který je *strážcem zpráv*. Novinář v současném světě nevykonává pouze svou práci, ale má skutečné a opravdové poslání. Má za úkol v záplavě zpráv a ve víru senzací připomínat, že středem zprávy není rychlost jejího šíření a její dopad na posluchače, nýbrž člověk. Informovat znamená formovat, vstupovat do života lidí. Proto preciznost pramenů a ochrana komunikace jsou skutečnými procesy rozvoje dobra, přinášejí důvěru a otevírají cesty společenství a míru.

Vyzývám proto k rozvoji *žurnalistiky míru*. Nemyslím tím žurnalistiku idealizující, která by popírala existenci závažných problémů

a používala nasládlá slova. Naopak, mám na mysli žurnalistiku bez přetvářky, nepřátelskou vůči nepravdám, vůči levným *sloganům* a bombastickým projevům: žurnalistiku, která jde od člověka k člověku a sebe chápe jako službu všem lidem – zvláště těm, jejichž hlas nemůže být slyšet – a těch je nejvíce – žurnalistiku, která neopomíná informace, ale usiluje o zkoumání skutečných příčin konfliktů, umožňuje pochopení konfliktů v jejich zárodku, snaží se o jejich překonávání zahájením mírových procesů, žurnalistiku, která usiluje o jiná řešení než hlučné eskalace a slovní útoky. Inspirováni jednou fran-tiškánskou modlitbou bychom se proto mohli obrátit na ztělesněnou Pravdu takto:

Pane, učiň nás nástrojem svého pokoje.

Ať dokážeme rozpoznávat zlo, které se vkrádá do komunikace, která nevytváří společenství.

Ať jsme schopni odstranit jedovatost ze svého posuzování.

Pomoz nám hovořit o druhých jako o svých bratřích a sestrách.

Ty, jenž jsi věrný a důvěryhodný, dej, ať jsou naše slova semínky dobra pro tento svět:

kde je hluk, ať se cvičíme v naslouchání,

kde je zmatek, ať vzbudíme soulad,

kde je nejednoznačnost, ať přinášíme srozumitelnost,

kde je vylučování, ať přinášíme sdílení,

kde je senzacechtivost, ať užíváme střízlivost,

kde je povrchnost, ať klademe opravdové otázky,

kde jsou předsudky, ať vzbudíme důvěru,

kde je agresivita, ať přinášíme úctu,

kde je faleš, ať přinášíme pravdu.

Amen.

Vatikán 24. května

Den památky svatého Františka Saleského

FRANTIŠEK

11. LIST PAPEŽE FRANTIŠKA BOŽÍMU LIDU

„Trpí-li jeden úd, trpí s ním všechny ostatní údy“ (1 Kor 12,26). Tato slova svatého Pavla mi hlasitě znějí v srdci, když se opět dozvídám o utrpení, které mnoho mladistvých prožilo kvůli pohlavnímu zneužívání, zneužívání moci a zneužívání svědomí ze strany velkého množství kněží a zasvěcených osob. Je to zločin, který působí hluboká zranění z bolesti a bezmoci především obětem, ale také jejich rodinám a celému společenství, ať už jde o lidi věřící, anebo nevěřící. Při pohledu do minulosti není žádné úsilí ve snaze prosit o odpuštění nebo napravit spáchané škody dostatečné. A při pohledu do budoucnosti nebude nikdy málo toho, co lze podniknout pro vytvoření prostředí, ve kterém je možné nejen se těchto situací vyvarovat, ale také znemožnit, aby byly takové skutky zastírány a přetrvávaly. Bolest obětí a jejich rodin je také naší bolestí, a proto je třeba, abychom znovu zdůraznili své odhodlání zabezpečit ochranu mladistvých i dospělých osob v situaci ohrožení.

1. Trpí-li jeden úd...

V těchto dnech byla zveřejněna zpráva s detailním popisem toho, co prožilo dalších přinejmenším tisíc obětí pohlavního zneužívání a zneužívání moci i svědomí ze strany kněží v průběhu uplynulých asi sedmdesáti let. I když se dá říct, že většina případů se odehrála v minulosti, postupem času odhalujeme bolest mnoha obětí a uvědomujeme si, že utržená zranění se nikdy nevytratí a nutí nás tyto hrůzné činy rozhodně odsoudit a také spojit síly, abychom tuto kulturu smrti vykořenili. Tato zranění nelze „promlčet“. Bolest obětí je nářek, který volá až do nebe a proniká k srdci, ale po dlouhou dobu byl ignorován, ukrýván nebo umlčován. Byl to ovšem nářek silnější než všechno, co ho mělo umlčet, i než kroky, které předstíraly rozhodnou snahu něco řešit, ale celou situaci ještě zhoršily svou spoluvinou. Pán tento nářek vyslyšel, a znovu nám tak ukázal, na čí straně stojí. Mariin chvalozpěv se nemýlí a napříč dějinami šeptá slova o tom, že Pán pamatuje na sliby dané našim otcům: „Rozptýlil ty, kdo v srdci smýšlejí pyšně.

Mocné sesadil z trůnu a ponížené povýšil, hladové nasýtil dobrými věcmi a bohaté propustil s prázdnou“ (Lk 1,51-53). Stydíme se, že náš životní styl slova, která recitujeme, popřel a dále popírá.

S hanbou a kajícíností jako církevní společenství připouštíme, že jsme nedokázali být tam, kde jsme být měli, že jsme včas a přiměřeným způsobem nezasáhli a neuvědomili si rozsah a závažnost škod, které poznamenaly tolik životů. Nevěnovali jsme pozornost maličkým a opustili je. Beru si za svá slova, která pronesl tehdejší kardinál Ratzinger, když se při křížové cestě sestavené pro Velký pátek roku 2005 přidal k nářku mnoha obětí a volal: „Kolik špíny je v církvi právě mezi těmi, kdo by ve svém kněžství měli patřit jedině [Kristu]! Kolik pýchy, kolik ješitnosti! (...) Zrada učedníků, nehodné přijímání jeho těla a krve, působí Vykupiteli bezpochyby tu největší bolest a proniká mu srdcem. Nezbyvá nám, než z hloubi duše zvolat: *Kyrie, eleison* – Pane, zachraň nás (srov. Mt 8,25)“ (9. zastavení).

2. ... trpí s ním všechny ostatní

Rozsah a závažnost těchto událostí vyžadují, abychom se s nimi vypořádali komplexně a jako společenství. I když je důležité a dokonce nezbytné pamatovat při každé cestě k obrácení na to, co se přihodilo, samo o sobě to nestačí. Jako lid Boží dnes stojíme před úkolem přijmout bolest našich bratří, zraněných na těle i na duchu, za svou. Pokud se v minulosti mohlo reagovat zanedbáním, dnes chceme, aby se naším způsobem, jak utvářet přítomné i budoucí dějiny, stala solidarita pojatá ve svém nejhlubším smyslu a pochopená jako výzva, a to v prostředí, kde by konflikty, napětí a především oběti jakékoli formy zneužívání mohly najít podanou ruku, která je ochrání a osvobodí od bolesti (srov. *Evangelii gaudium*, č. 228). Taková solidarita od nás zároveň vyžaduje, abychom zavrhli všechno, co ohrožuje integritu jakéhokoli člověka. Tato solidarita nás vybízí k boji se všemi podobami zkaženosti, a to zvláště té duchovní, „protože je to pohodlná a samolibá slepota, v níž se nakonec všechno zdá dovolené: nepravda, pomluvy, sobectví a mnoho jemných forem sebestřednosti, protože ,i satan na sebe brává podobu anděla světla‘ (2 Kor 11,14)“ (*Gaudete*

et exsultate, č. 165).¹ Výzva svatého Pavla, abychom trpěli s trpícími, je nejlepším protilékem na všechny naše snahy opakovat po Kainovi: „Copak jsem já strážcem svého bratra?“ (Gn 4,9).

Jsem si vědom úsilí a námahy věnovaných v různých částech světa tomu, aby se zajistila a provedla nezbytná opatření, která zabezpečí a ochrání integritu dětí i dospělých osob v situaci ohrožení, a také tomu, aby se uplatnila „nulová tolerance“ vůči těm, kdo tyto činy páchají nebo kryjí, a dotyční se volali k plné zodpovědnosti. Při zavádění těchto tolik potřebných kroků a sankcí jsme se opozdili, jsem ale přesvědčen, že pomohou zajistit lepší prostředí a péči v přítomnosti i do budoucnosti.

Společně s těmito snahami je nezbytné, aby se každý pokřtěný cítil do této tolik potřebné církevní i společenské proměny vtažený. Tato proměna vyžaduje osobní i společné obrácení a vede nás, abychom hleděli stejným směrem jako Pán. Jak s oblibou říkal svatý Jan Pavel II.: „Pokud opravdu stavíme na kontemplaci Krista, budeme ho moci rozeznat především ve tvářích těch, s nimiž se on sám ztotožnil“ (*Novo millennio ineunte*, č. 49).² Učme se hledět tam, kam hledí Pán, být tam, kde chce, abychom byli, a v jeho přítomnosti proměňovat své srdce. Pomůže nám k tomu modlitba a pokání. Vybizím proto celý svatý a věřící lid Boží *k pokání v modlitbě a postu* podle Pánova přikázání.³ Tak se probudí naše svědomí, solidarita i odhodlání budovat prostředí péče, kde bude znít „nikdy víc“ ke všem podobám zneužívání.

Nelze si ovšem představit proměnu našeho jednání v církvi bez aktivní účasti všech, kdo tvoří Boží lid. A co víc, kdykoli se snažíme Boží lid potlačit, umlčet, ignorovat nebo omezovat jen na malé skupinky elit, skončíme u vytváření společenství, plánů, teologických akcentů, spiritualit a struktur, kterým chybí kořeny, paměť, tvář i tělo a nakonec také život.⁴ Zřetelně se to projevuje ve zvláštním způsobu, jak chápeme autoritu v církvi – ve způsobu vlastním mnoha společenstvím, kde docházelo k pohlavnímu zneužívání i ke zneužívání

---

1 Český překlad viz papež František, *Gaudete et exsultate*. Praha 2018.

2 Český překlad viz Jan Pavel II., *Novo millennio ineunte*. Praha 2001.

3 „Takový ďábel se nevyžene jinak, než modlitbou a postem“ (Mt 17,21).

4 Srov. *List papeže Františka putujícímu Božím lidu v Chile*, 31. května 2018.

moci a svědomí. Jedná se o klerikalismus, tedy postoj, který „nejenže znehodnocuje osobnost křesťanů, ale navíc se u něj projevují sklony podceňovat a umenšovat křestní milost, kterou Duch Svatý vložil do srdce našeho lidu“.⁵ Bez ohledu na to, zda ho prosazují sami kněží, anebo laici, působí klerikalismus v těle církve rozštěpení, a to je živnou půdou pro mnohá zla, která dnes odsuzujeme. Říct „ne“ zneužívání znamená říct také rozhodné „ne“ všem podobám klerikalismu.

Vždy je dobré si připomenout, že „v dějinách spásy zachránil Pán lid. Bez příslušnosti k lidu neexistuje úplná identita. Nikdo se proto nespasí sám jako oddělený jedinec. Bůh nás k sobě přitahuje s ohledem na celkový rámec osobních vztahů, které se utvářejí ve společnosti lidí: Bůh chtěl vstoupit do společenské dynamiky, do dynamiky lidu“ (*Gaudete et exsultate*, č. 6).⁶ Jedinou možností, jak můžeme reagovat na toto zlo poznamenávající tolik životů, je proto vidět v něm výzvu, která se týká nás všech jako Božího lidu. Vědomí, že jsme součástí jednoho lidu a společných dějin, nám umožní kajicně a otevřeně si přiznat vlastní minulé hříchy a chyby, a tak se nechat obnovit zevnitř. Bez aktivní účasti všech členů církve se žádnému úsilí o vykořenění této kultury zneužívání z našich společenství nemůže podařit dát impuls takové dynamice, která je pro zdravou a realistickou proměnu nezbytná. Kajicný rozměr postu a modlitby nám jako Božímu lidu pomůže postavit se před Pána a před své zraněné bratry jako hříšníci prosící o odpuštění a o milost zahanbení a obrácení, abychom tak mohli podniknout kroky, které podnítkem dynamismu v souladu s evangeliem. Neboť „pokaždé, když se snažíme navrátit k prameni a znovu objevit původní svěžest evangelia, objevují se nové cesty, tvořivé způsoby, jiné výrazové formy, výmluvnější znamení, slova nabitá novým významem pro dnešní svět“ (*Evangelii gaudium*, č. 11).⁷

Je nezbytné, abychom jako církve dokázali s bolestí a hanbou připustit a odsoudit hrůzné skutky, které spáchaly zasvěcené osoby, kněží a všichni ti, jejichž posláním je dohlížet na ty nejzranitelnější a pečovat o ně. Prosme za odpuštění hříchů vlastních i cizích. Vědomí

---

5 *Dopis kardinálu Marku Ouelletovi, předsedovi Papežské komise pro Latinskou Ameriku*, 19. března 2016.

6 Český překlad viz papež František, *Gaudete et exsultate*. Praha 2018.

7 Český překlad viz papež František, *Evangelii gaudium*. Praha 2014.

hříchu nám pomůže uznat chyby, provinění a zranění způsobená v minulosti a umožní nám, abychom se otevřeli cestě nového obrácení a s větším nasazením se po ní vydali.

Stejně tak nám pokání a modlitba pomohou, aby naše oči a srdce byly vnímavější vůči utrpení druhých lidí a abychom překonali touhu ovládat a vlastnit, která je tak častým kořenem tohoto zla. Kéž půst a modlitba zbystrí náš sluch, abychom vnímali umlčovanou bolest dětí, mladistvých a postižených. Kéž v nás půst vzbudí hlad a žízeň po spravedlnosti a donutí nás kráčet v pravdě za pomoci všech justičních prostředků, které se ukážou být nezbytné. Kéž s námi tento půst otřese a vede nás k tomu, abychom se v pravdě a milosrdné lásce se všemi lidmi dobré vůle i s celou společností odhodlali bojovat proti všem podobám pohlavního zneužívání i zneužívání moci a svědomí.

Tak budeme moci ukázat, že jsme byli povoláni stát se „znamením a nástrojem vnitřního spojení s Bohem a jednoty celého lidstva“ (srov. *Lumen gentium*, č. 1).

„Trpí-li jeden úd, trpí s ním všechny ostatní údy,“ upozornil nás svatý Pavel. Postojem modlitby a kajičnosti můžeme dospět k osobnímu i společnému souznění s tímto povzbuzením, aby se mezi námi šířily dary soucitu, spravedlnosti, předcházení a nápravy. Maria dokázala stát u paty kříže, na kterém visel její Syn, a to ne jen tak obyčejně, ale bez váhání a pevně byla při něm. Svým postojem nám ukazuje, jak žila celý svůj život. Když prožíváme zoufalství nad těmito zraněními církve, prospěje nám, budeme-li se spolu s Marií „více věnovat modlitbě“ (sv. Ignác z Loyoly, *Duchovní cvičení*, 319) a usilovat o růst v lásce a ve věrnosti církvi. Ona jako první učednice nám všem učedníkům ukazuje, jak se máme chovat, když se setkáme s utrpením nevinného, jak od něj zbaběle neutíkat. Když hledíme na Marii, učíme se, kde a jak má Kristův učedník stát.

Kéž nám Duch Svatý dá milost obrácení a vnitřního pomazání, abychom tváří v tvář těmto zločinným zneužíváním dokázali dát najevo svou kajičnost i rozhodnutí statečně s nimi bojovat.

Vatikán, 20. srpna 2018

FRANTIŠEK

12. POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA KE IV. SVĚTOVÉMU DNI MODLITEB ZA PÉČI O STVOŘENÍ 1. ZÁŘÍ 2018

Drazí bratři a sestry,

při příležitosti tohoto Dne modliteb chci především poděkovat Pánu za dar společného domova a za všechny lidi dobré vůle, kteří se snaží jej chránit. Jsem *vděčný* i za mnohé projekty, zaměřené na podporu studia a ochranu ekosystémů, za úsilí vynaložené na rozvoj více udržitelného zemědělství a za odpovědnější přístup ke zdrojům obživy, za rozličné vzdělávací, duchovní a liturgické iniciativy, které do péče o stvoření zapojují tolik křesťanů na celém světě.

Musíme si přiznat, že jsme nedokázali odpovědně ochránit stvoření. Situace životního prostředí, ať na globální úrovni, nebo na mnoha konkrétních místech, se nedá považovat za uspokojivou. Z tohoto důvodu se jako nezbytná ukázala obnovená a zdravá relace mezi lidstvem a stvořením, jako i přesvědčení, že pouze autentický a celistvý pohled na člověka nám umožní lépe pojmout péči o naši planetu k prospěchu současné generace i generací budoucích, protože „neexistuje ekologie bez adekvátní antropologie“ (encyklika *Laudato si'*, 118).

V tomto Světovém dni modliteb za péči o stvoření, který katolická církev po několik let slaví v jednotě s pravoslavnými bratřími a sestrami, ve spojení s dalšími církvemi a křesťanskými komunitami, chci zaměřit pozornost na otázku *vody*, tak prostého a drahocenného prvku, ke kterému se, bohužel, mnozí dostávají jen velmi obtížně nebo vůbec. Přesto „je přístup k pitné a nezávadné vodě podstatným, základním a všeobecným lidským právem, protože na něm závisí přežití, a je tedy podmínkou uplatňování ostatních lidských práv. Tento svět má velký sociální dluh vůči chudým, kteří nemají přístup k pitné vodě, čímž je jim upíráno právo na život zakořeněné v jejich nezcizitelné důstojnosti“ (*Tamtéž*, 30).

Voda nás vede k reflexi nad našim původem. Lidské tělo je z větší části tvořeno vodou; mnoho civilizací v dějinách povstalo v blízkosti velkých vodních toků, které poznamenaly jejich identitu. Je velmi sugestivní přirovnání, použité na počátku Knihy Genesis, ve kterém se říká, že na počátku se duch Stvořitele „vznášel nad vodami“ (1,2).

Když myslím na její základní roli ve stvoření i v lidském rozvoji, vnímám potřebu vzdát Bohu díky za „sestru vodu“, prostou a užitečnou pro život na planetě, jako nic jiného. Z tohoto důvodu je naléhavým imperativem starat se o vodní zdroje a nádrže. Dnes více než jindy je nezbytný pohled, který přesahuje to, co je bezprostřední (srov. *Laudato si'*,36), který překračuje pouze „utilitaristické kritérium účinnosti a produktivity v zájmu individuálního zisku“ (*Tamtéž*,159). Je nutné věnovat se sdíleným projektům a konkrétním skutkům při vědomí, že je nepřípustná každá privatizace přírodního bohatství vody na úkor lidského práva přístupu k ní.

Pro nás křesťany voda představuje základní prvek očisty a života. Tady hned myslíme na křest, svátost našeho znovuzrození. Voda posvěcená Duchem je matérií, jejímž prostřednictvím nás Bůh oživil a obnovil, je požeňnaným pramenem života, už nepodléhajícího smrti. Pro křesťany různých vyznání křest představuje reálný a neodvolatelný počátek života ve stále autentičtějším bratrství na cestě k plné jednotě. Ježíš ve svém veřejném působení přislíbil vodu, schopnou navždy utišit žízeň člověka (srov. Jan 4,14), a prorocky zvolal: „Kdo žízni, ať přijde ke mně a pije“ (Jan 7,37). Jít k Ježíšovi, u něj uhasit žízeň, znamená setkat se s ním osobně jako s Pánem, z jeho slova poznat smysl života. Ať v nás silně rezonuje ono zvolání, které pronesl na kříži: „Žízním“ (Jan 19,28). Pán chce stále utišit svou žízeň, touží po lásce. Žádá od nás, abychom mu dnes dali napít v tolika žíznivých, aby nám později mohl říci: „Měl jsem žízeň, a dali jste mi napít“ (Mt 25,35). Dát napít v globální vesnici neznamená pouze osobní gesta lásky, ale konkrétní volby a trvalý závazek pro zajištění primárního statku vody všem.

Rád bych také zmínil otázku moří a oceánů. Sluší se děkovat Stvořiteli za velkolepý a obdivuhodný dar velkého množství vod a všeho, co zahrnují (srov. Gen 1,20-21; Žl 146,6), a chválit ho za to, že zemi pokryl oceány (srov. Žl 104,6). Směrování našich myšlenek k nezměrným mořským rozlohám, k neustálému pohybu, představuje

v určitém smyslu také příležitost myslet na Boha, který neustále provází své stvoření, umožňuje mu jít kupředu a udržuje ho v existenci (srov. Sv. Jan Pavel II., *Katecheze*, 7. května 1986).

Každodenní střežení tohoto nedocenitelného statku s sebou přináší nevyhnutelnou odpovědnost, skutečnou a opravdovou výzvu: vyžaduje efektivní spolupráci mezi lidmi dobré vůle při dotváření nekončícího díla Stvořitele. Bohužel, tolikeré vynaložené úsilí vyjde naprázdno kvůli absenci regulace a účinných kontrol, především pokud jde o ochranu mořských oblastí mimo národní hranice (srov. *Laudato si'*, 174). Nesmíme dovolit, aby se moře a oceány pokryly neživotnými plochami plovoucích plastů. Také v této naléhavé situaci jsme povoláni nasazovat se s aktivní mentalitou, prosit v modlitbě, jako by všechno záleželo na Boží prozřetelnosti, a jednat, jako kdyby všechno záleželo na nás.

Modleme se tedy, aby voda nebyla znamením rozdělení mezi národy, ale znamením setkání pro lidské společenství. Modleme se, aby byl zachráněn každý, kdo se s rizikem života vydává na vlny ve snaze dosáhnout lepší budoucnosti. Prosme Pána a žádejme to od těch, kteří vykonávají vysokou službu v politice, aby nejvíce ožehavé otázky naší doby, například ty spojené s migrací, klimatickými změnami a právem všech na užívání základních statků, byly řešeny s odpovědností, prozíravým pohledem do zítřka, s velkorysostí a v duchu spolupráce především mezi zeměmi, které mají větší možnosti. Modleme se za ty, kdo se věnují apoštolátu na moři, za ty, kdo napomáhají reflexi problémů, se kterými se potýkají mořské ekosystémy, za ty, kdo přispívají k přípravě a aplikaci mezinárodních norem týkajících se moří, chránících osoby, země, statky i přírodní zdroje – mám na mysli například rybí faunu a floru nebo korálové útesy (srov. *Tamtéž*, 41) či dna oceánů – ve snaze o zajištění celistvého rozvoje v perspektivě společného dobra celé lidské rodiny, a nikoli pouze zvláštních zájmů. Vzpomeňme také na všechny ty, kdo se nasazují při střežení mořských oblastí, ochraně oceánů a jejich biodiverzity, aby tento úkol vykonávali odpovědně a čestně.

Závěrem nám leží na srdci mladé generace a za ně se modlíme, aby rostly v poznávání a respektu společného domova a s touhou postarat se o základní statek vody ve prospěch všech. Mým přáním je, aby křesťanská společenství stále více a konkrétněji přispívala

k tomu, aby se všichni mohli těšit z tohoto nepostradatelného zdroje, při pozorném respektu vůči darům obdrženým od Stvořitele, především vůči vodním tokům, mořím a oceánům.

Ve Vatikánu, 1. září 2018

FRANTIŠEK

13. POSELSTVÍ PAPEŽE FRANTIŠKA KE SVĚTOVÉMU DNI MISIÍ 21. ŘÍJNA 2018

Společně s mladými lidmi přinášíme všem evangelium

Drazí mladí lidé, rád bych se s vámi zamyslel nad posláním, kterým nás pověřil Ježíš. Když se obracím k vám, chci oslovit všechny křesťany, kteří v církvi prožívají dobrodružství svého bytí jako děti Boží. K tomu, abych ke všem mluvil prostřednictvím tohoto rozhovoru s vámi, mě povzbuzuje jistota, že pokud se křesťanská víra otevírá posláním, které nám Kristus svěřuje, zůstává vždy mladá. „Misie upevní víru,“¹ napsal svatý Jan Pavel II., papež, který mladé lidi velice miloval a záleželo mu na nich.

Synoda, kterou budeme v Římě slavit letos v říjnu, měsíci věnovaném misiím, je pro nás příležitostí lépe a ve světle víry porozumět, co chce Pán Ježíš říci vám, mladí lidé, a vašim prostřednictvím pak i všem křesťanským společenstvím.

Život je poslání

Každý muž a každá žena jsou posláním, a to je také důvod, proč žijeme na této zemi. Být *přitahován* a být *poslán*: tato dvě hnutí naše srdce, a zvláště srdce mladé věkem, cítí jako vnitřní síly lásky, skrývající příslib budoucnosti a posouvající nás vpřed. Mladí lidé víc než kdokoli jiný vnímají, jak na ně život dopadá a jak je přitahuje. Žít svou odpovědnost za svět radostně je veliký úkol. Zním dobře světlé i temné stránky toho, když je člověk mladý, a když si vzpomenu na vlastní mládí a na svou rodinu, vybavuji si, jak silnou naději jsem měl v lepší budoucnost. Skutečnost, že jsme se na tomto světě ocitli ne z vlastního rozhodnutí, nás vede k úvaze o iniciativě, která nás předchází a z níž se naše bytí odvozuje. Každý z nás je povolán zamyslet

---

1 Jan Pavel II., *encyklika Redemptoris missio*, 7. prosince 1990, č. 2: AAS 83 (1991). Český překlad viz Jan Pavel II., *Redemptoris missio*. Praha 1994.

se nad tímto faktem: „Já jsem posláním na této zemi, a proto jsem na tomto světě.“²

Hlásáme vám Ježíše Krista

Hlásáním toho, co obdržela zadarmo (srov. Mt 10,8; Sk 3,6), se církev může s vámi, mladí lidé, dělit o cestu a pravdu, které dávají odhalit smysl našeho života na této zemi. Ježíš Kristus, který pro nás zemřel a vstal z mrtvých, se nabízí naší svobodě a podněcuje nás, abychom tento pravý a plný smysl hledali, objevovali a hlásali. Drazí mladí lidé, nebojte se Krista a jeho církve! Nalézá se v nich poklad, který nás naplňuje radostí a životem. Můžu vám to potvrdit z vlastní zkušenosti: díky víře jsem našel pevný základ svých snů i sílu je uskutečnit. Viděl jsem, jak velké utrpení, veliká bída poznamenávají tvář tolika bratří a sester. A přece ty, kdo zůstávají s Ježíšem, zlo podněcuje jen k ještě větší lásce. Mnozí muži a ženy i mnozí mladí lidé velkoryse nabídli z lásky k evangelium sami sebe do služby svým bratřím, někdy i za cenu vlastního mučednictví. Ježíšův kříž nám dává poznat Boží logiku sebeobětování (srov. 1 Kor 1,17-25) jako způsob, jak hlásat evangelium pro život světa (srov. Jan 3,16). Ty, kdo zahoří Kristovou láskou, její plamen postupně stravuje, a těm, které milujeme, pak dává růst v porozumění, osvětluje je a rozněcuje (srov. 2 Kor 5,14). Po příkladu svatých, kteří nám odhalují širé Boží obzory, vás vybízím, abyste si za všech okolností kladli otázku: „Co by na mém místě dělal Kristus?“

Předávat víru až na konec země

Také vy, mladí lidé, jste se prostřednictvím křtu stali živými členy církve, a společně tak máme poslání hlásat evangelium všem lidem. Stojíte na prahu života. Rosteme-li v milosti víry, kterou nám předávají svátosti církve, vtahuje nás to do proudu svědků, kteří od pokolení do pokolení zajišťují, že moudrost zkušenějších slouží jako svědectví a povzbuzení těm, jimž se otevírá budoucnost. Mladým lidem pak zase svěžest a nadšení umožňují stát se zdrojem podpory a naděje pro ty, kdo se už blíží na konec své cesty. V této směsici různých životních

2

Papež František, apoštolská exhortace *Evangelii gaudium*, č. 273: AAS 105 (2013). Český překlad viz papež František, *Evangelii gaudium*. Praha 2014.

období buduje misijní poslání církve mosty napříč generacemi, v nichž naše víra v Boha a láska k bližnímu představují zdroj hluboké jednoty.

Toto předávání víry, které je jádrem misijního poslání církve, se uskutečňuje „nakažlivostí“ lásky, v níž radost a nadšení jsou projevem toho, že člověk ve svém životě našel nový smysl a plnost. Šíření víry přitažlivostí vyžaduje srdce, která se lásce otevírají a nechají se jí zvětšovat. Lásce není možné klást omezení, protože je silná jako smrt (srov. Pís 8,6). A toto šíření plodí setkání, svědectví a hlásání, rodí se z něj milosrdnou láskou podněcované sdílení s těmi, kdo jsou víře vzdálení, je jim lhostejná nebo se k ní dokonce stavějí nepřátelsky. Právě lidské kulturní a náboženské prostředí, kterému jsou Ježíšovo evangelium a svátostná přítomnost církve stále ještě cizí, představuje nejzazší periferie, onen „konec země“, kam jsou Ježíšovi učedníci-misionáři už od prvních Velikonoc posíláni s jistotou, že jejich Pán je stále s nimi (srov. Mt 28,20; Sk 1,8). Říká se tomu *missio ad gentes*. Tou nejopuštěnější periferií ze všech je místo, kde lidstvo potřebující Krista zůstává k víře netečné, anebo se dokonce k plnosti života v Bohu staví nepřátelsky. Každá hmotná i duchovní bída, každá podoba diskriminace našich bratří a sester je vždy důsledkem odmítání Boha a jeho lásky.

Všechny konce země jsou dnes pro vás, drazí mladí lidé, poměrně blízké a vždycky se do nich dá snadno „navigovat“. Digitální svět – všudypřítomné a stále dostupné sociální sítě – odstraňuje hranice, ruší vzdálenosti a redukuje rozdíly. Všechno se zdá být na dosah, tak blízké a bezprostřední. A přece se snadno může stát, že bez daru nasazení vlastního života budeme mít bezpočet kontaktů, ale nikdy se nezapojíme do pravého životního společenství. Zapojení se do misijního poslání až na samý konec země od nás vyžaduje, abychom odevzdali sami sebe v tom povolání, které se nám Bůh, umisťující nás na tuto zemi, rozhodl dát (srov. Lk 9,23-25). Troufám si říct, že pro mladého muže nebo mladou ženu, kteří chtějí následovat Krista, je nejdůležitější hledat a objevovat své povolání a vytrvat v něm.

Svědčit o lásce

Jsem vděčný všem církevním uskupením, která vám umožňují prožívat osobní setkání s Kristem, živým ve své církvi: farnostem, sdružením, hnutím, řeholním společenstvím a nejrůznějším podobám

misijní služby. Kolik jen mladých lidí objevuje misijní práci ve voluntariátu jako způsob služby těm „nejposlednějším“ bratřím a sestrám (srov. Mt 25,40), a tak podporují lidskou důstojnost a svědčí o radosti z lásky a z bytí křesťanem. Tyto zkušenosti církve zaručují, že výchova mladého člověka se nezaměřuje jen na přípravu pro úspěšné zvládnutí zvolené profese, ale také na rozvoj Bohem svěřených darů a péči o ně, aby člověk mohl lépe sloužit ostatním. Tyto chvályhodné podoby dočasné misijní služby jsou plodným začátkem a skrze rozlišování povolání vám mohou také pomoci k rozhodnutí cele se darovat jako misionáři.

Z mladých srdcí se zrodila i Papežská misijní díla (PMD), aby podporovala hlásání evangelia všem lidem, a tak přispívala k lidskému a kulturnímu růstu všech, kdo žízní po poznání pravdy. Modlitby i hmotná pomoc, které lidé štědře darují a PMD přerozdělují, Svatému stolci pomáhají zajistit, že každý, komu se dostává pomoci v osobních potřebách, může zároveň ve svém každodenním životě svědčit o evangeliu. Nikdo není tak chudý, aby nemohl dát to, co má, ale ještě spíš to, čím je. Rád zopakuji slova povzbuzení, která jsem adresoval mladým Chilánům: „Nikdy si nemysli, že nemáš co nabídnout, nebo že tě nikdo nepotřebuje. Potřebuje tě spousta lidí, myslí na to! Každý z vás ať si v srdci říká: Potřebuje mě spousta lidí.“³

Drazí mladí lidé, letošní misijní měsíc říjen, kdy budeme slavit synodu věnovanou právě vám, pro nás bude další příležitostí, kdy se můžeme stát ucedníky-misionáři, lidmi stále vášnivěji oddanými Ježíšovi a jeho poslání až na nejzazší konec země. Marii, Královnou apoštolů, svatého Františka Xaverského a svatou Terezií od Dítěte Ježíše i blahoslaveného Paola Mannu prosím, aby se za nás všechny přimlouvali a stále nás provázeli.

Vatikán 20. května 2018,
Slavnost Soslání Ducha Svatého

FRANTIŠEK

**14. POSELSTVÍ
SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA
KE DRUHÉMU SVĚTOVÉMU DNI CHUDÝCH
23. NEDĚLE V LITURGICKÉM MEZIDOBÍ,
18. LISTOPADU 2018**

Hle, ubožák zavolal a Hospodin slyšel

1. „Hle, ubožák zavolal a Hospodin slyšel“ (Žl 34,7). Žalmistova slova se stávají našimi ve chvíli, kdy jsme sami voláni, abychom se setkali s různými situacemi utrpení a vyloučení na okraj, ve kterých žije tolik našich bratří a sester, které obvykle označujeme obecným pojmem „chudí“. Pisateli těchto slov není uvedena situace cizí, naopak. On sám má přímou zkušenost s chudobou, ale proměňuje ji v píseň chvály a vděčnosti Pánu. Tento žalm dnes umožňuje i nám, kteří jsme ponořeni do tolika forem chudoby, abychom pochopili, kdo jsou skuteční chudí, tedy ti, ke kterým máme obrátit svůj pohled, naslouchat jejich volání a poznat jejich potřeby.

Je nám především řečeno, že Pán naslouchá chudým, kteří k němu volají, a je dobrý k těm, kteří, se srdcem sklíčeným smutkem, samotou a vyloučením, u něj hledají útočiště. Poslouchá všechny ty, jejichž důstojnost je pošlapávána a oni mají přesto sílu obrátit svůj pohled vzhůru, aby obdrželi světlo a útěchu. Naslouchá těm, kteří jsou pronásledováni jménem falešné spravedlnosti, utlačováni politikami nehodnými toho jména a vystrašení násilím; i přesto dokáží najít v Bohu svého Spasitele. To, co z této modlitby vysvítá, je především pocit odevzdanosti a důvěry v Otce naslouchajícího a přijímajícího. V celé délce vlny těchto slov můžeme hlouběji pochopit to, co Ježíš vyhlásil slovy blahoslavenství: „Blahoslavení chudí v duchu, neboť jejich je nebeské království“ (Mt 5,3).

V síle této jedinečné, a z mnoha ohledů nezasloužené a plně nevyjádřitelné zkušenosti lze nicméně vnímat touhu sdělit ji druhým, nejprve těm, kteří jsou podobně jako žalmista, chudí, odmítaní a vylučováni. Vždyť žádný se nemůže považovat za vyloučeného z Otcovy

lásky, a to zvláště ve světě, který jako první cíl často vyvyšuje bohatství a vede k uzavřenosti do sebe samých.

2. Třemi slovesy charakterizuje žal m postoj chudého a jeho vztah k Bohu. Především sloveso „*volat*“. Podmíněnost chudobou se nedá vystihnout jedním slovem, ale stává se křikem, který proniká nebesa a dochází k Bohu. Co jiného vyjadřuje volání chudého než právě jeho utrpení a samotu, jeho zklamání a nadějí? Můžeme se ptát: jak je možné, že tento křik, který vystoupí až před tvář Boží, nedokáže dolehnout k našim uším a nechává nás netečné a chladné? U příležitosti tohoto *Dne* jsme voláni k vážnému zpytování svědomí, abychom poznali, zda opravdu jsme schopni naslouchat chudým.

To, co potřebujeme, je ticho k naslouchání, abychom zachytili jejich hlas. Pokud příliš mluvíme my, nedokážeme uslyšet je. Mám často obavu, že tolik iniciativ, jakkoli jsou záslužné a potřebné, děláme víc proto, abychom uspokojili sebe samotné, než abychom vyslyšeli volání chudáka. V takovém případě, ve chvíli, kdy chudí o sobě dávají vědět křikem, nejde o odpovídající vztah, protože není schopen vstoupit do souzvuku s jejich situací. Cele jsme uvíznuli v léčce kultury, která nutí dívat se na sebe do zrcadla a přehnaně o sebe pečovat a domnívat se, že jedno altruistické gesto by mělo stačit k tomu, abychom se cítili uspokojení, aniž bychom se přímo nechali ohrozit.

3. Druhé sloveso je „*odpovědět*“. Hospodin, říká žalmista, nejen že naslouchá křiku chudého, ale také mu odpovídá. Jeho odpověď, jak je to potvrzeno celými dějinami spásy, je plnou účastí lásky na situaci chudáka. Bylo tomu tak, když Abrám předkládal Hospodinu svoji prosbu mít potomstvo, třebaže on sám i jeho žena Sára už byli pokročilého věku a děti mít nemohli (srov. Gen 15,1-6). Podobně se to stalo, když měl Mojžíš zjevení Božího jména v hořícím keři a obdržel poslání vyvést lid z Egypta (srov. Ex 3,1-15). A tato odpověď se potvrdzovala během celé cesty lidu na poušti: když pociťoval hlad a žízeň (srov. Ex 16,1-16; 17,1-7), a když upadal do ještě horší ubohosti, tedy nevěrnosti smlouvě a modloslužbě (srov. Ex 32,1-14).

Boží odpověď chudému je vždycky zásahem spásy, který uzdravuje rány duše a těla, který nastoluje spravedlnost a pomáhá k novému začátku důstojného života. Hospodinova odpověď je také výzvou, aby

každý, kdo v něj věří, mohl v rámci lidských možností jednat podobně. Světový den chudých má být nepatrnou odpovědí celé církve, rozšířené po celém světě, jež se obrací k chudým jakéhokoli druhu a v kterékoli zemi, aby se nedomnívali, že jejich volání zaniká do prázdna. Snad je to jako kapka vody v poušti chudoby, ale může být znamením sdílení mezi strádajícími, aby pocítili účinnou přítomnost bratra a sestry. Není to skutek, kterým je delegováno na druhé to, co potřebují chudí, nýbrž výraz osobního zapojení těch, kteří naslouchají jejich volání. Starostlivost věřících se nemůže omezit na formu asistence – třebaže ta je v první chvíli potřebná a vítaná – ale vyžaduje onu „láskyplnou pozornost“¹, která ctí druhého jako osobu a hledá jeho dobro.

4. Třetí sloveso zní „*osvobodit*“. Chudý v bibli žije s jistotou, že Bůh zasáhne v jeho prospěch, aby mu navrátil důstojnost. Chudoba není zamýšlená, ale je stvořena egoismem, pýchou, nenasytností a nespravedlností. To jsou zla stará jako člověk, nicméně jde o hříchy, které postihují tolik nevinných, protože s sebou nesou tak dramatické důsledky. Jednání, kterým Bůh osvobozuje, je spásným činem pro všechny ty, kteří mu odhalili své smutky a obavy. Vězení chudoby je překonáno mocným Božím zásahem. Je tolik žalmů, které vyprávějí a oslavují tyto dějiny spásy, potvrzující se v osobním životě chudého: „Nepohrdl ponížným, v opovržení ho neměl. Když trpěl příkoří, neukryl před ním svou tvář, slyšel, když k němu o pomoc volal“ (Žl 22,25). Možnost kontemplovat Boží tvář je výrazem jeho přátelství, jeho blízkosti a spásy. „Shlédl jsi na mé pokoření. Vždyť ty víš, co sužuje mou duši; (...) postavils mé nohy na volné prostranství“ (Žl 31,8-9). Nabídnout chudému „volné prostranství“ je stejné jako osvobodit ho z „osidla lovice“ (srov. Žl 91,3), vyprostit ho z léčky nastražené na jeho cestě, aby mohl lehce kráčet a pohlížet na život klidnýma očima. Boží spása na sebe bere podobu ruky nastavené směrem k chudému, ruky nabízející přijetí, chránící a umožňující vnímat přátelství, které potřebuje. Právě díky této konkrétní, hmatatelné blízkosti začíná skutečná osvobozující cesta: „Každý křesťan a každé společenství je povoláno být nástrojem Božím k osvobozování a k podpoře chudých, aby se mohli plně

---

1 Papež František, apoštolská exhortace *Evangelii gaudium*, č. 199: AAS 105 (2013). Český překlad viz papež František, *Evangelii gaudium*. Praha 2014.

integrovat do společnosti. To předpokládá, že budeme chápaví a budeme pozorně naslouchat prosbám chudých a poskytovat jim pomoc“.²

5. Je pro mě důvodem k dojetí vědět, že tolik chudých se ztotožnilo s Bartimaeim, o kterém vypráví evangelista Marek (srov. 10,46-52). Slepý Bartimaios „seděl u cesty a žebral“ (verš 46), a jakmile uslyšel, že kolem jde Ježíš „začal křičet“ a vzývat „Syna Davidova“, aby se nad ním smiloval (srov. verš 47). „Mnozí ho okřikovali, aby mlčel. On však křičel ještě víc“ (verš 48). Syn Boží vyslyšel jeho volání: „Co chceš, abych pro tebe udělal?“ A slepec mu odpovídá: „Mistře, ať vidím!“ (verš 51). Tato stránka evangelia činí zřejmým to, co žalm ohlašoval jako příslib. Bartimaios je chudákem, který zakouší nedostatek základních schopností, především schopnosti vidět a pracovat. Kolik cest přivádí i dnes k projevům nejistoty! Nedostatek základních prostředků k obživě, vyloučení na okraj ve chvíli, kdy se nedostává vlastních sil k práci, různé formy sociálního otroctví i přes dosažený pokrok lidstva. Kolik chudých se dnes podobně jako Bartimaios nachází na okraji cesty a hledá smysl ve své situaci! Kolik se jich ptá, proč se dostali až na dno této propasti a jak se z ní mohou osvobodit ven? Očekávají, že se k nim někdo přiblíží a řekne: „Odvahu, buď dobré mysli! Vstaň, volá tě!“ (verš 49).

Bohužel se často stává, že hlasy, které zaznívají, jsou naopak napomínáním, vybízením mlčet a podrobit se. Jde o falešné hlasy, častokrát vedené fobií z chudých, považovaných nejen za nuzáky, ale i za lidi přinášející nejistotu, nestabilitu, nepořádek do každodenních zvyklostí, tedy za ty, které je třeba odmítnout a držet ve vzdálenosti. Tihneme k vytvoření odstupů mezi sebou a jimi a neuvědomujeme si, že se tak udržujeme ve vzdálenosti od Pána Ježíše, který je neodmítá, ale volá k sobě a poskytuje jim útěchu. Jak výstižně v této souvislosti znějí pro-rocká slova o životním stylu věřícího: „rozevřít okovy svévole, rozvázat jha, dát ujařmeným volnost, každé jho rozbít (...), lámat svůj chléb hladovému (...), přijímat do domu utištěné, ty, kdo jsou bez přístřeší, (...), vidíš-li nahého, obléci ho“ (Iz 58,6-7). Pro takové jednání je hřích odpuštěn (srov. Pt 4,8), spravedlnost jde svou cestou a až my budeme volat k Pánu, on odpoví a řekne: „Tady jsem!“ (srov. Iz 58,9).

6. Chudí jako první mají schopnost poznávat Boží přítomnost a vydávat svědectví o Jeho blízkosti v jejich životech. Bůh zůstává věrný svému příslibu a ani v temnotě noci nepřestává poskytovat žár své lásky a útěchy. Ovšem pro překonání skličující situace chudoby je pro ně důležité, aby vnímali blízkost bratří a sester, kteří se o ně budou zajímat a kteří jim otevrou dveře srdce a života, dají jim pocítit, že je považují za přátele a rodinu. Jenom tak můžeme objevit „spasitelnou sílu jejich životů“ a „postavit je do středu života putující církve“.³

Tímto světovým dnem jsme zváni, abychom naplnili slova žalmu: „Chudí se najedí do sytosti“ (Žl 22,27). Víme, že v jeruzalémském chrámě po obětním rituálu následovala hostina. V mnoha diecézích se toto stalo praxí, která v loňském roce obohatila oslavu prvního Světového dne chudých. Mnozí se setkali s vroucím přijetím v domě, zakusili radost ze svátečního jídla a poznali solidaritu těch, kteří se prostým a bratrským způsobem rozhodli sdílet svůj stůl. Přál bych si, aby také letos a v budoucnu byl tento den slaven ve znamení radosti ze znovunalezené schopnosti být spolu. Společně se v komunitě modlit a sdílet nedělní oběd. Jde o zkušenost, která nás vrací k prvnímu křesťanskému společenství, které evangelista Lukáš popisuje v celé jeho originalitě a jednoduchosti: „Setrvali v apoštolském učení, v (bratrském) společenství, v lámání chleba a v modlitbách. (...) Všichni, kteří přijali víru, drželi pevně pohromadě a měli všechno společně; prodávali svůj majetek a dělili ho mezi všechny, jak kdo potřeboval“ (Sk 2,42.44-45).

7. Existuje bezpočet iniciativ, které podniká křesťanské společenství, aby dalo najevo blízkost a poskytlo úlevu v tolika projevech chudoby, které se odehrávají před našima očima. Spolupráce s jinými organizacemi, které nejsou vedeny vírou, ale lidskou solidaritou, dokáže přinést pomoc, kterou bychom sami poskytnout nedokázali. Vědomí, že v nezměrném světě chudoby je naše pomoc omezená, slabá a nedostatečná, vede k natažení rukou směrem ke druhým, aby vzájemná spolupráce mohla dosáhnout cíle účinnějším způsobem. Jsme vedeni vírou a příkazem lásky, ale umíme uznat i jiné formy pomoci a solidarity, které si částečně stanovují stejné cíle; je jen důležité, abychom nezapomínali na to, co je nám vlastní, totiž přivádět všechny

k Bohu a ke svatosti. Sdílení různých zkušeností a pokora v nabízení naší spolupráce, bez jakéhokoli stavění se dopředu, jsou odpovídající a zcela evangelní odpovědi, kterou můžeme dát.

Před chudými nejde o to, abychom soutěžili, kdo bude v pomoci první, ale musíme pokorně uznat, že je to Duch, jenž probouzí gesta, která mají být znamením Boží odpovědi a blízkosti. Najdeme-li způsob, jak se k chudým přiblížit, musíme si být vědomi toho, že prvenství je na Tom, který otevřel naše oči i srdce k obrácení. Chudí nepotřebují protagonismus, ale lásku, která se dokáže skrývat a zapomínat na poskytnuté dobro. Pravými hrdiny jsou Pán a chudí. Kdo se dává do služby, stává se nástrojem v rukou Božích, aby umožnil poznání jeho přítomnosti a spásy. Připomíná to apoštol Pavel, když píše křesťanům do Korintu, kteří soutěžili mezi sebou ohledně charismat, ve snaze vlastnit ta nejlepší: „Oko tedy nemůže říci ruce: ‚Nepotřebuji tě!‘ nebo zase hlava nohám: ‚Nepotřebuji vás!‘, (1Kor 12,21). Apoštol předkládá důležitou úvahu, v níž si všímá, že tělesné údy, které se nám jeví jako nejslabší, jsou těmi nejdůležitějšími (srov. verš 22); těm, které „považujeme za méně ušlechtilé, projevujeme větší úctu a ty, za které se stydíme, tím slušněji zakrýváme, kdežto údy ušlechtilé (takové ohledy) nepotřebují“ (verše 23–24). Když Pavel dává základní poučení o charismatech, vychovává křesťanské společenství k evangelijnímu přístupu vůči jeho nejslabším a nejpotřebnějším členům. Kristovým učedníkům mají být cizí pohrdání i postoje svatouškovství vůči nim; jsou spíš povoláni k tomu, aby jim projevovali úctu a dávali přednost v přesvědčení, že oni představují skutečnou přítomnost Krista mezi nimi. „Cokoli jste udělali pro jednoho z těchto mých nepatrných bratří, pro mne jste udělali“ (Mt 25,40).

8. Zde se dá pochopit, jak je náš způsob života vzdálený světskému způsobu, který oslavuje, následuje a napodobuje ty, kteří mají moc a bohatství, přičemž vyčleňuje na okraj chudé a považuje je za odpad a hanbu. Apoštolova slova jsou pozváním, abychom k plnosti evangelia přivedli solidaritu s nejslabšími a méně obdařenými členy Kristova těla: „Trpí-li jeden úd, trpí s ním všechny ostatní údy, je-li některý úd vyznamenán, všechny ostatní údy se s ním radují“ (1Kor 12,26). Ve stejném smyslu nás vybízí v listě Římanům: „Radujte se s radujícími, plačte s plačícími. Buďte mezi sebou stejného smýšlení. Nedychtěte po

věcech vysokých, ale spíše se sklánějte k věcem obyčejným“ (12,15-16). To je povolání Kristova učedníka; ideál, který je třeba soustavně sledovat, je stále více si osvojovat „smýšlení Krista Ježíše“ (Fil 2,5).

9. Slovo naděje se stává přirozeným epilogem, ke kterému odkazuje víra. Často jsou to právě chudí, kteří uvádějí do krize naši indiferentnost, dceru vidění života příliš zahleděného do sebe a svázaného s přítomností. Křik chudého je i voláním naděje, ve které se projevuje jistota osvobození. Je to naděje opřená o Boží lásku, neopouštějící toho, kdo na ni spoléhá (srov. Řím 8,31-39). Svatá Terezie z Avily napsala ve své *Cestě k dokonalosti*: „Chudoba je statkem, který v sobě uzavírá všechny statky světa; zajišťuje nám obrovské panství, myslím tím, že z nás dělá vlastníky všech pozemských statků od okamžiku, kdy jimi opovrhne“ (2,5). A v měřítku, v jakém jsme schopni rozlišit pravé bohatství, se stáváme bohatými před Bohem a moudrými před sebou i před druhými. Je to právě tak: v míře, v jaké dokážeme rozpoznat správný a pravý význam bohatství, porosteme v lidskosti a staneme se schopnými sdílení.

10. Vybízím spolubratry biskupy, kněze a především jáhny, na které byly vloženy ruce právě pro službu chudým (srov. Sk 6,1-7), spolu se zasvěcenými osobami a tolika laiky, kteří ve farnostech, společnostech a hnutích, činí hmatatelnou odpověď církve na volání chudých, prožít tento světový den jako privilegovaný okamžik pro novou evangelizaci. Chudí evangelizují nás, když nám každodenně pomáhají objevovat krásu evangelia. Nenechme padnout do prázdna tuto příležitost milosti. Všichni se dnes považujeme za jejich dlužníky a podávejme si navzájem jedni s druhými ruce, aby se mohlo uskutečnit spásné setkání, které podporuje víru, činí účinnou lásku a uvádí naději, aby mohla s jistotou kráčet vstříc přicházejícímu Pánu.

Ve Vatikánu, 13. června 2018

V den liturgické památky svatého Antonína Paduánského

FRANTIŠEK

15. LIST SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA U PŘÍLEŽITOSTI STÉHO VÝROČÍ VYHLÁŠENÍ APOŠTOLSKÉHO LISTU „MAXIMUM ILLUD“ O ČINNOSTI MISIONÁŘŮ VE SVĚTĚ

Ctihodnému bratru
kardinálu Fernandu Filonimu,
prefektovi Kongregace pro evangelizaci národů

Dne 30. listopadu 2019 oslavíme sté výročí vyhlášení apoštolského listu *Maximum illud*, jímž chtěl papež Benedikt XV. dát nový impuls misijnímu úkolu hlásat evangelium. V roce 1919, nedlouho po ukončení tragického celosvětového konfliktu, který sám označil za „nesmyslné krveprolití“¹, upozornil tento papež na potřebu přehodnotit misijní dílo ve světě z perspektivy, která se bude více opírat o evangelium, a tak misie očistí od všeho koloniálního nánosu a udrží je dál od nacionalistických a expanzionalistických cílů, které napáchaly tolik škod. „Církev Boží je všeobecná, není cizí žádnému člověku ani národu,“² napsal a rozhodně vybídl k odmítání jakýchkoli dílčích zájmů, neboť jediným motivem misijní činnosti má být poselství a láska Pána Ježíše, šířené svatostí vlastního života a dobrými skutky. Benedikt XV. tak položil zvláštní důraz na *missio ad gentes* a s využitím soudobých pojmů i jazyka se pokusil zejména mezi kněžími oživit vědomí misijní povinnosti.

Tato povinnost je odpovědí na trvalý Ježíšův příkaz: „Jděte do celého světa a hlásejte evangelium všemu tvorstvu!“ (Mk 16,15). Zachovat tomuto Pánovu pokynu svou poslušnost není pro církve jednou z možností, ale – řečeno s II. vatikánským koncilem – je to její

---

1 Benedikt XV., *List představitelům válčících národů*, 1. srpna 1917: AAS IX (1917), 421–423.

2 Benedikt XV., apoštolský list *Maximum illud*, 30. listopadu 1919: AAS 11 (1919), 445.

„povinnost“³, neboť církev je „svou podstatou misionářská“⁴. „Hlásat evangelium je skutečně milostí a vlastním povoláním církve, a ona v něm nachází svou nejvnitřnější totožnost. Církev existuje právě proto, aby hlásala evangelium.“⁵ Koncil dále prohlašuje, že má-li církev zůstat věrná sama sobě a hlásat Ježíše ukřižovaného a zmrtvýchvstalého pro všechny, Spasitele živého a milosrdného, pak „musí jít pod vedením Ducha Svatého stejnou cestou, jakou šel Kristus, totiž cestou chudoby, poslušnosti, služby a sebeobětování“⁶. Tak bude schopná účinně hlásat Pána, „počátek a vzor tohoto obnoveného lidství, prochnutého bratrskou láskou, upřímností a mírumilovným duchem, lidství, po kterém všichni touží“⁷.

To, co tolik leželo na srdci papeži Benediktu XV. před téměř sto lety a co před více než padesáti lety znovu zopakoval koncil, je stále aktuální. V minulosti i dnes platí, že „církev, poslaná Kristem, aby zjevovala a sdělovala všem lidem a národům Boží lásku, si je vědoma toho, že musí vykonat ještě obrovskou misijní práci“⁸. Papež svatý Jan Pavel II. v tomto směru poznamenal, že „poslání Krista Vykupitele, které je svěřeno církvi, zdaleka ještě není splněno,“ a skutečně: „Jediný pohled na lidstvo v jeho celku na konci druhého tisíciletí nám ukazuje, že toto poslání vážne dosud v začátcích a že my se ze všech sil musíme zapojit do práce na jeho splnění.“⁹ Proto také svatý Jan Pavel slovy, na která bych nyní každého rád znovu upozornil, vyzval církev k „*obnovení misijní horlivosti*“ v přesvědčení, že misijní činnost „obnoví církev, upevní víru a křesťanskou identitu a vnese novou horlivost a nové stimuly. *Víra zesílí předáváním!* Nová evangelizace

---

3 II. vatikánský koncil, dekret o misijní činnosti církve *Ad gentes*, 7. prosince 1965, č. 7: AAS 58 (1966), 955. Český překlad viz *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Kostelní Vydří 2002.

4 Tamtéž, č. 2: AAS 58 (1966), 948.

5 Pavel VI., apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, 8. prosince 1975, č. 14: AAS 68 (1976), 13. Český překlad viz Pavel VI., *Evangelii nuntiandi*. Praha 1990.

6 *Ad gentes*, č. 5: AAS 58 (1966), 952.

7 Tamtéž, č. 8: AAS 58 (1966), 956–957.

8 Tamtéž, č. 10: AAS 58 (1966), 959.

9 Jan Pavel II., encyklika *Redemptoris missio*, 7. prosince 1990, č. 1: AAS 83 (1991), 249. Český překlad viz Jan Pavel II., *Redemptoris missio*. Praha 1994.

křesťanských národů najde podnět a oporu v práci pro misií na celém světě.⁴¹⁰

Ve své apoštolské exhortaci *Evangelii gaudium*, čerpající ze závěrů XIII. řádného zasedání biskupské synody, jejíž účastníci uvažovali nad tématem *nová evangelizace pro předávání křesťanské víry*, jsem chtěl celé církvi tuto naléhavou výzvu znovu představit. Napsal jsem tam: „Jan Pavel II. nás vyzval, abychom uznali, že ‚se nesmí ztráct síla k hlásání radostné zvěsti‘ těm, kdo jsou daleko od Krista, protože je to ‚první úloha církve‘. Misijní činnost ‚představuje i dnes pro církev velkou výzvu‘ a ‚misijní zájmy musí stát na prvním místě‘. Co by se stalo, kdybychom vzali tato slova skutečně vážně? Prostě bychom uznali, že misijní působení je *paradigmatem každého díla církve*.“⁴¹¹

Jsem přesvědčen, že tento úkol je dnes naléhavější než kdy jindy. „Má programový význam a závažné důsledky. Doufám, že všechna společenství podniknou kroky nezbytné k tomu, abychom pokročili na cestě konverze v pastoračním a misijním působení, jež nemůže nechat věci takovými, jaké jsou. Nyní nestačí ‚pouhá administrativa‘. Osvojme si ve všech částech světa ‚trvalý misijní stav‘.“⁴¹² Nebojme se s důvěrou v Boha a velkou odvahou učinit misijní rozhodnutí, „které bude schopné všechno proměnit, aby se zvyklosti, styly, harmonogramy, slovník i všechny církevní struktury staly přiměřenou cestou k evangelizaci současného světa spíše než k sebe prezentaci. Obnova struktur, kterou vyžaduje na konverzi založená pastore, může být chápána pouze v tomto smyslu: Počínat si tak, aby struktury byly více misijní, aby řádná pastore ve všech svých instancích byla více expanzivní a otevřená. Je proto nutné, aby se ‚vycházení‘ stalo trvalým postojem aktérů pastore, a tak aby snadněji Ježíši odpovídali všichni, kterým nabízí své přátelství. Jak řekl Jan Pavel II. biskupům Oceánie, ‚účelem každé obnovy v církvi musí být misie, aby sama neupadla do pasti jakési církevní sebezahleděnosti‘.“⁴¹³

---

10 Tamtéž, č. 2: AAS 83 (1991), 250–251.

11 Papež František, apoštolská exhortace *Evangelii gaudium*, č. 15: AAS 105 (2013), 1026. Český překlad viz papež František, *Evangelii gaudium*. Praha 2014.

12 Tamtéž, č. 25: AAS 105 (2013), 1030.

13 Tamtéž, č. 25: AAS 105 (2013), 1031.

Apoštolský list *Maximum illud* v prorockém duchu a s evangelní směrlostí vyzval k překročení národních hranic a k vydávání svědectví o spásonosné Boží vůli prostřednictvím všeobecného misijního poslání církve. Kéž se nadcházející sté výročí tohoto dopisu stane podnětem k tomu, abychom bojovali s vracejícím se pokušením, které se skrývá za každou církevní introverzí, za veškerým sebevztažným útekem do své bezpečné zóny, za každým pastoračním pesimismem a neplodnou nostalgií po minulosti, a místo toho abychom se otevírali radostné novosti evangelia. Kéž se i v našich neklidných dobách, sužovaných tragickými válkami a ohrožovaných politováníhodnými sklony zdůrazňovat rozdíly a podněcovat konflikty, s obnoveným nadšením hlásá světu radostná zvěst, že v Ježíši zvítězilo odpuštění nad hříchem, život nad smrtí a láska nad strachem, a kéž tato zvěst vlije každému důvěru a naději.

Ve světle výše řečeného a po přijetí návrhu ze strany Kongregace pro evangelizaci národů proto vybízím, aby se v říjnu roku 2019 slavil Mimořádný misijní měsíc, který by pomohl zvýšit povědomí o *missio ad gentes* a s obnoveným nadšením se znovu pustit do misijní proměny života i pastorační činnosti církve. Dobrou přípravou na toto slavení se může v říjnu roku 2018 stát Misijní měsíc, který všem věřícím umožní, aby si hlásání evangelia vzali k srdci, a jejich společenstvím pomůže růst v misijní a evangelizační horlivosti, aby stále rostla láska církve k misiím, jejichž podstatou je „vášeň pro Ježíše, avšak současně i vašeň pro jeho lid“¹⁴.

Tebe, ctihodný bratře, dále kongregaci, v jejímž čele stojíš, a také Papežská misijní díla pověřuji úkolem tuto událost připravit, a to zejména zvýšením povědomí o ní mezi místními církvemi, instituty zasvěceného života, společenstvími apoštolského života a četnými sdruženími, hnutími, společenstvími a dalšími církevními institucemi. Kéž se Mimořádný misijní měsíc stane mocnou a plodnou příležitostí k milosti, podpoří iniciativy a zejména pobídne k modlitbě, která je duší veškeré misijní činnosti. Kéž pomůže rozvinout hlásání evangelia, biblickou a teologickou reflexi misijního poslání církve,

dílo křesťanské milosrdné lásky i praktické skutky spolupráce a solidarity mezi církvemi, aby se oživila a nikdy nám nescházela misijní horlivost.¹⁵

Vatikán, 22. října 2017
29. neděle v mezidobí
Památka sv. Jana Pavla II.
Světový den misíí

FRANTIŠEK

15

Srov. tamtéž, č. 80: AAS 105 (2013), 1053.

**16. APOŠTOLSKÝ LIST VYDANÝ
Z VLASTNÍHO ROZHODNUTÍ
(MOTU PROPRIO)
„MITIS IUDEX DOMINUS IESUS“
O REFORMĚ KANONICKÉHO ŘÍZENÍ
V ZÁLEŽITOSTECH PROHLÁŠENÍ
NEPLATNOSTI MANŽELSTVÍ
V KODEXU KANONICKÉHO PRÁVA**

Laskavý soudce Pán Ježíš, pastýř našich duší, svěřil apoštolu Petrovi a jeho nástupcům moc klíčů, aby v církvi uskutečňovali spravedlnost a pravdu. Tato nejvyšší a univerzální moc svazovat a rozsvazovat na zemi potvrzuje, posiluje a zaštiťuje moc pastýřů partikulárních církví, díky nimž mají posvátné právo a před Pánem i povinnost soudit své podřízené.¹

Vedena jasnějším poznáním Kristových slov, církev během staletí stále hlouběji chápala a objasňovala nauku o nerozlučitelnosti posvátného manželského svazku, systematicky zpracovávala otázku neplatnosti manželského souhlasu a vhodněji uspořádávala soudní řízení v této věci, aby tak církevní řád stále více odpovídal pravdě vyznávané víry.

To vše se vždy dělo pod vedením nejvyššího zákona, kterým je spása duší,² neboť církev, jak učí bl. Pavel VI., je božským úradkem Trojice, a proto všechny její instituce, které se mají stále zdokonalovat, musí směřovat k předávání božské milosti a stálému rozvíjení dobra věřících podle jejich vlastních darů a poslání, jako i k bytostnému cíli církve.³

S tímto vědomím jsem rozhodl reformovat řízení k prohlášení neplatnosti manželství a k tomuto účelu jsem ustanovil skupinu osob

---

1 Srov. Druhý vatikánský koncil, *Věřoučná konstituce Lumen gentium*, č. 27.

2 Srov. *CIC*, kán. 1752.

3 Srov. Pavel VI., *Promluva k účastníkům II. mezinárodního kongresu kanonického práva*, 17. září 1973.

vynikajících znalostí práva, pastorační rozvážností a zběhlostí v soudních věcech, a ti pod vedením děkana Římské roty načrtli způsob reformy při zachování respektu k zásadě nerozlučitelnosti manželského svazku. Pracovali rychle, takže tato skupina v krátké době zpracovala schéma novelizace procesních norem, které jsou po rozvážném posouzení a za pomoci dalších odborníků transformovány do tohoto listu.

Péče o spásu duší, která – dnes jako včera – zůstává nejvyšším cílem institucí, zákonů a práva, pobízí římského biskupa, aby poskytl tento reformní dokument biskupům, neboť oni se s ním podílejí na poslání církve: totiž chránit věroučnou i disciplinární jednotu ohledně manželství, jež je základem a zdrojem křesťanské rodiny. Snahu o reformu inspirovalo nesmírné množství věřících, kteří jsou ve své snaze získat orientaci pro své svědomí často brzděni fyzickou či morální vzdáleností právních struktur církve. Láska a milosrdenství si proto žádají, aby sama církev jako matka přišla blíž ke svým dětem, které se často od ní cítí odloučené.

Tímto směrem se ubírala také touha většiny mých bratří biskupů shromážděných na nedávném mimořádném biskupském synodu, kteří žádali rychlejší a snadněji dostupná řízení.⁴ Zcela v souladu s jejich přáním stanovím tímto listem vydání ustanovení mající napomáhat nikoli neplatnosti manželství, ale zrychlení a spravedlivému zjednodušení řízení, aby tak srdce věřících, kteří očekávají vyjasnění svého stavu, nebyla kvůli zdlouhavosti ve vynesení rozsudku dlouhodobě sužována temnotami pochybností.

Kráčel jsem přitom ve stopách svých předchůdců, kteří chtěli, aby záležitosti neplatnosti manželství byly projednávány cestou soudní, a nikoli správní, a to ne pro samotnou povahu záležitosti, ale spíše pro naléhavou potřebu co nejvíce chránit pravdu o posvátném svazku: zárukou toho je zajištěné soudní postup.

Reformní dílo bylo vedeno některými zásadními kritérii.

I. *Jeden rozsudek o neplatnosti manželství k vykonatelnosti.* Především se nejevilo nutné požadovat nadále dvojí souhlasné rozhodnutí o neplatnosti manželství, aby strany mohly uzavřít nové kanonické manželství, ale dostačuje k tomu morální jistota prvního soudce dosažená dle norem práva.

4

Srov. Závěrečný dokument synodu, č. 48.

II. *Samosoudce podřízený odpovědnosti biskupa.* Odpovědnosti biskupa je svěřeno v prvním stupni ustanovení samosoudce, a to z řad kleriků, přičemž biskup musí bdít nad tím, aby se do pastoračního výkonu jeho soudní moci nevloudil jakýkoli laxismus.

III. *Biskup sám jako soudce.* Aby se tedy uvedlo do praxe učení Druhého vatikánského koncilu v jedné velmi závažné věci, je zdůrazněno, že sám biskup, pastýř a hlava své církve, je z toho důvodu zároveň soudcem pro sobě svěřené věřící. Je tedy žádoucí, aby se ve velkých i malých diecézích sám biskup stal znamením *obrácení* církevních struktur⁵ a nepověřoval výkonem své soudní moci v manželských záležitostech zcela úřady kurie. To ať platí zvláště pro zkrácené řízení určené pro rozsouzení případů, kdy je neplatnost manželství zřejmá.

IV. *Zkrácené řízení.* Kromě obecného urychlení řádného manželského řízení je zavedena určitá podoba zkráceného řízení – kromě dosud platného listinného řízení – a to se má uplatnit v případech, kdy se žalovaná neplatnost manželství opírá o zvláště zjevné důvody.

Samozřejmě mi nezůstalo skryto, že by ze zkráceného řízení mohlo vyplynout ohrožení zásady nerozlučitelnosti manželství; právě proto jsem chtěl, aby v tomto řízení byl za soudce ustanoven sám biskup, neboť biskupové mají obzvláště usilovat o to, aby na základě svého pastýřského úřadu byli spolu s Petrem co nejvíce garantem věroučné a disciplinární jednoty katolické církve.

V. *Odvolání k metropolitnímu stolci.* Je vhodné obnovit odvolání k metropolitnímu stolci, neboť úřad hlavy církevní provincie již po mnohá staletí zůstává znamením synodality v církvi.

VI. *Vlastní úloha biskupských konferencí.* Biskupské konference, které mají být pobízeny především apoštolskou snahou dosáhnout až k rozptýleným věřícím, ať silně vnímají povinnost podílet se na zmíněném *obrácení* a naprosto respektují právo biskupů uspořádat ve své partikulární církvi výkon soudní moci.

Obnova blízkosti mezi soudcem a věřícími nebude úspěšná, pokud nebudou biskupské konference vybízet jednotlivé biskupy k realizaci reformy manželských řízení a poskytovat jim k tomu pomoc.

---

5 Srov. papež František, *Apoštolská adhortace Evangelii gaudium*, č. 27: AAS 105 (2013), 1031.

Biskupské konference ať se postarají, aby kromě realizace blízkosti mezi soudcem a věřícími byla při zachování spravedlivé a náležité odměny pracovníkům církevních soudů dle možností zajištěna bezplatnost řízení, aby církev, projevující se jako šlechtná matka, tak ukázala věřícím v oblasti, která je tak úzce spojena se spásou duší, Kristovu nezištnou lásku, jíž jsme všichni byli spaseni.

VII. *Odvolání k Apoštolskému stolci*. Je rozhodně vhodné, aby byla v souladu se starobyloou praxí nadále zachována možnost odvolání k řádnému soudu Apoštolského stolce, tj. Římské rotě, aby tak bylo posíleno pouto mezi Petrovým stolcem a partikulárními církvemi. Tato odvolání mají být tak uspořádána, aby se zabránilo jakémukoli zneužití práva a nevedlo to k ohrožení spásy duší.

VIII. *Ustanovení pro východní církve*. S ohledem na specifické ekleziální a disciplinární uspořádání východních církví jsem se rozhodl samostatně vydat k dnešnímu dni vhodné normy pro novelizaci procedury manželských řízení v Kodexu kánonů východních církví.

Po zralém uvážení všech výše uvedených záležitostí rozhoduji a stanovím, že Kniha VII Kodexu kanonického práva, část III, stať I, hlava 1 Řízení ve věci prohlášení neplatnosti manželství (kán. 1671–1691) je od 8. prosince 2015 kompletně nahrazena takto:

Článek 1 Příslušnost a druhy soudů	Art. 1 De foro competenti et de tribunalibus
Kán. 1671 – § 1. Manželské záležitosti pokřtěných přísluší vlastním právem církevnímu soudci. § 2. Záležitosti týkající se pouze občanských účinků manželství přísluší světské autoritě, pokud partikulární právo nestanoví, že tyto záležitosti, jsou-li projednávány jako nahodilé a k hlavní věci se vztahující, mohou být zkoumány a rozhodnuty církevním soudcem.	Can. 1671 § 1. Causae matrimoniales baptizatorum iure proprio ad iudicem ecclesiasticum spectant. § 2. Causae de effectibus matrimonii mere civilibus pertinent ad civilem magistratum, nisi ius particulare statuatur easdem causas, si incidenter et accessorie agantur, posse a iudice ecclesiastico cognosci ac definiri.

Kán. 1672. V záležitostech neplatnosti manželství, které nejsou vyhrazeny Apoštolskému stolci, je příslušný: 1° soud místa, v němž bylo manželství uzavřeno; 2° soud místa, v němž jedna nebo obě strany mají kanonické trvalé nebo přechodné bydliště; 3° soud místa, v němž se ve skutečnosti provede většina důkazů.	Can. 1672. In causis de matrimonii nullitate, quae non sint Sedi Apostolicae reservatae, competentia sunt: 1° tribunal loci in quo matrimonium celebratum est; 2° tribunal loci in quo alterutra vel utraque pars domicilium vel quasi-domicilium habet; 3° tribunal loci in quo de facto colligendae sunt pleraeque probationes.
Kán. 1673 – § 1. V každé diecézi je pro záležitosti neplatnosti manželství, které nejsou právem výslovně vyňaty, soudcem prvního stupně diecézní biskup, který může vykonávat soudní moc buď sám osobně, nebo prostřednictvím jiných, podle ustanovení právních norem. § 2. Biskup ustaví pro svou diecézi diecézní soud pro záležitosti neplatnosti manželství, přičemž zůstává zachována možnost připojit se k jinému blízkému diecéznímu nebo interdiecéznímu soudu. § 3. Záležitosti neplatnosti manželství jsou vyhrazeny senátu složenému ze tří soudců. Tomu musí předsedat soudce z řad kleriků, ostatní soudcové mohou být laici.	Can. 1673 § 1. In unaquaque dioecesi iudex primae instantiae pro causis nullitatis matrimonii iure expresse non exceptis est Episcopus dioecesanus, qui iudicalem potestatem exercere potest per se ipse vel per alios, ad normam iuris. § 2. Episcopus pro sua dioecesi tribunal dioecesanum constituat pro causis nullitatis matrimonii, salva facultate ipsius Episcopi accedendi ad aliud dioecesanum vel interdioecesanum vicinius tribunal. § 3. Causae de matrimonii nullitate collegio trium iudicum reservantur. Eidem praeesse debet iudex clericus, reliqui iudices etiam laici esse possunt.

§ 4. Není-li možné sestavit senát v diecézi nebo u blízkého církevního soudu vybraného podle § 2, svěří biskup moderátor záležitosti samosoudci z řad kleriků, který, pokud je to možné, k sobě přidruží dva přisedící vynikající řádným životem, odborníky v oblasti právních nebo humanitních věd a schválené pro tento úkol biskupem. Tomuto samosoudci přísluší, pokud nevyplývá něco jiného, kompetence náležející senátu, předsedovi nebo soudci zpravodaji. § 5. Soud druhého stupně musí být k platnosti vždy senátem, v souladu s ustanovením předcházejícího § 3. § 6. Od soudu prvního stupně se podává odvolání k metropolitnímu soudu druhého stupně, při zachování ustanovení kán. 1438–1439 a 1444.	§ 4. Episcopus Moderator, si tribunal collegiale constitui nequeat in dioecesi vel in viciniore tribunali ad normam § 2 electo, causas unico iudici clerico committat qui, ubi fieri possit, duos assessores probatae vitae, peritos in scientiis iuridicis vel humanis, ab Episcopo ad hoc munus approbatos, sibi asciscat; eidem iudici unico, nisi aliud constet, ea competunt quae collegio, praesidi vel ponenti tribuuntur. § 5. Tribunal secundae instantiae ad validitatem semper collegiale esse debet, iuxta praescriptum praecedentis § 3. § 6. A tribunali primae instantiae appellatur ad tribunal metropolitanum secundae instantiae, salvis praescriptis cann. 1438–1439 et 1444.

Článek 2 Právo napadnout manželství	Art. 2 De iure impugnandi matrimonium
Kán. 1674 – § 1. Způsobilí napadnout manželství jsou: 1° manželé; 2° ochránce spravedlnosti, jestliže se neplatnost již stala známou a manželství nelze zplatnit nebo zplátnění není účelné.	Can. 1674 § 1. Habiles sunt ad matrimonium impugnandum: 1° coniuges; 2° promotor iustitiae, cum nullitas iam divulgata est, si matrimonium convalidari nequeat aut non expediat.

§ 2. Manželství, které za života obou manželů nebylo napadeno žalobou, nemůže být zažalováno po smrti jednoho nebo obou manželů, leč by otázka platnosti bránila vyřešení jiného sporu v kanonickém nebo světském oboru. § 3. Jestliže jeden z manželů zemře v průběhu řízení, postupuje se podle kán. 1518.	§ 2. Matrimonium quod, utroque coniuge vivente, non fuit accusatum, post mortem alterutrius vel utriusque coniugis accusari non potest, nisi quaestio de validitate sit praecudicialis ad aliam solvendam controversiam sive in foro canonico sive in foro civili. § 3. Si autem coniux moriatur pendente causa, servetur can. 1518.

Článek 3 Zahájení a prošetření záležitosti	Art. 3 De causae introductione et instructione
Kán. 1675. Než soudce přijme záležitost, musí mít jistotu, že manželství je nenávratně rozvráceno takovým způsobem, že je nemožné obnovit manželské soužití.	Can. 1675. Iudex, antequam causam acceptet, certior fieri debet matrimonium irreparabiliter pessum ivisse, ita ut coniugalis convictus restituì nequeat.
Kán. 1676 – § 1. Soudní vikář přijme doručenou žalobu, pokud ji shledá jako opodstatněnou, a rozhodnutím připojeným k téže žalobě nařídí, aby jedna kopie byla zaslána obhájci svazku, a nadto, pokud žaloba není podepsána oběma stranami, také straně nežalující, jíž stanoví lhůtu patnácti dnů pro vyjádření stanoviska k žalobě.	Can. 1676 § 1. Recepto libello, Vicarius iudicialis si aestimet eum aliquo fundamento niti, eum admittat et, decreto ad calcem ipsius libelli appposito, praecipiat ut exemplar notificetur defensori vinculi et, nisi libellus ab utraque parte subscriptus fuerit, parti conventae, eidem dato termino quindecim dierum ad suam mentem de petitione aperiendam.

§ 2. Po uplynutí této lhůty a – pokud a nakolik to považuje za vhodné – po novém napomenutí druhé strany, aby vyjádřila svůj postoj, a též po vyslechnutí obhájce svazku soudní vikář dekretem určí znění předmětu sporu a stanoví, zda je záležitost potřeba projednat řádným řízením, nebo zkráceným řízením podle kán. 1683–1687. Tento dekret se neprodleně oznámí stranám a obhájci svazku. § 3. Pokud záležitost má být projednána řádným řízením, soudní vikář tímž dekretem ustaví senát, nebo samosoudce se dvěma přísedícími podle kán. 1673 § 4. § 4. Jestliže soudní vikář rozhodne o konání zkráceného řízení, postupuje v souladu s kán. 1685. § 5. Znění předmětu sporu musí určit, z jakého důvodu nebo z jakých důvodů je napadena platnost manželství.	§ 2. Praefato termino transacto, altera parte, si et quatenus, iterum monita ad suam mentem ostendendam, audito vinculi defensore, Vicarius iudicialis suo decreto dubii formulam determinet et decernat utrum causa processu ordinario an processu brevior ad mentem cann. 1683–1687 pertractanda sit. Quod decretum partibus et vinculi defensori statim notificetur. § 3. Si causa ordinario processu tractanda est, Vicarius iudicialis, eodem decreto, constitutionem iudicum collegii vel iudicis unicum cum duobus assessoribus iuxta can. 1673, § 4 disponat. § 4. Si autem processus brevior statutus est, Vicarius iudicialis agat ad normam can. 1685. § 5. Formula dubii determinare debet quo capite vel quibus capitibus nuptiarum validitas impugnetur.
Kán. 1677 – § 1. Obhájce svazku, patroni stran a také ochránce spravedlnosti, pokud se účastní řízení, mají právo: 1° být přítomni výslechu stran, svědků a znalců, při zachování ustanovení kán. 1559; 2° nahlížet do soudních spisů, i dosud nezveřejněných, a zkoumat dokumenty předložené stranami. § 2. Strany se nemohou účastnit výslechů uvedených v § 1 odst. 1.	Can. 677 § 1. Defensori vinculi, partium patronis et, si in iudicio sit, etiam promotori iustitiae ius est: 1° examini partium, testium et peritorum adesse, salvo praescripto can. 1559; 2° acta iudicialia, etsi nondum publicata, invisere et documenta a partibus producta recognoscere. § 2. Examini, de quo in § 1, n. 1, partes assistere nequeunt.

Kán. 1678 – § 1. V záležitostech neplatnosti manželství mohou mít soudní doznání a prohlášení stran, podepřená případnými svědectvími o jejich věrohodnosti, hodnotu plného důkazu podle posouzení soudcem a při zvážení všech indicií a nepřímých důkazů, pokud se nevyskytnou jiné prvky oslabující doznání a prohlášení stran.

§ 2. V týchž záležitostech může mít hodnotu plného důkazu i svědectví pouze jednoho svědka, pokud se jedná o svědka kvalifikovaného, svědčícího o věcech vykonaných z moci úřední, nebo tomu napovídají věcné a osobní okolnosti.

§ 3. V záležitostech týkajících se neschopnosti k souloží nebo vady souhlasu pro duševní nemoc nebo anomálii psychické povahy využije soudce jednoho nebo více znalců, pokud se to podle okolností nebude jevit zjevně neúčinné; v ostatních případech se zachová ustanovení kán. 1574.

§ 4. Kdykoli se v průběhu šetření záležitosti objeví velmi pravděpodobná pochybnost o dokonání manželství, může soud po vyslechnutí stran pozastavit řízení o neplatnosti, dokončit šetření pro účely dispensy od nedokonaného manželství a poté předat akta Apoštolskému stolci spolu se žádostí jednoho nebo obou manželů o dispensy a s vyjádřením soudu a biskupa.

Can. 1678 § 1. In causis de matrimonii nullitate, confessio iudicialis et partium declarationes, testibus forte de ipsarum partium credibilitate sustentatae, vim plenae probationis habere possunt, a iudice aestimandam perpensis omnibus indiciis et adminiculis, nisi alia accedant elementa quae eas infirmant.

§ 2. In iisdem causis, depositio unus testis plenam fidem facere potest, si agatur de teste qualificato qui deponat de rebus ex officio gestis, aut rerum et personarum adiuncta id suadeant.

§ 3. In causis de impotentia vel de consensus defectu propter mentis morbum vel anomaliam naturae psychicae iudex unius periti vel plurium opera utatur, nisi ex adiunctis inutilis evidenter appareat; in ceteris causis servetur praescriptum can. 1574.

§ 4. Quoties in instructione causae dubium valde probabile emerit de non secuta matrimonii consummatione, tribunal potest, auditis partibus, causam nullitatis suspendere, instructionem complere pro dispensatione super rato, ac tandem acta transmittere ad Sedem Apostolicam una cum petitione dispensationis ab alterutro vel utroque coniuge et cum voto tribunalis et Episcopi.

Článek 4 Rozsudek, jeho napadení a vykonání	Art. 4 De sententia, de eiusdem impug- nationibus et exsecutione
Kán. 1679. Rozsudek, který poprvé prohlásil neplatnost manželství, se marným uplynutím lhůt stanovených v kán. 1630–1633 stává vykonatelným.	Can. 1679. Sententia, quae matri-monii nullitatem primum declara-vit, elapsis terminis a cann. 1630–1633 ordinatis, fit exsecutiva.
Kán. 1680 – § 1. Strana, která se cítí poškozená, a rovněž ochránce spravedlnosti a obhájci svazku mají plné právo podat stížnost na neplatnost rozsudku nebo odvolání proti rozsudku v souladu s kán. 1619–1640. § 2. Po uplynutí lhůt stanovených právem pro odvolání a jeho provedení a poté, co soud vyššího stupně obdržel soudní akta, se ustaví senát, určí obhájce svazku a strany se vyzvou, aby předložily své vyjádření ve stanovené lhůtě. Po uplynutí této doby, je-li zřejmé, že odvolání má pouze činit průtahy, senát potvrdí svým dekretem rozsudek prvního stupně. § 3. Je-li odvolání přijato, je třeba postupovat stejným způsobem jako v prvním stupni, s náležitými úpravami. § 4. Pokud je v odvolacím stupni předložen nový důvod neplatnosti manželství, soud jej může připustit a rozsoudit jej, jako by jednal v prvním stupni.	Can. 1680 § 1. Integrum manet parti, quae se gravatam putet, itemque promotori iustitiae et defensori vinculi querelam nullitatis sententiae vel appellationem contra eandem sententiam interponere ad mentem cann. 1619–1640. § 2. Terminis iure statutis ad appellationem eiusque prosecutionem elapsis atque actis iudicialibus a tribunali superioris instantiae receptis, constituatur collegium iudicum, designetur vinculi defensor et partes moneantur ut animadversiones, intra terminum praestitutum, proponant; quo termino transacto, si appellatio mere dilatoria evidenter appareat, tribunal collegiale, suo decreto, sententiam prioris instantiae confirmet. § 3. Si appellatio admissa est, eodem modo quo in prima instantia, congrua congruis referendo, procedendum est. § 4. Si in gradu appellationis novum nullitatis matrimonii caput afferatur, tribunal potest, tamquam in prima instantia, illud admittere et de eo iudicare.

Kán. 1681. Jestliže byl vydán vykonatelný rozsudek, lze se kdykoli obrátit na soud třetího stupně za účelem nového projednání záležitosti v souladu s kán. 1644 a dodat nové a závažné důkazy nebo důvody v propadné lhůtě třiceti dnů od podání nového návrhu.	Can. 1681. Si sententia exsecutiva prolata sit, potest quovis tempore ad tribunal tertii gradus pro nova causae propositione ad normam can. 1644, novis iisque gravibus probationibus vel argumentis intra preceptorium terminum triginta dierum a proposita impugnatione allatis.
Kán. 1682 – § 1. Poté, co se rozsudek, který prohlásil neplatnost manželství, stal vykonatelným, mohou strany, jejichž manželství bylo prohlášeno za neplatné, uzavřít nové manželství, pokud tomu nebrání zákaz připojený k rozsudku nebo stanovený místním ordinářem. § 2. Jakmile se rozsudek stane vykonatelným, musí jej soudní vikář oznámit ordináři místa, kde bylo manželství uzavřeno. Ten se pak musí postarat o to, aby rozhodnutí o neplatnosti manželství a případně stanovené zákazy byly co nejdříve zaznamenány v matrice sňatků a pokřtěných.	Can. 1682 § 1. Postquam sententia, quae matrimonii nullitatem declaraverit, facta est exsecutiva, partes quarum matrimonium declaratum est nullum, possunt novas nuptias contrahere, nisi vetito ipsi sententiae appposito vel ab Ordinario loci statuto id prohibeatur. § 2. Statim ac sententia facta est exsecutiva, Vicarius iudicialis debet eandem notificare Ordinario loci in quo matrimonium celebratum est. Is autem curare debet ut quam primum de decreta nullitate matrimonii et de vetitis forte statutis in matrimoniorum et baptizatorum libris mentio fiat.

Článek 5 Zkrácené manželské řízení před biskupem	Art. 5 De processu matrimoniali breviore coram Episcopo
Kán. 1683. Samotnému diecéznímu biskupovi přísluší soudit záležitosti neplatnosti manželství zkráceným řízením, kdykoli: 1° je žádost podána oběma manžely, nebo jedním z nich se souhlasem druhého; 2° se vyskytují věcné a osobní okolnosti podporované svědectvími nebo dokumenty, které nevyžadují důkladnější zkoumání nebo šetření a činí neplatnost zjevnou.	Can. 1683. Ipsi Episcopo dioecetano competit iudicare causas de matrimonii nullitate processu brevioribus quoties: 1° petitio ab utroque coniuge vel ab alterutro, altero consentiente, proponatur; 2° recurrant rerum personarumque adiuncta, testimoniis vel instrumentis suffulta, quae accuratorem disquisitionem aut investigationem non exigant, et nullitatem manifestam reddant.
Kán. 1684. Žaloba, kterou se zahajuje zkrácené řízení, kromě náležitostí uvedených v kán. 1504, musí: 1° krátce, úplně a přehledně uvést skutečnosti, na nichž je žádost založena; 2° označit důkazy, které mohou být okamžitě shromážděny soudcem; 3° předložit v příloze dokumenty, na nichž se žádost zakládá.	Can. 1684. Libellus quo processus brevior introducitur, praeter ea quae in can. 1504 recensentur, debet: 1° facta quibus petitio innititur breviter, integre et perspicue exponere; 2° probationes, quae statim a iudice colligi possint, indicare; 3° documenta quibus petitio innititur in adnexo exhibere.
Kán. 1685. Soudní vikář jmenuje instruktora a přísedícího a týmž dekretem, kterým stanoví předmět sporu, pak předvolá na zasedání, které se má v souladu s kán. 1686 konat nejpozději do třiceti dnů, všechny, kdo se ho mají účastnit.	Can. 1685. Vicarius iudicialis, eodem decreto quo dubii formulam determinat, instructore et assessore nominatis, ad sessionem non ultra triginta dies iuxta can. 1686 celebrandam omnes citet qui in ea interesse debent.
Kán. 1686. Instruktor shromáždí důkazy pokud možno v rámci jediného zasedání a stanoví lhůtu patnácti dnů, aby, pokud existují, byly předloženy námítky ve prospěch manželství a obhajoby stran.	Can. 1686. Instructor una sessione, quatenus fieri possit, probationes colligat et terminum quindecim dierum statuatur ad animadversiones pro vinculo et defensiones pro partibus, si quae habeantur, exhibendas.

Kán. 1687 – § 1. Diecézní biskup po obdržení akt a po konzultaci s instruktorem a předsedícím prozkoumá vyjádření obháje svazku a obhajoby stran, pokud byly předloženy, a dosáhne-li mravní jistoty o neplatnosti manželství, vynese rozsudek. V opačném případě vrátí věc zpět k řádnému řízení. § 2. Plné znění rozsudku s uvedením důvodů se co nejdříve sdělí stranám. § 3. Proti rozsudku biskupa se podává odvolání k metropolitovi nebo Římské rotě; pokud však byl rozsudek vydán metropolitou, podává se odvolání k nejstaršímu diecéznímu biskupovi provincie; proti rozsudku jiného biskupa, který nad sebou nemá vyšší autoritu než papeže, se podává odvolání k biskupovi trvale vybranému jím samým. § 4. Jeví-li se odvolání zjevně jako pouze zdržující, metropolita nebo biskup, o němž hovoří § 3, nebo děkan Římské roty je hned svým dekretem odmítne; je-li však odvolání přijato, předá se žádost k řádnému řízení ve druhém stupni.	Can. 1687 § 1. Actis receptis, Episcopus dioecesanus, collatis consiliis cum instructore et assessore, perpensisque animadversionibus defensoris vinculi et, si quae habeantur, defensionibus partium, si moralem certitudinem de matrimonio nullitate adipiscitur, sententiam ferat. Secus causam ad ordinarium tramitem remittat. § 2. Integer sententiae textus, motivis expressis, quam citius partibus notificetur. § 3. Adversus sententiam Episcopi appellatio datur ad Metropolitanam vel ad Rotam Romanam; si autem sententia ab ipso Metropolita lata sit, appellatio datur ad antiquiorem suffraganeum; et adversus sententiam alius Episcopi qui auctoritatem superiorem infra Romanum Pontificem non habet, appellatio datur ad Episcopum ab eodem stabiliter selectum. § 4. Si appellatio mere dilatoria evidenter appareat, Metropolita vel Episcopus de quo in § 3, vel Decanus Rotae Romanae, eam a limine decreto suo reiciat; si autem admissa fuerit, causa ad ordinarium tramitem in altero gradu remittatur.

Článek 6 Listinné řízení	Art. 6 De processu documentalī
Kán. 1688. Po obdržení žádosti podané v souladu s kán. 1676 může diecézní biskup nebo soudní vikář nebo určený soudce opomenout náležitosti řádného řízení a po předvolání stran a za účasti obhájce svazku prohlásit neplatnost manželství rozsudkem, jestliže z dokumentu, který neobsahuje rozpor a vůči němuž nejsou námitky, vyplývá s jistotou existence zneplatňující překážky nebo vady zákonné formy a pokud je se stejnou jistotou jasné, že nebyla udělena dispense nebo že existuje vada platného zmocnění zástupce při sňatku.	Can. 1688. Recepta petitione ad normam can. 1676 proposita, Episcopus dioecesanus vel Vicarius iudicialis vel Iudex designatus potest, praetermissis sollemnitatibus ordinarii processus sed citatis partibus et cum interventu defensoris vinculi, matrimonii nullitatem sententia declarare, si ex documento, quod nulli contradictioni vel exceptioni sit obnoxium, certo constet de existentia impedimenti dirimentis vel de defectu legitimae formae, dummodo pari certitudine pateat dispensationem datam non esse, aut de defectu validi mandati procuratoris.
Kán. 1689 – § 1. Obhájce svazku musí proti tomuto prohlášení podat odvolání k soudu druhého stupně, jestliže se rozumně domnívá, že vady uvedené v kán. 1688 nebo neudělení dispense nejsou jisté; uvedenému soudu se musí předat akta a písemně mu oznámit, že se jedná o listinné řízení. § 2. Strana, která se cítí poškozena, má plné právo se odvolat.	Can. 1689 § 1. Adversus hanc declarationem defensor vinculi, si prudenter existimaverit vel vitia de quibus in can. 1688 vel dispensationis defectum non esse certa, appellare debet ad iudicem secundae instantiae, ad quem acta sunt transmittenda quique scripto monendus est agi de processu documentalī. § 2. Integrum manet parti, quae se gravatam putet, ius appellandi.
Kán. 1690. Soudce druhého stupně za účasti obhájce svazku a po vyslechnutí stran rozhodne stejným způsobem, jak je uvedeno v kán. 1688, zda se rozsudek potvrzuje, nebo zda se má v dané záležitosti postupovat řádným řízením podle ustanovení práva. V takovém případě věc vrátí soudu prvního stupně.	Can. 1690. Iudex alterius instantiae, cum interventu defensoris vinculi et auditis partibus, decernet eodem modo, de quo in can. 1688, utrum sententia sit confirmanda, an potius procedendum in causa sit iuxta ordinarium tramitem iuris; quo in casu eam remittit ad tribunal primae instantiae.

Článek 7 Obecné normy	Art. 7 Normae generales
Kán. 1691 – § 1. Rozsudek musí připomenout stranám morální a také občanské povinnosti, jimiž jsou případně vázány jedna vůči druhé a k dětem, ohledně výživného a výchovy. § 2. Zálžitosti prohlášení neplatnosti manželství nesmějí být projednávány sporným řízením ústním podle kán. 1656–1670. § 3. Ve všech ostatních věcech, které se týkají řízení, by měly být použity, pokud tomu nebrání povaha věci, kánony o soudním řízení obecně a o řádném soudním řízení sporném, při zachování zvláštních norem pro zálžitosti stavu osob a pro zálžitosti týkající se veřejného prospěchu.	Can. 1691 § 1. In sententia partes moneantur de obligationibus moralibus vel etiam civilibus, quibus forte teneantur, altera erga alteram et erga prolem, ad sustentationem et educationem praestandam. § 2. Causae ad matrimonii nullitatem declarandam, processu contentioso orali, de quo in cann. 1656–1670, tractari nequeunt. § 3. In ceteris quae ad rationem procedendi attinent, applicandi sunt, nisi rei natura obstet, canones de iudiciis in genere et de iudicio contentioso ordinario, servatis specialibus normis circa causas de statu personarum et causas ad bonum publicum spectantes.
* * *	* * *
Ustanovení kán. 1679 se vztahuje na rozsudky prohlašující neplatnost manželství zveřejněné ode dne, kdy tento list nabude účinnosti.	Dispositio can. 1679 applicabitur sententiis matrimonii nullitatem declarantibus publicatis inde a die quo hae Litterae vim obligandi sortientur.
K tomuto dokumentu jsou připojena procesní pravidla, která jsem považoval za nezbytná pro správné a přesné uplatňování novelizovaného zákona, aby byla pečlivě zachovávána pro ochranu dobra věřících.	Praesentibus adnectitur ratio procedendi, quam duximus ad rectam accuratamque renovatae legis applicationem necessariam, studiose ad fovendum bonum fidelium servanda.
Co jsem stanovil tímto listem, nařizuji, aby bylo platné a účinné bez ohledu na jakékoli opačné ustanovení, byť hodné zvláštního zřetele.	Quae igitur a Nobis his Litteris decreta sunt, ea omnia rata ac firma esse iubemus, contrariis quibusvis, etiam specialissima mentione dignis, non obstantibus.

S důvěrou svěčují přímluvě slavné a požehnané vždy Panny Marie, Matky Milosrdenství, a svatých apoštolů Petra a Pavla účinné vykonávání nového manželského řízení.	Gloriosae et benedictae semper Virginis Mariae, Matris misericordiae, et beatorum Apostolorum Petri et Pauli intercessioni actuosam executionem novi matrimonialis processus fidenter committimus.
Dáno v Římě u svatého Petra dne 15. srpna, o Nanebevzetí Panny Marie, v roce 2015, třetím mého pontifikátu.	Datum Romae, apud S. Petrum, die XV mensis Augusti, in Assumptione Beatae Mariae Virginis, anno MMXV, Pontificatus Nostri tertio.
<i>František</i>	<i>Franciscus</i>

Procesní pravidla pro řízení ve věci neplatnosti manželství	Ratio procedendi in causis ad matrimonii nullitatem declarandam
3. mimořádné zasedání biskupského synodu v říjnu 2014 projednávalo obtíže věřících v přístupu k církevním soudům. Protože biskup je po vzoru dobrého pastýře povinen postarat se o své podřízené potřebující specifickou pastorační péči, a to i podle pravidel určených pro vedení manželských řízení, bylo na základě společné snahy nástupce sv. Petra a biskupů rozšiřovat znalost zákonů shledáno potřebným poskytnout určité nástroje k tomu, aby činnost církevních soudů odpovídala potřebám věřících, kteří žádají o zjištění pravdy ve věci existence nebo neexistence jejich rozpadlého manželství.	III Coetus Generalis Extraordinarius Synodi Episcoporum mense octobri anni 2014 habitus difficultatem fidelium adeundi Ecclesiae tribunalia perspexit. Quoniam vero Episcopus, sicut bonus Pastor, subditos suos speciali cura pastoralis egentes obire tenetur, una cum definitis normis ad processus matrimonialis applicationem, visum est, pro comperta habita Petri Successoris Episcoporumque conspiratione in legis notitia propaganda, instrumenta quaedam praebere ut tribunalium opus respondere valeat fidelibus veritatem declarari postulantis de existentia an non vinculi sui collapsi matrimonii.

Čl. 1. V souladu s kán. 383 § 1 se má biskup v apoštolském duchu starat o manžele, jejichž manželství se rozpadlo nebo bylo rozvedeno, a kteří kvůli své životní situaci snad upustili od náboženské praxe, a proto ať společně s faráři (srov. kán. 529 § 1) sdílí pastorační péči o tyto v obtížích žijící katolíky.	Art. 1. Episcopus vi can. 383 § 1 animo apostolico prosequi teneatur coniuges separatos vel divortio digressos, qui propter suam vitae condicionem forte a praxi religionis defecerint. Ipse igitur cum parochis (cfr. can. 529 § 1) sollicitudinem pastoralem comparticipatur erga hos christifideles in angustiis constitutos.
Čl. 2. Předsoudní neboli pastorační šetření, které je ve farních i diecézních strukturách určeno pro rozloučené nebo rozvedené katolíky pochybující o platnosti svého manželství nebo přesvědčené o jeho neplatnosti, je zaměřeno na rozpoznání jejich situace a na shromáždění skutečností sloužících tomu, aby se případně mohlo konat řádné nebo zkrácené soudní řízení. Toto šetření ať se rozvíjí v rámci ucelené diecézní pastorační péče o manželství.	Art. 2. Investigatio praeiudicialis seu pastoralis, quae in structuris paroecialibus vel dioecesanis recipit christifideles separatos vel divortio digressos de validitate sui matrimonii dubitantes vel de nullitate eiusdem persuasos, in eum finem vergit ut eorum condicio cognoscatur et colligantur elementa utilia ad processum iudiciale, ordinarium an breviorum, forte celebrandum. Quae investigatio intra pastorale opus dioecesanum de matrimonio unitarium evolvitur.
Čl. 3. Toto šetření místní ordinář svěří vhodným osobám majícím náležitou kompetenci, a to nejen kanonickoprávní. Mezi ně patří na prvním místě vlastní farář nebo ten, kdo připravoval manžele ke svatbě. Tuto konzultační úlohu je možné svěřit také jiným klerikům, zasvěceným osobám nebo laikům, schváleným místním ordinářem.	Art. 3. Eadem investigatio personis concedetur ab Ordinario loci idoneis habitis, competentibus licet non exclusive iuridico-canonicis pollentibus. Inter eas habentur in primis parochus proprius vel is qui coniuges ad nuptiarum celebrationem praeparavit. Munus hoc consulendi committi potest etiam aliis clericis, consecratis vel laicis ab Ordinario loci probatis.

Jedna diecéze, nebo více diecézí společně, podle aktuálního uspořádání, mohou ustanovit stabilní strukturu pro poskytování této služby a případně vypracovat Vademecum obsahující základní prvky vhodného postupu takového šetření.	Dioecesis, vel plures dioeceses simul, iuxta praesentes adunationes, stabilem structuram constituere possunt per quam servitium hoc praebatur et componere, si casus ferat, quoddam Vademecum elementa essentialia ad aptiorem indaginis evolutionem referens.
Čl. 4. Pastorační šetření shromáždí skutečnosti sloužící k tomu, aby manželé nebo jejich právní zástupci mohli případně zahájit řízení před příslušným soudem. Je třeba zjistit, zda obě strany souhlasí s podáním žádosti ve věci neplatnosti manželství.	Art. 4. Investigatio pastoralis elementa utilia colligit ad causas introductionem coram tribunali competenti a coniugibus vel eorum patrono forte faciendam. Requiritur an partes consentiant ad nullitatem petendam.
Čl. 5. Po shromáždění všech skutečností ať se šetření případně zavrhne sepsáním žaloby, která se zašle příslušnému soudu.	Art. 5. Omnibus elementis collectis, investigatio perficitur libello, si casus ferat, tribunali competenti exhibendo.
Čl. 6. Protože Kodex kanonického práva se má, při zachování speciálních norem, plně aplikovat ve všech záležitostech včetně manželských řízení, ve smyslu kán. 1691 § 3 nemají tato procesní pravidla za úkol podrobně vyložit celé řízení, nýbrž spíše osvětlit a případně doplnit specifické inovace zákona.	Art. 6. Cum Codex iuris canonici undique applicandus sit, salvis specialibus normis, etiam in matrimonialibus processibus, ad mentem can. 1691 § 3, praesens ratio non intendit summam totius processus minute exponere, sed praecipuas legis innovationes potissimum illustrare et ubi oporteat complere.

Staf I Příslušnost a druhy soudů	Titulus I De foro competenti et de tribunalibus
Čl. 7 – § 1. Důvody příslušnosti soudu uvedené v kán. 1672 jsou rovnocenné, přičemž se má pokud možno zachovat zásada blízkosti mezi soudcem a stranami.	Art. 7 § 1. Tituli competentiae de quibus in can. 1672 aequipollentes sunt, servato pro posse principio proximitatis inter iudicem et partes.

§ 2. Spoluprací soudů ve smyslu kán. 1418 se má dosáhnout toho, aby se všichni, strany i svědci, mohli řízení účastnit s co nejmenšími výdaji.	§ 2. Per cooperationem autem inter tribunalia ad mentem can. 1418 caveatur ut quivis, pars vel testis, processui interesse possit minimo cum impendio.
Čl. 8 – § 1. V diecézích nemajících vlastní soud, ať se biskup postará, aby co nejdříve, a to i cestou kurzů trvalé a pokračující formace zřízených diecézemi nebo jejich seškupeními a podporovanými Apoštolským stolcem, byly připraveny osoby, které se mohou přičinit o zřízení soudu zabývajícího se manželskými záležitostmi. § 2. Biskup může vystoupit z interdiecézního soudu zřízeného dle kán. 1423.	Art. 8 § 1. In dioecesibus quae proprio tribunali carent, curet Episcopus ut quam primum, etiam per cursus institutionis permanentis et continuae, a dioecesibus earumdemve coetibus et a Sede Apostolica in propositorum communionem promotos, personae formentur quae in constituendo tribunali pro causis matrimonialibus operam navare valeant. § 2. Episcopus a tribunali interdioecetano ad normam can. 1423 constituto recedere valet.

Stat' II Právo napadnout manželství	Titulus II De iure impugnandi matrimonium
Čl. 9. Jestliže jeden z manželů zemře v době konání řízení ještě před uzávěrem záležitosti, řízení se pozastaví, dokud druhý manžel nebo jiná osoba mající na něm právní zájem nepožádá o jeho pokračování; v tom případě je třeba prokázat legitimní zájem.	Art. 9. Si coniux moriatur durante processu, causa nondum conclusa, instantia suspenditur donec alter coniux vel alius, cuius intersit, instet pro prosecutione; quo in casu legitimum interesse probandum est.

Stat' III Zahájení a prošetření záležitosti	Titulus III De causae introductione et instructione
Čl. 10. Soudce může přijmout ústní žádost, kdykoli strana nemůže vyhotovit žalobu. V tom případě přikáže notáři pořídit zápis, který musí být straně přečten a od ní schválen. Takový zápis nahrazuje se všemi právními účinky písemnou žalobu.	Art. 10. Iudex petitionem oralem admittere potest, quoties pars libellum exhibere impediatur: ipse tamen notarium iubeat scriptis actum redigere qui parti legendus est et ab ea probandus, quique locum tenet libelli a parte scripti ad omnes iuris effectus.
Čl. 11 – § 1. Žaloba se předkládá diecéznímu nebo interdiecéznímu soudu zvolenému dle kán. 1673 § 2. § 2. Nežalující strana je považována za neodporující žalobě, pokud se svěří spravedlnosti soudu nebo neodpoví ani na druhou řádnou výzvu.	Art. 11 § 1. Libellus tribunali dioecetano vel interdioecetano ad normam can. 1673, § 2 electo exhibeatur. § 2. Petitioni non refragari censetur pars conventa quae sese iustitiae tribunalis remittit vel, iterum rite citata, nullam praebet responsionem.

Stat' IV Rozsudek, jeho napadení a vykonání	Titulus IV De sententia, de eiusdem impugnationibus et executione
Čl. 12. K dosažení mravní jistoty požadované právem nestačí větší váha důkazů a indicií, ale vyžaduje se vyloučení každé rozumné pozitivní pochybnosti právní i skutkové, ačkoli není zcela vyloučena možnost opaku.	Art. 12. Ad certitudinem moralem iure necessariam, non sufficit praevalens probationum indiciorumque momentum, sed requiritur ut quodlibet quidem prudens dubium positivum errandi, in iure et in facto, excludatur, etsi mera contrarii possibilitas non tollatur.
Čl. 13. Pokud některá ze stran výslovně prohlásila, že odmítá jakékoli informace o záležitosti, má se za to, že se zřekla práva obdržet vyhotovení rozsudku. V tom případě jí lze sdělit pouze výrokovou část rozsudku.	Art. 13. Si pars expresse declaraverit se quaslibet notitias circa causam recusare, censetur se facultati obtinendi exemplar sententiae renuntiasse. Quo in casu, eidem notificari potest dispositiva sententiae pars.

Stat' V Zkrácené manželské řízení před biskupem	Titulus V De processu matrimoniali brevior coram Episcopo
Čl. 14. – § 1. Mezi věcné a osobní okolnosti, které dovolují projednat záležitost neplatnosti manželství ve zkráceném řízení před biskupem podle kán. 1683–1687, patří například: takový nedostatek víry, který může způsobit simulaci souhlasu nebo omyl determinující vůli; krátkost manželského soužití; spáchání dokonaného potratu k zabránění zrození potomstva; tvrdošijné setrvání v mimomanželském poměru v době sňatku či těsně po něm; úmyslné zatajení neplodnosti nebo závažné nakažlivé choroby nebo dětí z předchozího vztahu nebo pobytu ve vězení; důvod sňatku zcela cizí manželskému životu nebo spočívající v nečekaném těhotenství ženy; fyzické násilí použité za účelem dosažení souhlasu; nedostatečné užívání rozumu prokázané lékařskými dokumenty atd. § 2. K nástrojům podporujícím žádost patří všechny lékařské dokumenty, které mohou zjevně prokazovat neužitečnost vyžádání úředního znaleckého posudku.	Art. 14 § 1. Inter rerum et personarum adiuncta quae sinunt causam nullitatis matrimonii ad tramitem processus brevioris iuxta cann. 1683–1687 pertractari, recensentur exempli gratia: is fidei defectus qui gignere potest simulationem consensus vel errorem voluntatem determinantem, brevitatis convictus coniugalis, abortus procuratus ad vitandam procreationem, permanentia pernicax in relatione extrconiugali tempore nuptiarum vel immediate subsequenti, celatio dolosa sterilitatis vel gravis infirmitatis contagiosae vel filiorum ex relatione praecedenti vel detrusio in carcerem, causa contrahendi vitae coniugali omnino extranea vel haud praevisa praegnantia mulieris, violentia physica ad extorquendum consensum illata, defectus usus rationis documentis medicis comprobatus, etc. § 2. Inter instrumenta quae petitionem suffulciunt habentur omnia documenta medica quae evidenter inutilem reddere possunt peritiam ex officio exquirendam.

Čl. 15. Pokud byla podána žaloba k zahájení řádného řízení, avšak soudní vikář usuzuje, že záležitost lze projednat ve zkráceném řízení, vyzve v rámci oznámení žaloby dle kán. 1676 § 1 nežalující stranu, která žalobu dosud nepodepsala, aby soudu sdělila, zda se chce k žalobě připojit a účastnit se řízení. Rovněž, nakolik je to potřebné, vyzve stranu nebo strany, které podepsaly žalobu, aby ji co nejdříve doplnily dle ustanovení kán. 1684.	Art. 15. Si libellus ad processum ordinarium introducendum exhibitus sit, at Vicarius iudicialis censuerit causam processu breviorē tractari posse, in notificando libello ad normam can. 1676 § 1, idem partem conventam quae eum non subscripserit invitet, ut tribunalī notum faciat num ad petitionem exhibitam accedere et processui interesse intendat. Idem, quoties oporteat, partem vel partes quae libellum subscripserint invitet ad libellum quam primum complendum ad normam can. 1684.
Čl. 16. Soudní vikář může určit sebe sama za instruktora; nakolik je to však možné, ať jmenuje instruktora z diecéze, odkud záležitost pochází.	Art. 16. Vicarius iudicialis semetipsum tamquam instructorem designare potest; quatenus autem fieri potest, nominet instructorem ex dioecesi originis causae.
Čl. 17. V předvolání dle kán. 1685 ať se stranám sdělí, že mohou nejméně tři dny před konáním zasedání – pokud to již nebylo přiloženo k žalobě – písemně sdělit skutečnosti, na něž mají být strany nebo svědci dotázáni.	Art. 17. In citatione ad mentem can. 1685 expedienda, partes certiores fiant se posse, tribus saltem ante sessionem instructoriam diebus, articulos argumentorum, nisi libello adnexi sint, exhibere, super quibus interrogatio partium vel testium petitur.
Čl. 18 – § 1. Strany a jejich advokáti mohou být přítomni dotazování dalších stran a svědků, pokud instruktor s ohledem na věcné a osobní okolnosti neusoudí, že je nutno postupovat jinak. § 2. Výpovědi stran a svědků musí notář zaznamenat písemně, avšak jen souhrnně a pouze v záležitostech patřících k podstatě sporného manželství.	Art. 18. § 1. Partes eiusque advocati assistere possunt excussioni ceterarum partium et testium, nisi instructor, propter rerum et personarum adiuncta, censuerit aliter esse procedendum. § 2. Responsiones partium et testium redigendae sunt scripto a notario, sed summatim et in iis tantummodo quae pertinent ad matrimonii controversi substantiam.

Čl. 19. Pokud šetření záležitosti provádí interdiecézní soud, musí vynést rozsudek biskup místa, podle něhož byla určena příslušnost dle kán. 1672. Pokud je jich více, ať se, nakolik to lze, použije zásada blízkosti mezi stranami a soudcem.	Art. 19. Si causa instruitur penes tribunal interdioecesanum, Episcopus qui sententiam pronuntiare debet est ille loci, iuxta quem competentia ad mentem can. 1672 stabilitur. Si vero plures sint, servetur pro posse principium proximitatis inter partes et iudicem.
Čl. 20 – § 1. Diecézní biskup dle svého rozvážného úsudku stanoví způsob vynesení rozsudku. § 2. Rozsudek podepsaný biskupem a notářem ať krátce a přehledně představí důvody rozhodnutí a je oznámen stranám obvykle ve lhůtě jednoho měsíce ode dne rozhodnutí.	Art. 20 § 1. Episcopus dioecesanus pro sua prudentia statuatur modum pronuntiationis sententiae. § 2. Sententia, ab Episcopo utique una cum notario subscripta, breviter et concinne motiva decisionis exponat et ordinarie intra terminum unius mensis a die decisionis partibus notificetur.

Stat' V Listinné řízení	Titulus VI De processu documentali
Čl. 21. Příslušnost diecézního biskupa a soudního vikáře se určuje dle ustanovení kán. 1672.	Art. 21. Episcopus dioecesanus et Vicarius iudicialis competentes determinantur ad normam can. 1672.

**17. APOŠTOLSKÝ LIST VYDANÝ
Z VLASTNÍHO ROZHODNUTÍ
(MOTU PROPRIO)
„MITIS ET MISERICORS DOMINUS IESUS“
O REFORMĚ KANONICKÉHO ŘÍZENÍ
V ZÁLEŽITOSTECH PROHLÁŠENÍ
NEPLATNOSTI MANŽELSTVÍ V KODEXU
KÁNONŮ VÝCHODNÍCH CÍRKVÍ**

Laskavý a milosrdný Ježíš, pastýř a soudce našich duší, svěřil apoštolu Petrovi a jeho nástupcům moc klíčů, aby v církvi uskutečňovali spravedlnost a pravdu. Tato nejvyšší a univerzální moc svazovat a rozsvazovat na zemi potvrzuje, posiluje a zaštiťuje moc pastýřů partikulárních církví, díky níž mají posvátné právo a před Pánem i povinnost soudit své podřízené.¹

Můj ctihodný předchůdce svatý papež Jan Pavel II. podotkl při promulgaci Kodexu kánonů východních církví: „Samotná vůle papežů, která je stálá od počátků kanonické kodifikace východních církví, vyhlásit dva kodexy, jeden pro latinskou církev a druhý pro východní katolické církve, zcela jasně poukazuje, že chtějí zachovat to, co v církvi nastalo Boží prozřetelností: aby spojena jediným Duchem dýchala dvěma plícemi Východu a Západu a současně planula jedním srdcem majícím dvě srdeční komory.“²

Pro pokračování na této cestě jsem se s ohledem na specifické uspořádání východních katolických církví rozhodl tímto odlišným listem daným motu proprio vydat normy novelizující proceduru manželských řízení v Kodexu kánonů východních církví.

Vedena jasnějším poznáním Kristových slov, církev během staletí hlouběji chápala a objasňovala nauku o nerozlučitelnosti posvátného

---

1 Srov. Druhý vatikánský koncil, *Věroučná konstituce Lumen gentium*, č. 27.

2 Srov. Jan Pavel II., *Apoštolská konstituce Sacri canones*, 18. října 1990. *AAS* 82 (1990), 1037.

manželského svazku, systematicky zpracovávala otázku neplatnosti manželského souhlasu a vhodněji uspořádala soudní řízení v této věci, aby tak církevní řád stále více odpovídal niternému poznání pravdy víry. To vše se vždy dělo pod vedením nejvyššího zákona, kterým je spása duší.

V této perspektivě má každý biskup, dle nauky východních Otců soudce i lékař, velmi závažný úkol starat se o to, aby slabý člověk, zraněný a srážený (peptokos) dědičným hříchem i svými vlastními proviněními, lékem pokání obdržel od Boha uzdravení a smířil se s církví. Biskup totiž – Duchem Svatým ustanovený jako obraz Krista a na jeho místě (*eis typon kai topon Christou*) – je především služebníkem Božího milosrdenství; je proto primárním vykonavatelem soudní moci, kdy věřícím, kteří to potřebují, rozděluje uzdravující Boží milosrdenství s použitím zásad ikonomie a akribie.

Cokoli tedy stanovím tímto listem, kráčím tak ve stopách svých předchůdců, kteří chtěli, aby záležitosti neplatnosti manželství byly projednávány cestou soudní, a nikoli správní, a to ne pro samotnou povahu záležitosti, ale spíše pro naléhavou potřebu co nejvíce chránit pravdu o posvátném svazku: zárukou toho je zajisté soudní postup.

Reformní dílo bylo vedeno některými zásadními kritérii.

Především se nejevilo nutné požadovat nadále dvojí souhlasné rozhodnutí o neplatnosti manželství, aby strany mohly uzavřít nové kanonické manželství, ale dostačuje k tomu morální jistota prvního soudce dosažená dle norem práva.

Odpovědnosti biskupa je svěřeno v prvním stupni ustanovení samosoudce, a to z řad kleriků, přičemž biskup musí bdít nad tím, aby se do pastoračního výkonu jeho soudní moci nevloudil jakýkoli laxismus.

Aby se tedy uvedlo do praxe učení Druhého vatikánského koncilu v jedné velmi závažné věci, je zdůrazněno, že sám biskup coby pastýř a hlava své církve je z toho důvodu zároveň soudcem pro sobě svěřené věřící. Je tedy žádoucí, aby se ve velkých i malých diecézích sám biskup stal znamením obrácení církevních struktur³ a nepověřoval výkonem své soudní moci v manželských záležitostech zcela úřady kurie.

---

3 Srov. papež František, *Apoštolská adhortace Evangelii gaudium*, č. 27: *AAS* 105 (2013), 1031.

To ať platí zvláště pro zkrácené řízení určené pro rozsouzení případů, kdy je neplatnost manželství zřejmá.

Kromě obecného urychlení řádného manželského řízení je zavedena určitá podoba zkráceného řízení – kromě dosud platného listinného řízení – a to se má uplatnit v případech, kdy se žalovaná neplatnost manželství opírá o zvláště zjevné důvody.

Samozřejmě mi nezůstalo skryto, že by ze zkráceného řízení mohlo vyplynout ohrožení zásady nerozlučitelnosti manželství; právě proto jsem chtěl, aby v tomto řízení byl za soudce ustanoven sám biskup, neboť biskupové mají obzvláště usilovat o to, aby na základě svého pastýřského úřadu byli spolu s Petrem co nejvíce garantem věroučné a disciplinární jednoty katolické církve.

Je vhodné obnovit odvolání k metropolitnímu stolci jakožto úřadu hlavy církevní provincie. Ten po mnohá staletí zůstává ve východních církvích znamením již od prvopočátků existující synodality, kterou je proto třeba udržovat a podporovat.

Synody východních církví, které mají být pobízeny především apoštolskou snahou dosáhnout až k rozptýleným věřícím, ať silně vnímají povinnost podílet se na zmíněném obrácení a naprosto respektují právo biskupů uspořádat ve své partikulární církvi výkon soudní moci.

Obnova blízkosti mezi soudcem a věřícími nebude úspěšná, pokud nebudou synody vybízet jednotlivé biskupy k realizaci reformy manželských řízení a poskytovat jim k tomu pomoc.

Synody ať se postarají, aby kromě realizace blízkosti mezi soudcem a věřícími byla při zachování spravedlivé a náležité odměny pracovníkům církevních soudů dle možností zajištěna bezplatnost řízení, aby církve, projevující se jako šlechetná matka, tak ukázala věřícím v oblasti, která je tak úzce spojena se spásou duší, Kristovu nezištnou lásku, jíž jsme všichni byli spaseni.

Je rozhodně vhodné, aby byla v souladu se starobylou praxí nadále zachována možnost odvolání k řádnému soudu Apoštolského stolce, tj. Římské rotě, aby tak bylo posíleno pouto mezi Petrovým stolcem a partikulárními církvemi. Tato odvolání mají být uspořádána tak, aby se zabránilo jakémukoli zneužití práva a nevedlo to k ohrožení spásy duší.

Vlastní zákon Římské roty bude, nakolik je třeba, co nejdříve přizpůsoben pravidlům reformovaných řízení.

Po zralém uvážení všech výše uvedených záležitostí rozhoduji a stanovím, že Stat' XXVI Kodexu kánonů východních církví, hlava I, článek 1 Řízení ve věci prohlášení neplatnosti manželství (kán. 1357–1377) je od 8. prosince 2015 kompletně nahrazena takto:

1. Příslušnost a druhy soudů	1. De foro competenti et de tribunalibus
Kán. 1357 – § 1. Všechny manželské záležitosti pokřtěných přísluší vlastním právem církevnímu soudci. § 2. Při zachování personálních ustanovení přísluší záležitosti týkající se pouze občanských účinků manželství zásadně světskému soudci, avšak jsou-li projednávány jako nahodilé a k hlavní věci se vztahující, mohou být zkoumány a rozhodnuty také církevním soudcem z jeho vlastní autority.	Can. 1357 § 1. Quaelibet causa matrimonialis baptizati iure proprio ad Ecclesiam spectat. § 2. Firmis, ubi vigent, Statutis personalibus causae de effectibus mere civilibus matrimonii, si principaliter aguntur, pertinent ad iudicem civilem, sed, si incidenter et accessorie, possunt etiam a iudice ecclesiastico ex propria auctoritate cognosci ac definiri.
Kán. 1358. V záležitostech neplatnosti manželství, které nejsou vyhrazeny Apoštolskému stolci, je příslušný: 1° soud místa, v němž bylo manželství uzavřeno; 2° soud místa, v němž jedna nebo obě strany mají kanonické trvalé nebo přechodné bydliště; 3° soud místa, v němž se ve skutečnosti provede většina důkazů.	Can. 1358. In causis de matrimonii nullitate, quae non sunt Sedi Apostolicae reservatae, competentia sunt: 1° tribunal loci in quo matrimonium celebratum est; 2° tribunal loci ubi alterutra vel utraque pars domicilium vel quasi-domicilium habet; 3° tribunal loci ubi de facto colligendae sunt pleraequae probationes.

Kán. 1359 – § 1. V každé eparchii je pro záležitosti neplatnosti manželství, které nejsou právem výslovně vyňaty, soudcem prvního stupně eparchiální biskup, který může vykonávat soudní moc buď sám osobně, nebo prostřednictvím jiných, podle ustanovení právních norem.

§ 2. Biskup ustaví pro svou eparchii eparchiální soud pro záležitosti neplatnosti manželství, přičemž zůstává zachována možnost připojit se k jinému blízkému soudu eparchiálnímu nebo ustanovenému pro více eparchií.

§ 3. Záležitosti neplatnosti manželství jsou vyhrazeny senátu složenému ze tří soudců. Tomu musí předsedat soudce z řad kleriků, ostatní soudcové mohou být laici.

§ 4. Není-li možné sestavit senát v eparchii nebo u blízkého církevního soudu vybraného podle § 2, svěří biskup moderátor záležitosti samo soudci z řad kleriků, který, pokud je to možné, k sobě přidruží dva přisedící vynikající řádným životem, odborníky v oblasti právních nebo humanitních věd schválené pro tento úkol biskupem. Tomuto samo soudci přísluší, pokud nevyplývá něco jiného, kompetence náležející senátu, předsedovi nebo soudci zpravodaji.

§ 5. Soud druhého stupně musí být k platnosti vždy senátem, v souladu s ustanovením předcházejícího § 3.

Can. 1359 § 1. In unaquaque eparchia iudex primi gradus pro causis nullitatis matrimonii iure expresse non exceptis est Episcopus eparchialis, qui iudiciale potestatem exercere potest per se ipse vel per alios, ad normam iuris.

§ 2. Episcopus pro sua eparchia tribunal eparchiale constituat pro causis nullitatis matrimonii, salva facultate ipsius Episcopi accedendi ad aliud eparchiale vel pro pluribus eparchiis vicinius tribunal.

§ 3. Causae de matrimonii nullitate collegio trium iudicum reservantur. Eidem praesesse debet iudex clericus, reliqui iudices etiam alii christifideles esse possunt.

§ 4. Episcopus Moderator, si tribunal collegiale constitui nequeat in eparchia vel in viciniore tribunali ad normam § 2 electo, causas unico iudici clerico committat qui, ubi fieri possit, duos assessores probatae vitae, peritos in scientiis iuridicis vel humanis, ab Episcopo ad hoc munus approbatos, sibi asciscat; eidem iudici unico, nisi aliud constet, ea competunt quae collegio, praesidi vel ponenti tribuuntur.

§ 5. Tribunal secundae instantiae ad validitatem semper collegiale esse debet, iuxta praescriptum praecedentis § 3.

§ 6. Od soudu prvního stupně se podává odvolání k metropolitnímu soudu druhého stupně, při zachování ustanovení kán. 1064 a 1067 § 5.	§ 6. A tribunali primi gradus appellatur ad tribunal metropolitanum secundi gradus, salvis praescriptis cann. 1064 et 1067, § 5.

2. Právo napadnout manželství	2. De iure impugnandi matrimonium
Kán. 1360 – § 1. Způsobili napadnout manželství jsou: 1° manželé; 2° ochránce spravedlnosti, jestliže se neplatnost již stala známou a manželství nelze zplatnit nebo zplnění není účelné. § 2. Manželství, které za života obou manželů nebylo napadeno žalobou, nemůže být zažalováno po smrti jednoho nebo obou manželů, leč by otázka platnosti bránila vyřešení jiného sporu v kanonickém nebo světském oboru. § 3. Jestliže jeden z manželů zemře v průběhu řízení, postupuje se podle kán. 1199.	Can. 1360 § 1. Habiles sunt ad matrimonium impugnandum: 1° coniuges; 2° promotor iustitiae, si nullitas iam divulgata est et matrimonium convalidari non potest aut non expedit. § 2. Matrimonium, quod utroque coniuge vivente non est accusatum, post mortem alterutrius vel utriusque coniugis accusati non potest, nisi quaestio de validitate est praedicialis ad aliam controversiam sive in foro ecclesiastico sive in foro civili solvendam. § 3. Si vero coniux moritur pendente causa, servetur can. 1199.

3. Zahájení a prošetření záležitosti	3. De causae introductione et instructione
Kán. 1361. Než soudce přijme záležitost, musí mít jistotu, že manželství je nenávratně rozvráceno takovým způsobem, že je nemožné obnovit manželské soužití.	Can. 1361. Iudex, antequam causam acceptet, certior fieri debet matrimonium irreparabiliter pessum ivisse, ita ut coniugalis convictus restitui nequeat.

Kán. 1362 – § 1. Soudní vikář přijme doručenou žalobu, pokud ji shledá jako opodstatněnou, a rozhodnutím připojeným k téže žalobě nařídí, aby jedna kopie byla zaslána obhájci svazku, a nadto, pokud žaloba není podepsána oběma stranami, také straně nežalující, již stanoví lhůtu patnácti dnů pro vyjádření stanoviska k žalobě. § 2. Po uplynutí této lhůty a – pokud a nakolik to považuje za vhodné – po novém napomenutí druhé strany, aby vyjádřila svůj postoj, a též po vyslechnutí obhájce svazku soudní vikář dekretem určí znění předmětu sporu a stanoví, zda je záležitost potřeba projednat řádným řízením, nebo zkráceným řízením podle kán. 1369–1373. Tento dekret se neprodleně oznámí stranám a obhájci svazku. § 3. Pokud záležitost má být projednána řádným řízením, soudní vikář tímž dekretem ustaví senát, nebo samosoudce se dvěma přísedícími podle kán. 1359 § 4. § 4. Jestliže soudní vikář rozhodne o konání zkráceného řízení, postupuje v souladu s kán. 1371. § 5. Znění předmětu sporu ať pouze nenastoluje otázku, zda se v daném případě jedná o neplatné manželství, ale musí určit, z jakého důvodu nebo z jakých důvodů je napadena platnost manželství.	Can. 1362 § 1. Recepto libello, Vicarius iudicialis si aestimet eum aliquo fundamento niti, eum admittat et, decreto ad calcem ipsius libelli appposito, praecipiat ut exemplar notificetur defensori vinculi et, nisi libellus ab utraque parte subscriptus fuerit, parti conventae, eidem dato termino quindecim dierum ad suam mentem de petitione aperiendam. § 2. Praefato termino transacto, altera parte, si et quatenus, iterum monita ad suam mentem ostendem, audito vinculi defensore, Vicarius iudicialis suo decreto dubii formulam determinet et decernat utrum causa processu ordinario an processu brevi ore ad mentem cann. 1369–1373 pertractanda sit. Quod decretum partibus et vinculi defensori statim notificetur. § 3. Si causa ordinario processu tractanda est, Vicarius iudicialis, eodem decreto, constitutionem iudicum collegii vel iudicis unici cum duobus assessoribus iuxta can. 1359, § 4 disponat. § 4. Si autem processus brevior statutus est, Vicarius iudicialis agat ad normam can. 1371. § 5. Formula dubii non tantum quaerat, num constet de nullitate matrimonii in casu, sed definire debet, quo capite vel quibus capitibus validitas matrimonii impugnetur.

Kán. 1363 – § 1. Obhájce svazku, patroni stran a také ochránce spravedlnosti, pokud se účastní řízení, mají právo: 1° být přítomni výslechu stran, svědků a znalců, při zachování ustanovení kán. 1240; 2° nahlížet do soudních spisů, i dosud nezveřejněných, a zkoumat dokumenty předložené stranami. § 2. Strany se nemohou účastnit výslechů uvedených v § 1 odst. 1.	Can. 1363 § 1. Defensori vinculi, partium patronis et, si in iudicio est, etiam promotori iustitiae ius est: 1° interrogati oni partium, testium et peritorum adesse salvo can. 1240; 2° acta iudicialia, etsi nondum publicata, invisere et documenta a partibus producta recognoscere. § 2. Interrogationi, de qua in § 1, n. 1, partes assistere non possunt.
Kán. 1364 – § 1. V záležitostech neplatnosti manželství mohou mít soudní doznání a prohlášení stran, podepřená případnými svědectvími o jejich věrohodnosti, hodnotu plného důkazu podle posouzení soudcem a při zvažení všech indicií a nepřímých důkazů, pokud se nevyskytnou jiné prvky oslabující doznání a prohlášení stran. § 2. V týchž záležitostech může mít hodnotu plného důkazu i svědectví pouze jednoho svědka, pokud se jedná o svědka kvalifikovaného, svědčícího o věcech vykonaných z moci úřední, nebo tomu napovídají věcné a osobní okolnosti. § 3. V záležitostech týkajících se neschopnosti k souloži nebo vady souhlasu pro duševní nemoc nebo anomálii psychické povahy využije soudce jednoho nebo více znalců, pokud se to podle okolností nebude jevit zjevně neúčinné; v ostatních případech se zachová ustanovení kán. 1255.	Can. 1364 § 1. In causis de matrimonii nullitate, confessio iudicialis et partium declarationes, testibus de ipsarum partium credibilitate sustentatae, vim plenae probationis habere possunt, a iudice aestimandam perpensis omnibus indiciis et administriculis, nisi alia accedant elementa quae eas infirmant. § 2. In iisdem causis, depositio unius testis plenam fidem facere potest, si agatur de teste qualificato qui deponat de rebus ex officio gestis, aut rerum et personarum adiuncta id suadeant. § 3. In causis de impotentia vel de defectu consensus propter mentis morbum vel anomaliam naturae psychicae iudex unius periti vel plurium opera utatur, nisi ex adiunctis inutilis evidententer apparet; in ceteris causis servetur can. 1255.

§ 4. Kdykoli se v průběhu šetření záležitosti objeví velmi pravděpodobná pochybnost o dokonání manželství, může soud po vyslechnutí stran pozastavit řízení o neplatnosti, dokončit šetření pro účely dispense od nedokonaného manželství a poté předat akta Apoštolskému stolci spolu se žádostí jednoho nebo obou manželů o dispenz a s vyjádřením soudu a eparchiálního biskupa.	§ 4. Si in instructione causae dubium valde probabile emerit de non secuta matrimonii consummatione, tribunal potest, auditis partibus, causam de nullitate matrimonii suspendere et instructionem complere ad obtinendam solutionem matrimonii sacramentalis non consummati; deinde acta ad Sedem Apostolicam mittat una cum petitione huius solutionis ab alterutro vel utroque coniuge facta et cum voto tribunalis et Episcopi eparchialis.

4. Rozsudek, jeho napadení a vykonání	4. De sententia, de eiusdem impugnationibus et exsecutione
Kán. 1365. Rozsudek, který poprvé prohlásil neplatnost manželství, se marným uplynutím lhůt stanovených v kán. 1311–1314 stává vykonatelným.	Can. 1365. Sententia, quae matrimonii nullitatem primum declaravit, elapsis terminis a cann. 1311–1314 ordinatis, fit executiva.
Kán. 1366 – § 1. Strana, která se cítí poškozená, a rovněž ochránce spravedlnosti a obhájci svazku mají plné právo podat stížnost na neplatnost rozsudku nebo odvolání proti rozsudku v souladu s kán. 1302–1321.	Can. 1366 § 1. Integrum manet parti, quae se gravatam putet, itemque promotori iustitiae et defensori vinculi querelam nullitatis sententiae vel appellationem contra eandem sententiam interponere ad mentem cann. 1302–1321.

§ 2. Po uplynutí lhůt stanovených právem pro odvolání a jeho provedení a poté, co soud vyššího stupně obdržel soudní akta, se ustaví senát, určí obhájce svazku a strany se vyzvou, aby předložily své vyjádření ve stanovené lhůtě. Po uplynutí této doby, je-li zřejmé, že odvolání má pouze činit průtahy, senát potvrdí svým dekretem rozsudek prvního stupně. § 3. Je-li odvolání přijato, je třeba postupovat stejným způsobem jako v prvním stupni, s náležitými úpravami. § 4. Pokud je v odvolacím stupni předložen nový důvod neplatnosti manželství, soud jej může připustit a rozsoudit jej, jako by jednal v prvním stupni.	§ 2. Po uplynutí lhůt stanovených právem pro odvolání a jeho provedení a poté, co soud vyššího stupně obdržel soudní akta, se ustaví senát, určí obhájce svazku a strany se vyzvou, aby předložily své vyjádření ve stanovené lhůtě. Po uplynutí této doby, je-li zřejmé, že odvolání má pouze činit průtahy, senát potvrdí svým dekretem rozsudek prvního stupně. § 3. Je-li odvolání přijato, je třeba postupovat stejným způsobem jako v prvním stupni, s náležitými úpravami. § 4. Pokud je v odvolacím stupni předložen nový důvod neplatnosti manželství, soud jej může připustit a rozsoudit jej, jako by jednal v prvním stupni.
Kán. 1367. Jestliže byl vydán vykonatelný rozsudek, lze se kdykoli obrátit na soud třetího stupně za účelem nového projednání záležitosti v souladu s kán. 1325 a dodat nové a závažné důkazy nebo důvody v propadné lhůtě třiceti dnů od podání nového návrhu.	Kán. 1367. Jestliže byl vydán vykonatelný rozsudek, lze se kdykoli obrátit na soud třetího stupně za účelem nového projednání záležitosti v souladu s kán. 1325 a dodat nové a závažné důkazy nebo důvody v propadné lhůtě třiceti dnů od podání nového návrhu.
Kán. 1368 – § 1. Poté, co se rozsudek, který prohlásil neplatnost manželství, stal vykonatelným, mohou strany, jejichž manželství bylo prohlášeno za neplatné, uzavřít nové manželství, pokud tomu nebrání zákaz připojený k rozsudku nebo stanovený místním hierarchou.	Kán. 1368 § 1. Poté, co se rozsudek, který prohlásil neplatnost manželství, stal vykonatelným, mohou strany, jejichž manželství bylo prohlášeno za neplatné, uzavřít nové manželství, pokud tomu nebrání zákaz připojený k rozsudku nebo stanovený místním hierarchou.

§ 2. Jakmile se rozsudek stane vykonatelným, musí jej soudní vikář oznámit hierarchovi místa, kde bylo manželství uzavřeno. Ten se pak musí postarat o to, aby rozhodnutí o neplatnosti manželství a případně stanovené zákazy byly co nejdříve zaznamenány v matrice sňatků a pokřtěných.	§ 2. Statim ac sententia facta est executiva, Vicarius iudicialis debet eandem notificare Hierarchae loci, ubi matrimonium celebratum est; hic Hierarcha vero curare debet, ut quam primum de declarata nullitate matrimonii et de vetitis forte statutis in libris matrimoniorum et baptizatorum mentio fiat.

5. Zkrácené manželské řízení před biskupem	5. De processu matrimoniali brevior coram Episcopo
Kán. 1369. Samotnému eparchiálnímu biskupovi přísluší soudit záležitosti neplatnosti manželství zkráceným řízením, kdykoli: 1° je žádost podána oběma manžely, nebo jedním z nich se souhlasem druhého; 2° se vyskytují věcné a osobní okolnosti podporované svědectvími nebo dokumenty, které nevyžadují důkladnější zkoumání nebo šetření a činí neplatnost zjevnou.	Can. 1369. Ipsi Episcopo eparchiali competit iudicare causas de matrimonii nullitate processu brevior quoties: 1° petitio ab utroque coniuge vel ab alterutro, altero consentiente, proponatur; 2° recurrant rerum personarumque adiuncta, testimoniis vel instrumentis suffulta, quae accuratiorem disquisitionem aut investigationem non exigant, et nullitatem manifestam reddant.
Kán. 1370. Žaloba, kterou se zahajuje zkrácené řízení, kromě náležitostí uvedených v kán. 1504, musí: 1° krátce, úplně a přehledně uvést skutečnosti, na nichž je žádost založena; 2° označit důkazy, které mohou být okamžitě shromážděny soudcem; 3° předložit v příloze dokumenty, na nichž se žádost zakládá.	Can. 1370. Libellus quo processus brevi or introducitur, praeter ea quae in can. 1187 recensentur, debet: 1° facta quibus petitio innitur, breviter, integre et perspicue exponere; 2° probationes, quae statim a iudice colligi possint, indicare; 3° documenta quibus petitio innitur in adnexo exhibere.

Kán. 1371. Soudní vikář jmenuje instruktora a přísedícího a týmž dekretem, kterým stanoví předmět sporu, pak předvolá na zasedání, které se má v souladu s kán. 1372 konat nejpozději do třiceti dnů, všechny, kdo se ho mají účastnit.	Can. 1371. Vicarius iudicialis, eodem decreto quo dubii formulam determinat, instructore et assessore nominatis, ad sessionem non ultra triginta dies iuxta can. 1372 celebrandam omnes citet qui in ea interesse debent.
Kán. 1372. Instruktor shromáždí důkazy pokud možno v rámci jediného zasedání a stanoví lhůtu patnácti dnů, aby, pokud existují, byly předloženy námitky ve prospěch manželství a obhajoby stran.	Can. 1372. Instructor una sessione, quatenus fieri possit, probationes colligat et terminum quindecim dierum statuatur ad animadversiones pro vinculo et defensiones pro partibus, si quae habeantur, exhibendas.
Kán. 1373 – § 1. Eparchiální biskup po obdržení akt a po konzultaci s instruktorem a přísedícím prozkoumá vyjádření obhájce svazku a obhajoby stran, pokud byly předloženy, a dosáhne-li mravní jistoty o neplatnosti manželství, vynese rozsudek. V opačném případě vrátí věc zpět k řádnému řízení. § 2. Plné znění rozsudku s uvedením důvodů se co nejdříve sdělí stranám. § 3. Proti rozsudku biskupa se podává odvolání k metropolitovi nebo Římské rotě; pokud však byl rozsudek vydán metropolitou nebo jiným eparchiálním biskupem, podává se odvolání k biskupovi trvale vybranému jím samým, a to po konzultaci s patriarchou nebo hierarchou určeným dle kán. 175.	Can. 1373 § 1. Actis receptis, Episcopus eparchialis, collatis consiliis cum instructore et assessore, perpensisque animadversionibus defensoris vinculi et, si quae habeantur, defensionibus partium, si moralem certitudinem de matrimonii nullitate adipiscitur, sententiam ferat. Secus causam ad ordinarium tramitem remittat. § 2. Integer sententiae textus, motivis expressis, quam citius, partibus notificetur. § 3. Adversus sententiam Episcopi appellatio datur ad Metropolitanam vel ad Rotam Romanam; si autem sententia ab ipso Metropolita aliove Episcopo eparchiali qui auctoritatem superiorem infra Romanum Pontificem non habet lata sit, appellatio datur ad Episcopum ab eodem stabiliter selectum, consulto Patriarcha vel Hierarcha de quo in can. 175.

§ 4. Jeví-li se odvolání zjevně jako pouze zdržující, metropolita nebo biskup, o němž hovoří § 3, nebo děkan Římské roty je hned svým dekretem odmítne; je-li však odvolání přijato, předá se žádost k řádnému řízení ve druhém stupni.	§ 4. Si appellatio mere dilatoria evidenter appareat, Metropolita vel Episcopus de quo in § 3, vel Decanus Rotae Romanae, eam a limine decreto suo reiciat; si autem admissa fuerit, causa ad ordinarium tramitem in altero gradu remittatur.

6. Listinné řízení	6. De processu documentalí
Kán. 1374. Po obdržení žádosti podané v souladu s kán. 1362 může diecézní biskup nebo soudní vikář nebo určený soudce opomenout náležitosti řádného řízení a po předvolání stran a za účasti obhájce svazku prohlásit neplatnost manželství rozsudkem, jestliže z dokumentu, který neobsahuje rozpor a vůči němuž nejsou námitky, vyplývá s jistotou existence zneplatňující překážky nebo vady zákonné formy a pokud je se stejnou jistotou jasné, že nebyla udělena dispenz nebo že existuje vada platného zmocnění zástupce při sňatku.	Can. 1374. Recepta petitione ad normam can. 1362 proposita, Episcopus eparchialis vel Vicarius iudicialis vel Iudex designatus potest, praetermissis sollempnitatibus ordinarii processus sed citatis partibus et cum interventu defensoris vinculi, matrimonii nullitatem sententia declarare, si ex documento, quod nulli contradi ctioni vel exceptioni sit obnoxium, certo constet de existentia impedimenti dirimentis vel de defectu legitimae formae, dummodo pari certitudine pateat dispensationem datam non esse, aut de defectu validi mandati procuratoris.
Kán. 1375 – § 1. Obhájce svazku musí proti rozsudku vynesenému dle kán. 1374 podat odvolání k soudu druhého stupně, jestliže se rozumně domnívá, že vady nebo neudělení dispense nejsou jisté; uvedenému soudu se musí předat akta a písemně mu oznámit, že se jedná o listinné řízení. § 2. Strana, která se cítí poškozena, má plné právo se odvolat.	Can. 1375 § 1. a sententia, de qua in can. 1374, defensor vinculi, si prudenter existimat, vel vitia vel dispensationis defectum non esse certa, appellare debet ad iudicem tribunalis secundi gradus, ad quem acta sunt mittenda quique scripto certior faciendus est agi de processu documentalí. § 2. Integrum manet parti, quae se gravatam putet, ius appellandi.

Kán. 1376. Soudce druhého stupně za účasti obhájce svazku a po vyslechnutí stran rozhodne, zda se rozsudek potvrzuje, nebo zda se má v dané záležitosti postupovat řádným řízením podle ustanovení práva. V takovém případě věc vrátí soudu prvního stupně.	Can. 1376. Iudex tribunalis secundi gradus cum interventu defensoris vinculi et auditis partibus decernat, utrum sententia sit confirmanda an potius procedendum in causa sit ad ordinariam normam iuris; quo in casu eam remittit ad tribunal primi gradus.

7. Obecné normy	7. Normae generales
Kán. 1377 – § 1. Rozsudek musí připomenout stranám morální a také občanské povinnosti, jimiž jsou případně vázány jedna vůči druhé a k dětem, ohledně výživného a výchovy. § 2. Záležitosti prohlášení neplatnosti manželství nesmějí být projednávány sporným řízením ústním podle kán. 1343–1356. § 3. Ve všech ostatních věcech, které se týkají řízení, by měly být použity, pokud tomu nebrání povaha věci, kánony o soudním řízení obecně a o řádném soudním řízení sporném, při zachování zvláštních norem pro záležitosti stavu osob a pro záležitosti týkající se veřejného prospěchu.	Can. 1377 § 1. In sententia partes moneantur de obligationibus moralibus vel etiam civilibus, quibus forte tenentur, altera erga alteram et erga filios ad debitam sustentationem et educationem praestandas. § 2. Causae ad matrimonii nullitatem declarandam non possunt iudicio contentioso summario, de quo in cann. 1343–1356, tractari. § 3. In ceteris, quae ad rationem procedendi attinent, applicandi sunt, nisi rei natura obstat, canones de iudiciis in genere et de iudicio contentioso ordinario servatis normis specialibus de causis, quae ad bonum publicum spectant.
* * *	* * *
Ustanovení kán. 1365 se vztahuje na rozsudky prohlašující neplatnost manželství zveřejněné ode dne, kdy tento list nabude účinnosti.	Dispositio can. 1365 applicabitur sententiis matrimonii nullitatem declarantibus publicatis inde a die quo hae Litterae vim obligandi sortientur.

K tomuto dokumentu jsou připojena procesní pravidla, která jsem považoval za nezbytná pro správné a přesné uplatňování novelizovaného zákona, aby byla pečlivě zachována pro ochranu dobra věřících.	Praesentibus adnectitur ratio procedendi, quam duximus ad rectam accuratamque renovatae legis applicationem necessariam, studiose ad fovendum bonum fidelium servanda.
Co jsem stanovil tímto listem, nařizuji, aby bylo platné a účinné bez ohledu na jakékoli opačné ustanovení, byť hodné zvláštního zřetele.	Quae igitur a Nobis his Litteris decreta sunt, ea omnia rata ac firma esse iubemus, contrariis quibusvis, etiam specialissima mentione dignis, non obstantibus.
S důvěrou svěřuji přímluvě slavné a požehnané vždy Panny Marie, která je popravdě nazývána „Theotokos“ a vyniká jako Matka Milosrdenství, i svatých apoštolů Petra a Pavla účinné vykonávání nového manželského řízení.	Gloriosae et benedictae semper Virginis Mariae, quae «Theotokos» verissime vocatur et universalis Ecclesiae eminent Mater misericordiae praecepsa, et beatorum Apostolorum Petri et Pauli intercessionem actuosam executionem novi matrimonialis processus fidenter committimus.
Dáno v Římě u svatého Petra dne 15. srpna, o Nanebevzetí Panny Marie, v roce 2015, třetím mého pontifikátu.	Datum Romae, apud S. Petrum, die XV mensis Augusti, in Assumptione Beatae Mariae Virginis, anno MMXV, Pontificatus Nostri tertio.
<i>František</i>	<i>Franciscus</i>

Procesní pravidla pro řízení ve věci neplatnosti manželství	Ratio procedendi in causis ad matrimonii nullitatem declarandam
3. mimořádné zasedání biskupského synodu v říjnu 2014 projednávalo obtíže věřících v přístupu k církevním soudům.	III Coetus Generalis Extraordinarius Synodi Episcoporum mense octobri anni 2014 habitus difficultatem fidelium adeundi Ecclesiae tribunalia perspexit.

Protože biskup je po vzoru dobrého pastýře povinen postarat se o své podřízené potřebující specifickou pastorační péči, a to i podle pravidel určených pro vedení manželských řízení, bylo na základě společné snahy nástupce sv. Petra a biskupů rozšiřovat znalost zákonů shledáno potřebným poskytnout určité nástroje k tomu, aby činnost církevních soudů odpovídala potřebám věřících, kteří žádají o zjištění pravdy ve věci existence nebo neexistence jejich rozpadlého manželství.	Quoniam vero Episcopus, sicut bonus Pastor, subditos suos speciali cura pastoralis egentes obire tenetur, una cum definitis normis ad processum matrimonialis applicationem, visum est, pro comperta habita Petri Successoris Episcoporumque conspiratione in legis notitia propaganda, instrumenta quaedam praebere ut tribunalium opus respondere valeat fidelibus veritatem declarari postulantis de existentia annon vinculi sui collapsi matrimonii.
Čl. 1. V souladu s kán. 192 § 1 se má eparchiální biskup v apoštolském duchu starat o manžele, jejichž manželství se rozpadlo nebo bylo rozvedeno, a kteří kvůli své životní situaci snad upustili od náboženské praxe, a proto ať společně s faráři (srov. kán. 289 § 3) sdílí pastorační péči o tyto v obtížích žijící katolíky.	Art. 1. Episcopus eparchialis vi can. 192 § 1 animo apostolico prosequi tenetur coniuges separatos vel divortio digressos, qui propter suam vitae condicionem forte a praxi religionis defecerint. Ipse igitur cum parochis (cfr. can. 289 § 3) sollicitudinem pastorem participatur erga hos christifideles in angustiis constitutos.
Čl. 2. Před soudní neboli pastorační šetření, které je ve farních i eparchiálních strukturách určeno pro rozloučené nebo rozvedené katolíky pochybující o platnosti svého manželství nebo přesvědčené o jeho neplatnosti, je zaměřeno na rozpoznání jejich situace a na shromáždění skutečností sloužících tomu, aby se případně mohlo konat řádné nebo zkrácené soudní řízení. Toto šetření ať se rozvíjí v rámci ucelené eparchiální pastorační péče o manželství.	Art. 2. Investigatio praeiudicialis seu pastoralis, quae in structuris paroecialibus vel eparchialibus recipit christifideles separatos vel divortio digressos de validitate sui matrimonii dubitantes vel de nullitate eiusdem persuasos, in eum finem vergit ut eorum condicio cognoscatur et colligantur elementa utilia ad processum iudiciale, ordinarium an breviorum, forte celebrandum. Quae investigatio intra pastorem opus eparchiale de matrimonio unitarium evolvitur.

Čl. 3. Toto šetření místní hierarcha svěří vhodným osobám majícím náležitou kompetenci, a to nejen kanonickoprávní. Mezi ně patří na prvním místě vlastní farář nebo ten, kdo připravoval manžele ke svatbě. Tuto konzultační úlohu je možné svěřit také jiným klerikům, zasvěceným osobám nebo laikům, schváleným místním hierarchou. Jedna eparchie, nebo více eparchií společně, podle aktuálního uspořádání, mohou ustanovit stabilní strukturu pro poskytování této služby a případně vypracovat Vademecum obsahující základní prvky vhodného postupu takového šetření.	Art. 3. Eadem investigatio personis concedetur ab Hierarcha loci idoneis habitis, competentis licet non exclusive iuridico-canonice pollentibus. Inter eas habentur in primis parochus proprius vel is qui coniuges ad nuptiarum celebrationem praeparavit. Munus hoc consulendi committi potest etiam aliis clericis, consecratis vel laicis ab Hierarcha loci probatis. Eparchia, vel plures Eparchiae simul, iuxta praesentes adunationes, stabilem structuram constituere possunt per quam servitium hoc praebeatur et componere, si casus ferat, quoddam Vademecum elementa essentialia ad aptiorem indaginis evolutionem referens.
Čl. 4. Pastorační šetření shromáždí skutečnosti sloužící k tomu, aby manželé nebo jejich právní zástupci mohli případně zahájit řízení před příslušným soudem. Je třeba zjistit, zda obě strany souhlasí s podáním žádosti ve věci neplatnosti manželství.	Art. 4. Investigatio pastoralis elementa utilia colligit ad causae introductionem coram tribunali competenti a coniugibus vel eorum patrono forte faciendam. Requiritur an partes consentiant ad nullitatem petendam.
Čl. 5. Po shromáždění všech skutečností ať se šetření případně završí sepsáním žaloby, která se zašle příslušnému soudu.	Art. 5. Omnibus elementis collectis, investigatio perficitur libello, si casus ferat, tribunali competenti exhibendo.
Čl. 6. Protože Kodex kánonů východních církví se má, při zachování speciálních norem, plně aplikovat ve všech záležitostech včetně manželských řízení, ve smyslu kán. 1377 § 3 nemají tato procesní pravidla za úkol podrobně vyložit celé řízení, nýbrž spíše osvětlit a případně doplnit specifické inovace zákona.	Art. 6. Cum Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium undique applicandus sit, salvis specialibus normis, etiam in matrimonialibus processibus, ad mentem can. 1377 § 3, praesens ratio non intendit summam totius processus minute exponere, sed praecipuas legis innovationes potissimum illustrare et ubi oporteat completere.

1. Příslušnost a druhy soudů	1. De foro competenti et de tribunalibus
Čl. 7 – § 1. Důvody příslušnosti soudu uvedené v kán. 1358 jsou rovnocenné, přičemž se má pokud možno zachovat zásada blízkosti mezi soudcem a stranami. § 2. Spoluprací soudů ve smyslu kán. 1071 se má dosáhnout toho, aby se všichni, strany i svědci, mohli řízení účastnit s co nejmenšími výdaji.	Art. 7 § 1. Tituli competentiae de quibus in can. 1358 aequipollentes sunt, servato pro posse principio proximitatis inter iudicem et partes. § 2. Per cooperationem autem inter tribunalia ad mentem can. 1071 caveatur ut quivis, pars vel testis, processui interesse possit minimo cum impendio.
Čl. 8 – § 1. V eparchiích nemajících vlastní soud ať se biskup postará, aby co nejdříve, a to i cestou kurzů trvalé a pokračující formace zřízených eparchiemi nebo jejich seskupeními a podporovanými Apoštolským stolcem, byly připraveny osoby, které se mohou přičinit o zřízení soudu zabývajícího se manželskými záležitostmi. § 2. Biskup může vystoupit ze soudu ustanoveného pro více eparchií, zřízeného dle kán. 1067 § 1.	Art. 8 § 1. In eparchiis quae proprio tribunali carent, curet Episcopus ut quam primum, etiam per cursus institutionis permanentis et continuatae, ab eparchiis earumdemve coetibus et a Sede Apostolica in propositorum communione promotos, personae formentur quae in constituendo tribunali pro causis matrimonialibus operam navare valeant. § 2. Episcopus a tribunali pro pluribus eparchiis ad normam can. 1067, § 1 constituto recedere valet.
3. Zahájení a prošetření záležitosti	3. De causae introductione et instructione
Čl. 10. Soudce může přijmout ústní žádost, kdykoli strana nemůže vyhotovit žalobu. V tom případě přikáže notáři poříditi zápis, který musí být straně přečten a od ní schválen. Takový zápis nahrazuje se všemi právními účinky písemnou žalobu.	Art. 10. Iudex petitionem oralem admittere potest, quoties pars libellum exhibere impediatur: tamen, ipse notarium iubeat scriptis actum redigere qui parti legendus est et ab ea probandus, quique locum tenet libelli a parte scripti ad omnes iuris effectus.

Čl. 11 – § 1. Žaloba se předkládá soudu eparchiálnímu nebo ustanovenému pro více eparchií, zvolenému dle kán. 1359 § 2. § 2. Nežalující strana je považována za neodporující žalobě, pokud se svěřá spravedlnosti soudu nebo neodpoví ani na druhou řádnou výzvu.	Art. 11 § 1. Libellus tribunali eparchiali vel pro pluribus eparchiis ad normam can. 1359, § 2 electo exhibeatur. § 2. Petitioni non refragari censetur pars conventa quae sese iustitiae tribunalis remittit vel, iterum rite citata, nullam praebet respensionem.

4. Rozsudek, jeho napadení a vykonání	4. De sententia, de eiusdem impugnationibus et exsecutione
Čl. 12. K dosažení mravní jistoty požadované právem nestačí větší váha důkazů a indicií, ale vyžaduje se vyloučení každé rozumné pozitivní pochybnosti právní i skutkové, ačkoli není zcela vyloučena možnost opaku.	Art. 12. Ad certitudinem moralem iure necessariam, non sufficit praevalens probationum indiciorumque momentum, sed requiritur ut quodlibet quidem prudens dubium positivum errandi, in iure et in facto, excludatur, etsi mera contrarii possibilitas non tollatur.
Čl. 13. Pokud některá ze stran výslovně prohlásila, že odmítá jakékoli informace o záležitosti, má se za to, že se zřekla práva obdržet vyhotovení rozsudku. V tom případě jí lze sdělit pouze výrokovou část rozsudku.	Art. 13. Si pars expresse declaraverit se quaslibet notitias circa causam recusare, censetur se facultati obtinendi exemplar sententiae renuntiasse. Quo in casu, eidem notificari potest dispositiva sententiae pars.
5. Zkrácené manželské řízení před biskupem	5. De processu matrimoniali brevioris coram Episcopo
Čl. 14 – § 1. Mezi věcné a osobní okolnosti, které dovolují projednat záležitost neplatnosti manželství ve zkráceném řízení před biskupem podle kán. 1369–1373, patří například:	Art. 14 § 1. Inter rerum et personarum adiuncta quae sinunt causam nullitatis matrimonii ad tramitem processus brevioris iuxta cann. 1369–1373 pertractari, recensentur exempli gratia:

takový nedostatek víry, který může způsobit simulaci souhlasu nebo omyl determinující vůli; krátkost manželského soužití; spáchání dokonaného potratu k zabránění zrození potomstva; tvrdošíjně setrvání v mimomanželském poměru v době sňatku či těsně po něm; úmyslné zatajení neplodnosti nebo závažné nakažlivé choroby nebo dětí z předchozího vztahu nebo pobytu ve vězení; důvod sňatku zcela cizí manželskému životu nebo spočívající v nečekaném těhotenství ženy; fyzické násilí použité za účelem dosažení souhlasu; nedostatečné užívání rozumu prokázané lékařskými dokumenty atd. § 2. K nástrojům podporujícím žádost patří všechny lékařské dokumenty, které mohou zjevně prokazovat neúčinnost vyžádání úředního znaleckého posudku.	is fidei defectus qui gignere potest simulationem consensus vel errorem voluntatem determinantem, brevis convictus coniugalis, abortus procuratus ad vitandam procreationem, permanentia pervicax in relatione extraconiugali tempore nuptiarum vel immediate subsequenti, celatio dolosa sterilitatis vel gravis infirmitatis contagiosae vel filiorum ex relatione praecedenti vel detrusione in carcerem, causa contrahendi vitae coniugali omnino extranea vel haud praevisa praegnantia mulieris, violentia physica ad extorquendum consensum illata, defectus usus rationis documentis medicis comprobatus, etc. § 2. Inter instrumenta quae petitionem suffulciunt habentur omnia documenta medica quae evidenter inutilem reddere possunt peritiam ex officio exquirendam.
Čl. 15. Pokud byla podána žaloba k zahájení řádného řízení, avšak soudní vikář usuzuje, že záležitost lze projednat ve zkráceném řízení, vyzve v rámci oznámení žaloby dle kán. 1362 § 1 nežalující stranu, která žalobu dosud nepodepsala, aby soudu sdělila, zda se chce k žalobě připojit a účastnit se řízení. Rovněž, nakolik je to potřebné, vyzve stranu nebo strany, které podepsaly žalobu, aby ji co nejdříve doplnily dle ustanovení kán. 1370.	Art. 15. Si libellus ad processum ordinarium introducendum exhibitus sit, at Vicarius iudicialis censuerit causam processu breviori pertractari posse, in notificando libello ad normam can. 1362 § 1, idem partem conventam quae eum non subscripserit invitet, ut tribunali notum faciat num ad petitionem exhibitam accedere et processui interesse intendat. Idem, quoties oporteat, partem vel partes quae libellum subscripserint invitet ad libellum quam primum complendum ad normam can. 1370.

Čl. 16. Soudní vikář může určit sebe sama za instruktora; nakolik je to však možné, ať jmenuje instruktora z diecéze, odkud záležitost pochází.	Art. 16. Vicarius iudicialis semetipsum tamquam instructorem designare potest; quatenus autem fieri potest, nominet instructorem ex eparchia originis causae.
Čl. 17. V předvolání dle kán. 1371 ať se stranám sdělí, že mohou nejméně tři dny před konáním zasedání – pokud to již nebylo přiloženo k žalobě – písemně sdělit skutečnosti, na něž mají být strany nebo svědci dotázáni.	Art. 17. In citatione ad mentem can. 1371 expedienda, partes certiores fiant se posse, tribus saltem ante sessionem instructoriam diebus, articulos argumentorum, nisi libello adnexi sint, exhibere, super quibus interrogatio partium vel testium petitur.
Čl. 18 – § 1. Strany a jejich advokáti mohou být přítomni dotazování dalších stran a svědků, pokud instruktor s ohledem na věcné a osobní okolnosti neusoudí, že je nutno postupovat jinak. § 2. Výpovědi stran a svědků musí notář zaznamenat písemně, avšak jen souhrnně a pouze v záležitostech patřících k podstatě sporného manželství.	Art. 18. § 1. Partes eiusque advocati assistere possunt excussioni ceterarum partium et testium, nisi instructor, propter rerum et personarum adiuncta, censuerit aliter esse procedendum. § 2. Responsiones partium et testium redigendae sunt scripto a notario, sed summatim et in iis tantummodo quae pertinent ad matrimonii controversi substantiam.
Čl. 19. Pokud šetření záležitosti provádí soud ustanovený pro více eparchií, musí vynést rozsudek biskup místa, podle něhož byla určena příslušnost dle kán. 1358. Pokud je jich více, ať se, nakolik to lze, použije zásada blízkosti mezi stranami a soudcem.	Art. 19. Si causa instruitur penes tribunal pro pluribus eparchiis, Episcopus qui sententiam pronuntiare debet est ille loci, iuxta quem competentia ad mentem can. 1358 stabilitur. Si vero plures sint, servetur pro posse principium proximitatis inter partes et iudicem.

Čl. 20 – § 1. Eparchiální biskup dle svého rozvážného úsudku stanoví způsob vynesení rozsudku. § 2. Rozsudek podepsaný biskupem a notářem ať krátce a přehledně představí důvody rozhodnutí a je oznámen stranám obvykle ve lhůtě jednoho měsíce ode dne rozhodnutí.	Art. 20 § 1. Episcopus eparchialis pro sua prudentia statuat modum pronuntiationis sententiae. § 2. Sententia, ab Episcopo utique una cum notario subscripta, breviter et concinne motiva decisionis exponat et ordinarie intra terminum unius mensis a die decisionis partibus notificetur.

6. Listinné řízení	6. De processu documentalí
Čl. 21. Příslušnost eparchiálního biskupa a soudního vikáře se určuje dle ustanovení kán. 1358.	Art. 21. Episcopus eparchialis et Vicarius iudicialis competentes determinantur ad normam can. 1358.

II.

DOKUMENTY STÁTNÍHO SEKRETARIÁTU VATIKÁNU, KONGREGACÍ A PAPEŽSKÝCH RAD

1. KONGREGACE PRO SVATOŘEČENÍ

INSTRUKCE OHLEDNĚ OSTATKŮ V CÍRKVI: JEJICH PRAVOST A UCHOVÁVÁNÍ ŘÍM 2017

OBSAH

ÚVOD

ČÁST I. Žádost o souhlas Kongregace pro svatořečení (čl. 1–6)

ČÁST II. Diecézní nebo eparchiální fáze možných specifických úkonů, které mají být vykonány

Hlava I. Počáteční úkony (čl. 7–12)

Hlava II. Specifické úkony

Kapitola I. Kanonická rekognice (čl. 13–20)

Kapitola II. Odebrání fragmentů a zhotovení relikvií
(čl. 21–25)

Kapitola III. Přenesení urny a převod ostatků (*alienatio*)
(čl. 26–27)

Hlava III. Závěrečné úkony (čl. 28–30)

ČÁST III. Putování ostatků (čl. 31–38)

ZÁVĚR

ÚVOD

Ostatky v církvi se vždy těšily zvláštní úctě a pozornosti, protože tělo blahoslavených a svatých, určené ke vzkříšení, bylo na zemi živým chrámem Ducha Svatého a prostředkem k dosažení jejich svatosti, kterou Apoštolský stolec jejich blahorečením a svatořečením uznal.¹ Ostatky blahoslavených a svatých nemohou být vystaveny uctívání věřících bez zvláštního osvědčení církevní autority, která ručí za jejich pravost.

Tradičně jsou považovány za *význačné ostatky* těla blahoslavených a svatých nebo podstatné části jejich těl nebo celý objem popela pocházejícího z jejich kremace. Diecézním biskupům, eparchům a těm, kdo jsou jim podle práva postaveni na roveň, a Kongregaci pro svatořečení je vyhrazena zvláštní péče a dohled nad těmito ostatky, aby bylo zajištěno jejich uchovávání a uctívání a zabráněno jejich zneužívání. Proto ostatky musí být uchovávány ve zvláštních zapečetěných urnách umístěných na místech, která zaručují jejich bezpečnost, odpovídají jejich posvátnosti a umožňují jejich uctívání.

Za *nevýznačné ostatky* jsou považovány malé části těl blahoslavených a svatých a také předměty, které byly v přímém kontaktu s osobami blahoslavených a svatých. Mají být, pokud možno, uchovávány v zapečetěných schránkách. Je však třeba, aby byly uchovávány a uctívány v duchu zbožnosti, a je nutno se vyhnout jakékoli formě pověry a pokoutného obchodu.

Stejně předpisy platí také pro *tělesné pozůstatky (exuviae)* služebníků Božích a ctihodných (služebníků Božích), jejichž kauzy blahorečení a svatořečení probíhají. Dokud nejsou blahorečením nebo svatořečením povýšeni ke cti oltáře, jejich tělesné pozůstatky se nemohou těšit jakékoli veřejné úctě ani těm výsadám, které jsou vyhrazeny pouze tělům těch, kteří byli blahorečeni nebo svatořečeni.

Tato instrukce nahrazuje *Přílohu* instrukce *Sanctorum Mater*² a je určena diecézním biskupům, eparchům a těm, kdo jsou jim podle

---

1 „Církev tradičně uctívá svaté a má ve vážnosti jejich pravé ostatky a obrazy“: Druhý vatikánský koncil, Konstituce o Posvátné liturgii *Sacro-sanctum Concilium*, 4. prosince 1963, č. 111.

2 Srov. *AAS* 99 (2007), 465–517.

práva postaveni na roveň, jakož i těm, kteří se účastní řízení, týkajících se ostatků blahorečených a svatořečených a tělesných pozůstatků služebníků Božích a ctihodných (služebníků Božích) s cílem usnadnit uplatnění toho, co je požadováno ve věci tak výjimečně.

V této instrukci je předložen závazný kanonický postup pro ověření pravosti ostatků a tělesných pozůstatků, pro zabezpečení jejich uchování a pro podporu úcty k ostatkům, a to prostřednictvím specifických úkonů: kanonická rekognice, odebrání fragmentů a příprava relikvií, přenesení urny a převod ostatků (*alienatio*). Kromě toho je dále vysvětleno, co je nutné k udělení souhlasu Kongregace pro svatořečení, aby mohly být tyto úkony uskutečněny, a je uveden postup, který je třeba zachovat při putování ostatků.

ČÁST I.

Žádost o souhlas Kongregace pro svatořečení

Článek 1

Příslušným pro všechny případné úkony týkající se ostatků nebo tělesných pozůstatků je biskup diecéze nebo eparchie, místa, kde jsou tyto ostatky nebo tělesné pozůstatky uchovávány, a to po předchozím souhlasu Kongregace pro svatořečení.

Článek 2

§ 1. Před provedením jakéhokoli úkonu týkajícího se ostatků nebo tělesných pozůstatků je nutné dodržet vše, co je stanoveno místním občanským právem, a v souladu s tímto právem obdržet souhlas dědice.

§ 2. Před blahorečením ctihodného služebníka Božího je pozůstalý příslušným biskupem vyzván, aby prostřednictvím listiny právně uznané občanskými i církevními orgány daroval tělesné pozůstatky církvi, aby bylo možné zajistit jejich uchování.

Článek 3

§ 1. Příslušný biskup zašle prefektu Kongregace pro svatořečení žádost, v níž požádá o souhlas dikasteria s úkony, které hodlá konat.

§ 2. V této žádosti biskup uvede přesné místo, kde jsou ostatky či tělesné pozůstatky uchovávané (město, název kostela, kaple, veřejného nebo soukromého hřbitova atd.), a to, že byl splněn předpis uvedený v čl. 2 § 1 této instrukce.

Článek 4

§ 1. Pokud má biskup v úmyslu uskutečnit přenesení ostatků či tělesných pozůstatků (tj. trvalé přemístění) v rámci téže diecéze nebo eparchie, v žádosti na Kongregaci uvede místo jejich nového umístění (město, název kostela, kaple, veřejného nebo soukromého hřbitova atd.) a přiloží návrh.

§ 2. V případě přenesení ostatků či tělesných pozůstatků do jiné diecéze nebo eparchie biskup zašle Kongregaci, společně s návrhem nového umístění ostatků nebo tělesných pozůstatků (město, název kostela, kaple, veřejného nebo soukromého hřbitova apod.), také písemný souhlas biskupa, který je přijme.

Článek 5

§ 1. Jestliže ostatky nebo tělesné pozůstatky by měly být převedeny (tj. dojde k trvalému převodu vlastnictví) v rámci hranic téže diecéze nebo eparchie, příslušný biskup spolu se žádostí, o níž více v čl. 3 § 1 této instrukce, zašle Kongregaci kopii písemného souhlasu toho, kdo ostatky nebo tělesné pozůstatky převádí, a budoucího vlastníka.

§ 2. Pokud by ostatky nebo tělesné pozůstatky měly být převedeny do jiné diecéze nebo eparchie, příslušný biskup spolu se žádostí, o níž více v čl. 3 § 1 této instrukce, zašle Kongregaci kopii písemného souhlasu biskupa, který je přijme, písemný souhlas toho, kdo ostatky nebo tělesné pozůstatky převádí, a budoucího vlastníka, jakož i návrh jejich nového umístění.

§ 3. V případě převodu *význačných ostatků*, ikon a vzácných obrazů z východních církví je příslušná jak Kongregace pro svatořečení, tak patriarcha se souhlasem stálého synodu.³

§ 4. Jestliže ostatky nějakého blahoslaveného nebo svatého by měly být přenášeny v rámci poutí (čili být dočasně přemístěny) po jiných diecézích nebo eparchiích, biskup musí obdržet písemný souhlas každého biskupa, který je přijme, a zaslat jeho kopii na kongregaci spolu se žádostí, o níž více v čl. 3 § 1 této instrukce.

ČÁST II.

Diecézní nebo eparchiální fáze možných specifických úkonů, které mají být vykonány

Hlava I.

Počáteční úkony

Článek 6

Po získání souhlasu kongregace, uděleného prostřednictvím příslušného reskriptu, biskup postupuje podle této instrukce, přičemž se důsledně vyhýbá jakémukoli náznamu neoprávněného uctívání služebníka Božího nebo ctihodného (služebníka Božího), který ještě není blahorečen.

Článek 7

Biskup území, kde se nacházejí ostatky nebo tělesné pozůstatky, může jednat osobně nebo prostřednictvím některého kněze jako svého delegáta.

Článek 8

Biskup zřídí tribunál a dekretem jmenuje ty, kteří budou vykonávat funkci biskupského delegáta, ochránce spravedlnosti a notáře.

3

Srov. kán. 887 a 888 *CCEO*.

Článek 9

Biskup nebo biskupský delegát jmenuje znalce z oboru lékařství (patologa, soudního lékaře nebo jiného lékařského specialistu) a v případě potřeby také asistenta znalce (pitevní technik), jakož i další pracovníky k provádění odborných prací.

Článek 10

Biskup nebo biskupský delegát rovněž jmenuje alespoň dva věřící křesťany (kněze, zasvěcené osoby, laiky), jejichž úkolem je podepsat akta jako svědkové.

Článek 11

Postulátor a vicepostulátor kauzy mohou být těmto úkonům přítomni ze zákona.

Článek 12

Všichni, kdo se účastní úkonů, musí nejprve složit přísahu, nebo slíbit, že budou věrně plnit své poslání a zachovají úřední tajemství.

Hlava II. Specifické úkony

Kapitola I. Kanonická rekognice

Článek 13

§ 1. V den a hodinu výslovně stanovenou se biskup nebo biskupský delegát a všichni, kteří jsou uvedeni v čl. 8–11 této instrukce, odeberou na místo, kde jsou uchovávány ostatky nebo tělesné pozůstatky.

§ 2. Rekognici mohou být také přítomny další osoby, které biskup nebo biskupský delegát považuje za vhodné.

§ 3. V každém případě je třeba se vyhnout tomu, aby událost byla předem zveřejněna.

Článek 14

§ 1. Před vyzvednutím ostatků nebo tělesných pozůstatků z místa, kde jsou uchovávány, pokud existuje věrohodný dokument o posledním pohřbu, kanonické rekognici nebo jejich přenesení, ať jej notář nahlas přečte, aby se mohlo ověřit, zda to, co je napsáno v dokumentu, se shoduje s tím, co bylo zjištěno na místě.

§ 2. Pokud by neexistoval věrohodný dokument, nebo pokud urna nebo pečeti na ní se zdají být rozbité, je třeba s veškerou možnou pečlivostí se snažit nabýt jistoty, že se jedná skutečně o ostatky daného blahoslaveného nebo svatého nebo tělesné pozůstatky daného služebníka Božího nebo ctihodného (služebníka Božího).

Článek 15

Ostatky nebo tělesné pozůstatky ať jsou položeny na stůl pokrytý vhodnou látkou tak, aby je znalci z oboru anatomie mohli očistit od prachu a jiných nečistot.

Článek 16

§ 1. Po dokončení těchto úkonů odborníci z oboru anatomie pečlivě prozkoumají ostatky blahoslaveného nebo svatého nebo tělesné pozůstatky služebníka Božího nebo ctihodného služebníka Božího.

§ 2. Kromě toho analyticky identifikují všechny části těla a podrobně popíší jejich stav, což bude předmětem zprávy, která bude připojena k aktům.

Článek 17

Pokud kanonická rekognice ukáže na vhodnost nebo nutnost konzervativního ošetření, tak po získání souhlasu biskupa toto ať je provedeno s použitím nejspolehlivějších technik dostupných v daném místě a způsoby, které určí znalci z oboru anatomie nebo jiní odborníci.

Článek 18

Pokud kanonická rekognice nemůže být dokončena během jediného zasedání, místo, kde se koná, ať je uzamčeno a ať jsou přijata nezbytná

opatření, aby se zabránilo krádeži nebo nebezpečí zneuctění. Klíč ať je uložen u biskupa nebo biskupského delegáta.

Článek 19

§ 1. Po dokončení všeho, co je nezbytné k zajištění zachování ostatků nebo tělesných pozůstatků, a po znovuupravení těla je možné vše případně uložit do nové urny.

§ 2. Pokud ostatky nebo tělesné pozůstatky budou zahaleny do nových oděvů, tyto, pokud možno, ať mají stejný styl jako ty předchozí.

§ 3. Biskup nebo biskupský delegát ať dbá na to, aby někdo z urny něco nevzal nebo do ní něco nevložil.

§ 4. Je-li to možné, ať je pečlivě uchována jak stará urna, tak všechno, co v ní bylo nalezeno; jinak ať je to zničeno.

Článek 20

Zápis o všem, co bylo vykonáno, ať je dán do kovové schránky, ta ať je opatřena pečeti biskupa a vložena do urny.

Kapitola II.

Odběr fragmentů a příprava relikvií

Článek 21

§ 1. Je-li bezprostředně před svatořečením blahoslaveného nebo blahorečením ctihodného služebníka Božího nebo z jiných oprávněných důvodů uvedených v žádosti, o níž více v čl. 3 § 1 této instrukce, může se v rámci zákonné kanonické rekognice přistoupit, podle pokynů znalce z oboru anatomie, k odběru některých malých částí nebo fragmentů, které již byly odděleny od těla.

§ 2. Tyto fragmenty jsou předány biskupem nebo biskupským delegátem postulátorovi nebo vicepostulátorovi kauzy k přípravě relikvií.

Článek 22

Biskup, po vyslechnutí úsudku postulátora kauzy, rozhodne o místě, kde budou odebrané fragmenty uloženy.

Článek 23

§ 1. Postulátorovi kauzy přísluší připravit a podepsat osvědčení o pravosti ostatků.

§ 2. V nepřítomnosti postulátora přísluší diecéznímu biskupovi, eparchovi nebo těm, kdo jsou jim podle práva postaveni na roveň, nebo jejich delegátům připravit a podepsat osvědčení o pravosti ostatků.

Článek 24

Není povoleno rozdělení těla, pokud biskup nezískal od Kongregace pro svatořečení souhlas k přípravě význačných ostatků.

Článek 25

Jsou absolutně zakázána obchodování s ostatky (tj. výměna ostatků za naturální požitky nebo za peníze) a prodej ostatků (tj. postoupení vlastnického práva k ostatkům za příslušnou cenu), jakož i jejich vystavování v místech neposvěcených nebo tam, kde to není povoleno.⁴

Kapitola III.

Přenesení urny a převod ostatků (alienatio)

Článek 26

§ 1. Pokud se jedná o přenesení tělesných pozůstatků služebníka Božího nebo ctihodného (služebníka Božího) v rámci téže diecéze nebo eparchie, urna ať je uzavřena a svázána pásy opatřenými pečeti biskupa a bez jakékoliv obřadnosti ať je umístěna buď na stejném pohřebním místě nebo na nějakém novém místě tak, aby se

---

4

Srov. kán. 1190 § 1 *CIC*; kán. 888 § 1 *CCEO*.

vyhnulo jakémukoli projevu neoprávněného uctívání ve smyslu dekretů Urbana III. ohledně ne-uctívání (*non-culto*).⁵

§ 2. V případě, že se jedná o ostatky blahoslaveného nebo svatého, případné projevy veřejného uctívání jsou povoleny podle současných liturgických norem.

Článek 27

§ 1. Pokud ostatky nebo tělesné pozůstatky budou přeneseny natrvalo do jiné diecéze nebo eparchie, při dodržení předpisu uvedeného v čl. 2 § 1 této instrukce biskup diecéze nebo eparchie, kde jsou uchovávány, ustanoví nějakého věřícího křesťana (kněze, zasvěcenou osobu nebo laika), aby zastával funkci kustoda (*Custode-Portitore*).

§ 2. Kustod provází ostatky nebo tělesné pozůstatky až k jejich konečnému místu určení, na místo stanovené biskupem diecéze nebo eparchie, která je přijme, přičemž se řídí čl. 26 této instrukce.

Hlava III. Závěrečné úkony

Článek 28

§ 1. Notář zaznamená všechny provedené úkony v příslušném zápisu podepsaném biskupem nebo biskupským delegátem, ochráncem spravedlnosti, znalci z oboru anatomie a dvěma svědky, o nichž více v čl. 9–10 této instrukce, jakožto i notářem, který akta ověří svým podpisem a razítkem.

§ 2. K zápisu ať je připojen reskript souhlasu Kongregace pro svatořečení.

---

5 Například jsou zakázány: pohřbení pod oltářem; obrazy služebníka Božího nebo ctihodného (služebníka Božího) s paprsky nebo se svatozáří; jejich vystavení na oltáři; votivní dary u hrobu nebo u obrazů služebníka Božího nebo ctihodného (služebníka Božího) atd.

Článek 29

§ 1. Zápis o všech provedených úkonech, uzavřený a zapečetěný pečeti biskupa nebo biskupského delegáta, ať je uchováván v diecézní nebo eparchiální kurii a jeho kopie ať je zaslána na Kongregaci pro svatořečení.

§ 2. Pokud je povoleno pořízení fotografií nebo filmů o provedených úkonech, tyto ať jsou připojeny k zápisu a jsou spolu s ním uloženy v diecézní nebo eparchiální kurii.

Článek 30

Obrazy a informace získané z anatomického zkoumání a ze všech provedených úkonů nesmí být šířeny ani zveřejněny bez písemného souhlasu příslušného biskupa a případného dědice.

ČÁST III. Putování ostatků

Článek 31

§ 1. Ostatky blahoslaveného nebo svatého mohou být přenášeny v rámci poutí na jiná místa v hranicích téže diecéze nebo eparchie. V tomto případě příslušný biskup ustanoví kustoda (*Custode-Portitore*), který bude pozůstatky po různých místech provázet.

§ 2. Pro putování ostatků mimo diecézi je třeba dodržovat čl. 5 § 4 a 32–38 této instrukce.

Článek 32

§ 1. Příslušný biskup může předsedat úkonům osobně nebo prostřednictvím některého kněze, svého delegáta, jmenovaného *ad hoc*.

§ 2. Biskup nebo biskupský delegát jmenuje notáře a další osoby odpovědné za odborné práce.

Článek 33

Všichni, kdo se účastní těchto úkonů, musí nejprve složit přísahu nebo slíbit, že budou věrně plnit své povinnosti a zachovají úřední tajemství.

Článek 34

§ 1. Po splnění všeho, co je uvedeno v čl. 2 § 1 této instrukce, a po obdržení reskriptu o udělení souhlasu kongregace, biskup nebo biskupský delegát, notář a osoby pověřené odbornými pracemi se odeberou na místo, kde jsou ostatky uchovávány.

§ 2. Tohoto úkonu se mohou účastnit osoby, které biskup nebo biskupský delegát uzná za vhodné.

Článek 35

§ 1. Když je urna vyjmuta, pak, jestliže existuje hodnověrný dokument o poslední kanonické rekognici nebo o posledním putování, ať ho notář nahlas přečte, aby se mohlo ověřit, zda to, co je napsáno v dokumentu, se shoduje s tím, co bylo zjištěno na místě.

§ 2. Pokud neexistuje hodnověrný dokument o pohřbení, předchozí kanonické rekognici či o posledním putování, nebo pokud se urna nebo pečeti na ní zdají být rozbité, je třeba s veškerou možnou pečlivostí se snažit nabýt jistoty, že to jsou skutečně ostatky blahoslaveného nebo svatého, o něhož se jedná.

Článek 36

Biskup nebo biskupský delegát jmenuje nějakého věřícího křesťana (kněze, zasvěcenou osobu nebo laika) jako kustoda (*Custode-Portitore*), který bude provázet ostatky po celou dobu putování.

Článek 37

Pokud jde o uctívání blahoslaveného během putování ostatků, je třeba dodržovat platné předpisy: „U příležitosti putování ostatků blahoslaveného (...) možnost liturgických oslav k jeho cti je Kongregací pro bohoslužbu a svátosti udělena pro jednotlivé kostely, v nichž jsou

ostatky vystaveny k účtě věřících, a pro ty dny, v kterých se tam ostatky nacházejí. Žádost podává ten, kdo putování ostatků organizuje.“⁶

Článek 38

§ 1. Po ukončení putování jsou ostatky uloženy na původním místě.

§ 2. Zápis o všech provedených úkonech sepsaný notářem, uzavřený a zapečetěný razítkem biskupa nebo biskupského delegáta, ať je uložen v diecézní nebo eparchiální kurii a jeho kopie ať je zaslána na Kongregaci pro svatořečení.

ZÁVĚR

Rozhodnutí o dalších možných otázkách je ponecháno na úsudku a rozvaze biskupa a biskupského delegáta.

Dáno v Římě na Kongregaci pro svatořečení dne 8. prosince 2017 ve svátek Neposkvrněného Početí Panny Marie.

Angelo card. Amato, S.D.B.
prefekt

+ *Marcello Bartolucci*
titulární arcibiskup z Bevagna
arcibiskup – sekretář

---

6 Srov. Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, *Oznámení o povolení uctívání u příležitosti putování význačných ostatků blahoslavených*, Prot. č. 717/15, 27. ledna 2016; apoštolská konstituce *Pastor bonus*, čl. 69.

2. KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY

INSTRUKCE OHLEDNĚ VĚROUČNÝCH KOMISÍ PŘI BISKUPSKÝCH KONFERENCÍCH

Text a komentář

PŘEDSTAVENÍ
Mons. Luis Ladaria, SJ

ÚVOD
Gerhard Ludwig kardinál Müller

KOMENTÁŘE
Adriano Garuti, OFM
Augustine Di Noia, OP
Gerhard Ludwig Müller
Adolfo González Montes

Libreria Editrice Vaticana

© Copyright 2017 – Libreria Editrice Vaticana
00120 Città del Vaticano
Tel. 06.698.81032 – fax 06.698.84716
ISBN 978-88-209-7845-7
www.libreriaeditricevaticana.va
www.vatican.va

OBSAH

Představení

J. E. Luis Ladaria, SJ, *sekretář Kongregace pro nauku víry*

Úvod

Gerhard Ludwig kardinál Müller, *prefekt Kongregace pro nauku víry*

I. Dokumenty

Instrukce pojednávající o potřebě ustavit věroučné komise při biskupských konferencích (23. února 1967)

Návrhy předsedům biskupských konferencí na zlepšení služby věroučných výborů (10. července 1968)

List předsedům biskupských konferencí o věroučných komisích (23. listopadu 1990)

II. Přednášky

P. Adriano Garutti, OFM, *Spolupráce mezi Kongregací pro nauku víry a věroučnými komisemi biskupských konferencí* (1999)

P. Augustine Di Noia, OP, *Ve službě pravdě: Věřoučné komise biskupských konferencí* (2006)

Kard. Gerhard Ludwig Müller, *Teologická povaha věroučných komisí a úloha biskupů jako učitelů víry* (2015)

Adolfo Gonzáles Montes, *Prezentace fungování jedné věroučné komise* (2015)

III. Zprávy z různých setkání

Bogotá (1984)

Kinshasa (1987)

Vídeň (1989)

Hongkong (1993)

Guadalajara (1996)

San Francisco (1999)

Dar es Salaam (2009)

Ostřihom (2015)

PŘEDSTAVENÍ

Tento svazek je rozdělen do tří částí a obsahuje tři dokumenty Kongregace pro nauku víry a další texty věnované tématu věroučných komisí biskupských konferencí.

První část znovu předkládá oficiální dokumenty týkající se věroučných komisí: *Instrukci* o potřebě ustavit věroučné komise při biskupských konferencích z 23. února 1967, *Doporučení* ke zlepšení funkčnosti věroučných komisí (při té příležitosti byly přejmenovány na „věroučné výbory“) zaslaná 10. července 1968 předsedům biskupských konferencí a *Dopis* předsedům biskupských konferencí z 23. listopadu 1990, kterým Kongregace pro nauku víry připomněla a upřesnila některé důležité prvky vzhledem ke složení a fungování věroučných komisí.

Druhá část tohoto svazku obsahuje čtyři přednášky zaměřené na téma věroučných komisí. V první přednášce, která se uskutečnila 10. února 1999 během setkání předsedů věroučných komisí Severní Ameriky a Oceánie v Menlo Park poblíž San Francisca, P. Adriano Garuti, OFM, tehdejší vedoucí kanceláře věroučného oddělení, pracovává různé funkce věroučných komisí se zaměřením na jejich spolupráci s kongregací. Ve druhé přednášce pronesené 22. května 2006 ve Varšavě P. J. Augustine Di Noia, OP, tehdejší podsekretář, se soustředí na teologický základ věroučných komisí a na roli, jakou hrají ve službě pravdě. Třetí přednáška, kterou současný prefekt Kongregace pro nauku víry kardinál Gerhard Ludwig Müller pronesl během setkání předsedů evropských věroučných komisí v Ostrihomi, předkládá hlubší úvahu o teologické povaze věroučných komisí a o úkolech biskupů jakožto učitelů víry. Konečně ve čtvrté přednášce, která se také uskutečnila během zmíněného setkání v Ostrihomi, Jeho Excelence Mons. Adolfo González Montes, biskup ve španělské Almerii, vychází ze zkušenosti španělských biskupů a nabízí podrobný výklad konkrétního fungování jedné věroučné komise.

Třetí část tohoto sborníku obsahuje seznam osmi tiskových nebo závěrečných zpráv zveřejněných na konci každého setkání představitelů Kongregace pro nauku víry a předsedů věroučných komisí biskupských konferencí na úrovni jednotlivých kontinentů. Je třeba doplnit,

že další informace o těchto setkáních lze nalézt ve zvláštní rubrice na internetových stránkách Kongregace pro nauku víry (www.doctrinafidei.va). Tam jsou především shromážděny všechny úvodní zprávy prefektů při zahajování jednotlivých setkání a počínaje setkáním v Ostřihomi (2015) i všechny příspěvky, které byly proneseny.

Nelze nic než si přát, aby zveřejnění tohoto sborníku přispělo k pochopení důležitosti věroučných komisí biskupských konferencí pro předávání pokladu víry budoucím generacím.

+ *Luis LADARIA, SJ*
sekretář Kongregace pro nauku víry

ÚVOD

Po padesáti letech od první *Instrukce* pojednávající o potřebě ustavit věroučné komise při biskupských konferencích (z 23. února 1967) Kongregace pro nauku víry považovala za vhodné publikovat předkládaný soubor věnovaný právě této důležité problematice.

Jak je patrné z historického kontextu, požadavek na ustavení věroučných komisí v rámci biskupských konferencí je úzce spojen s Druhým vatikánským koncilem a s obnovou Svatého officia, která z něho vzešla. Koncil tak zdůraznil společnou odpovědnost všech pastýřů církve za víru a morálku (srov. věroučná konstituce *Lumen gentium*, č. 23 a 25). Aby umožnil účinnější vykonávání této odpovědnosti, koncil doporučil ustavení organických sdružení biskupů stejné země nebo oblasti (srov. dekret *Christus Dominus*, č. 37). Když papež Pavel VI. měnil jméno a uspořádání Svatého officia, ustanovil novou Kongregaci pro nauku víry s jejím vlastním úkolem, totiž „bránit nauku týkající se víry a mravů v celém světě“. K tomu zároveň sám řekl, že „o obranu víry je nyní postaráno lépe šířením nauky“ (motu proprio *Integrae servandae* ze 7. prosince 1965), čímž úkol kongregace nasměroval podstatně konstruktivně, aniž by tím byla popírána nutnost „odmítnutí oněch nauk, které jsou v rozporu s principy víry“ (tamtéž).

S ohledem na ustavení biskupských konferencí v celém katolickém světě, které proběhlo v letech následujících po Druhém vatikánském koncilu, a na konstruktivní směřování svěřené Kongregaci pro nauku víry je významné, že jen o něco více než rok po vydání motu proprio *Integrae servandae* byl jednou z prvních iniciativ kongregace požadavek vůči biskupským konferencím, aby si každá podle svých možností ustanovila věroučnou komisi, která „bude bdít nad spisy, které jsou vydávány, podporovat opravdovou náboženskou vědu a poskytnout svoji spolupráci biskupům při posuzování knih“ (*Instrukce*, 23. února 1967). Výše uvedená iniciativa představuje zcela konkrétní projev vůle kongregace učinit odpovědnými místní biskupské sbory a více je zapojit do úkolu šíření a ochrany „*deposita fidei*“. Texty shromážděné v tomto sborníku se k uvedené odpovědnosti, jež je vlastní biskupům, vracejí především z věroučného ohledu, protože

jde o úkol, který nelze delegovat. Z toho důvodu kongregace vždycky trvala na tom, aby samotnými členy věroučných komisí byli jenom biskupové. Z tohoto pohledu jsou komise konkrétním vyjádřením a zároveň i platným nástrojem pro posílení kolegiální služby *munus docendi* biskupů sdružených do biskupských konferencí.

Rozvoj poznatků a přítomnost názorových typů vytvářejí v současné době pro jednotlivé biskupy prostředí, v němž se stále obtížněji nacházejí přiměřené odpovědi na nově vznikající problémy v oblasti víry a morálky. Věřoučné komise, které jsou v přímém kontaktu s místními problémy, tak mohou být velkou pomocí pro vypořádání se s takovými výzvami při zachování principů kolegiality a zdravé subsidiarity.

Po ustavení věroučných komisí v rámci některých biskupských konferencí se jevilo jako vhodné uspořádat setkání s předsedy těchto komisí nebo se zástupci biskupských konferencí, které ještě s takovými komisemi neměly zkušenost. Ve dnech 2. a 3. listopadu 1969 se v Římě uskutečnilo první setkání mezi představiteli kongregace a asi patnácti biskupy pocházejícími z různých kontinentů. Při jednání zaznělo přání, aby se setkání podobného typu svolávala každé dva roky a aby se organizovala i setkání regionální. V následujícím desetiletí se podařilo prosadit rozličné návrhy pro vytvoření užšího pouta mezi kongregací a věroučnými komisemi různých biskupských konferencí. Zvláště je potřeba zmínit setkání, které se uskutečnilo 25. a 26. listopadu 1970 v Manile mezi Mons. Jozefem Tomkem, tehdejším vedoucím kanceláře věroučné sekce, a předsedy věroučných komisí asijských biskupských konferencí.

Následně, při plenárním zasedání v roce 1982 pod vedením nového prefekta kardinála Josepha Ratzingera, bylo rozhodnuto pravidelně organizovat setkání mezi představiteli kongregace a předsedy věroučných komisí podle zeměpisných a kulturně sourodých oblastí. Po prvních setkáních v roce 1969 a 1970 se tak uskutečnila řada pravidelných setkání počínaje zasedáním předsedů věroučných komisí Latinské Ameriky, které proběhlo 26. až 30. března 1984 v Bogotě.

Z osmi setkání uskutečněných na kontinentální úrovni – v Bogotě (1984), v Kinshase (1987), ve Vídni (1989), v Hong Kongu (1993), v Guadalajaře (1996), v San Franciscu (1999), v Dar es Salaamu (2009) a v Ostřihomi (2015) – se mohou vyzdvihnout některé jejich

charakteristiky: představitelé kongregace nepovolali biskupy do Říma, ale rozhodli se přicestovat na různé kontinenty, aby se přímo na místě setkali s předsedy věroučných komisí. Tak byl upřednostněn přímý, a nikoli zprostředkovaný nebo komunikačními prostředky podmíněný kontakt mezi Svatým stolcem a biskupy. Tím se rovněž zdůraznil význam pastýřů místních církví při šíření a obraně posvátné nauky. Příprava a průběh každého takového setkání zapojily odpovědné představitelé věroučných komisí na daném kontinentu. Právě oni byli dotazováni na nejdůležitější témata, která se měla projednávat, a jim byly také svěřeny specifické příspěvky, čímž se oživily diskuse během jednotlivých setkání.

Kardinál Ratzinger osobně řídil šest prvních kontinentálních setkání s předsedy věroučných komisí a tím bezpochyby poskytl zásadní podnět pro rozvoj už zavedené praxe. Ta značně přispěla k tomu, že „byl zdůrazněn význam místních episkopátů a především věroučných komisí v jejich odpovědnosti za jednotu a celistvost víry a za její předávání mladým generacím“ (papež František, *Poselství účastníkům setkání předsedů věroučných komisí evropských*, Ostřihom, Maďarsko, 13. až 15. ledna 2015).

Gerhard Ludwig kardinál MÜLLER
prefekt Kongregace pro nauku víry

I. DOKUMENTY

POSVÁTNÁ KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY

INSTRUKCE POJEDNÁVAJÍCÍ O POTŘEBĚ USTAVIT VĚROUČNÉ KOMISE PŘI BISKUPSKÝCH KONFERENCÍCH

Svým motu proprio *Integrae servandae* ze 7. prosince 1965 papež Pavel VI. změnil jméno a zreformoval uspořádání tohoto posvátného úřadu, aby v souladu s požadavky současné situace vskutku plodněji vykonával svůj úkol, totiž vhodně hájit a podporovat nauku o víře a mravech.

Je správné, aby na tomto jeho úkolu, který se týká celé církve, s ním spolupracovali biskupové, protože také oni jsou spolu s římským biskupem, který stojí v čele, nositeli apoštolské služby.

Vědecký pokrok je dnes na takové úrovni, že ve většině případů je možné rozvíjet nauku jen prostřednictvím spolupráce mnohých. Kromě toho, jak ukazuje zkušenost, myšlenky a poznatky jednoho vědního oboru, dnes šířené kdekoli díky obdivuhodnému rozvoji sdělovacích prostředků, se prakticky hned rozhlásí po celém světě. To se vpravdě týká náboženských problémů, které v současnosti rozhodně nezůstávají mezi čtyřmi stěnami kostela nebo školy, ale každodenně se otevřeně prezentují myslím věřících, vlastně každému kulturnímu člověku: Bůh nenechává lidstvo bez svědectví o sobě samém.

Proto je v současnosti nutné, aby se episkopáty jednotlivých zemí setkávaly mezi sebou a stejně tak i všechny s Apoštolským stolcem, ze kterého „pramení jednota kněžství“; o to bude postaráno, pokud při biskupských konferencích bude věroučná komise bdít nad spisy, které jsou vydávány, podporovat opravdovou náboženskou vědu a poskytnout svoji spolupráci biskupům při posuzování knih.

Svatý stolec oceňuje, že při některých biskupských konferencích už komise fungují. Nicméně tato posvátná kongregace se schválením Nejvyššího pontifika povzbuzuje i další konference, při kterých zatím taková komise není, aby ji ustavily co nejdříve.

V duchu bratrského katolického společenství si tento úřad přeje, aby se samotní biskupové, ať jednotlivě nebo shromážděni při zasedání ve smyslu povinnosti i práva, které jim náleží, zasazovali o obranu víry a oznamovali této posvátné kongregaci všechno, co by považovali za zvlášť důležité, pokud jde o nauku víry a mravů, a doporučili jí, jaké ozdravné prostředky se jim v Pánu zdají být nejvhodnější pro odstranění omylů. K tomu bude nutná spolupráce především s komisi, o kterých byla řeč výše.

Není žádné pochybnosti o tom, že k vykonávání těchto úkolů mohou značně přispět také vyučující na katolických univerzitách a další odborníci, které si biskupové vyberou jako spolupracovníky pro toto dílo.

Konečně tato posvátná kongregace vroucně prosí ty biskupy, v jejichž diecézích jsou sídla nakladatelství, aby jí dodali hlavní publikace týkající se nauky víry a názorů s tím souvisejících, o kterých se předpokládá, že budou mít značný vliv, ať pozitivní, nebo negativní.

Řím, 23. února 1967

Alfredo kardinál OTTAVIANI
pro-prefekt

POSVÁTNÁ KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY

NÁVRHY PŘEDSEDŮM BISKUPSKÝCH KONFERENCÍ NA ZLEPŠENÍ SLUŽBY VĚROUČNÝCH VÝBORŮ

Instrukcí vydanou 23. února 1967 vyžaduje tato posvátná kongregace se schválením Nejvyššího pontifika, aby biskupské konference nebo biskupské skupiny vytvořily věroučný výbor (komisi), který bude dohlížet na vydávané publikace, povzbuzovat náboženskou kulturu a pomáhat biskupům tím, že bude posuzovat knihy.

Nikdo zajisté nemůže přehlížet, jak je zvláště v naší době důležité, aby každý biskup samostatně, i všichni jako jeden sbor, vytrvale vykonávali svůj úřad nauky a hlásání pravdy. Na druhé straně, věroučné výbory mohou být různým způsobem nápomocny biskupům na jejich územích při vykonávání tohoto úřadu. V důsledku toho, a rovněž jako další rozvinutí zmíněné instrukce, považuje tato posvátná kongregace za vhodné, aby nabídla alespoň některé podněty pro zlepšení služby věroučných výborů.

1. Na prvním místě se jeví jako skutečně potřebné, aby věroučné výbory působily s *pevným postojem* a prosazovaly svůj vliv tím, že budou konkrétně vykládat a předkládat zdravou nauku.

Dosáhnout tohoto cíle mohou pomocí periodických publikací (deníků, týdeníků nebo jiných tohoto druhu) a rovněž i dalších publikací všeobecného charakteru určených všem lidem nebo studentům anebo případně osobám vyšší kulturní úrovně.

Je však zvláště důležité a stejně tak i potřebné, aby teologický výzkum jako takový byl zaměřen na hlásání, objasňování, prohlubování a konečně i na obranu zjevené pravdy. Tyto aktivity nepochybně povedou k požadovanému výsledku, pokud jak jednotliví biskupové, tak i věroučný výbor budou usilovat o vzájemné vztahy v duchu spolupráce s teologi, univerzitními i seminárními vyučujícími i s ostatními odborníky a budou vhodným způsobem pořádat vzájemná setkání.

2. K práci náležející věroučnému výboru patří rovněž pomoc biskupům při jejich úkolu dohlížet na to, aby nedocházelo k narušování zdravé nauky prostřednictvím spisů teologického charakteru, které jsou připravovány a vydávány pro lid.

Výbor může poskytovat specifickou pomoc jednotlivým ordinářům prováděním předběžné cenzury, jak to stanovuje kanonické právo, a to v případě, že ordinář nemá pro tuto práci k dispozici kvalifikované odborníky.

3. Biskupové mohou vyhledávat pomoc věroučného výboru v otázkách týkajících se území biskupské konference nebo biskupské skupiny. Pro stanovení záležitostí, jež mají být postoupeny této posvátné kongregaci, je třeba v duchu Druhého vatikánského koncilu dodržovat „princip subsidiarity“; samotné biskupské konference nebo biskupské skupiny se přitom mají zabývat otázkami, které nepřekračují hranice jejich území a které z nějakého jiného důvodu nevyžadují zvláštní intervenci Svatého stolce.

4. Aby plody zkušeností a studií každého jednotlivého věroučného výboru mohly poskytnout co největší pomoc Svatému stolci i všem ostatním biskupům, vyžaduje se od jejich předsedů, aby alespoň jednou za rok zaslali této posvátné kongregaci výroční přehled o aktivitě výboru a o věroučných usměrněních a aby navrhli iniciativy, které podle jejich mínění by měl ve vhodném čase rozvinout Svatý stolec. Bude-li to potřebné, tato posvátná kongregace postoupí různé otázky ostatním episkopátům.

5. Jeví se jako velmi užitečné, aby věroučný výbor připravil pro biskupy důvěrné noty týkající se důležitějších otázek a běžných názorů.

Biskupská konference nebo biskupská skupina má rovněž právo svěřit věroučnému výboru jiné příležitostné úlohy, jako je například prověření nějakého rukopisu v případě, že mu bylo odmítnuto „imprimatur“.

Nakonec vyslovuji vroucí přání Svatého stolce, aby vše zde vyslovené o věroučných výborech se uskutečnilo pod vaším obezřetným a svědomitým vedením a aby jména předsedů a členů věroučných výborů byla oznámena této posvátné kongregaci, pokud se tak ještě nestalo. Zároveň s tím vám vyjadřuji svou hlubokou úctu a vyslovuji vám svou oddanost v Pánu.

Řím, 10. července 1968

Franjo kardinál ŠEPER
prefekt

KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY

LIST PŘEDSEDŮM BISKUPSKÝCH KONFERENCÍ O VĚROUČNÝCH KOMISÍCH 23. LISTOPADU 1990

Jejich Eminencím a Excelencím předsedům biskupských konferencí

I. Svou instrukcí z 23. února 1967 požadovala tato kongregace od biskupských konferencí, aby zřídily ve svém rámci věroučnou komisi, jež bude „bdít nad spisy, které jsou vydávány, podporovat opravdovou náboženskou vědu a poskytnout svoji spolupráci biskupům při posuzování knih“. Následně svým oběžným listem z 10. července 1968 navrhla některá další usměrnění pro zlepšení činnosti těchto věroučných komisí.

II. S odstupem více než 20 let od těchto dvou listů a poté, co měla možnost vyslechnout v této záležitosti zkušenosti početných biskupských konferencí, považuje tato kongregace za vhodné připomenout a upřesnit některé aspekty, které práce během minulých let ověřila.

III. Věroučné komise působí z pověření a na základě mandátu biskupských konferencí a tvoří poradní orgán určený k pomoci těmto biskupským konferencím i jednotlivým biskupům v jejich péči o nauku víry.

IV. Pokud to umožňuje velikost biskupské konference, je vhodné zřídit samostatnou komisi pro věroučné problémy. Nedovoluje-li to konkrétní situace, může tuto zásadní pastorační starost převzít jiná komise, anebo jako druhotný úkol jediný biskup, který jménem celé biskupské konference a k jejímu užítku bude sledovat věroučné problémy se zvláštní pozorností.

V. Členy věroučné komise jsou biskupové zvolení biskupskou konferencí. Strídavě je možno konzultovat s odborníky, ale jejich roli je třeba odlišovat od role biskupů, kteří jsou jedinými zodpovědnými za případná vyjádření komise, protože se jedná o komisi biskupskou.

VI. Věřoučná komise se nemůže veřejně vyjadřovat jménem celé biskupské konference, pokud k tomu nedostane výslovné pověření.

VII. Věřoučné komise mají pečovat o šíření nauky víry. Pomáhají biskupským konferencím především tím, že způsobem odpovídajícím potřebám a naléhavosti každého území zpřístupňují a komentují dokumenty vydávané papežským učitelským úřadem.

Ve spolupráci s příslušnou biskupskou komisí se také starají o přípravu textů od autorů s uznávanou vědeckou úrovní a spolehlivou věrností učitelskému úřadu církve, anebo aspoň opatřují seznam knih schválených k výuce.

VIII. K poslání věroučných komisí rovněž náleží, aby podporovaly teologickou vědeckou práci. Za tím účelem mají pěstovat vzájemné vztahy s teology a s vyučujícími na univerzitách a v seminářích, jakož i se všemi odborníky v církevních oborech.

IX. Věřoučné komise taktéž poskytují pomoc jednotlivým biskupům v jejich úkolu, který je a musí zůstat jim vlastní a spočívá ve sledování a rozlišování teologické produkce (knihy a časopisy) na jejich území, aby se jejich prostřednictvím nepůsobila škoda pravému učení, na něž mají věřící právo.

X. Pro výkon řádného dohledu nad spisy určenými k publikaci a šíření je vhodné odvolávat se na kanonické právo v oblasti norem pro nástroje hromadných sdělovacích prostředků a zvláště knih (kán. 822–832); k nim je třeba doplnit zvláštní předpisy podle stanov řeholních řádů a institutů v tom, co se týká jejich členů.

I když zůstává nedotčeno právo Svatého stolce vždy zasáhnout, a obvykle k tomuto zásahu dochází, pokud vliv nějaké publikace překračuje hranice jedné biskupské konference, při posuzování knih má věroučná komise poskytovat svou pomoc jednotlivým biskupům.

Se zřetelem na práva a povinnosti biskupů ohledně cenzury (srov. kán. 830, § 1) může věroučná komise poskytnout svou pomoc ordinářům alespoň tím, že předloží seznam expertů.

V celku těchto zodpovědných úkolů je třeba zvláště připomenout oblast katolických nakladatelství pro jejich důležité poslání v oblasti šíření víry.

XI. Věřoučné komise taktéž spolupracují s dalšími komisemi biskupských konferencí zvláště s těmi, jimž je svěřena zodpovědnost v oblasti výchovné (semináře, univerzity a školy), katechetické, liturgické a ekumenické. Vyslovují své odborné mínění ke všemu, co má v oblasti doktríny účinný vliv. Ostatní komise by v zásadě neměly publikovat žádné důležité dokumenty, aniž by obdržely mínění věroučné komise v oblasti její kompetence.

XII. Pro účinnější a plodnější činnost věroučných komisí různých zemí se nabízí možnost jejich spolupráce zejména na jazykově stejnorodých územích, aby mezi nimi docházelo k co nejhodnější výměně zkušeností a informací.

XIII. Pro stále lepší spolupráci mezi věroučnými komisemi a Kongregací pro nauku víry se ukazuje jako vhodné zintenzivnit vzájemnou komunikaci, která se obvykle uskutečňuje prostřednictvím biskupské konference.

K tomuto účelu lze využívat zvláště návštěv *ad limina* a specifických setkání kongregací s jednotlivými komisemi i za přítomnosti předsedy biskupské konference.

XIV. A konečně je velice užitečné, aby předseda věroučné komise zaslal alespoň jednou za rok na kongregaci zprávu o práci komise a o nejdůležitějších doktrinálních otázkách v dané zemi a aby také navrhl, co se komisi zdá být záležitostí příhodnou pro pozornost Svatého stolce.

Joseph kard. RATZINGER
prefekt

+ *Alberto BOVONE*
titulární arcibiskup
Cesareje v Numidii
sekretář

II. PŘEDNÁŠKY

SPOLUPRÁCE MEZI KONGREGACÍ PRO NAUKU VÍRY A VĚROUČNÝMI KOMISEMI BISKUPSKÝCH KONFERENCÍ

*P. Adriano Garuti, OFM
vedoucí kanceláře věroučného oddělení
Kongregace pro nauku víry*

Setkání věroučných komisí Severní Ameriky a Oceánie
Menlo Park, USA, 10. února 1999

Cíl mého příspěvku bude převážně technický. Schematickou prezentací se budu snažit určit kritéria pro spolupráci mezi Kongregací pro nauku víry a věroučnými komisemi biskupských konferencí ve světle oběžného listu kongregace (1990) a následného motu proprio *Apostolos suos* papeže Jana Pavla II. (červenec 1998).

Na začátku naší analýzy musí být nezvratně jasný tento základní princip: věroučné komise ve své podstatě a funkci jsou podřízeny biskupským konferencím; jsou poradními orgány zodpovídajícími se biskupským konferencím a pomáhají jim při jejich rozhodováních doktrinní povahy. Věřoučné komise je třeba vždy vidět v rámci širšího kontextu biskupské konference. Řádná odpovědnost Kongregace pro nauku víry a věroučných komisí se odvozuje z jejich příslušných funkcí. Kongregace pro nauku víry je takovým orgánem Apoštolského stolce, jehož úkolem je „prosazovat a chránit nauku o víře a mravy v celém katolickém světě“.¹ Při sledování tohoto cíle poskytuje službu pravdě a hájí právo Božího lidu dostávat evangelní poselství v jeho čistotě a celistvosti.²

---

1 Jan Pavel II., apoštolská konstituce *Pastor bonus* (28. června 1998), č. 48: *AAS* 80 (1998), 873.

2 Kongregace pro nauku víry, *Agendi ratio in doctrinarum examine* (29. června 1997), čl. 1: *AAS* 89 (1997), 830.

Jak zdůrazňuje nedávné *Reglamento per l'Esame delle dottrine (Pravidla pro zkoumání nauk)* (1997), „tato základní pastorační starost se na druhé straně týká všech pastýřů církve, kteří – každý jednotlivě i shromáždění na zvláštních koncilech a v biskupských konferencích – mají povinnost i právo dozírat na to, aby nebyla způsobována škoda víře a mravům u věřících svěřených do jejich péče“³. Z toho důvodu pomáhají biskupům věroučné komise, tj. institucionalizované poradní orgány, které podporují biskupské konference i jednotlivé biskupy při jejich péči o nauku víry. Je třeba připomenout, že při zachování základního principu církevní subsidiarity stanovuje *Reglamento per l'Esame delle dottrine*, aby záměr hájit víru uskutečňovali biskupové a biskupské konference za všech okolností především na místní úrovni s využitím zdrojů věroučné komise. „Nedotčený zůstává princip, že Svátý stolec může vždy zasáhnout a obvykle zasahuje, pokud vliv nějaké publikace překračuje hranice jedné biskupské konference, anebo pokud nebezpečí pro víru se stává zvláště závažným.“⁴

Proto i přes podstatnou různost týkající se uplatňování jurisdikce je třeba konstatovat příbuznost struktury a cílů mezi věroučnými komisemi a Kongregací pro nauku víry.

Když jsme dospěli k tomuto zásadnímu bodu naší prezentace, tj. stanovení principů spolupráce, je užitečné připomenout dva dokumenty kongregace, které jsou již časově vzdálené a možná vypadly z paměti. Tím prvním je *Instrukce* publikovaná kongregací 23. února 1967 po reorganizaci kurie provedené Pavlem VI.; tím druhým je *list* předsedům biskupských konferencí vydaný v následujícím roce 10. července 1968. Hlavním záměrem *Instrukce* bylo povzbudit ke zřízení věroučných komisí v rámci biskupských konferencí; *list* se pak soustředil na specifikaci a usnadnění jejich úkolů.

Instrukce z roku 1967 zdůrazňuje jednotu, která má charakterizovat spolupráci v doktrínálních otázkách mezi Svátým stolcem a biskupy ve světě. Péče o katolickou nauku víry se týká celé církve, je tedy důležité, aby biskupové na ní spolupracovali, jelikož právě oni – spolu s římským pontifikem – vykonávají apoštolský úřad. To, co bylo pravdou v roce 1967, platí i nyní. V dnešních dnech, kdy se neustále

---

3 Tamtéž, čl. 2.

4 Tamtéž, čl. 2.

rozvíjí poznávání a kdy rychlé šíření myšlenek po celém světě je jednodušší než v minulosti, je nezbytné, aby biskupové v doktrinárních otázkách byli ve spojení mezi sebou i se Svatým stolicem. Utvoření a řádné fungování věroučných komisí může být nesmírnou pomocí v odpovědi na tento požadavek.

Na základě zásadních prvků obsažených v těchto dvou základních dokumentech a ve světle zkušeností z období dvou desetiletí (během nichž byl vydán nový *Kodex kanonického práva* a konala se setkání věroučných komisí v Bogotě, v Kinshase a ve Vídni) zaslala v roce 1990 kongregace předsedům biskupských konferencí celého světa nový *oběžný list* o věroučných komisích (23. listopadu 1990). Tento list vyzýval konference k zodpovědnému vytvoření věroučných komisí tam, kde ještě neexistovaly, a zároveň vybízel k posílení jejich řádného fungování. Dovolte mi, abych věnoval pozornost některým nejdůležitějším prvkům tohoto listu:

I. Cíl a organizace věroučných komisí

1. Především je třeba říci, že tyto komise mají zodpovědnost a fungují na základě mandátu biskupských konferencí, které je zřídily. Jsou poradními orgány koncipovanými pro pomoc biskupským konferencím i jednotlivým biskupům ve vykonávání jejich učitelského úřadu a při obraně víry. List objasňuje, že biskupové zastávají základní úřad „učitelů“ katolické víry. Je tedy třeba vést v patrnosti, že věroučné komise jsou sice zřizovány různými biskupskými konferencemi a jako takové zůstávají v jejich službě, ale musí být rovněž pohotově disponibilní pro potřeby jednotlivých biskupů.

2. Zřízení věroučné komise není absolutně povinné. V případě, že biskupská komise má omezený počet biskupů, doporučuje se, aby záležitosti, které by projednávala věroučná komise, byly svěřeny jiné komisi. Povinnosti věroučné komise mohou být svěřeny jako druhotný úkol jednotlivým biskupům, kteří jsou pro tuto oblast zvláště vhodní.

3. Je však povinné, že členy věroučné komise mohou být pouze biskupové; teologové a jiní odborníci mohou být střídavě zváni pro konzultační úkony.

4. Věřoučná komise může publikovat své výroky jménem celé biskupské konference pouze na základě výslovného povolení týkajícího se dané věci. Konzultační povaha komise nemůže být interpretována jinak.

5. I když to v *oběžném listě* není zmíněno, doporučuje se stanovit dobu, po níž jsou biskupové pověřeni členstvím v komisi tak, aby se zabránilo situacím, že u všech skončí členství současně. Termíny, kdy pověření skončí, musí být postupné tak, aby se zaručila kontinuita programů a aktivit.

II. Různé funkce věroučných komisí

Oběžný list z roku 1990 pokračuje tím, že vyjmenovává úkoly věroučné komise, které jsou velmi podobné úkolům Kongregace pro nauku víry: nejsou abstraktní, ale vycházejí z požadavků daného historického okamžiku.

1. V odpověď na konkrétní potřeby našich dní a naší doby mohou věroučné komise využívat dokumenty vydané Svatým stolcem, především ty, které publikovala Kongregace pro nauku víry. Tyto dokumenty mohou věroučné komise šířit, nově vydávat, komentovat a také upravovat. Počet dokumentů vydaných kongregací v posledních letech byl značný. Proto je třeba, aby tyto snahy kongregace šly ruku v ruce s úsilím jednotlivých biskupských konferencí. Z tohoto pohledu lze spolupráci stále zlepšovat.

Dovoluji si poznamenat, že před více než deseti lety publikovala kongregace svazek obsahující dokumenty vydané v letech 1966 až 1985, tedy v prvním dvacetiletí po koncilu.⁵ V současnosti zpracovává kongregace druhý svazek, který zahrne přibližně třicet dokumentů publikovaných mezi lety 1986 a 2000. Kromě těchto knih připravila

---

5 *Documenta inde a Concilio Varicano Secundo expleto edita (1966–1985)*, Libreria Editrice Vaticana 1985.

kongregace ediční řadu menších svazků pod titulem *Dokumente a studie (Documenti e Studi)*, která předkládá specifické dokumenty Svátého stolce doprovázené vhodnými vysvětlujícími články a komentáři. Dosud bylo publikováno deset takových svazků a kongregace by si přála, aby byly přeloženy do hlavních jazyků. Nakladatelství *Palabra* ve Španělsku přeložilo všechny vydané svazky. V říjnu 1996 požádala kongregace biskupské konference Francie, Německa a Spojených států amerických, aby pořídily překlad a zveřejnily svazek *Dall'Inter insigniores all'Ordinatio sacerdotalis*.

Následně, v březnu 1998, biskupská konference Spojených států publikovala vynikající překlad. Přibližně ve stejné době (červen 1998) kontaktoval kongregaci pan Fergus Martin, generální sekretář *Catholic Truth Society* z Anglie, a oznámil, že jeho nakladatelství má zájem o překlad celé ediční řady. Poté navázal potřebné kontakty s vatikánským nakladatelstvím *Libreria Editrice Vaticana*, které je vlastníkem autorských práv na tyto svazky. *Catholic Truth Society* bohužel disponuje velmi omezenými distribučními možnostmi mimo Velkou Británii a země *Commonwealthu*. Z toho důvodu pan Martin oznámil, že vstoupí do kontaktu s biskupskou konferencí Spojených států a pokud možno i s nakladatelstvím *Ignatius Press*, aby jim navrhl společné vydání této ediční řady, případně distribuci svazků, které publikovala *Catholic Truth Society* na území Spojených států.

2. Specifickým úkolem věroučných komisí je provádět dohled nad spisy a všeobecněji nad používáním různých komunikačních prostředků v otázkách víry a mravů. V tomto směru publikovala kongregace v roce 1992 *Instrukci ohledně některých aspektů při používání hromadných sdělovacích prostředků pro šíření věrouky (L'Istruzione circa alcuni aspetti dell'uso degli strumenti di comunicazione sociale nella promozione della dottrina della fede)*, která prohlašuje, že ony [míněny věroučné komise] mají „poskytovat cennou pomoc biskupům při plnění jejich doktrinálního poslání“.⁶ Jedna oblast pomoci může zahrnovat katolický tisk. Z důvodu širokých možností distribuce knih

---

6 Kongregace pro nauku víry, *Istruzione circa alcuni aspetti dell'uso degli strumenti di comunicazione sociale nella promozione della dottrina della fede* (Instrukce ohledně některých aspektů při používání hromadných

a tištěných materiálů představují katolická vydavatelství obrovský zdroj, ve skutečnosti jeden z největších, který má církev k dispozici pro šíření svého magisteria. V současné době však katolický tisk čelí těžkostem zapříčiněným tím, že v některých případech disponuje malou doktrinní kompetencí. Je to situace, jejíž šíření by se nemělo připouštět, protože je zde riziko, že katolický věřící dostane tištěnou knihu od katolického vydavatele, která však má tendenci ke zjevné neslučitelnosti s autentickou církevní naukou. Ve skutečnosti „by katoličtí vydavatelé neměli publikovat spisy bez církevního schválení“.⁷ Protože úhrnný objem publikací od určitého katolického vydavatele může ohrožovat, nebo dokonce rozvracet teologické prostředky malé diecéze, věroučná komise biskupské konference by měla být přítomna v hodnotitelské fázi pro udělení církevního schválení.

Jak je známo, *oběžný list* z roku 1990 stanovuje, že věroučné komise mají pomáhat biskupům v jejich úkolu hodnotit knihy jim předložené pro udělení *imprimatur* nebo aspoň pro jednotlivé biskupy sestavit seznam teologických odborníků. Pokud by se takové kroky podnikaly, významně by se zmenšil počet případů, kdy je kongregace vyzývána, aby zasáhla proti omylům obsaženým v knihách, které *imprimatur* obdržely.

3. Nyní chci obrátit pozornost k jedné z nejdůležitějších služeb, jež věroučné komise mají biskupům poskytovat. *Oběžný list* z roku 1990 stanovuje: „K poslání věroučných komisí rovněž náleží podpora teologické vědecké práce. Za tím účelem mají pěstovat vzájemné vztahy s teology a s vyučujícími na univerzitách a v seminářích, jakož i se všemi odborníky v církevních oborech.“ Jedná se zde o důležitou otázku vztahů mezi učitelským úřadem a teology.

Kongregace se snaží posilovat takovou spolupráci vydáním instrukce *Donum veritatis* o církevním povolání teologa. Tento dokument pojednává o vzájemných vztazích mezi učitelským úřadem a teology.⁸

---

sdělovacích prostředků při šíření nauky víry) (30. března 1992), in: *Enchiridion Vaticanum* 13, 869.

7 Tamtéž, 874.

8 Kongregace pro nauku víry, instrukce *Donum veritatis* (24. května 1990), 40: *AAS* 82 (1990), 1569.

K tomuto účelu může i věroučná komise při plnění svých specifických funkcí různým způsobem rozvíjet takovéto vztahy a pomáhat biskupům ve spolupráci s teology. Věřoučná komise má povinnost dozírat na aktivity asociací teologů a informovat biskupy o tom, jak se rozvíjejí. Věřoučná komise může rovněž pomáhat místnímu biskupovi v případě, když nějaký teolog – podle požadavků církevního práva – žádá příslušnou církevní autoritu o *mandát* k výuce teologie na katolické škole nebo univerzitě.⁹

4. V tomto bodě chci připomenout povinnosti věroučných komisí ve vztahu k jiným komisím biskupské konference, zvláště k těm, které se angažují ve výchově (v seminářích, na univerzitách a školách), jakož i ke komisím pro liturgii a ekumenismus; to všechno jsou oblasti výrazného doktrinárního zájmu. Věřoučná komise biskupské konference se zde musí angažovat, aby zaručila, že semináře, univerzity a školy jsou místem, kde se poskytuje správná doktrinární nauka. Stejně tak musí fungovat i spolupráce s liturgickou komisí především v otázkách doktrinární věrnosti navrhovaných liturgických překladů. Pokud jde o semináře, věroučná komise může být přizvána k sestavení seznamu schválených učebnic. V ekumenické oblasti má věroučná komise mít hlavní roli při posuzování ekumenických dohod, které mohou být předkládány ke zvážení biskupské konferenci nebo jednotlivým biskupům. Rovněž je třeba poznamenat – jak je stanoveno v *oběžném listě* – že ostatní komise konference v zásadě nemohou publikovat důležité dokumenty, aniž by předem získaly příznivý posudek věroučné komise v tom, co jí přísluší.

5. Věřoučné komise různých zemí, především zeměpisně blízkých nebo sdílejících stejný jazyk, si mají příležitostně vyměňovat informace a posilovat vzájemnou spolupráci, což je, jak je zřejmé, jeden z hlavních cílů současného setkání v Menlo Parku.

6. Jak rovněž konstatuje *oběžný list*, bylo by velkou pomocí, kdyby předseda každé věroučné komise vypracoval pro Kongregaci pro nauku víry každoroční zprávu o práci samotné komise i o důležitějších

---

9

Srov. *Kodex kanonického práva*, kán. 812.

doktrinálních otázkách své země včetně návrhů, jak by Svatý stolec mohl týmž otázkám lépe čelit. Zpracování výroční zprávy je jedním z praktických způsobů jak napomáhat vztahům spolupráce, což je na našem setkání zřejmé.

Úzká spolupráce je natolik důležitá, že mě vede k tomu, abych pro ni jako vhodný prostředek navrhl pořádat v Římě pravidelná setkání Kongregace pro nauku víry s věroučnými komisemi. Ta už probíhají s různými evropskými věroučnými komisemi a s předsedy biskupských konferencí Spojených států a Kanady. Ukázalo se, že tato setkání mají nedocenitelnou hodnotu při řešení mnoha obtížných doktrinálních otázek.

7. Nakonec bych chtěl ve světle motu proprio *Apostolos suos* představit několik stručných úvah o otázce doktrinální pravomoci biskupských konferencí a o vzájemných vztazích mezi nimi a věroučnými komisemi.

Motu proprio nejprve cituje hlavní kánony *Kodexu kanonického práva*, které vymezují oblasti doktrinální pravomoci, a pak vysvětluje povahu a hranice takovéto pravomoci: „Biskupové shromáždění v biskupské konferenci pečují především o to, aby následovali učitelský úřad všeobecné církve a vhodným způsobem ho předávali lidu jim svěřenému.“¹⁰ Po tomto výroku následuje objasnění, které patrně představuje skutečnou novinku tohoto dokumentu: „Pokud jsou doktrinální prohlášení biskupských konferencí schválena jednohlasně, nepochybně mohou být publikována jménem samotných konferencí a věřící mají přijmout tuto autentickou magisteriální nauku svých biskupů v duchu nábožné úcty.“¹¹ Pokud ale jednohlasnost chybí, je třeba, aby biskupové obdrželi *recognitio* od Svatého stolce. Tyto pasáže výslovně uznávají doktrinální pravomoc biskupských konferencí a dále upřesňují, že nauka biskupských konferencí, ačkoli je zajisté autentická, se zaměřuje na to, aby věřící seznamovala s tím, co stanovuje univerzální učitelský úřad.

Specifická prohlášení biskupských konferencí orientovaná na řešení nových otázek vyvolaných společenskými změnami nenabývají obdobného univerzálního charakteru. Tato prohlášení mohou sloužit

---

10 Jan Pavel II., motu proprio *Apostolos suos* (21. května 1998), 21: AAS 90 (1998), 655.

11 Tamtéž, 22.

jako indicie pro univerzální učitelský úřad, pokud se v dané otázce ještě nedošlo k morální jistotě a prohlášení církve na vyšší úrovni magisteria není dosažitelné. Jako jeden příklad za mnohé bych chtěl uvést otázku léčby novorozenců s encefalopatií. Kongregace požádala v této věci Jeho Excelenci Pillu, tehdejšího předsedu biskupské konference Spojených Států, o dokument věnující se morálním aspektům této otázky. V roce 1996 zveřejnila věroučná komise dokument *Moral Principles Concerning Infants with Anencephaly*,¹² který potom přetiskl *L'Osservatore Romano* (1998). I členové věroučné komise zveřejnili komentář k tomuto dokumentu pod názvem *Anencephalic Infants and their Care*.¹³ I když se jedná o oficiální a autentické postoje ve spojení se Svátým stolicem, nemají charakter univerzálního aktu magisteria.

Souhrnně lze říci, že biskupským konferencím mohou při výkonu jejich magisteriálního úřadu napomáhat jiné orgány, jakými jsou jejich věroučné komise. Avšak tyto orgány „nemají autoritu, aby vydávaly autentické magisteriální dokumenty ani jménem svým, ani jménem biskupské konference, ani z jejího pověření“.¹⁴ Platí ovšem, že věroučné komise mohou být pověřeny Stálou radou biskupské konference, aby vydávaly prohlášení, která nejsou součástí dokumentů autentického magisteria.¹⁵

Na základě těchto kritérií by nemělo být těžké posilovat vztah účinné spolupráce mezi Kongregací pro nauku víry a různými věroučnými komisemi; takový vztah, který ve společenství a v duchu služby bude ve světě posilovat a hájit katolickou nauku o víře a morálce. Necht' je mi dovoleno, abych zakončil návrhem o potřebě diskutovat o takovéto metodě spolupráce mezi kongregací a věroučnými komisemi, a tak dospět k některým specifickým doporučením, která by byla zahrnuta do závěrů našeho setkání.

---

12 *Origins* 26 (10. října 1996), 276.

13 *L'Osservatore Romano*, anglická verze, (23. září 1998), 7.

14 Jan Pavel II., motu proprio *Apostolos suos* (21. května 1998), 23; srov. *Norme complementari sulle Conferenze dei Vescovi (Doplňující normy o biskupských konferencích)*, čl. 2: AAS 90 (1998), 656.

15 Tamtéž, *Normy*, čl. 2–3; 657.

VE SLUŽBĚ PRAVDĚ: VĚROUČNÉ KOMISE BISKUPSKÝCH KONFERENCÍ

J. Augustine Di Noia, OP
podsekretář Kongregace pro nauku víry
Varšava 22. května 2006

Nedlouho po Druhém vatikánském koncilu a po reorganizaci římské kurie za papeže Pavla VI. vydala Kongregace pro nauku víry 23. února 1967 *Instrukci*, v níž žádala, aby každá biskupská konference zřídila věroučnou komisi. Následný oběžný list z 10. července 1968 doplnil některá další doporučení zaměřená na zlepšení práce věroučných komisí. Asi o dvacet let později, 23. listopadu 1990, zaslal kardinál Ratzinger předsedům biskupských konferencí další oběžný list, jímž připomněl a objasnil povahu a úlohu věroučných komisí a opíral se při tom o zkušenosti biskupských konferencí s tímto orgánem.

V tomto stručném výkladu se pokusím ukázat, že tyto základní dokumenty definují funkci věroučných komisí v rámci jednotlivých biskupských konferencí i v širším kontextu univerzální církve. Tím bude možno potvrdit, že doktrinální jednota Kristovy církve se udržuje díky spolupráci a interakci struktur autority učitelského úřadu jak na úrovni místních církví, tak i církve univerzální. Své poznámky jsem rozdělil do tří částí: především je to teologický základ věroučných komisí; na druhém místě současně se uskutečňující pastorační zodpovědnost za službu pravdě; a nakonec jsou to některé praktické funkce věroučných komisí při vykonávání této zodpovědnosti.

Teologický základ věroučných komisí: služba pravdě

Především si zasluhuje zmínku prvek, na který obrátil naši pozornost P. Adriano Garuti při setkání Kongregace pro nauku víry s věroučnými komisemi Severní Ameriky a Oceánie ve Vallombrose: existující paralelnost mezi úlohami věroučných komisí a Kongregace pro nauku víry. V souladu s apoštolskou konstitucí papeže Jana Pavla II. *Pastor bonus* je úkolem Kongregace pro nauku víry „prosazovat

a chránit nauku o víře a mravech v celém katolickém světě“ (č. 48). Při sledování tohoto cíle, řečeno slovy *Pravidel pro zkoumání nauk* (*Regolamento per l'esame delle dottrine*), kongregace „poskytuje službu pravdě a hájí právo Božího lidu dostávat evangelní poselství v jeho čistotě a celistvosti“ (čl. 1).

Tato služba pravdě je však součástí pastorační služby biskupů, „kteří – každý jednotlivě i shromážděni na zvláštních koncilech a v biskupských konferencích – mají povinnost i právo dozírat na to, aby nebyla způsobována škoda víře a mravům u věřících svěřených do jejich péče“ (čl. 2). Právě na tomto místě vstupuje do hry úloha věroučné komise biskupské konference. Tyto komise představují institucionalizovaný způsob nezbytné pomoci poskytované biskupské konferenci a jednotlivým biskupům při vykonávání jejich pastorační zodpovědnosti s cílem prosazovat a hájit nauku víry – nic jiného než *službu pravdě*. To je prvotní úloha, která se má řešit na místní úrovni jednotlivými biskupskými konferencemi i samotnými biskupy za pomoci věroučných komisí. Svatý stolec si samozřejmě vyhrazuje právo zasáhnout tam, kde pojednávané otázky překračují teritoriální hranice určité biskupské konference.

I přes značné rozdíly v kanonické jurisdikci, které existují mezi dikasteriem Svatého stolce a jednotlivými biskupskými konferencemi, lze pochopit povahu a úlohu věroučné komise právě pomocí její paralely s povahou a úlohou Kongregace pro nauku víry.

Můžeme předpokládat, že základní dokumenty z let 1967 a 1968 i následující oběžný list z roku 1990 o věroučných komisích navozovaly myšlenku tohoto paralelismu. Tyto dokumenty vybízely biskupské konference, aby zřizovaly věroučné komise (tvořené výhradně biskupy, ale za přítomnosti teologů a jiných odborníků v roli poradců). Pouze pokud velikost biskupské konference neumožňuje vytvořit samostatnou věroučnou komisi, může tuto nezbytnou úlohu převzít jiná komise anebo jednotlivý biskup. Tak, jako Kongregace pro nauku víry je orgánem Apoštolského stolce ke službě univerzální církve, i každá věroučná komise je institucí plně zodpovědnou biskupské konferenci. „Věřoučné komise působí z pověření a na základě mandátu biskupských konferencí a tvoří poradní orgán určený k pomoci těmto biskupským konferencím i jednotlivým biskupům v jejich péči o nauku víry“ (*Oběžný list z roku 1990, č. 3*). A dále: „Věřoučná komise se nemůže

vyjadřovat veřejně jménem celé biskupské konference, pokud k tomu nedostane výslovné pověření“ (č. 6).

Základními hodnotami uplatňujícími se ve struktuře a v povaze věroučných komisí jsou tedy kolegiálnita a spolupráce ve službě pravdě. Společenství Kristovy církve – zvláště v tom, co se týká společenství ve víře a jednoty v pravdě – vyžaduje v doktrinálních záležitostech konkrétní a činnou spolupráci mezi Svatým stolcem a biskupy ve světě. Jelikož se obrana a podpora nauky víry týkají celé církve, je pro biskupy zásadně důležitá spolupráce s římským pontifikem, s nímž společně vykonávají apoštolský úřad kolegiálním způsobem. Existenci a povaze věroučných komisí je možno patřičně rozumět pouze ve světle tohoto teologického základu.

Současně se uskutečňující pastorační zodpovědnost za službu pravdě

Naléhavá pastorační zodpovědnost za službu pravdě je zvláště zřejmá v současnosti, kdy se církve nachází v nejrůznějších prostředích. Jak mnohokrát prohlásil Svatý otec v letech po svém zvolení, mnoho problémů, jimž církev čelí na začátku třetího tisíciletí, je způsobeno zmatkem a neznalostí těch nejzákladnějších prvků křesťanské pravdy.

V homilii při inaugurační mši svého pontifikátu Benedikt XVI. prohlásil: „Mým skutečným programem vedení je nekonat svou vůli, nesledovat své myšlenky, ale s celou církví naslouchat Pánovu slovu a jeho vůli a nechat se vést jím, aby on sám v tomto období našich dějin vedl církev.“ Papež a biskupové jsou služebníky spasitelné pravdy evangelia, jež je Kristovým darem církvi. Jak papež Benedikt často opakoval ve svých spisech, sám Kristus je takovým darem pravdy. Pravdou naší víry není pouze její intelektuální obsah, vyjádřený ve formulacích a ve vyznání víry – jakkoli i ty jsou důležité a potřebné – ale je to právě živé Boží slovo darované jako osobní, proměňující dar Nejsvětější Trojice, který je třeba chránit, meditovat a uctívat ve společenství jeho svatého lidu, jímž je církev. Proto je zvláštní povinností papeže a biskupů, jakož i všech učitelů katolické víry, aby byli věrni pravdě, kterou je především Boží Syn.

Tato pravda je pravdou *spasitelnou*. V odlesku evangelní pravdy, kterou je sám Kristus, vidíme zjevenou pravdu o nás samých, o svých vztazích s ostatními, o společnostech a kulturách, do nichž jsme začleňováni. Téměř každý aspekt našeho života pozemských bytostí je totiž

povolán k tomu, aby sdílel společenství života Nejsvětější Trojice, i když jsme ještě nutně omezeni hranicemi naší situace tvorů a hříšníků. Autentické hlásání pravdy není pouze otázkou doktrinální přesnosti, ale také a především pastorační potřeby. Pastýři a učitelé mají v církvi povinnost hlásat z lásky ke spáse věřících úplnou pravdu o Kristu.

Právě zde je možno pochopit důvod, pro který – jak nám připomněl papež Benedikt – je jedním z největších nebezpečí moderní doby atmosféra relativismu, jež nic „neuznává za definitivní a jehož konečný cíl spočívá výlučně ve vlastním ‚já‘ a ve vlastních přáních“. Takováto atmosféra brání sdílení pravdy, jíž je Kristus, a spolu s tím i přijetí „jasné víry, založené na církevním Krédu“. Relativismus je škodlivý nejen jako teoreticko-filozofický postoj, ale i tím, že zabraňuje lidem přijmout pravdu, která by je jinak spasila a proměnila. Příkladství s Kristem „nás otevírá vůči všemu, co je dobré, a dává nám kritérium pro rozlišení pravého od falešného, lži od pravdy“. V Kristově pravdě totiž objevujeme „míru pravého humanismu“. Nemůžeme se setkat s touto živou Pravdou, aniž bychom se obrátili. Při inaugurační mši svého pontifikátu papež Benedikt rovněž prohlásil: „Necháme-li vstoupit Krista do svých životů, neztratíme nic, absolutně nic z toho, co činí náš život svobodný, podivuhodný a veliký.“

Naléhavou pastorační zodpovědnost za podporu a obranu nauky víry – což je úkolem věroučné komise – lze okamžitě vidět ve světle tohoto krátkého nástinu výzev, které se dnes staví před církvev. Služba pravdě – kterou biskupové mají vykonávat ve spojení s římským pontifikem – je službou veskrze pastorační, jež se nezabývá pouze idejemi, ale svými myšlenkami mohutně ovlivňuje to, v co lid věří, v co doufá, a snad především to, co si přeje a co miluje. Pravda neutváří jen myšlení, ale samotný život.

Některé praktické funkce věroučných komisí ve službách pravdě

Když oběžný list z roku 1990 přechází k výčtu úkolů věroučné komise, znovu se viditelně ukazuje paralelnost s Kongregací pro nauku víry. Zakončím krátkým popisem některých z těchto funkcí s cílem prokázat, že autentická služba pravdě obsahuje konkrétní opatření.

Při plnění své úlohy napomáhat biskupům a biskupským konferencím v jejich pastorační zodpovědnosti za službu pravdě mohou věroučné komise využívat velkých zdrojů, které Svatý stolec poskytuje

univerzální církvi ve svých magisteriálních dokumentech. Tyto dokumenty jsou často inspirovány komunikací a korespondencí s biskupy z různých částí světa a snaží se souhrnně odpovídat na specifické výzvy týkající se pochopení a sdílení víry v dnešní celosvětové situaci. V první řadě jsou to samozřejmě encykliky a nauka samotného Svatého otce. Dále jsou to dokumenty zveřejňované hlavními dikasterii, zvláště Kongregací pro nauku víry. Důležitou funkcí věroučných komisí je pomáhat při přijímání a šíření těchto zásadních dokumentů magisteria, čímž plní jednu ze svých hlavních zodpovědností, která obdobně jako u Kongregace pro nauku víry spočívá v šíření nauky víry.

Kromě šíření víry existuje ještě další základní zodpovědnost Kongregace pro nauku víry i věroučných komisí, a tou je obrana víry. V tomto ohledu by věroučné komise měly usilovat o spolupráci se sdělovacími prostředky, především s diecézními, jakož i s katolickými nakladatelstvími, aby zaručovaly sdílení pravdy o víře a morálce. Je třeba se vyhýbat situacím, kdy katolický věřící dostane k četbě knihu zveřejněnou katolickým nakladatelem, která je však evidentně neslučitelná s autentickou katolickou naukou. Věřoučné komise by mohly poskytovat užitečnou službu v tom, že budou pomáhat místním biskupům při posuzování děl určených k publikaci pod katolickou záštitou s cílem udělit potřebné církevní schválení.

Ve spojitosti s tímto problémem se dva články oběžného listu z roku 1990 týkají důležité úlohy podporovat teologii a povzbuzují, aby „pěstovaly vzájemné vztahy s teologií a s vyučujícími na univerzitách a v seminářích, jakož i se všemi odborníky v církevních oborech“ (č. 8). A dále: „Věřoučné komise taktéž poskytují pomoc jednotlivým biskupům v jejich úkolu, který je a musí zůstat jim vlastní a spočívá ve sledování a rozlišování teologické produkce (knihy a časopisy) na jejich území, aby se jejich prostřednictvím nepůsobila škoda pravému učení, na něž mají věřící právo“ (č. 9).

Mezi hlavní funkce věroučné komise biskupské konference patří v souladu s oběžným listem z roku 1990 spolupráce s ostatními komisemi biskupské konference, především s těmi, které mají zodpovědnost v oblasti výchovy, katechetiky, liturgie a ekumenismu. „Věřoučné komise taktéž spolupracují s dalšími komisemi biskupských konferencí, zvláště s těmi, jimž je svěřena zodpovědnost v oblasti výchovné (semináře, univerzity a školy), katechetické, liturgické a ekumenické.

Vyslovují své odborné mínění ke všemu, co má v oblasti doktríny účinný vliv. Ostatní komise by v zásadě neměly publikovat žádné důležité dokumenty, aniž by obdržely mínění věroučné komise v oblasti její kompetence“ (č. 11).

Oběžný list z roku 1990 prohlašuje, že věroučné komise napomáhají kolegiální a církevnímu společenství tím, že usilují o to, „aby mezi nimi docházelo k co nejvhodnější výměně zkušeností a informací“ (č. 12) především tam, kde sdílejí stejný jazyk nebo stejné území. Kromě toho se zdá jako vhodné „zintenzivnit vzájemnou komunikaci mezi věroučnými komisemi a Kongregací pro nauku víry (...) K tomuto účelu lze využívat zvláště návštěv *ad limina* a specifických setkání kongregace s jednotlivými komisemi“ (č. 13) – to byl předmět mého vystoupení v Radomi 22. května 2006. A konečně „je velice užitečné, aby předseda věroučné komise zaslal alespoň jednou za rok na kongregaci zprávu o práci komise a o nejdůležitějších doktrinárních otázkách v dané zemi a aby také navrhl, co se komisi zdá být záležitostí příhodnou pro pozornost Svatého stolce“ (č. 14).

Závěry

Nikdy nemůže existovat nějaký „pastorační důvod“, aby se skrývala nebo umenšovala doktrinární nebo morální pravda, která je Kristovým darem církvi. Pokud se význam slova „pastorační“ staví do protikladu s výrazem „doktrinární“ nebo ještě hůře „pravdivý“, znamená to jeho hluboké pokřivení. Biskupové nemohou být váhaví v tom, aby opravovali teologické omyly, především pokud tyto omyly aktivně šíří teologové notoricky známí a požívající u čtenářské veřejnosti věhlasu. Omyly týkající se víry a morálky nejsou škodlivé pouze na intelektuální úrovni, ale zraňují i duši věřících, kteří je přijímají a šíří. Jak jsme viděli, pravda o Kristu je pravdou osobní a pravdou spasitelnou. Omyly, které se jí týkají, jsou překážkou v osobním vztahu s Kristem a na cestě člověka ke spáse. Odtud vyplývá naléhavá pastorační zodpovědnost biskupů i celé církve v této záležitosti. Úlohou věroučných komisí je napomáhat svým biskupským konferencím i jednotlivým biskupům daného regionu jasně a nekompromisně prosazovat, přijímat a hlásat pravdu, která přináší spásu a proměňuje lidské bytosti i společnost.

TEOLOGICKÁ POVAHA VĚROUČNÝCH KOMISÍ A ÚLOHA BISKUPŮ JAKO UČITELŮ VÍRY

Gerhard Ludwig kard. Müller
prefekt

Setkání evropských věroučných komisí
Ostřihom, 13. ledna 2015

Drazí spolubratři v biskupské službě!

Jsem rád, že se můžeme setkat v této zemi tak bohaté svou historií a svým životem! Jak jen nemyslet na řeku Dunaj, která jí prochází a rozděluje ji přesně na dvě části. Právě uprostřed nacházíme hlavní město *Budapešť*, jež je také rozdělena Dunajem: na jedné straně je *Pešť*, dolní město, obchodnické, horečnaté svou aktivitou; a na druhé straně *Budín*, horní město, rezidenční, elegantní a půvabné, kde se nachází katedrála svatého Štěpána, která nám připomíná katolickou duši této země.

Na dunajských březích je situována rovněž Ostřihom, historické srdce Maďarska, město, v němž se dnes nacházíme. Leží na pahorcích podél řeky, kde se tyčí impozantní konkatedrála zasvěcená Naší Paní a svatému Vojtěchovi. Oba tyto katedrální kostely představují ideální a stálý vzmach těchto krajů, přičemž přítomnost Dunaje je spojuje s mnoha částmi naší Evropy.

Tato místa jsou jakousi metaforou života nás všech; života často rozděleného na dvě části: jedna se přiklání spíše k zemi a druhá směřuje k nebi. Chtěli bychom, aby ta část, která nás pozvedá vzhůru, usměřňovala všechno, co je v našem životě více spojeno se zemí. Podobné je to i u nás biskupů, kteří jsme často zaneprázdněni tisícer povinností a praktických otázek, ale přitom jsme voláni k tomu, abychom všechno,

co konáme, směřovali vzhůru a tam táhli i všechen Boží lid svěřený našim ubohým silám. Považuji proto za prozřetelnostní, že se nacházíme právě zde, abychom se setkali s věroučnými komisemi evropských biskupských konferencí. Již nyní bych chtěl poděkovat kardinálu Péterovi Erdövi, arcibiskupovi Ostrihomi-Budapešti a předsedovi Rady evropských biskupských konferencí (CCEE) za jeho velkorysou pohostinnost.

Nauka víry je vzdálena tomu, aby byla abstraktním a krystalickým systémem idejí a norem, ale je především ve službě životu, dobrému životu, který pochází od Boha, životu plně lidskému; je ve službě životu církve a životu, který je více hoden člověka. Je nám dána proto, aby všechno, co je spojeno se zemí, podněcovala směrem vzhůru.

Proto se tu setkáváme, abychom se znovu a s větším elánem nechali pozvednout k oněm výšinám, které nám nauka s jistotou ukazuje a které znovu nacházíme živé a svěží v každodenním životě Božího lidu, jenž je povolán k tomu, aby byl zároveň věrný Bohu i této zemi, kterou dostal jako dar pro budování Božího města ve městě lidském. To je velký úkol svěřený naší biskupské službě, jehož interpretem se díky své zcela specifické službě stávají věroučné komise.

Na začátku našeho setkání bychom především chtěli připomenout cestu, kterou jsme již absolvovali od založení věroučných komisí v rámci biskupských konferencí až dodneška. *Instrukcí* z 23. února 1967 žádala Kongregace pro nauku víry biskupské konference, aby v rámci svého uspořádání založily věroučnou komisi, jež bude „bdít nad spisy, které jsou vydávány, podporovat opravdovou náboženskou vědu a poskytnout svoji spolupráci biskupům při posuzování knih“. Následně oběžným listem z 10. července 1968 navrhla některá další usměrnění směřující ke zlepšení činnosti věroučných komisí. A konečně svým *dopisem* z 23. listopadu 1990 předsedům biskupských konferencí se kongregace vrátila k danému tématu, aby připomněla a upřesnila některé jeho aspekty. V linii těchto oficiálních dokumentů vám nyní předložím některé úvahy o teologické povaze věroučných komisí a o úloze biskupů jako učitelů víry. V odpověď na problematiku obsaženou v těchto tématech se budu snažit nejdříve ukázat teologický význam magisteria ve vztahu k pravdě a ke spáse (I), pak úlohu biskupů ohledně *munus docendi* (II) a nakonec specifickou povahu věroučných komisí (III).

I. Teologický smysl doktrinální funkce církve

V základě magisteria spočívá služba, která je specifickým odrazem spasitelského úřadu Ježíše Krista, Služebníka a Spasitele, a účastí na něm (srov. *Lk 22,27*). Ve čtvrtém evangeliu shrnuje Ježíš své poslání těmito slovy: „Já jsem se proto narodil a proto jsem přišel na svět, abych vydal svědectví pravdě“ (*Jan 18,37*). Toto svědectví je neoddělitelně nezvratným důkazem zjevené pravdy jako slova skutečně Božího (srov. *1 Sol 2,13*; *Žid 1,1-2*) a definitivní spasitelnou událostí. Niterné spojení mezi pravdou a spásou hlásá apoštol Pavel, když píše, že Bůh „chce, aby se všichni lidé zachránili a došli k poznání pravdy“ (*1 Tim 2,4*). Jinde vzdává apoštol Bohu díky za věřící, protože Bůh „vás vyvolil jako první, abyste došli spásy. To se stalo tak, že vás Bůh posvětil a vy že jste uvěřili v pravdu“ (*2 Sol 2,13*). V předcházejícím verši autor posvátného textu zároveň neváhá hovořit o odsouzení těch, „kdo neuvěřili pravdě, ale dali přednost špatnosti“ (*2 Sol 2,12*). V tomto smyslu můžeme říct, že zjevení Boží pravdy v Ježíši Kristu pobízí člověka k rozhodující duchovní volbě, na níž závisí jeho věčný život.

Poté, co jsme alespoň schematicky ozřejmili úzký vztah mezi spásou a poznáním zjevené pravdy, jakož i jejím osobním přijetím, se ještě jasněji ukazuje jako potřebná funkce učitelského úřadu. Právě proto, že Bůh chce, aby lidé byli spaseni niterným přijetím zjevené pravdy, a tedy samotného Syna Božího (srov. *Jan 14,6*), vybavil Pán Ježíš svou církev specifickým orgánem, který je schopen zaručit její setrvání ve spasitelné víře odevzdané apoštolům a určené všem národům všech dob. Proto Kristus, který je pravda, chtěl dát své církvi účast na své neomylnosti. Neomylnost sdílená církví ve věcech víry a mravů vyplývá ze skutečnosti, že její neviditelnou hlavou je sám Kristus, jediný Učitel všech (srov. *Mt 23,8*). Zde je třeba zdůraznit, že teologie, poněvadž žije z víry, „nepokládá učitelský úřad papeže a s ním sjednocených biskupů za něco zevnějšího, za omezení své svobody, ale naopak za jeden ze svých vnitřních, konstitutivních prvků, neboť učitelský úřad zajišťuje spojení s původním zdrojem a poskytuje jistotu, že čerpá z Kristova slova v jeho celistvosti“.¹⁶

16

Papež František, encyklika *Lumen fidei* (29. června 2013), č. 16.

V těchto souvislostech se ukazuje jako zřejmý principiálně pastorační rozměr, jaký má obrana pravé víry. Pastorce, která chce být skutečně ve službě věčné spásy lidí, předpokládá trvalý dohled nad čistotou víry. Jinak by se nejednalo o autentickou *cura animarum* (péči o duše), ale o pastorači v duchu „wellness“ anebo pohodlí s jakýmsi doplněním o výrazy „mysl“ nebo „hodnoty“, ale bez skutečného křesťanského nasazení. Mají-li věřící dostávat od svých pastýřů pravověrné kérygma, pak z toho důvodu, že na něm závisí jejich spása. Zfalšované evangelium nespasí nikoho. V tomto smyslu říká sv. Pavel Korintňanům, že se jim dostane spásy z radostné zvěsti evangelia pouze „když se jí držíte přesně tak, jak jsem vám to kázal; jinak jste uvěřili nadarmo“ (1 Kor 15,2).

II. Doktrinní funkce biskupů

Sdílená neomylnost církve se konkrétně vyjadřuje v existenci její specifické funkce, totiž ve funkci učitelského úřadu, která jí umožňuje bezpečně čerpat z Božích Písem a z posvátné tradice, jež společně utvářejí „nejvyšší pravidlo víry“.¹⁷ Katechismus katolické církve o tom učí: „Poslání učitelského úřadu je vázáno na definitivní povahu smlouvy, kterou Bůh uzavřel v Kristu se svým lidem; musí jej uchránit před úchytkami a ústupky a zaručit mu objektivní možnost poznávat bez omylu ryzí víru. Pastýřský úkol učitelského úřadu je tedy zaměřen na bdělost, aby Boží lid zůstával v pravdě, která osvobozuje. Kristus vybavil pastýře pro tuto službu charismatem neomylnosti ve věcech víry a mravů.“¹⁸ Toto charisma je však rozdílné, pokud jde o způsoby jeho vykonávání.

Na úrovni univerzální církve je třeba se zmínit především o specifickém poslání Petrova nástupce posilovat své bratry ve víře (srov. Lk 22,32). Zde není místo pro pojednání o nauce o papežské neomylnosti, ale jde o zdůraznění specifické a nejvyšší zodpovědnosti římského pontifika ohledně péče o zdravou nauku. Kongregace pro nauku víry ve svých Úvahách z roku 1998 o primátu Petrova nástupce prohlašuje, že „římský pontifex je – stejně jako všichni věřící – podroben Božímu slovu, katolické víře a je garantem poslušnosti církve

---

17 Druhý vatikánský koncil, věroučná konstituce *Dei verbum*, č. 21.

18 *Katechismus katolické církve*, č. 890.

a v tomto smyslu je *servus servorum*. Nerozhoduje podle vlastního soudu, ale poskytuje svůj hlas vůli Pána, který hovoří k člověku v životě a tradicí interpretovaném Písmu; řečeno jinými slovy, *episkopé primátu* má své meze, které vycházejí z Božího zákona a z neporušitelného Božího zřízení církve, jež je obsaženo ve Zjevení. Petrův nástupce je skálou, která v protikladu ke svévoli a konformismu zaručuje důslednou věrnost Božímu slovu; z toho vyplývá i martyrologický charakter jeho primátu.¹⁹ Těmito slovy se znovu vyjadřuje služební charakter učitelského úřadu. Ten, jak čteme v *Dei verbum*, „není nad Božím slovem, ale slouží mu tak, že učí jen to, co bylo předáno, neboť z Božího příkazu a za pomoci Ducha Svatého Boží slovo zbožně slyší, svědomitě střeží a věrně vykládá a z tohoto jediného pokladu víry čerpá všechno, co předkládá k věření jako zjevení od Boha“.²⁰

I když tedy na jedné straně platí, že „díky tomu, že charakter primátu má nejvyšší moc, neexistuje žádná instance, jíž by se měl římský pontifex při výkonu přijatého daru právně odpovídat“,²¹ na straně druhé to však neznamená, že papež by měl absolutní moc. V tomto smyslu je správné hovořit o učitelském úřadu jako o *ancilla Verbi Dei*, jako o službě prokazované taktéž pravdě Božího zjevení, to znamená depozitu víry, který má magisterium jako svůj úkol žárlivě střežit a věrně ji vykládat,²² a to obezřetným konáním a přiměřenými prostředky.²³ „Vždyť nic nedokážeme proti pravdě, ale jen pro pravdu,“ jak prohlašuje sám apoštol Pavel (2 Kor 13,8).

Dikasterium, jehož řízením jsem poctěn i obtížen, poskytuje zvláštní pomoc petrovskému poslání ohledně nauky o víře a morálce. „Z toho plyne, že dokumenty této kongregace, výslovně schválené

---

19 Kongregace pro nauku víry, *Il Primato del successore di Pietro nel mistero della chiesa* (Primát Petrova nástupce v tajemství církve) (31. října 1998), č. 7.

20 Druhý vatikánský koncil, věroučná konstituce *Dei Verbum*, č. 10.

21 Kongregace pro nauku víry, *Il Primato del successore di Pietro nel mistero della chiesa* (Primát Petrova nástupce v tajemství církve) (31. října 1998), č. 10.

22 Srov. První vatikánský koncil, dogmatická konstituce *Pastor aeternus*, kap. 4: DH 3070.

23 Druhý vatikánský koncil, věroučná konstituce *Lumen gentium*, č. 25.

papežem, se podílejí na řádném učitelském úřadu Petrova nástupce.²⁴ Avšak institucionálně potvrzeným úkolem kongregace není jen pomáhat římskému biskupovi v jeho úkolu nejvyššího pastýře univerzální církve. Kongregace, jak čteme v apoštolské konstituci *Pastor bonus*, „podporuje biskupy, a to jak jednotlivé, tak v jejich sdružení, při výkonu jejich služby, při níž jsou nasazeni jako autentičtí učitelé a hlasatelé víry, a tím jsou povinni chránit a podporovat neporušitelnost této víry“.²⁵ Ani petrovský úřad, ani specifická úloha vykonávaná Kongregací pro nauku víry nesmí být odděleny od *munus docendi* svěřené jak každému jednotlivému biskupovi, tak i biskupskému kolegiu v jeho celku. „Všichni biskupové mají totiž podporovat a chránit jednotu víry a kázeň společnou celé církvi, vést věřící k lásce k celému Kristovu tajemnému tělu (...) a podporovat každou činnost společnou celé církvi, především aby vzrůstala víra a všem lidem vzešlo světlo plné pravdy,“ říká dogmatická konstituce *Lumen gentium*.²⁶ Základním důvodem je, že „péče o hlásání evangelia po celém světě je věc sboru pastýřů. Jim všem společně dal k tomu Kristus příkaz a uložil jim to jako společnou povinnost“.²⁷ Nikdo nehovořil tolik o „starosti o všechny církevní obce“ (2 Kor 11,28) a nežil pro ni tolik jako apoštol Pavel; ta má podněcovat každého nástupce apoštolů.

Je-li pravdou, že „všichni biskupové se v hierarchickém společenství podílejí na péči o celou církev“,²⁸ pak toto tvrzení platí zvláště v oblasti nauky, což je první úkol svěřený pastýřům. Mohli bychom citovat početné dokumenty týkající se zodpovědnosti pastýřů za předmět nauky.²⁹ Dohled nad vírou a morálkou věřících je základní pastorační starostí a přísluší všem pastýřům církve. „V místních církvích náleží biskupovi uchovávat a vykládat Boží slovo a autoritativně rozhodovat,

24 Kongregace pro nauku víry, instrukce *Donum veritatis* (24. května 1990), č. 18.

25 Srov. Jan Pavel II., apoštolská konstituce *Pastor bonus* (28. června 1988), č. 50.

26 Druhý vatikánský koncil, věroučná konstituce *Lumen gentium*, č. 23.

27 Tamtéž.

28 Druhý vatikánský koncil, dekret *Christus Dominus*, č. 5.

29 Srov. např. Druhý vatikánský koncil, věroučná konstituce *Lumen gentium*, č. 25; Tamtéž, dekret *Christus Dominus* č. 12–14; Jan Pavel II., apoštolská exhortace *Pastores gregis* (16. října 2003), č. 29.

co je s ním v souladu, a co nikoliv. Učitelství úřad každého biskupa, uvažovaný jednotlivě, je vykonáván ve spojení s učitelstvím úřadem římského papeže, pastýře celé církve, a s učitelstvím úřadem ostatních biskupů rozptýlených po světě nebo shromážděných na ekumenickém koncilu. Toto spojení je nutnou podmínkou jeho autentičnosti.³⁰ Svátý Ignác z Antiochie ve svých dopisech poskytuje nádherný příklad *episkopé* dobrého pastýře, který umí hlídat své stádo před jedovatými rostlinami, to znamená před herezemi, které také nazývá „dáblovými bylinami“.³¹ Ostatně se jeví zřejmým, že hovořit o právu Božího lidu dostávat evangelní poselství ve své čistotě a ve své celistvosti má smysl jen tehdy, pokud existuje odpovídající povinnost ze strany pastýřů. Jak prohlašuje papež František, zprostředkovatelem toho je apoštolská poslušnost, „skrze niž je zaručena kontinuita paměti církve a lze bezpečně čerpat z čistého pramene, z něhož víra pochází. Záruka spojení se zdrojem je tedy dána prostřednictvím živých osob, což odpovídá živé víře, kterou církev předává. Je založena na věrnosti svědků, kteří jsou pro tento úkol Pánem vybráni. Proto učitelství úřad vždy promlouvá v poslušnosti původnímu Slovu, na němž je víra založena; a je spolehlivý, protože se svěruje Slovu, jež slyší, střeží a vykládá.“³²

III. Specifická povaha věroučných komisí

Druhý vatikánský koncil uznal příhodnost a plodnost organických uskupení biskupů téže země nebo téhož regionu.³³ Papež Pavel VI. následně v roce 1966 svým motu proprio *Ecclesiae Sanctae* nařídil ustavit biskupské konference tam, kde ještě neexistovaly. Protože věroučné komise jsou jejich součástí, je třeba z nich vycházet, abychom z teologického a eklesiologického hlediska věroučné komise správně zařadili. Konstituce *Lumen gentium* viděla v biskupských konferencích

---

30 Kongregace pro nauku víry, instrukce *Donum veritatis* (24. května 1990), č. 19.

31 Srov. Ignác z Antiochie, *List k Efezským*, 10,3; *List k Tralským*, 6,1; 11,1; *List k Filadelfským*, 3,1.

32 Papež František, encyklika *Lumen fidei*, č. 49.

33 Srov. Druhý vatikánský koncil, dekret *Christus Dominus*, č. 37.

konkrétní uskutečnění „sborového smýšlení“ (*collegialis affectus*),³⁴ které musí poznamenávat spolupráci v nitru biskupského kolegia.

Do tohoto kontextu je třeba včlenit vroucí přání Svatého otce vyjádřené v apoštolské exhortaci *Evangelii gaudium*, aby byl jasněji vyjádřen „statut biskupských konferencí, který by je pojímal jako subjekty konkrétních kompetencí, včetně určité autentické věroučné autority“.³⁵ Aby toto přání bylo správně pochopeno, je třeba o něm uvažovat a rozvádět ho ve světle katolické eklesiologie a zvláště těch dokumentů magisteria, které specificky pojednávají o tematice biskupských konferencí. Máme na mysli zvláště motu proprio *Apostolos suos* Jana Pavla II., na něž ostatně odkazuje i samotný právě citovaný text *Evangelii gaudium* (srov. pozn. 37).

V motu proprio *Apostolos suos* papež Jan Pavel II. objasnil teologickou a právní povahu biskupských konferencí. Tento text především rozlišuje kolegiální činnost biskupského sboru ve svém celku jakožto výraz jednoty episkopátu a jeho starosti o celou církev a činnost na úrovni jednotlivých místních církví a jejich uskupení. I když společné vykonávání určitých pastoračních funkcí na regionální, národní a mezinárodní úrovni je vedeno kolegiálním duchem, přesto „nikdy nenabývá kolegiální povahy charakteristické pro úkony řádu biskupů jakožto subjektu nejvyšší moci nad celou církví. Je totiž velmi rozdílný vztah jednotlivých biskupů vzhledem k biskupskému kolegiu od jejich vztahu vzhledem k orgánům utvořeným pro zmíněný společný výkon některých pastýřských funkcí“.³⁶ Vzhledem ke skutečnosti, že kolegium existuje z Pánovy vůle³⁷, zatímco uskupení místních církví jsou zřízením církevním, je pouze vztah každého biskupa k církevnímu kolegiu božského práva. Z toho vyplývá, že biskupské konference a komise, které jsou jejich součástí, mají sice svou právní a organizační povahu, ale jejich teologický a eklesiologický význam, a tedy i jejich autorita, nepochází z těchto samotných struktur, ale z faktu, že jsou tvořeny biskupy, členy jediného biskupského kolegia.

---

34 Druhý vatikánský koncil, věroučná konstituce *Lumen gentium*, č. 23.

35 Papež František, apoštolská exhortace *Evangelii gaudium* (24. listopadu 2013), č. 32.

36 Jan Pavel II., motu proprio *Apostolos suos* (21. května 1998), č. 12.

37 Srov. Druhý vatikánský koncil, věroučná konstituce *Lumen gentium*, č. 22.

Takováto upřesnění a rozlišení nebrání uznat užitečnost společného výkonu biskupské služby na úrovni biskupských konferencí, zvláště v doktrinální oblasti. Ve skutečnosti platí, že „svorný hlas biskupů určitého území, když ve společenství s římským pontifikem společně vyhlásí katolickou pravdu ve věcech víry a morálky, může být jejich lidem přijímán s větší účinností a může jejich věřícím usnadnit přijetí této nauky v duchu zbožné úcty“.³⁸

Pro lepší dosažení tohoto cíle na úrovni uskupení místních církví je třeba odpovídajících nástrojů. Ty bez obtíží spatřujeme v povaze věroučných komisí a v jejich důležitosti. Ony „působí z pověření a na základě mandátu biskupských konferencí a tvoří poradní orgán určený k pomoci těmto biskupským konferencím i jednotlivým biskupům v jejich péči o nauku víry“.³⁹ Těsné pouto věroučných komisí s řádným magisteriem biskupů jakožto učitelů víry vysvětluje, proč Kongregace pro nauku víry od roku 1967 trvala na tom, aby opravdovými členy věroučných komisí byli biskupové. List z 23. listopadu 1990 k tomu upřesňuje: „Členy věroučné komise jsou biskupové zvolení biskupskou konferencí. Střídavě je možno konzultovat s odborníky, ale jejich roli je třeba odlišovat od role biskupů, kteří jsou jedinými zodpovědnými za případná vyjádření komise, protože se jedná o komisi biskupskou.“⁴⁰

Rozdělení úloh mezi věroučné komise a Kongregaci pro nauku víry je založeno na principu zdravé subsidiarity. Svatý Pavel přirovnává církev k lidskému tělu, kde každý úd místo toho, aby nahrazoval ty druhé, koná podle své povahy a harmonicky spolupracuje s ostatními údy s ohledem na společné dobro (srov. *1 Kor 12,12-30*). Komunitní povaze církve více odpovídá, aby doktrinální otázky, které vyvstanou v některém regionu, zvláště problém nesouladu, byly v rámci možností řešeny na lokální nebo regionální úrovni, samozřejmě vždy ve shodě s naukou učitelského úřadu univerzální církve. V této věci mohou věroučné komise poskytovat episkopátům cennou pomoc. Nebylo by poctivé obviňovat dikasteria římské kurie z přílišného centralismu

---

38 Jan Pavel II., motu proprio *Apostolos suos*, č. 21.

39 Kongregace pro nauku víry, *List předsedům biskupských konferencí o věroučných komisích* (23. listopadu 1990), č. 3.

40 Tamtéž, č. 5.

a zároveň nepodnikat vhodné iniciativy na úrovni biskupských konferencí. Zde se naskytá možnost správné decentralizace, jakou si přeje Svatý otec.⁴¹ Ve skutečnosti je to tak, že „nadměrná centralizace, místo aby pomáhala, spíše komplikuje život církve i její misijní dynamiku“.⁴²

Není nezajímavé, že pro posílení spolupráce mezi Kongregací pro nauku víry a věroučnými komisemi tehdejší kardinál Ratzinger začal již před více než třiceti lety s iniciativou pravidelného setkávání předsedů těchto komisí na kontinentální úrovni. První takové setkání se konalo v Bogotě v roce 1984; následovala setkání v Kinshase (1987), ve Vídni (1989), v Hongkongu (1993), v Guadalajaře (1996), v San Franciscu (1999) a v Dar es Salaamu (2009). Kardinál Ratzinger a později i kardinál Levada těmto setkáním osobně předsedali a vystoupili s prozíravými příspěvky o současných výzvách v doktrinální oblasti. Takováto setkání dokazují vůli ze strany kongregace napomáhat místním episkopátům v jejich úkolu šířit a hájit zdravou nauku. Pro tato setkávání je charakteristické, že osoby zastupující kongregaci přicházejí na různé kontinenty. Tím se zdůrazňuje důležitost místních a regionálních instancí a jejich zodpovědnost za řešení doktrinálních otázek.

Nepochybně existuje určitá kongenialita mezi Kongregací pro nauku víry a věroučnými komisemi ve věci jejich cílů. I když pracují různým způsobem a v různém měřítku, všechny jsou nástroji, jimiž je církev během staletí vybavena, aby účinněji vykonávala své poslání hlásat evangelium všem. Je však pravdou, že specifická autorita, jaké se těší kongregace, a univerzální dimenze jejího sdíleného magisteria, ji podstatně odlišují od věroučných komisí, které „nemají autoritu vydávat dokumenty autentického magisteria ani jménem svým, ani jménem biskupské konference, a to ani z jejího pověření“.⁴³ Kromě toho „věroučná komise se nemůže vyjadřovat veřejně jménem celé biskupské konference, pokud k tomu nedostane výslovné pověření“.⁴⁴

---

41 Srov. papež František, apoštolská exhortace *Evangelii gaudium*, č. 16.

42 Tamtéž, č. 32.

43 Jan Pavel II., motu proprio *Apostolos suos*, č. 23.

44 Kongregace pro nauku víry, *List předsedům biskupských konferencí o věroučných komisích* (23. listopadu 1990), č. 6; srov. Jan Pavel II., motu proprio *Apostolos suos*; Doplňující normy, čl. 3.

Ve skutečnosti „samotná povaha doktrinální funkce biskupů vyžaduje, aby ji vykonávali společně, shromáždění v biskupské konferenci, k čemuž dochází na plenárním zasedání“.⁴⁵ A konečně, „aby doktrinální prohlášení biskupské konference (...) vytvářela autentické magisterium a mohla být jménem této konference publikována, je třeba, aby byla schválena jednohlasně všemi biskupy členy, anebo v případě, že jsou schválena na plenárním shromáždění alespoň dvěma třetinami hlasů těch biskupů, kteří mají rozhodující hlas, musí získat uznání (*recognitio*) Apoštolského stolce“.⁴⁶ Po tom, co bylo řečeno výše, je však třeba zdůraznit podobnosti, v jejichž znamení se má rozvíjet vztah mezi kongregací a věroučnými komisemi. Jednou z funkcí kongregace například je prověřovat dokumenty publikované ostatními dikasterii římské kurie v tom, co se týká víry a mravů.⁴⁷ Analogickým způsobem „věroučné komise (...) spolupracují s dalšími komisemi biskupských konferencí, zvláště s těmi, jimž je svěřena zodpovědnost v oblasti výchovné (semináře, univerzity a školy), katechetické, liturgické a ekumenické. Vyslovují své odborné mínění ke všemu, co má v oblasti doktríny účinný vliv. Ostatní komise by v zásadě neměly publikovat žádné důležité dokumenty, aniž by obdržely mínění věroučné komise v oblasti její kompetence.“⁴⁸

Na závěr bych chtěl připomenout dva základní aspekty našeho bytí církvi: To, že jsme „společenstvím“ a zároveň „Božím lidem“. Nic jiného než *communio*, které identifikuje církve až po její kořeny, nepomáhá k pochopení povahy tohoto lidu, jímž jsme my všichni. Pojem společenství je vzdálen tomu, aby zatemňoval pojem Božího lidu, ale naopak ukazuje autentickou tvář tohoto lidu, jenž shromažďuje vjedno legitimní různost. Slovo „společenství“ vyjadřuje, že naše jednota se nemůže obejít bez pluralitního bohatství, jak nám už po určitou dobu připomíná papež František, jemuž je drahý obraz „mnohostěnu“, kde vícero stran vytváří harmonickou jednotu. Proto činnost církve, jež je věrná společenství a respektuje opravdovou povahu Božího

---

45 Jan Pavel II., motu proprio *Apostolos suos*, č. 23; srov. *Tamtéž*, Doplnkové normy, čl. 2.

46 *Tamtéž*, Doplnkové normy, čl. 1.

47 Jan Pavel II., apoštolská konstituce *Pastor bonus*, čl. 54.

48 Kongregace pro nauku víry, *List předsedům biskupských konferencí o věroučných komisích* (23. listopadu 1990), č. 11.

lidu, se nemůže vyjádřit jinak než jako „synergie“. Synergie znamená sílu společného díla, díla, které žije z bohatství všech darů, jež každý přináší, z bohatství směřujícího k jednotě. Zdá se mi, že tohle je skutečná ikona, která nejlépe vyjadřuje jakýkoli vztah v církvi, včetně vztahů mezi Kongregací pro nauku víry a komisemi, jejichž předsedy jste nebo je zastupujete. Konstruktivní úkoly svěřené věroučným komisím otevírají široké pole pro mnohostranné iniciativy, které po svém uvedení do života budou prospívat celé církvi. Máme na mysli šíření a komentování dokumentů učitelského úřadu, přípravu textů bezpečné vědecké a doktrinnální hodnoty, sestavování seznamu knih schválených pro výuku, stimulaci vědecké teologické práce a z toho důvodu udržování vzájemných vztahů s teologií a s vyučujícími na univerzitách a v seminářích anebo pomoc poskytovanou jednotlivým biskupům v jejich úkolu sledovat a rozlišovat teologickou produkci na svém území a předkládat jim seznam odborníků pro zkoumání knih. Cílem těchto iniciativ je pomáhat každému biskupovi, aby mohl účinněji vykonávat úchvatný a zavazující úkol být učitelem víry. Nechme se vždy vést tím, kdo je naším pravým Učitelem, Ježíšem Kristem, „spolehlivým a věrným svědkem“ (Zj 3,14), tím, který trvale podněcuje naši víru a vede ji k završení (srov. Žid 12,2) pro dobro stáda, jež nám světil Kristus Dobrý pastýř.

PREZENTACE FUNGOVÁNÍ JEDNÉ VĚROUČNÉ KOMISE

+ *Adolfo Gonzáles Montes*
biskup z Almerie

Setkání evropských věroučných komisí
Ostřihom, 15. ledna 2015

I. Úlohy věroučné komise: odbornost a dosah jejího uskutečňování

Mám-li se zabývat tématem, které mi bylo svěřeno, tj. prezentací toho, jak funguje jedna věroučná komise, můj úkol je usnadněn profilem, který nabízejí internetové stránky Španělské biskupské konference a v němž se popisuje účel a činnost komise pro nauku víry.

V první řadě je třeba mít na paměti, že věroučná komise není autonomní a ani nevykonává v církvi určité země ty funkce, jaké mohou být svěřeny jen Kongregaci pro nauku víry. Věřoučná komise je ve službě plenárnímu zasedání biskupů „pro studium a pojednávání otázek vztahujících se k víře a k morálce“. K tomu se dodává: „Jejím posláním je přispívat k tomu, aby biskupové jak v rámci své místní církve, tak i při společném vykonávání funkcí episkopátu (španělského) mohli uskutečňovat své pastýřské poslání šířit a bránit nauku o víře a morálce.“⁴⁹

Z toho vyplývá, že věroučná komise má dvojitou úlohu: *prvním úkolem* je šířit nauku víry, což je možné hlásáním a věrným předáváním víry, kterou církev věří a žije (*fides quae*). To znamená umožňovat poznání víry, kterou církev hlásá, v její objektivní pravdě (*confessio de fide* ...) a chování, jež je v souladu s hlásáním a vyznáním víry (... *et moribus*) v míře odpovídající vlastnímu vyznání víry, tedy

49

Viz <http://www.conferenciaepiscopal.es/index.php/comision-episcopal/doctrina-fe.html>.

nakolik je praxe víry součástí samotné *confessio fidei*. Jedná se tedy o „předávání víry hlásáním toho, co církev věří – a co je obsaženo v *depozitu víry* (Písmo svaté, tradice, magisterium) – a prosazováním zdravé teologické reflexe, která by dokázala odpovídat ve světle víry na problémy naší doby“.⁵⁰

K tomuto prvnímu úkolu přistupuje úkol *druhý*: biskupové pověřili věroučnou komisi, aby *dozírala na správné dodržování víry církve*. To vykonává zvláště tak, že věnuje zvláštní pozornost tomu, aby víra byla *předávána ve své objektivní pravdě* podle myšlení církve v podřízenosti vyznání víry, jež je normativní pro každého pokřtěného, a v celistvosti katolického učení. Dozírá na to, aby „nauka předávaná jménem církve byla věrná tomu, co církev věří a hlásá“.⁵¹ Rámec, jehož se tento úkol týká, je široký, protože sahá od výchovy k víře v dětství a dospívání přes formaci mladých a dospělých ve víře až po šíření obsahu a praxe víry používáním sdělovacích prostředků. K nim patří katolická vydavatelství orientovaná na křesťanskou formaci dospělých, mající rozličná místa v církvi, na katechetické prostředky a materiály zaměřené na modlitbu.

Není jednoduché stanovit kompetence věroučné komise, ani její vliv a hodnotu jejich příspěvků. Věřoučná komise nestojí nad biskupy, ale je k jejich službě jakožto svědků a strážců Božího zjevení. Jejím úkolem tedy je informovat biskupy na základě doktrinálního zkoumání a navrhnout příslušné opatření na obranu víry, je-li takový zásah potřebný. Ale i tehdy musí komise postupovat v podřízenosti pastoračnímu posouzení místního biskupa nebo biskupské konference v případě kolegiálního výkonu posláním biskupů jako autentických učitelů víry („*doctores authentici seu auctoritate Christi praediti*“⁵²). Jedná se o pomoc pastýřům, kteří „mají povinnost a právo – buď jako jednotlivci, nebo shromáždění na zvláštních koncilech či v biskupských konferencích – dozírat na to, aby nebyla způsobována škoda víře a mravům u věřících svěřených do jejich péče“.⁵³

---

50 Tamtéž.

51 Tamtéž.

52 Druhý vatikánský koncil, věroučná konstituce *Lumen gentium*, č. 25a.

53 Kongregace pro nauku víry, *Regolamento per l'esame delle dottrine* (Směrnice pro zkoumání nauk) (30. května 1997), č. 2; srov. *CIC*, kán. 823.

Když konstituce *Lumen gentium* charakterizuje „povinnosti a práva“ dozoru kvůli obraně víry, připomíná, že biskupové vykonávají tyto funkce, jež jsou jejich úřadu vlastní a jako na poslední instanci jsou založeny na výsadě neomylnosti: „Přesto však hlásají neomylně Kristovu nauku, když – třeba i rozptýlení po světě, ale spojení svazkem společenství mezi sebou a s Petrovým nástupcem – autenticky učí ve věcech víry a mravů a shodnou se na jedné nauce jako definitivně závazné.“ Proto konstituce o církvi zároveň dodává: „To se projevuje ještě zřejměji, když se shromáždí na všeobecném koncilu a jsou pro celou církev učitelé a soudci víry a mravů; pak je třeba jejich definice přijmout s poslušností víry.“⁵⁴

Problém pro biskupské konference se ukazuje v tom, že biskupové v nich spojení nejsou shromážděni na ekumenickém koncilu, a proto nepožívají výsadu magisteria, jež je vlastní koncilu společně s papežem. K tomu se ještě vrátíme. Na podporu práva a povinnosti biskupských konferencí zasáhnout ve věcech víry však platí to, že mají postupovat podle práva a povinnosti, jež je vlastní všem biskupům, kteří „třeba i rozptýlení po světě, ale spojení svazkem společenství mezi sebou a s Petrovým nástupcem autenticky učí ve věcech víry a mravů a shodnou se na jedné nauce jako definitivně závazné,“ jak říká právě citovaná církevní konstituce.

Věřoučné komise jsou ke službě právě biskupům na jejich shromáždění i každému z nich jednotlivě v jejich sídlech a působí jako „institucionalizovaný poradní orgán“ ve službě všem i každému členovi biskupské konference. V tomto smyslu může věroučná komise zkoumat spisy určitého autora, požádá-li o to biskupská konference anebo určitý biskup. Avšak potvrzení platnosti „technického“ úsudku věroučné komise nenahrazuje ani nezastupuje úsudek biskupské konference nebo úsudek biskupa nějaké místní církve. V tom se tedy liší vyjádření věroučné komise od vyjádření Kongregace pro nauku víry, která požívá mandátu římského pontifika a postupuje se souhlasem Svatého otce; ten různými způsoby, ale zvláště „specifickým způsobem“, když si to případ vyžaduje, schvaluje vyjádření kongregace.

Toto právo Svatého stolce vyjádřit se je založeno na teologickém odůvodnění papežského úřadu, který vybavuje římského pontifika řádnou mocí skutečné biskupské jurisdikce, jež je bezprostřední.⁵⁵ Tak o tom hovoří *Směrnice pro zkoumání nauk*, když prohlašuje, že Svatý stolec může nejen kdykoli zasáhnout, ale že „obvykle vždy zasahuje, když vliv nějaké publikace přesahuje hranice biskupské konference, anebo když nebezpečí pro víru nabude zvláštní závažnosti“.⁵⁶ Jak je zřejmé, tento zásah kongregace musí být v souladu s postupy stanovenými vlastními *směrnici* a statutární reglementací pro činnost kongregací, jak je v případě Kongregace pro nauku víry stanoveno apoštolskou konstitucí *Pastor bonus*, *Vlastními směrnici Kongregace pro nauku víry* a *Listem předsedům biskupských konferencí o věroučných komisích* (23. listopadu 1990).⁵⁷

Rozdíl mezi zásahy kongregace a vyjádřeními věroučných komisí je zřejmý. Věřoučné komise pomáhají biskupským shromážděním v poradním režimu, ale nemohou působit v prostoru autority biskupů, jimž poskytují informaci a pomoc.⁵⁸ Je to pomocná funkce, která dosahuje své vlastní úrovně v porovnání s funkcí Kongregace pro nauku víry pro univerzální církev, i když komise nepostupují se stejnou autoritou.⁵⁹

Pouze ty *nóty* a *texty*, které byly schváleny biskupy na jejich shromážděních – jako je tomu v případě určitého *sdělení* věroučné komise doporučeného biskupskou konferencí a jí schváleného – mohou být vydávány jako nástroj pro hodnocení a návod ohledně nauk, které by mohly škodit víře. Stejně tak i jednotlivý biskup, aniž by překračoval rámec své místní církve, může vyžadovat vyjádření věroučné komise

---

55 Srov. První vatikánský koncil, dogmatická konstituce o Kristově církvi *Pastor aeternus* (18. července 1870), kap. 3: DH 3060.

56 Kongregace pro nauku víry, *Regolamento per l'esame delle dottrine* (Směrnice pro zkoumání nauk), č. 2.

57 Srov. Jan Pavel II., apoštolská konstituce *Pastor bonus* (28. června 1988), čl. 48.

58 Srov. Kongregace pro nauku víry, *Istruzione circa alcuni aspetti dell'uso degli strumenti di comunicazione sociale nella promozione della dottrina della fede* (Instrukce ohledně některých aspektů při používání hromadných sdělovacích prostředků při šíření nauky víry) (30. března 1992), č. 5.

59 Kongregace pro nauku víry, *Regolamento per l'esame delle dottrine* (Směrnice pro zkoumání nauk), č. 2.

biskupské konference jakožto poradního orgánu, jehož doktrinální posouzení ho může vést k zaujetí stanoviska jako biskupa ve své církvi.

II. Ustavení věroučné komise a její úloha v pomoci a informování biskupů při obraně nauky víry

Po vysvětlení těchto předpokladů můžeme přistoupit k výkladu o úlohách, které věroučná komise přebírá podle *směrnice* biskupské konference, jež upravují zřízení i složení komise.⁶⁰ Věřoučná komise, obdobně jako ostatní komise, se konstituuje každé tři roky po zvolení předsednictva konference a biskupů, kteří mají tvořit výkonný výbor, a po volbě předsedů různých komisí, kteří tvoří Stálou radu.

Na témže zasedání, na němž se konstituuje Stálá rada konference, tato komise po své volbě a ustavení schvaluje členy, kteří mají tvořit další biskupské komise, a to jak ty, kteří o to výslovně požádali, tak i ostatní, kteří jsou do nějaké komise přiděleni na žádost jejího předsedy. Vzhledem k tomu, že postup pro ustavování všech biskupských komisí je stejný, konstituuje se tak i věroučná komise Španělské biskupské konference. Biskupové, kteří jsou přiděleni do věroučné komise, obvykle pocházejí z akademického prostředí teologie, filozofie a církevních věd.

Komisi obvykle tvoří pět nebo šest biskupů – i když za určitých okolností jsme dospěli k počtu osmi a někdy i více – a zahájí svou činnost na tříleté období. Biskupové, kteří předsedají biskupským komisím, mohou být zvoleni pouze na dvě po sobě následující období; pak mohou po tříletém přerušení znovu předsedat téže komisi. Nic však nebrání tomu, aby v tomto období předsedali jiné biskupské komisi.⁶¹ Ostatní biskupové, kteří tvoří věroučnou komisi, mohou zůstat, pokud si to přejí, což pak schvaluje Stálá rada. To umožňuje zachování určité kontinuity v práci věroučné komise, protože biskupové obvykle

---

60 *Reglamento de los Comisiones Episcopales de la Conferencia Episcopal Española*. Schválené na 13. plenárním zasedání v Los Negrales konaném od 15. do 20. prosince 1975 [dále jen RC], čl. 81.

61 *Srov. Estatutos de la Conferencia Episcopal Española*. Text schválený na 92. plenárním zasedání ve dnech 24.–28. listopadu 2008 [dále jen ECEE], čl. 31 § 2; srov. čl. 28.

zůstávají členy této komise na dobu neurčitou anebo na delší čas, i když nemohou předsedat komisi po více než dvě období.

Nová komise musí přebrat zásadní linii úkolů předešlé věroučné komise za předpokladu, že jsou součástí *pastoračního plánu* konference, který se vypracovává každé čtyři roky. Za tímto účelem je věroučná komise ke službě plenárnímu shromáždění konference a světuje se jí vypracování některých dokumentů biskupské konference, aby pak byly předloženy k rozpravě a ke schválení plenárnímu zasedání, které přebírá autorství těchto dokumentů.

Stejně tak může věroučná komise navrhnout plenárnímu shromáždění ty dokumenty (obvykle jsou to *Notificationes* následující po doktrinálním přezkoumání), které považuje za potřebné pro obranu víry. Například v současné době vypracovává věroučná komise jako odpověď na úchytky v určitých proudech kristologie dokument o Kristu, který chce být zásadním prohlášením víry církve v Krista a který odmítne takové teologické interpretace Kristova tajemství, jež neodpovídají víře církve.

Vlastní dokumenty věroučné komise, do nichž nezasahuje plenární zasedání, jako je tomu v případě některých „doktrinálních prohlášení“ o spisech určitého autora nebo o tezích některého proudu církevního myšlení, vyžadují podle stanov předchozí schválení Stálé rady biskupské konference.⁶² Podle zprávy, kterou sekretariát biskupské konference zaslal kongregaci, od roku 1966, kdy byla založena Španělská biskupská konference ve svém pokoncilním uspořádání, vypracovala věroučná komise 28 vlastních dokumentů, přispěla k sepsání sedmi důležitých dokumentů plenárního zasedání biskupské konference a spolupracovala na redakci osmi dokumentů Stálé rady. Zároveň podpořila důležitá vydání Bible a dokumentů církevního magisteria; počet dokumentů, jejímž vydání komise napomohla, je značný.

III. Postup prací: jednotlivá setkání a příspěvek „poradní teologické komise“

Přestože stanovy konference vyžadují alespoň *dvě setkání* za rok,⁶³ jak je uvedeno ve zmíněném profilu věroučné komise prezentovaném

---

62 *ECEE*, čl. 35.6.

63 *ECEE*, čl. 35 § 1; srov. *Reglamento Comisiones*, čl. 2.6.

na internetových stránkách biskupské konference, věroučná komise se setkává o něco častěji, průměrně čtyřikrát za rok, aby diskutovala a rozhodovala o otázkách navržených *pastoračními plány* a o dalších záležitostech spadajících pod její pravomoc. Sekretariát komise připravuje rozhodnutí a vykonává je v souladu s tím, jak určí komise na svém shromáždění, nebo její předseda.

Pro vykonávání svého úkolu mohou biskupské komise počítat se spoluprací odborníků.⁶⁴ Stejně tak i věroučné komisi poskytuje technickou pomoc *poradní komise* složená z teologů, moralistů, specialistů na církevní dějiny, filozofů a odborníků na humanitní vědy. Všichni jsou vyučujícími na španělských církevních univerzitách a fakultách a jejich proporční výběr tyto školy dostatečně zastupuje. Seznam členů dosahuje počtu 22 až 25 vyučujících na těchto fakultách, z nichž někteří pocházejí z center do fakult integrovaných nebo k nim přidružených.

1. Setkávání poradců a setkání poradní komise

Poradci, kteří jsou svou specializací vhodnější pro určitý případ, bývají povolováni věroučnou komisí, pokud se vyžaduje doktrinární posouzení. Věřoučná komise jím může pověřovat jak členy *poradní komise*, tak i ostatní odborníky *ad hoc*, aby mohla dokončit posouzení spisů v určité záležitosti a mohla podle doložených kritérií ohodnotit nauku nějakého autora.

Nejen v tomto případě, ale i všeobecně jsou poradci svoláváni *společně* ke studiu a reflexi s cílem prezentovat a probírat ty body víry, které jsou reinterpretovány a diskutovány způsobem obtížně unifikačním s objektivním obsahem víry církve. Tváří v tvář těžkostem vzniklým kvůli *kristologickým* naukám některých autorů podpořila věroučná komise několik *jednodenních setkání* organizovaných poradní komisí kvůli společnému studiu a zkoumání ústředních otázek kristologie týkajících se uvedených nauk.⁶⁵

---

64 *Reglamento Comisiones*, čl. 11.

65 Viz text biskupské věroučné komise z 27. června 2013 *Corrientes y núcleos problemáticos que afectan hoy al dogma cristológico*, a knihu *Transmitte hoy la fe in Cristo*, publikovanou nakladatelstvím Španělské biskupské konference v roce 2015, s. 208–330.

V tomto smyslu umožnila spolupráce komise s poradci v posledních desetiletích vykonávat plodné dílo konkretizované v následných dokumentech věroučné komise o otázkách *teologicko-dogmatických*, *teologicko-pastoračních* a *teologicko-morálních*. Pro informaci přebíráme ze souhrnné zprávy zaslané věroučnou komisí Španělské biskupské konference Kongregaci pro nauku víry seznam nejdůležitějších příspěvků.

2. Souhrn otázek řešených v příspěvcích věroučné komise Španělské biskupské konference

Ze zprávy předložené Kongregaci pro nauku víry v roce 2013 vybírám následující souhrn, který svědčí o otázkách, jimiž se zabývala věroučná komise, a je obrazem jejich realizací.

2.1. Otázky theologicko-dogmatické

Biskupská komise pro nauku víry vydala *nótu* upřesňující, jaký charakter má *dogmatická víra církve ohledně Kristova panenského početí* (1. dubna 1978). Upřesnila rovněž některé otázky týkající se identity historického Ježíše a Krista víry a jeho pneumatické a svátostné přítomnosti v církvi, přítomnosti Krista v církevním společenství, která umožňuje pochopit theologickou povahu církve (20. února 1992; 7. ledna 2003). Také přispěla k církevní nauce o *Kristově zmrtvýchvstání* diskutovaném v jeho historických účincích, které se týkají jak osobní, tak i tělesné identity Zmrtvýchvstalého, jakož i přístupu k jeho poznání prostřednictvím svědků (30. března 2012).

Stejně tak se zabývala i theologickou povahou církve jako *společenství* (15. února 1978); *původem* církve v důsledku slov a skutků Krista a apoštolů (13. října 1978); relativizací církve, kterou jakožto *božskou instituci* nelze theologicky vysvětlovat pomocí nepatřičné aplikace svévolných eklesiologických modelů nebo modelů determinovaných historicko-spoolečenskými a kulturními podmínkami (18. října 1978).

Taktěž se zabývala svátostným *charakterem birmování* jakožto svátosti křesťanské iniciace odlišné od křtu (24. října 1991). V souvislosti s tematickým charakterem dokumentů se komise současně věnovala *nerozlučitelné povaze* křesťanského manželství a jeho

svátostnému charakteru jako základu jeho kanonického uspořádání v církvi (7. května 1977).

Komise považovala za vhodné se v určité chvíli zaměřit na některé otázky eschatologie související s vírou církve ve zmrtvýchvstání a ve věčný život jako odpověď na otázku *nemožnosti kompatibility mezi zmrtvýchvstáním a reinkarnací duší a na jiné pojmy tohoto druhu u nekřesťanských náboženství* (26. listopadu 1995); vyjádřila se i k některým otázkám souvisejícím s pochopením *eschatologie přechodu a smrti* (30. března 2012).

2.2. Otázky teologicko-pastorační

Biskupská komise pro nauku víry svého času vystoupila s hodnocením praxe tzv. lidové teologie komunit a křesťanských skupin, které se samy definují jako „základní“. Tato praxe zahrnuje prezentaci křesťanského poselství s nedostatečným obsahem anebo prostřednictvím „lidového“ či „základního“ charakteru této teologie, proto považovala biskupská konference za nutné vyjádřit se k publikacím o křesťanské výchově k této teologii (19. listopadu 1986). Tyto úvahy věroučné komise po určité době nalezly pokračování v novém dokumentu o „teologovi a jeho funkci v církvi“ (20. října 1989).

Takovéto úvahy a upřesnění komise se specificky uplatnily v návrhu, aby při katechezi byla přezkoumána kritéria výběru a prezentace obsahu, který se během ní předává a který se týká zvláště pochopení křesťanského zjevení a článků víry. Dále byly zrevidovány těžkosti, jimž se vystavuje správná pedagogika při vzdělávání ve víře (30. listopadu 1992), a také kritéria, jež je třeba brát v úvahu při analýze a posuzování katechetických knih a materiálů (20. listopadu 1992).

2.3 Otázky teologicko-morální

Komise se stejným způsobem zabývala i některými otázkami teologicko-morálního charakteru. Podněcovaly ji k tomu především změny ve zvycích křesťanské společnosti, kterou zasahuje stále akutnější proces sekularizace s tendencí ignorovat normy křesťanské morálky. V rámci těchto témat se snažila zhodnotit morální orientaci *sexuálního chování lidí* na základě *biblické antropologie* a na základě *morální normy tradice víry* (7. ledna 1987; srov. dokument Stálé rady

z 24. června 1994). Se sexuálním chováním lidí jsou těsně spjaty otázky týkající se předávání a obrany života. Za velmi důležité je považuje jak plenární zasedání Španělské biskupské konference, tak i Stálá rada a biskupská podkomise pro rodinu, jak ukazují některé jejich nóty. Důležitým spolupracovníkem zde je i „Biskupský výbor pro ochranu života“. Úkolem biskupské věroučné komise byla příprava některých dokumentů a nót zvláštního nebo specifického doktrinnálního dosahu, jakým je morální hodnocení *potratu* jako „*crimen nefando*“ podle vyjádření Druhého vatikánského koncilu (dokument ze 4. října 1974; srov. dokument Stálé rady z 22. září 1994; z 18. června 1998; z 21. října 1998; ze 17. února 2000) a morální hodnocení některých *technik asistované reprodukce a používání, embryí, lidských plodů nebo kmenových buněk* pro domnělé terapeutické cíle, aniž by se však přitom zabránilo obětování počínajícího embryonálního života lidských osob (23. března 1988).

U příležitosti pětadvacátého výročí vydání encykliky *Humanae vitae* vypracovala věroučná komise rozsáhlý dokument schválený na 57. plenárním zasedání Španělské biskupské konference. Považuje encykliku za prorockou, zabývá se její trvalou hodnotou v tom, že při konání osobních a meziosobních aktů přisuzuje morálnímu svědomí křesťana objektivní charakter mravní normy (20. listopadu 1992).

S odvoláním na teologické návrhy některých autorů a vyučujících oboru morální teologie se komise zabývala otázkou *metodologického statutu* a výuky morální teologie ve Španělsku. Brala přitom zřetel na proudy morální teologie, které se rozvinuly v nejširším mezinárodním rámci výuky katolické morálky na církevních fakultách a vyšších institutech. Komise byla v tomto směru nucena vyjádřit se k výuce morálky u příležitosti čtvrtého výročí encykliky Jana Pavla II. *Veritatis splendor* z roku 1993 (1. srpna 1997). Rovněž se vyslovila pro obranu života, když morálně odsoudila praktikování eutanazie a plány jejího zavedení do právního řádu (15. dubna 1986; srov. dokument Stálé rady z 19. února 1998).

Za zmínku stojí i příspěvek biskupské věroučné komise k vypracování důležité pastorační instrukce plenárního zasedání Španělské biskupské konference *Morální hodnocení terorismu ve Španělsku, jeho příčiny a jeho důsledky* (22. listopadu 2002).

3. Setkávání biskupů s vyučujícími na katolických univerzitách a fakultách a na vyšších teologických institutech

Jedním z cílů komise během posledních desetiletí bylo nastolování dialogu *mezi biskupy a vyučujícími teologie* s cílem zmenšit odstup, který se může vytvářet mezi pastýři a teologickým výzkumem, a vést dialog mezi vírou a vědou i mezi vírou a kulturou. Pro zkrácení tohoto odstu- pu organizuje věroučná komise ve spolupráci s biskupskou podkomisí pro univerzity od roku 1975 dvoudenní nebo tří denní setkání, která mají značně pozitivní účinek na veřejné mínění v církvi. Jejich metodou jsou přednášky sdílené mezi profesory a biskupy: v každodenním programu následuje po přednášce profesora příspěvek biskupa, který se zabývá stejnými otázkami nebo těžkostmi spojenými s tématem, které pojednává profesor, a se způsoby jeho předávání věřícím.

Tato setkání se konala každoročně od roku 1975 do roku 2004; v roce 2005 byla přerušena a znovu zahájena byla v roce 2013⁶⁶ v intervalech alespoň dvouletých. Příští setkání se tedy bude konat v roce 2015.

4. Spolupráce mezi věroučnou komisí a teologickými fakultami

Je to metoda, jak přistupovat ke kritériím pro důležitou analýzu doktrinálního zkoumání. Kromě víceméně příležitostných vztahů, které se mohou navázat mezi věroučnou komisí a některou teologickou fakultou kvůli existující obavě komise ohledně nauky nebo spisů některého autora, je věroučná komise v trvalém kontaktu se *Společenstvím děkanů teologických fakult Španělska a Portugalska*, což je organizace velmi důležitá pro stanovení hledisek a kritérií, jež si různé teologické proudy zaslouží, dále pro význam jejich začlenění do fakult nebo pro stanovení potřeby studovat některé otázky důležité pro život církve, katolické myšlení a dialog mezi vírou a kulturou.

Z těchto kontaktů se zrodily příhodné iniciativy, jakými jsou setkání biskupů s vyučujícími na církevních univerzitách a fakultách ve Španělsku obnovená po dlouhém přerušení. Výběr projednávaných témat se uskutečňuje po společné dohodě mezi Společenstvím děkanů a věroučnou komisí s podporou biskupské podkomise pro univerzity.

66

Srov. Zprávy z posledního setkání biskupů a teologů: Augustin del Agua (ed.), *Transmitir hoy la fe en Cristo*, 61–203.

IV. Prostředky zvláštního využití pro práci věroučné komise

1. Doktrinální zkoumání autora a zákrok věroučné komise

Toto je nepochybně jeden z nejméně populárních a zvláště těžkých úkolů, který vyžaduje „prostředky zvláštního využití“. Bereme zde v úvahu povinnost biskupských konferencí a jednotlivých biskupů ve svých diecézích mít na svých univerzitách vyučující, kteří „kromě vědeckých a pedagogických schopností vynikají neporušenou naukou a řádným životem; při nesplnění těchto požadavků se odvolají z funkce způsobem určeným ve stanovách“⁶⁷; a také to, že „mají povinnost a právo dozírat, aby na těchto univerzitách byly věrně zachovávány zásady křesťanské nauky“.⁶⁸ V případech, kdy se přistoupí k doktrinálnímu zkoumání určitého autora, protože se objevilo nebezpečí pro právo věřících dostávat „křesťanskou výchovu, která je směřuje k dosažení vyzrálé lidské osobnosti a zároveň vede k poznání a správnému prožívání tajemství spásy“⁶⁹ postupuje se následujícím způsobem.

1.1. Dialog s dotyčnými autory

Zkušenost získaná od založení věroučné komise dnes nepochybně umožňuje nestranné hodnocení výsledků. Dialog s autory v první řadě mnohdy přináší velice pozitivní výsledky, jak k tomu došlo v případě nauky a spisů některých profesorů teologie ve Španělsku během posledních čtyřiceti let. Byly zkoumány nauky a spisy charakteru teologicko-dogmatického, zvláště spisy o eschatologii, svátostech a kristologii. Avšak ne vždy se dojde k žádaným výsledkům a na zjištění komise autor obvykle odpovídá, že nebyl dobře pochopen. Při dialogu s autory postupovala komise různými způsoby:

- Předvolala autora, aby vysvětlil své spisy a své učení, když mu předtím prostřednictvím důvěrných dokumentů, po dialogu s akademickými autoritami (rektorem univerzity nebo děkanem fakulty), byla sdělena obava věroučné komise. Před předvoláním nauku autora zkoumají odborníci v dané oblasti (ne vždy členové poradní komise, ale i jiní odborníci) a biskupská komise zprávu odborníků prověří.

---

67 CIC, kán. 810 § 1.

68 CIC, kán. 810 § 2.

69 CIC, kán. 217.

- Se zprávou se obvykle seznámí církevní univerzita nebo fakulta, kde autoři podrobení doktrinárnímu zkoumání vyučují, a také – je-li to příhodné – Kongregace pro nauku víry. Ta je informována zvláště v těch případech, kdy věroučná komise prostřednictvím písemné komunikace nebo osobního setkání předsedy komise s kardinálem prefektem nebo s arcibiskupem sekretářem zaregistrovala existující obavu ohledně spisů autora zkoumaných komisí.
- Pokud přímý dialog s autorem ztroskotá, obrací se komise na ordináře, jedná-li se o diecézního kněze, nebo na bezprostředního vyššího představeného (otce provinciála), jedná-li se o řeholníka, s žádostí, aby oznámil autorovi existující obavu. Obvykle se mu písemně odevzdají ty body nauky, které tuto obavu způsobují, protože se zdají být v rozporu s obsahem víry církve.

1.2. Veřejné sdělení o nauce určitého autora

Toto *veřejné sdělení* hodnotí nauku určitého autora a oznamuje, že se vzdálil od víry církve, anebo vysvětluje objektivní těžkosti, které zabraňují tomu, aby zkoumaná nauka byla slučitelná s naukou víry. Od samotného autora se proto vyžadují příslušná vysvětlení, rovněž veřejná. Takovéto sdělení je výsledkem a výrazem zodpovědnosti biskupů jakožto autentických učitelů víry (srov. kán. 375 a 753) ochraňovat práva věřících, aby byli vychováni v pravé víře a ve způsobu jednání, který z toho vyplývá a který je v souladu s hláсанou naukou. *Sdělení* věroučné komise se nemá považovat pouze za hodnocení ze strany jednoho experta, ale jako výraz nauky biskupů jakožto strážců *traditio fidei*, a v důsledku toho jako autentických učitelů nauky víry.⁷⁰

---

70 Kongregace pro nauku víry, *Istruzione circa alcuni aspetti dell'uso degli strumenti di comunicazione sociale nella promozione della dottrina della fede* (Instrukce ohledně některých aspektů při používání hromadných sdělovacích prostředků při šíření nauky víry) (30. března 1992), 1.1.–3: CDF, *Documentos* 1966–2007, doc. N. 74, pat. 3 §§ 1–6.

Postupné kroky:

1. Sdělení je vypracováno jedním biskupem za pomoci odborníků (poradní komise a jiní odborníci přizvaní *ad casum*) a pak je předloženo ostatním biskupům členům komise; moderátorem zkoumání je předseda věroučné komise.
2. Poté, co je sdělení schváleno všemi biskupy věroučné komise, je předloženo ke schválení biskupům členům Stálé rady biskupské konference. Stálá rada je tvořena všemi předsedy biskupských komisí a metropolitou těch církevních provincií, kterým se ve volbách nedostala možnost mít nějakého biskupa jako člena komise.
3. Poté, co bylo sdělení schváleno Stálou radou podle stanov konference, přistoupí se k jeho publikaci.⁷¹

Od roku 1968 do roku 2013 se věroučná komise, po schválení Stálé rady a s jejím mandátem, vyslovila k nauce a ke spisům osmi vyučujících teologie nebo oborů týkajících se církevních věd a života církve, přičemž jednou dialog s autory ztroskotal. Tento dialog – jak bylo uvedeno výše – se však ukázal jako plodný ve značném počtu případech, kde se publikace jakéhokoli sdělení pak ukázala jako nepotřebná.

2. Nóty (nebo sdělení) ke specifickým otázkám teologicko-dogmatické nebo morální povahy

Sdělení k nauce určitých autorů nejsou jedinými nástroji. K nim je třeba připojit i specifické *nóty* publikované věroučnou komisí s obdobným itinerářem vypracování, jaký probíhá u sdělení k nauce určitého autora. Existují nóty o specifických otázkách ohledně právních úprav některých kontroverzních skutečností v občanské společnosti, které nejsou slučitelné s katolickou morálkou. K těm patří částečná nebo úplná dekriminalizace *potratu* (regulovaná výhradně podle kritéria časnosti) nebo různé formy *eutanazie*, chybně chápané tzv. manželství mezi osobami stejného pohlaví, předmanželský styk a asistovaná reprodukce lidských bytostí. K těmto nótám se připojují i další, které mají za cíl dobře vyložit obsah nauky církve o některých dogmatech

---

71

Viz výše: *ECEE*, čl. 35.6; *Reglamento Comisiones*, čl. 2.6.

víry (*de fide a de fide catholica*), jako je nerozlučitelná povaha manželství, Kristovo panenské početí, teologická povaha svátosti biřmování, Kristovo vzkříšení z mrtvých.

3. Vypracování dokumentů

Ačkoli *sdělení* jsou publikována z pověření Stálé rady, nejsou jedinými texty schvalovanými touto komisí. V porovnání se sděleními mají *dokumenty* mnohem větší dosah. Sdělení se vztahují pouze k doktrinárnímu zkoumání určitého autora, avšak dokumenty se týkají i základních prvků víry, které jsou zpochybňovány teologickými proudy nebo doktrinárními návrhy, které zastávají různí autoři. Jsou velmi nebezpečné jak pro víru věřících, tak i pro *obsah víry* (*fides quae*) a mravů nebo praxe víry; ve svém důsledku představují odchylku od *katolické morálky* (*mores*).

V letech 1968 až 2013 věroučná komise vypracovala a zveřejnila se schválením Stálé rady a z jejího pověření značný počet dokumentů. Právě věroučná komise sepsala důležité dokumenty, které schválila biskupská konference a které byly publikovány jako dokumenty plenárního zasedání biskupské konference.

V. Dozor nad prací katolických vydavatelství

Věřoučná komise vykonává rovněž úkol dozoru nad katolickou vydavatelskou činností, která zahrnuje nejen vydávání knih a *materiálů* nebo *příruček*, ale i publikaci *týdeníků* a *katolických časopisů*. Tato práce není z různých důvodů vůbec jednoduchá, ale nepochybně je velmi důležitá, neboť *většina katolických nakladatelství nevyžaduje pro své publikace náležitá povolení*.

V této oblasti navrhuje věroučná komise uskutečnit platný normativ „in vigilando“ a před biskupskou konferencí vyslovila obavu, v níž se ozývá starost samotných biskupů ve vztahu k určitým publikacím.

Práce věroučné komise se inspiroje kanonickými normami a *instrukcí* kongregace v této věci z 3. března 1992.

Věřoučná komise připomíná provozovatelům katolických nakladatelství a ředitelům vydavatelských domů důležitost toho, aby poskytovali záruku „potřebných povolení“, a pokud je třeba, i náležité *imprimatur* podle předpisů všeobecné církve a platného normativu

(kán. 822–832). Pokud jde o vydávání Písma svatého, katechismů a textů týkajících se katolického náboženství a morálky, je normativ respektován, jelikož jinak nelze. Ovšem široká oblast *katechetiky, homiletiky, modlitebních knih, různých liturgických příruček, komentářů* k modlitbám posvátných textů a *lectio continua* Písma svatého i liturgie hodin vyvolává značné obavy věroučné komise. Dospěli jsme totiž do situace, kdy katolická nakladatelství, z nichž mnohá jsou provozována velkými řeholními instituty a asociacemi věřících, nežádají pro různé publikace potřebná schválení.

V souladu s usměrněními a mandátem Stálé rady věroučná komise kontaktovala nakladatelské domy. S některými z nich dospěla k *dohodám* o postupu v souladu s možnostmi nabízenými církevními normativy, a to především kvůli důležitosti nejen výše zmíněných publikací, ale i různých knih a monografií, které šíří teologii a katolické myšlení (v záležitostech náboženské morálky), aby svým schválením poskytovaly záruku.

Nedávné setkání komise s některými katolickými nakladatelstvími důležitými pro vydávání náboženské literatury ve španělském jazyce (SM-PPC, nakladatelství Paulínky, nakladatelství Verbo Divino, nakladatelství Claretiane, nakladatelství Monte Carmelo, dominikánské nakladatelství „Edibesa“ a jiné), se konalo 24. října 2014 v sídle biskupské konference. Jeho cílem bylo uvést jejich publikace do souladu s kanonickými kritérii a vést je k respektování současného normativu. Nedávného data jsou dohody s nakladatelstvím Tovaryšstva Ježíšova „Sal Terrae“ a s nadací Santa Maria (SM) o tom, že budou žádat o řádné schválení od církevních autorit v těch diecézích, kde jsou tato nakladatelství přítomná.

Pro usnadnění práce episkopátů, které o to požádaly, vypracovala komise rozsáhlý *seznam cenzorů* pocházejících z různých teologických fakult a posvátných věd a předala ho biskupům, aby ho měli k dispozici.

Avšak stále ještě zůstává široká oblast katolické publikační činnosti a tiskového apoštolátu vedeného především řeholními instituty, kterou se zabývá zmíněná *instrukce* a kde navzdory vynaloženému úsilí nebyla nalezena dohoda, jež by umožnila adekvátní postup pro schvalování, především pokud jde o katolické týdeníky.

+ *Adolfo González MONTES*
biskup z Almerie
předseda biskupské věroučné komise
Španělské biskupské konference

III. ZPRÁVY Z RŮZNÝCH SETKÁNÍ

TISKOVÁ ZPRÁVA VYDANÁ NA ZÁVĚR SETKÁNÍ VĚROUČNÝCH KOMISÍ BISKUPSKÝCH KONFERENCÍ LATINSKÉ AMERIKY V BOGOTĚ (KOLUMBIE), 26.–30. BŘEZNA 1984

Ve dnech 26. až 30. března 1984 se konalo v Bogotě setkání věroučných komisí Latinské Ameriky.

Obdobné setkání, i když v jiném pojetí, se již konalo v Římě v roce 1969 za účasti zástupců asi patnácti věroučných komisí vybraných z různých částí světa; mimo jiné se ho zúčastnil i tehdejší krakovský arcibiskup Jeho Eminence kardinál Karol Wojtyła.

Tentokrát se jednalo o první setkání tohoto druhu, při němž se na jednom místě sešli zástupci všech biskupských konferencí Latinské Ameriky. Nepřítomných bylo málo, a sice výhradně z důvodu překážky vzniklé na poslední chvíli.

Všichni zúčastnění byli biskupové, předsedové věroučných komisí biskupských konferencí. Kongregace pro nauku víry trvala na tom, aby setkání bylo vyhrazeno biskupům, čímž se měla zdůraznit vlastní zodpovědnost biskupů především v doktrinní oblasti, zodpovědnost, kterou nelze delegovat.

Ze strany kongregace byli přítomni: Jeho Eminence kard. Joseph Ratzinger, prefekt; Jeho Excellence Mons. Jérôme Hamer, sekretář kongregace, který se záhy poté stal pro-prefektem Posvátné kongregace pro řeholníky a sekulární instituty; Mons. Jozef Zlatňanský, vedoucí kanceláře věroučného oddělení, a Otec Eugenio Gurrutxaga, OCD, člen tohoto úřadu.

I. Program

Setkání začalo přednáškou kardinála Ratzingera pod názvem „Hlavní problémy současné teologie z pohledu Kongregace pro nauku víry“. Přednáška měla tři části: 1) Severní Amerika a Západní Evropa;

2) Latinská Amerika ve světovém kontextu; 3) Problémy, které se ukazují v Africe a v Asii.

Přednáška ukázala v jasném světle, že doktrinální problémy nejsou striktně spojeny s nějakým zvláštním regionem. Dnešní svět zakouší solidaritu i na úrovni myšlenek. Základní problémy, které z toho plynou, jsou společné.

Jeho Excelence Mons. Hamer přednesl z titulu své funkce sekretáře kongregace příspěvek o povaze a cíli věroučných komisí, které situoval do rámce církevní teologie a do kontextu platného kanonického práva; zdůrazňoval službu místního biskupa jako funkci učitele a posuzovatele víry. Po tomto příspěvku následovala diskuse ke specifickým tématům navrženým zástupci Latinské Ameriky.

II. Pojednávané body

Lze je rozčlenit do šesti problémových oblastí.

1. *Vztahy mezi biskupy a řeholníky.* Řeholníci tvoří převážnou většinu latinskoamerického kléru. Z toho vyrůstá jejich důležitost v různých oblastech církve. Sehráli důležitou roli i v historii, protože právě oni evangelizovali tento kontinent. Vztahy mezi biskupy a řeholníky evidentně předpokládají správné chápání úlohy biskupů i povahy řeholního života.

2. *Spolupráce mezi biskupy a teology.* Jedni i druhí mají za úkol předávat víru podle své specifické funkce, avšak ve vzájemném vztahu. To evidentně předpokládá doktrinální úvahu o funkcích, jež jsou vlastní biskupovi i teologovi.

3. *„Lidová církev“ a teologie osvobození.* Jak je známo, teologie osvobození má různé výrazy: některé jsou plně legitimní, a dokonce potřebné, jiné jsou nepřijatelné. V tomto směru je nutná kritická reflexe vycházející z osvoboditelského rozměru křesťanské víry. Křesťanská víra je skutečně osvobozující, ale za té podmínky, že zůstane vírou autentickou, aniž by se nechala nakazit cizími prvky (v této věci viz projevy Svatého otce Jana Pavla II. během jeho cesty do Mexika v roce 1979 a zvláště projev při zahájení konference v Pueble).

4. *Morální problémy*, jakými jsou extrémní liberalismus, potraty, regulace porodnosti, násilí. Nelze zapomínat, že některé země Latinské Ameriky jsou vystaveny silnému tlaku, jehož cílem je omezit porodnost. Odtud pocházejí vážné problémy svědomí.

5. *Ekumenismus*. Velké církve a náboženské společnosti, s nimiž vedeme dialog v Evropě a v Severní Americe, jsou v Latinské Americe málo zastoupeny, ale vztahy s nimi jsou dobré. Naopak složitá situace se týká početných menších sekt, které jsou v Latinské Americe velmi aktivní, disponují i velkými finančními prostředky a velice se angažují v intenzivním proselytismu. Je třeba přiznat, že dialog s těmito sektami není snadný.

6. *Některé důležité pastorační problémy*, jako je katecheze, liturgie, charismatická hnutí, neokatechumenální hnutí, formace různých pastoračních pracovníků (tak důležitých z důvodu omezeného počtu kněží).

Všechna tato témata se rozebírala a diskutovalo se o nich na základě konkrétních zkušeností, které jsou velmi diferencované podle jednotlivých oblastí, a především ve světle církevní doktríny a kanonického práva.

Závěry

1. Potřeba v rámci jednotlivých biskupských konferencí rozvíjet věroučné komise s cílem autentického šíření evangelia; jedná se o prosazování a ochranu křesťanské víry a etiky.
2. Jednomyslné přání ze strany účastníků, aby biskupské konference stále více přijímaly zodpovědnost za nauku. Není potřebné, aby se všechno přesouvalo na vyšší instanci.
3. Bylo vyjádřeno přání, aby se ku prospěchu všeobecné církve nastolovaly častější bilaterální vztahy mezi věroučnými komisemi a Kongregací pro nauku víry.
4. A konečně: byla lépe osvětlena důležitost věroučné komise uvnitř biskupské konference. Není to jedna komise z mnohých. Evangelium hlášené učitelským úřadem církve je skutečným pravidlem

a usměrněním pro všechny aktivity církve. Komise, která pečuje o doktrínu, má nutně mít mezi všemi ostatními rozhodující a klíčovou úlohu.

III. Pohled do budoucnosti

Byla to velmi pozitivní zkušenost. Setkání probíhalo v bratrském a konstruktivním ovzduší a v duchu společné zodpovědnosti biskupského sboru, jehož hlavou je Svatý otec.

Kongregace pro nauku víry zde výtěžila cenné poznatky, které pro ni budou užitečné zvláště při plánování dalších setkání tohoto druhu, jež jsou na programu v různých oblastech světa: Afrika, Asie, Severní Amerika, Evropa podle kalendáře, který bude po náležité přípravě stanoven se zainteresovanými osobami.

Latinská Amerika přišla na řadu jako první pro její více homogenní kulturní charakter. Především díky CELAM (Biskupská rada Latinské Ameriky) našla Kongregace pro nauku víry v Bogotě vřelé přijetí a obdivuhodnou organizaci, což jistě přispělo k dobrému průběhu tohoto setkání.

ZPRÁVA NA ZÁVĚR SETKÁNÍ VĚROUČNÝCH KOMISÍ AFRICKÝCH BISKUPSKÝCH KONFERENCÍ KINSHASA (ZAIRE), 21.–23. ČERVENCE 1987

Od 21. do 23. července 1987 se v Kinshase (Zaire) konalo setkání s předsedy afrických věroučných komisí. Z 33 pozvaných byli přítomni zástupci 23 biskupských konferencí. Mnozí z nich byli samotní předsedové biskupských konferencí, neboť v Africe pracuje pouze jedenáct věroučných komisí.

I. Program

Po úvodních příspěvcích kardinála prefekta o doktrinálních principech inkulturace a sekretáře o povaze a cílech věroučných komisí vystoupili přítomní biskupové se svými postřehy a otázkami.

Druhý den byl věnován práci ve skupinách, utvořených podle jazyků (anglofonní a frankofonní skupina). Biskupové referovali o práci příslušných komisí a o hlavních doktrinálních problematikách v jednotlivých zemích. Na konci setkání ve skupinách se při plenárním zasedání četly dvě souhrnné relace a po nich následovala první výměna idejí se zástupci Kongregace pro nauku víry.

Třetí den pak sekretáři obou skupin představili zprávu, která shrnula nejdůležitější otázky, které vyvstaly, a navrhla některá doporučení.

Kongregace se snažila poskytnout první odpověď na naznačené problémy a slíbila pokračovat ve spolupráci a vzájemné konzultaci.

II. Hlavní naznačené problémy a závěry

1. Pojem inkulturace

Biskupové zdůraznili šíří problému, protože nejde o to uvést do života „africkou teologii“, ani nejde o prostou intelektuální práci, ale jedná

se o křesťanství jako takové ve svém celku, přičemž teologie je pouze jednou jeho součástí. V Africe kromě toho existuje více než jedna kultura a biskupové si přejí zakořenit křesťanství v těchto různých kulturách; chtějí zůstat věrní křesťanskému dědictví a zároveň mu dát novou africkou formu.

2. Dialog a misie

Problém je zvláště citelný v konfrontaci s islámem, jehož přítomnost se stále více vzrůstá. Problematický je rovněž dialog s tradičními africkými náboženstvími, u nichž se v některých zemích s velkou obezřetností přehodnocují iniciační obřady s jejich symbolikou smrti a zmrtvýchvstání.

V tomto směru se připomínala priorita evangelizace, ale rovněž hodnota dialogu, který hledá každou pravdu přítomnou v druhém člověku a společně vytváří ovzduší vzájemného naslouchání, jež je tolik potřebné i pro evangelizaci.

3. Spolupráce s Kongregací pro nauku víry

Shromáždění biskupové velmi ocenili iniciativu uspořádat toto setkání, v němž viděli znamení důvěry vůči nim. Vyjádřili proto přání pokračovat ve spolupráci s kongregací a vhodně ji uvádět v soulad se stále udržovanými vztahy s kongregací „De Propaganda Fide“. Byla vyslovena žádost o účast zástupců Kongregace pro nauku víry na setkáních SECAM (Symposium biskupských konferencí Afriky a Madagaskaru) a také na případných symposiích o specifických doktrinních tématech.

4. Problémy vyplývající ze slabosti některých biskupských konferencí

V tomto směru bylo zdůrazněno, že prioritou biskupské konference je péče o nauku víry. Konkrétní formy mohou být různorodé: buď věroučná komise pro ni výslovně ustanovená nebo komise, která se o ni stará společně s jinými záležitostmi, nebo biskup speciálně pověřený tímto problémem.

III. Komplexní hodnocení

Setkání se především zasloužilo o lepší a hlubší vzájemné poznání, které překonalo předpojaté pohledy, které občas vytvářejí sdělovací prostředky.

Biskupové oceňovali hodnotu této iniciativy, první v africké historii, a zvláště ovzduší velké srdečnosti a otevřenosti, které toto třídní setkání charakterizovalo. Projevili zájem o doktrinální problémy a svou disponibilitu pokračovat ve spolupráci, byť i s prostředky poněkud omezenými.

Kongregace má v úmyslu udržovat živé kontakty s výměnou informací a se společným studiem nejnaléhavější problematiky, která vyžaduje co nejtěsnější konfrontaci, jako jsou otázky inkulturace (iniciace, svatby, pohřby ...).

TISKOVÁ ZPRÁVA NA ZÁVĚR SETKÁNÍ VĚROUČNÝCH KOMISÍ EVROPSKÝCH BISKUPSKÝCH KONFERENCÍ VÍDEŇ (RAKOUSKO), 2.–5. KVĚTNA 1989

Po pracovních zasedáních v Bogotě a v Kinshase pozvala Kongregace pro nauku víry předsedy věroučných komisí evropských zemí na setkání, které se konalo od 2. do 5. května 1989 v Laxenburgu u Vídně.

Setkání vedl prefekt Kongregace pro nauku víry kardinál Joseph Ratzinger a organizoval ho její sekretář Jeho Excellence Mons. Alberto Bovone se svými spolupracovníky. Příprava na místě byla svěřena vídeňskému arcibiskupovi kardinálovi Hansi Hermannu Gröerovi a pomocnému biskupovi Jeho Excelenci Mons. Kurtu Krennovi.

Setkání se zúčastnilo dvacet biskupů z různých evropských zemí. Bylo zahájeno slavením eucharistie, během něhož kard. Gröer při homilii vyzdvihl význam světce toho dne, sv. Athanasia.

Na plenárních zasedáních a v pracovních skupinách biskupové uvažovali o situaci víry v Evropě a o úlohách, které z toho vyplývají pro věroučné komise jednotlivých zemí ve spolupráci s Kongregací pro nauku víry.

V hlavní zprávě představil kard. Ratzinger „těžkosti pro víru v dnešní Evropě“ a jejich nejvýznamnější témata. Do hloubky se zabýval společnými kořeny problémů a formuloval některé principy pro řešení těchto těžkostí.

Ve druhé relaci představil Jeho Excellence Mons. Alberto Bovone praktické problémy především organizačního charakteru, které se týkají práce jednotlivých věroučných komisí a jejich vzájemné spolupráce. Následně biskupové diskutovali a do hloubky se zabývali těmito usměrňujícími liniemi, které v budoucnu povedou práci jednotlivých komisí. Věnovali se jejich kompetenci a úlohou v rámci biskupských konferencí, jakož i spoluprací s Kongregací pro nauku víry.

S ohledem na potřebu nové evangelizace v široce sekularizované Evropě se zevrubně a se smyslem pro společnou zodpovědnost

debatovalo o problémech víry a nauky v Evropě. Během jednotlivých sezení se taktéž zkoumalo, jak mohou komise plnit svůj úkol pomocných orgánů pro biskupy při posilování a ochraně nauky víry.

Rovněž se posuzovalo, jak lze tento úkol plnit především v podmínkách biskupských konferencí tak, aby se umožnila intenzivnější spolupráce i s Kongregací pro nauku víry a aby se v jednotlivých zemích prosazovala společná zodpovědnost za nauku víry.

Konstatovalo se, že vědecká teologická práce je nezbytná, avšak její funkce a kompetence je odlišná od úlohy učitelského úřadu papeže a biskupů.

Také bylo zdůrazněno, že povoláním věroučných komisí je spolupracovat s biskupy ve všech oblastech jejich zodpovědnosti, které se dotýkají věroučných problémů.

Spolupráce na různých úrovních a společná zodpovědnost mohou být velkou pomocí pro to, aby byl člověk znovu přiveden k pravdě o Kristu.

TISKOVÁ ZPRÁVA NA ZÁVĚR SETKÁNÍ ASIJSKÝCH VĚROUČNÝCH KOMISÍ V HONGKONGU, 2.–5. BŘEZNA 1993

Ve dnech 2. až 5. března 1993 se v Hongkongu delegace z Kongregace pro nauku víry, tvořená prefektem kardinálem Josephem Ratzingerem, sekretářem Jeho Excelencí Mons. Albertem Bovonem a vedoucím kanceláře věroučného oddělení Otcem Adrianem Garutim OFM, setkala s předsedy asijských biskupských konferencí a jejich věroučných komisí.

Tato iniciativa se začleňuje do úkolu kongregace šířit a ochraňovat nauku víry a díky přímému kontaktu s místními episkopáty nabývá specifického charakteru. V témže duchu kolegiality se dikasterium v minulosti setkalo s předsedy věroučných komisí jiných kontinentů: Latinské Ameriky v Bogotě v roce 1984, Afriky v Kinshase v roce 1987 a Evropy ve Vídni v roce 1989.

Setkání se zúčastnilo 25 biskupů. Byli mezi nimi i biskupové z Blízkého východu: z Libanonu a z Kuvajtu. Organizace setkání se ujal Otec Edward Malone, asistent generálního sekretáře Federace asijských biskupských konferencí (FABC).

Zahajovací mši setkání v úterý 2. března předsedal kardinál John Baptist Wu, biskup Hongkongu.

Na prvním plenárním zasedání představil arcibiskup Mons. Henry D'Souza, generální sekretář FABC, souhrn relací předaných různými biskupskými konferencemi. Zprávy svědčily o velké různosti situací, v nich se nachází asijská církev jako menšina uprostřed většinových náboženství.

Po zprávě Mons. D'Souzy představili biskupové zastupující jednotlivé asijské biskupské konference svůj pohled a objasnili konkrétní situaci ve svých zemích.

Druhou část setkání otevřela zpráva Mons. Galiho Baliho, biskupa z Gunturu a předsedy indické věroučné komise. Při prezentaci různých problémů, s nimiž se setkává asijská církev, Mons. Gali Bali vykreslil široké spektrum otázek, jako je inkulturace, kristologie

v dialogu s jinými asijskými náboženstvími a některé eklesiologické a morální problémy.

Poté následovala přednáška kardinála Josepha Ratzingera na téma „Křesťanská víra a výzva různých kultur“. Ve vztahu k problematice inkulturace upřednostňoval kardinál výraz inter-kulturace, což je termín přesnější než inkulturace. Zdůraznil, že neexistuje víra odpoutaná od kultury, stejně tak jako neexistuje kultura odpoutaná od náboženství, s výjimkou moderní technické civilizace.

Kardinál Ratzinger také vyzdvihl to, že kultury, jsou-li jedna vůči druhé otevřeny, se navzájem obohacují a díky interkulturní dynamice vytvářejí prostor pro nové a plodné podoby kultury. Rovněž prohlásil, že křesťanská misie musí mnohem hlouběji než dosud chápat a přijímat náboženství, s nimiž se setkává, avšak na druhé straně i tato náboženství musí uznat svůj „přechodný“ charakter, který je vede vpřed ke Kristu. Při tomto setkání se ani neprosazuje relativismus, ani nevystupuje do popředí synkretismus, ale jednota lidského bytí a skutečnost, že se nás všech společně dotkla pravda, která je větší než my.

Jeho Excellence Mons. Alberto Bovone přednesl zprávu týkající se praktických organizačních problémů ve vztazích mezi věroučnými komisemi biskupských konferencí a kongregací se zřetelem na metodickou spolupráci. V tomto směru poukázal na některá usměrnění obsažená v dokumentech kongregace, především v nedávném oběžném listě.

Účastníci setkání se potom v menších skupinách hlouběji zabývali různými problémy. Závěry byly shromážděny v konečné zprávě, která popisuje situaci a shrnuje otevřené otázky, jakož i navrhovaná řešení a možnost zahájit některé iniciativy. Mezi jiným bylo vysloveno přání, aby se kongregace setkala s asijskými teology, kteří se zvláště zabývají studiem inkulturace a mezináboženského dialogu.

V poselství zasláném účastníkům vyjádřil papež Jan Pavel II. přání, aby se setkání „stalo oporou a bezpečným usměrněním pro specifický úřad biskupů jako hlavních učitelů víry ve svých společenstvích“.

**TISKOVÁ ZPRÁVA
NA ZÁVĚR SETKÁNÍ VĚROUČNÝCH
KOMISÍ BISKUPSKÝCH KONFERENCÍ
LATINSKÉ AMERIKY
GUADALAJARA (MEXIKO),
6.–10. KVĚTNA 1996**

Svolání Kongregací pro nauku víry za předsednictví kardinála Josepha Ratzingera a v koordinaci Latinskoamerické biskupské konference (CELAM) jsme se my biskupové zodpovědní za věroučné komise biskupských konferencí Latinské Ameriky shromáždili od 6. do 10. května 1996 v Guadalajaře (Mexiko).

V bratrském duchu biskupské kolegiality jsme uvažovali o některých teologických tématech, která vyplývají z pastorační práce v našich zemích.

Světové panorama ukazuje výzvy, které jsou silným apelem na křesťanskou víru. Je to především relativismus, jenž se zakládá na filozofiích imanentistického ražení a neponechává prostor pro nadpřirozeno. To se bezprostředně odráží v problematické rozdílnosti názorů i mezi katolíky především v otázkách každodenní etiky, jako je úcta k lidskému životu ve všech jeho etapách, zákonodárství protirečící morálním hodnotám, svědomí katolického zákonodárce a politika v reakci na prosazování zvláštních zákonů ve prospěch potratu, masové sterilizace jako kritéria pro kontrolu populace, sterilizace postižených, eutanazie, transsexualita a „genderové“ problematiky. Je závažnější množství „zmrazených embryí“ uchovávaných v mnoha zemích jako výsledek chvatných experimentů bez zvážení následků. Čeká je nejistý osud, který bude možno kvalifikovat jako budoucí genocidu. Rovněž jsme nemohli přehlížet závažný problém související s epidemií AIDS, což je odraz společnosti, která nechápe sexualitu v jejím autenticky lidském rozměru; nabízejí se zde nedostatečná řešení, jež nejdou k jádru problému.

Neexistuje žádná země Latinské Ameriky, která by netrpěla pod tragickým bičem drog a obchodování s nimi, různými aspekty jejich

výroby, tranzitu, komercionalizace, praní špinavých peněz a v poslední době i nedůstojného pronikání do politiky. Při pokušení „snadno získaných peněz“ se nemyslí na tisíce obětí, které naplňují smutkem a bolestí latinskoamerické rodiny a společnost. To ještě více komplikuje již těžkou ekonomickou situaci kontinentu, kde merkantilistický model každodenně stále více ochuzuje naše obyvatele.

Rovněž jsme diskutovali o šíření fundamentalistických sekt a nových náboženských hnutí, které nemůžeme označit za křesťanské a které dezorientují mnoho věřících, jimž chybí náležitá výchova v jejich víře. Takzvané hnutí „New Age“ také představuje ve všech našich zemích naléhavý pastorační problém, neboť využívá povrchního citění, aniž by se vytvářela závazná pouta vůči bližnímu, což vede k náboženství bez Boha.

Důsledky nepřítomnosti Boha v životě lidí nám ukazují, že není nic více destruktivního než odsunutí evangelia na okraj života a kultury; a nic není více pozitivního než obnovná přítomnost Krista Zmrtvýchvstalého v nich.

Zvláště důležitá se nám zdála teologická reflexe doprovázející svět původních obyvatel a Afroameričanů, kde dochází k alternativnímu antropologickému redukcionismu s tendencí ke staromilství nebo k folklornímu a turistickému zmanipulování. Každý z našich bratří, ať je to původní obyvatel, Afroameričan nebo mestic, je lidská osoba, která si zasluhuje hlubokou úctu a také teologii, jež by mu pomohla k důstojnému životu a ke společenství s Bohem a s lidmi jemu podobnými.

K poslání biskupa jakožto služebníka místní církve náleží objasňovat těžké a komplexní situace ve světle evangelia, jež je činitelem hluboké společenské změny, protože ukazuje konkrétní cestu k vytváření lidštějšího a spravedlivějšího světa, kde by všichni měli prostor a mohli přispívat ke společnému dobru. Proto usilujeme o prosazování kompletní a nezfalšované přítomnosti Kristova evangelia.

Prostřednictvím místní církve v Guadalajaře a kardinála Juana Sandovala Iñigueze i jeho kněží, řeholníků, seminaristů a laiků chceme poděkovat všemu mexickému lidu za jeho pohostinnost i za svědectví víry a plody tohoto setkání svěřujeme pod mateřskou ochranu Naší Paní z Guadalupe, patronky Ameriky.

TISKOVÁ ZPRÁVA NA ZÁVĚR SETKÁNÍ VĚROUČNÝCH KOMISÍ BISKUPSKÝCH KONFERENCÍ SEVERNÍ AMERIKY A OCEÁNIE SAN FRANCISCO (USA), 9.–12. ÚNORA 1999

Od 9. do 12. února 1999 se ve Vallombrosa Center (Menlo Park u San Franciscu) v Kalifornii setkala delegace z Kongregace pro nauku víry s předsedy a členy věroučných komisí a / nebo s předsedy biskupských konferencí nebo jejich zástupci ze Spojených států, Kanady, Austrálie, Nového Zélandu, Papuy Nové Guineje a Šalomounových ostrovů a Pacifiku.

Věřoučné komise jsou ve službě příslušných biskupských konferencí při šíření a obraně katolické nauky v rámci jejich místních církví a jejich kultur. Diskuse během srdečného a plodného setkání se soustředily na různé doktrinální otázky spojené s hlásáním pravdy o Ježíši Kristu v různých kulturních situacích zastoupených přítomnými biskupy.

Prefekt Kongregace pro nauku víry kardinál Joseph Ratzinger zahájil čtyřdenní setkání přednáškou na téma „Subjektivita, kristologie a církev“, v níž se zabýval pochopením Kristovy osoby v kontextu moderní relativistické kultury, jakož i pojmem jedinečnosti církve ve spasitelském Božím plánu. Pojednával otázku jednoty katolického učení uprostřed mnohosti lidských kultur a prohlásil, že vzhledem k tomu, že Boží slovo „předchází lidskou řeč“, mohou všechny kultury přijímat pravdu o Kristově osobě a každý lidský jazyk „se může stát nositelem Božího slova“.

Jeho Excellence Mons. Tarcisio Bertone, sekretář Kongregace pro nauku víry, rozvíjel podobné téma a zdůraznil, že poslušnost pravdě Ježíše Krista neznamená „uměnění intelektu“, ale „postupnou harmonizaci mysli a srdce s myslí a srdcem Božím“.

Setkání se vyznačovalo bohatou přítomností místních církví a kultur. Biskupy z celé oblasti Pacifiku, kteří se sešli v arcidiecézním formačním centru v Menlo Parku, přivítal J. E. Mons. William

J. Levada, arcibiskup San Francisca. Jako zástupci Pacifické biskupské konference byli přítomni J. E. Mons. Michel Marie Calvet, arcibiskup z Noumey (Nová Kaledonie), J. E. Mons. Soane Foliaki, biskup z Tongy. Z Papuy Nové Guineje a ze Šalomounových ostrovů byli přítomni J. E. Mons. Adrian Smith, arcibiskup z Honiary, J. E. Mons. Gérard-Joseph Deschamps, biskup za Daru-Kiungy. Nový Zéland zastupoval J. E. Mons. Peter Cullinane, biskup z almerston North a Austrálii J. E. Mons. Eric D'Arcy, arcibiskup z Hobartu, J. E. Mons. David Walker, biskup z Broken Bay a J. E. Mons. Michael Putney, pomocný biskup z Brisbane. Kardinál Aloysius Ambrozic z Toronta zastupoval Kanadskou biskupskou konferenci a J. E. Mons. Daniel E. Pilarczyk, arcibiskup ze Cincinnati, společně s J. E. Mons. Levadou zastupovali Spojené státy.

Biskupům asistovali úředníci kongregace Otec Adriano Garuti OFM, vedoucí kanceláře věroučného oddělení, Mons. Josef Clemens a Otec Charles Brown, jakož i Otec Gilles Langevin SJ a Otec Augustine Di Noia OP, kteří jsou ve službě u věroučných komisí Kanady, resp. Spojených států.

Jako výraz biskupské kolegiality organizovala Kongregace pro nauku víry sérii setkání svých zástupců se zástupci věroučných komisí z různých oblastí světa. Podobná setkání se konala v Latinské Americe (Bogotá 1984 a Guadalajara 1996), v Africe (Kinshasa 1987), v Evropě (Viedeň 1989) a v Asii (Hongkong 1993).

Tak jako tomu bylo i na předchozích setkáních, také setkání ve Vallombrose se snažilo o prohloubení způsobu, jímž by doktrinní jednota mohla vyjadřovat a posilovat církevní společenství jak v místní církvi, tak i ve všeobecné církvi a společně přispívat k platnému svědectví o víře v různých kulturách. Biskupové přítomní ve Vallombrose referovali o věroučné situaci ve svých jednotlivých oblastech a o způsobech, jimiž lze napomáhat účinné spolupráci mezi věroučnými komisemi a Kongregací pro nauku víry.

Bohaté diskuse se rozvíjely na témata, jako je autorita církevního magisteria, důležitost Vyznání víry, církevní role teologa a dialog mezi biskupy a teology. Jinými tématy, která se na setkání stala předmětem pozornosti, byl vliv feminismu na katolické myšlení a pastorační péče o homosexuální osoby.

Ve své přednášce o roli katolického teologa ve světle Vyznání víry a nedávného apoštolského listu *Ad tuendam fidem* zdůraznil Jeho Excellence Mons. Pilarczyk, že teologie se rodí z víry a na tento Boží dar odpovídá úsilím o pochopení a interpretaci katolické nauky ve společenství s magisteriem. Prohlásil, že „úzký vzájemný vztah mezi teologií a hierarchickým magisteriem“ je založen na jejich společné starosti „o pochopení Boží pravdy lidským jazykem“.

Cílem spolupráce mezi kongregací a věroučnými komisemi biskupských konferencí je rovněž napomáhat plodnému dialogu mezi biskupy a teologií místních církví.

Když se kardinál Ambrozic zabýval vlivem feminismu na katolické myšlení, prohlásil, že „při obhajobě a uznávání svých práv by ženy neměly nacházet jiného odhodlanějšího spojence, než je církev“. Univerzální povolání ke svatosti se stejným způsobem obrací na ženy i na muže a má „v Kristově církvi přednost před každou strukturou a před každým rozlišením“.

Ve své přednášce o homosexualitě Jeho Excellence Mons. D'Arcy zdůraznil holistické pojetí církve, jímž přistupuje k biblickému učení o lidské sexualitě a o homosexualitě. Odlišil toto katolické stanovisko od přístupu těch, kdo se naopak snaží zakládat křesťanské učení o homosexualitě jen na některých izolovaných pasážích Písma svatého. Jeho Excellence Mons. D'Arcy se vrátil k tématu ze zahajovacího příspěvku kardinála Ratzingera a znovu potvrdil katolické odmítnutí morálního relativismu, který popírá objektivitu morální pravdy a morální skutečnosti. Na základě Písma a zdravé morální reflexe církev učí, že homosexuální akty nemohou přispívat k autentickému dobru lidské osoby. Na druhé straně církev rovněž odsuzuje jakékoli násilí proti homosexuálním osobám.

Setkání ve Vallombrose skončilo v pátek 12. února v poledne. Biskupové se shodli na závěrečném prohlášení, které obsahuje všeobecný popis setkání, souhrn společných starostí a sérii konkrétních návrhů pro spolupráci mezi věroučnými komisemi a Kongregací pro nauku víry.

V sobotu v 16 hod. v semináři sv. Patrika v Menlo Parku bude mít kardinál Ratzinger přednášku o kultuře a pravdě v nedávné encyklice Jana Pavla II. *Fides et ratio*.

TISKOVÁ ZPRÁVA NA ZÁVĚR SETKÁNÍ VĚROUČNÝCH KOMISÍ AFRICKÝCH BISKUPSKÝCH KONFERENCÍ DAR ES SALAAM (TANZANIE), 1.–3. ČERVENCE 2009

Dnes 3. července 2009 bylo slavnostní eucharistií v „Consolata Mission Centre“ v Bunju u Dar es Salaamu (Tanzanie) zakončeno setkání Kongregace pro nauku víry s předsedy věroučných komisí afrických biskupských konferencí.

Jedná se o druhou iniciativu tohoto druhu na africké půdě. První se konala v roce 1987 v Kinshase (Demokratická republika Kongo) pod vedením tehdejšího prefekta kardinála Josepha Ratzingera.

Jak tomu bylo již na jiných kontinentech, cílem těchto setkání je povzbudit aktivitu věroučných komisí biskupských konferencí a zvláště hledat způsoby stále lepší spolupráce se samotnou kongregací.

Hlavním tématem tohoto druhého setkání byla úloha věroučných komisí v biskupských konferencích a při pomoci biskupům v jejich poslání předávat a učit apoštolskou a katolickou víru. V rámci tohoto tématu byly probírány některé aktuální oblasti, jako je například inkulturace, mezináboženský dialog a situace rodiny.

Po zahajovací mši, kterou sloužil ve středu 1. července ráno Jeho Eminence kard. Polycarp Penzo, arcibiskup z Dar es Salaamu, přednesl kardinál prefekt William Levada úvodní přednášku, v níž ve světle poslání biskupa jako učitele víry a *doctora veritatis* navrhl některé principy teologického základu věroučných komisí a jejich cílů.

Pak následovaly příspěvky J. Em. kard. Adriena Sarra, arcibiskupa z Dakaru (Senegal), J. E. Mons. Luise Ladarii, sekretáře Kongregace pro nauku víry, J. E. Mons. Laurenta Monsengwa, arcibiskupa z Kinshasy (Kongo), a také prezentace Mons. Charlese Scicluny, promotora spravedlnosti z kongregace, a Jeana Lafitta, poradce kongregace.

Všechny tyto příspěvky, po nichž následovala výměna názorů mezi zúčastněnými biskupy, budou jistě prospěšné pro poslání církve v Africe a pomohou stále lepšímu šíření a obraně nauky víry.

**TISKOVÁ ZPRÁVA
NA ZÁVĚR SETKÁNÍ VĚROUČNÝCH
KOMISÍ EVROPSKÝCH
BISKUPSKÝCH KONFERENCÍ
OSTŘIHOH (MAĎARSKO),
13.–15. LEDNA 2015**

Ve dnech 13. až 15. ledna 2015 se v Centru sv. Vojtěcha v Ostřihomi, náboženském srdci Maďarska, konalo setkání představených Kongregace pro nauku víry s předsedy nebo zástupci věroučných komisí evropských biskupských konferencí.

Ze strany Kongregace pro nauku víry se zúčastnili kardinál Gerhard L. Müller, prefekt, a arcibiskup Luis F. Ladaria SJ, sekretář; doprovázeli je P. Hermann Geissler FSO, vedoucí kanceláře věroučného oddělení, a Mons. Christophe Kruijen, úředník. Ze strany věroučných komisí evropských biskupských konferencí se zúčastnili kardinálové Péter Erdő (Maďarsko), Willem J. Eijk (Nizozemí), Dominik Duka (Česká republika), arcibiskupové Angelo Massafra (Albánie), Michael Neary (Irsko), György-Miklós Jakubinyi (Rumunsko), Paolo Pezzi FSCB (Rusko), Philip Tartaglia (Skotsko), Stanislav Zore OFM (Slovinsko), biskupové Franz Scharl (Rakousko), Guy Harpigny (Belgie), Antoni Dziemianko (Bělorusko), Tomo Vuksić (Bosna-Hercegovina), Valentin Pozaić SJ (Chorvatsko), Éric de Moulins-Beaufort (Francie), Karlheinz Diez (Německo), Philip Boyce OCD (Irsko), Martin Drennan (Irsko), Lucio Soravito de Franceschi (Itálie), Andrej Czaja (Polsko), Nuno Braz da Silva Martins (Portugalsko), Ladislav Nemet SVD (Srbsko, Černá Hora, Makedonie, Kosovo), János Péntzes (tamtéž), Milan Lach SJ (Slovensko), Adolfo González Montes (Španělsko), Jaroslav Pryriz CSSR (Ukrajina byzantského obřadu), Mons. Jorge de Salas (Švédsko Dánsko, Norsko, Finsko, Island), Mons. Patrick Burke (Skotsko), Rev. Hector Scerri (Malta) a Rev. Christopher Thomas (Velká Británie).

Na začátku přečetl kard. Müller dopis papeže Františka účastníkům setkání. Svatý otec v něm zdůraznil, že tato příhodná iniciativa

„cílí k tomu, aby ocenila místní episkopáty a zvláště věroučné komise v jejich zodpovědnosti za jednotu a celistvost víry, jakož i za její předávání mladým generacím“. S odkazem na apoštolskou exhortaci *Evangelii gaudium* si pak přál, aby setkání „přispělo ke kolegiálnímu přístupu k některým doktrinálním a pastoračním těžkostem, kterým dnes čelí evropský kontinent s cílem probouzet ve věřících nový misijní vzlet a větší otevřenost k transcendentnímu rozměru života, bez něhož Evropa riskuje, že ztratí onoho ‚humanistického ducha‘, kterého přece miluje a střeží“.

Následně prefekt Kongregace pro nauku víry přednesl obsírnou úvodní zprávu na téma „Teologická povaha věroučných komisí a úloha biskupů jako učitelů víry“. První den se dále probírala některá témata související se spasitelskou jedinečností a univerzalitou Ježíše Krista a s hlásáním evangelia jako primárním úkolem církve v Evropě. Hlavními tématy druhého dne byly otázky kladené genderovou teorií, křesťanská antropologie a náboženská svoboda. Poslední den se věnoval různým praktickým otázkám souvisejícím s novou evangelizací, se svátostí pokání a s fungováním věroučné komise.

Rozhovory se odehrávaly v ovzduší velké srdečnosti a v duchu procítěné a účinné kolegiality. Jednotlivá témata byla uvedena relacemi, které připravili kardinál Willem Eijk, kardinál Péter Erdö, J. E. Mons. Luis Ladaría, J. E. Mons. Philips Tartaglia, J. E. Mons. Guy Harpigny a J. E. Mons. Adolfo González Montes. Po těchto zásadních příspěvcích následovala živá a plodná diskuse účastníků. Každý den začal eucharistickou koncelebrací, které postupně předsedali přítomní kardinálové. Večery sloužily pro výměnu názorů o všeobecné situaci víry v Evropě. Všichni účastníci oceňovali velkou pohostinnost kardinála Pétera Erdöa, maďarského primase a předsedy Rady evropských biskupských konferencí, a jeho spolupracovníků z arcidiecéze Ostřihom-Budapešť.

Setkání se stalo příležitostí pro posílení spolupráce mezi věroučnými komisemi episkopátů evropských zemí i s Kongregací pro nauku víry s cílem účinněji čelit dnešním doktrinálním výzvám na evropském kontinentu.

3. KONGREGACE PRO VÝCHODNÍ CÍRKVE

SBÍRKA NA SVATOU ZEMI 2018

Popeleční středa 14. února 2018

Č. j. 1/2018

*Excellence,
vážený otče biskupe,*

prožíváme postní putování, které nás zve k výstupu do Jeruzaléma na křížovou cestu, kde Boží Syn naplňuje své poslání Spasitele. Na této pouti nás doprovází Duch Svatý, který nám zjevuje smysl Božího slova. Krom svátostí, zvláště eucharistie a zpovědi, nás posiluje půst, modlitba a almužna. Nastala doba příhodná k tomu, abychom se přiblížili Kristu tím, že uznáme své ubohosti, hříchy a tím, že budeme společně s Božím Synem prožívat oprostění od sebe a umenšení. On, Boží Syn, „byl bohatý, ale pro vás se stal chudým, abyste vy jeho chudobou zbohatli“ (2 Kor 8,9).

Je to doba příhodná i k tomu, abychom se k ostatním lidem přiblížili skrze skutky lásky. Jsme si vědomi, že postní pout' není úkonem samotářským, nýbrž je cestou solidarity, kde každý je povolán k tomu, aby se jako milosrdný Samaritán zastavil a sklonil se k bratřím, kteří se z nejrůznějších důvodů jen s námahou pozvedají, aby pokračovali v cestě.

Také tato tradiční velkopáteční „Sbírka na Svatou zemi“ je pro věřící vhodnou příležitostí, aby se sjednotili s našimi bratry ve Svaté zemi a na Blízkém východě. Do našeho srdce odsud neustále doléhají výkřiky tisíců lidí, kteří nemají nic, dokonce mnohdy ani svou lidskou důstojnost. Vyzývají nás, abychom je objali s křesťanskou láskou, která je jistým pramenem naděje.

Bez Kristova ducha, který se „v podobě člověka ponížil, v poslušnosti podstoupil i smrt, a to smrt na kříži“ (Fil 2,7-8), zůstane bratrovo

volání nevyslyšené a tváře tisíců méně šťastných lidí zůstanou bez povšimnutí.

Jaké je lepší místo pro rozjímání nad *kenozí* Božího Syna než svatá místa, která více než 2000 let uchovávají památku naší spásy? Mám na mysli obzvláště dva chrámy – chrám Narození Páně v Betlémě vystavěný nad jeskyní, kde se narodil Ježíš, a chrám Božího hrobu v Jeruzalémě vystavěný na místě Ježíšova hrobu, který se stal skrze zmrtvýchvstání lůnem života. Oba chrámy díky spolupráci a štědrosti mnohých lidí dobré vůle byly restaurovány v loňském roce. Budovat církev ve Svaté zemi skrze stavby náboženské úcty a skrze živé kameny, kterými jsou věřící křesťané, je zodpovědností všech lokálních církví křesťanstva. Jsou si vědomi, že první hybnou silou křesťanské víry byla mateřská církev v Jeruzalémě.

Katolická komunita ve Svaté zemi má různorodé tváře; tvář latinská – patriarchální diecéze v Jeruzalémě, v kustodii Svaté země františkánského řádu a dalších oblastí, dále tvář východní – církev melchitská, řecko-katolická církev, koptská, maronitská, syrská katolická, chaldejská, arménská církev a řeholní rodiny a uskupení každého typu. V této různosti je specifickým posláním Svaté země prožívat víru v multikulturním, politickém, sociálním a kulturním kontextu. Farnosti navzdory bojům a nejistotám pokračují ve své pastorační službě se zvláštní pozorností vůči chudým; navzdory beznadějším doufáme v to, že školy, kde se setkávají křesťané a muslimové společně, budují společně budoucnost úcty a spolupráce; nemocnice a ambulance, hospice a centra setkání i nadále přijímají trpící a potřebné, uprchlíky a běžence, lidi každého věku a náboženství zasažené hrůzou války.

Nemůžeme zapomenout na tisíce rodin, děti a mládeže, které utekly před násilím v Sýrii a Iráku, mnoho z nich ve školním věku; jsou apelem na naši štědrost, aby mohly pokračovat ve školní docházce, a tak snít o lepší budoucnosti.

Zvláštní vzpomínka patří na tomto místě malé křesťanské komunitě na Blízkém východě, která s pomocí svých pastýřů, řeholníků a dobrovolníků z různých zemí pokračuje v podpoře víry uprchlíků v Iráku, Sýrii a uprchlíků v Jordánsku a v Libanonu. Tváře těchto lidí se nás dotazují, jaký je smysl křesťanského života, jejich zkušené životy nás inspirují. Svatý otec František ve svém poselství ke

Světovému dni míru letošního roku píše: „V duchu milosrdenství objímáme všechny ty, kdo jsou na útěku před válkou a hladem, anebo jsou nuceni opustit své země kvůli diskriminaci, pronásledování, chudobě a zničenému životnímu prostředí.“ Dokažme jim svou blízkost zkonkretizovanou v naší nepřetržité modlitbě a v ekonomické pomoci, obzvláště po osvobození Ninivské planiny. Mnozí iráčtí křesťané, také Syřané, se chtějí vrátit do své země, kde byly zničeny jejich domovy; školy, nemocnice a kostely byly zdevastovány. Nenechme je v tom samotné.

Všichni jsme zváni k tomu, abychom znovu pořádali poutě do Svaté země. Aktivní poznávání míst naší spásy, putování po stopách Ježíše, Marie, Josefa a učedníků nám pomůže prohloubit naši víru a také pochopit podmínky, ve kterých žijí křesťané ve Svaté zemi. Poutě, kromě jiného, představují značnou podporu pro přežití tisíců rodin.

V těchto dnech přípravy na Velikonoce Vás bratrsky zvu k úsilí v modlitbě a skutcích, aby nenávist byla poražena láskou, smutek radostí, aby mír přebýval v srdci každého člověka, zvláště našich bratří ve Svaté zemi a na Blízkém východě.

Vám, kněžím, zasvěceným a věřícím, kteří pracují pro zdar sbírky, s radostí vyřizují uznání ze strany Svatého otce Františka spolu s vděčností Kongregace pro východní církve. Přeji Vám, Vaší pastýřské službě a všem věřícím Vaší diecéze hojnost Božího požehnání a zároveň připojuji přání požehnaných a radostných Velikonoc.

S bratrským pozdravem v Ježíši Kristu

Leonardo kardinál Sandri
prefekt

Cyril Vasil', S.I.
arcibiskup sekretář

4. LIST KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY O NĚKTERÝCH ASPEKTECH KŘEŠŤANSKÉ SPÁSY „PLACUIT DEO“

I. Úvod

1. „Bůh se ve své dobrotě s veškerou moudrostí a prozíravostí rozhodl zjevit sebe samého a seznámit nás s tajemstvím své vůle (srov. *Ef* 1,9): že lidé prostřednictvím Krista, vtěleného Slova, mají v Duchu Svatém přístup k Otci a stávají se účastnými božské přirozenosti (srov. *Ef* 2,18; *2 Petr* 1,4). (...) Nejhlubší pravda (...) o Bohu i o spáse člověka nám díky tomuto zjevení září v Kristu, který je zároveň prostředníkem a plností celého zjevení.“¹ Učení církve o spáse v Kristu vyžaduje stále nové prohlubování. S pohledem upřeným na Pána Ježíše se církev s mateřskou láskou obrací ke všem lidem, aby jim zvěstovala celý plán Otcovy smlouvy, jenž působením Ducha Svatého chce „sjednotit v Kristu vše, co je na nebi i na zemi“ (*Ef* 1,10). Záměrem tohoto Listu je ozřejmit ve stopách velké tradice víry a se zvláštním odkazem na učení papeže Františka některé aspekty křesťanské spásy, jejichž chápání může dnes v důsledku probíhajících kulturních proměn působit těžkosti.

II. Dopad dnešních kulturních proměn na význam křesťanské spásy

2. Soudobý svět nepadně chápe vyznání křesťanské víry, která hlásá Ježíše jako jediného Spasitele celého člověka a celého lidstva (srov. *Sk* 4,12; *Řím* 3,23-24; *1 Tim* 2,4-5; *Tit* 2,11-15)². Na jedné straně stojí individualismus založený na nezávislém subjektu, který tíhne k pojetí člověka jakožto bytosti, jejíž realizace závisí pouze na jejích

---

1 Druhý vatikánský koncil, *Věroučná konstituce o Božím zjevení, Dei Verbum*, č. 2.

2 Srov. Kongregace pro nauku víry, deklarace *Dominus Iesus*, (6. srpna 2000), č. 5–8: *AAS* 92 (2000), 745–749.

silách³. V tomto pojetí se postava Krista jeví spíše jako vzor, který svými slovy a gesty inspiruje k velkodušným skutkům, a nikoli jako ten, kdo proměňuje lidství a mocí Ducha nás vtěluje do nového bytí smířeného s Otcem i mezi námi navzájem (srov. *2 Kor 5,19; Ef 2,18*). Na druhé straně se šíří pojetí jakési pouze vnitřní spásy, která možná vyvolává silné osobní přesvědčení, anebo intenzivní cítění, že jsme spojeni s Bohem, aniž by však byly přijaty, uzdraveny a obnoveny naše vztahy s druhými a se stvořeným světem. V této perspektivě je obtížné chápat smysl vtělení Slova, jež se stalo členem lidské rodiny přijetím našeho těla a našich dějin pro nás a pro naši spásu.

3. Svatý otec František ve svém řádném učitelském úřadě často zmiňoval dvě snahy, které představují obě právě zmíněné deviace a které se v některých aspektech podobají dvěma antickým herezím, totiž *pelagianismus a gnosticismus*⁴. V naší době se rozmáhá neopelagianismus, podle něhož si radikálně autonomní jedinec nárokuje, že spasí sebe sama, aniž by uznával, že je v hloubi svého bytí závislý na Bohu i na druhých. Spása je tak svěřena silám jedince, anebo čistě lidským strukturám neschopným přijmout novost Božího Ducha⁵. Jakýsi neognosticismus pak představuje čistě vnitřní spásu, která je uzavřena v subjektivismu⁶ a „rozumem se pozvedá nad Ježíšovo tělo

---

3 Srov. papež František, apoštolská exhortace *Evangelii gaudium* (24. listopadu 2013), č. 67: *AAS* 105 (2013), 1048.

4 Srov. papež František, encyklika *Lumen fidei* (29. června 2013), č. 47: *AAS* 105 (2013), 586–587; apoštolská exhortace *Evangelii gaudium*, č. 93–94: *AAS* (2013), 1059; *Promluva k účastníkům V. národního setkání italské církve*, Florencie (10. listopadu 2015): *AAS* 107 (2015), 1287.

5 Srov. papež František, *Promluva k účastníkům V. národního setkání italské církve*, Florencie (10. listopadu 2015): *AAS* 107 (2015), 1288.

6 Srov. papež František, apoštolská exhortace *Evangelii gaudium*, č. 94, *AAS* 105 (2013), 1059: „Jedním je kouzlo gnosticizmu, víra uzavřená v subjektivismu, kdy člověka zajímá pouze určitá zkušenost nebo nějaká řada úsudků či poznatků, které považuje za zdroj světla a útěchy, avšak zůstává přitom uzavřen v imanenci svého rozumu či svých pocitů.“; Papežská rada pro kulturu – Papežská rada pro mezináboženský dialog, *Ježíš Kristus, nositel živé vody. Křesťanská reflexe o „New Age“* (leden 2013), Città del Vaticano, 2003.

vstříc tajemstvím neznámého božství“.⁷ Nárokuje si, že takto osvobodí člověka od těla a materiálního kosmu, ve kterém už nespátňuje stopy Stvořitelovy prozřetelnosti, nýbrž pouhá realita, která postrádá smysl, odporuje nejhlubší lidské identitě a člověk s ní může manipulovat podle svých zájmů⁸. Je vcelku jasné, že přirovnání k pelagiánské a gnostické herezi má za cíl evokovat pouze některé jejich všeobecné rysy, aniž by formulovalo úsudek o přesné povaze těchto starověkých herezí. Dnešní sekularizovaný historický kontext se totiž velice liší od prvních křesťanských staletí, kdy tyto hereze vznikly.⁹ Nicméně jakkoli pelagianismus a gnosticismus představují trvalou hrozbu zkreslení biblické víry, je možné zaznamenat jistou příbuznost s dnešními, výše zmíněnými hnutími.

4. Jak neopelagiánský individualismus, tak neagnostické opovrhování tělesností znetvořují vyznání víry v Krista, jediného a univerzálního Spasitele. Jak by mohl být Kristus prostředníkem smlouvy s celou lidskou rodinou, když by byl člověk izolovaným jedincem, který realizuje sebe sama jenom svými silami, jak to navrhuje neopelagianismus? A jak by nás mohla dostihnout spása skrze vtělení, život, smrt a vzkříšení Ježíše v jeho pravém těle, pokud by spočívala pouze

---

7 Papež František, encyklika *Lumen fidei* (29. června 2013), č. 47: AAS 105 (2013), 586–587.

8 Srov. papež František, *Promluva k účastníkům pouti diecéze Brescia* (22. června 2013: AAS 95 (2013), 627: „v tomto světě, ve kterém se popírá člověk, je upřednostňována cesta gnosticismu, (...) ‚bez těla‘ – Boha, který se nestal tělem (...)“.

9 Člověk podle pelagiánské hereze, která se rozvinula v 5. století kolem Pelagia, aby dodržel Boží přikázání a byl spasen, potřebuje milost pouze jako vnější pomoc pro svoji svobodu (ve smyslu světla, příkladu, síly), a nikoli jako radikální uzdravení a obnovu svobody bez předchozí zásluhy proto, aby mohl konat dobro a dosáhnout života věčného.

Ještě komplexnější je gnostické hnutí, vzniklé v 1. a 2. století, uznávající navzájem velmi odlišné formy. Všeobecně se gnostici domnívali, že spásu lze obdržet prostřednictvím ezoterického poznání „gnóze“. Tato gnóze zjevuje gnostikovi svou pravou podstatu, rozumějme jiskřičku božského Ducha, která přebývá v hloubi jeho nitra a která musí být osvobozena od těla, odcizeného jeho pravému lidství. Gnostik se jen tímto způsobem navrácí ke svému původnímu bytí v Bohu, od něhož se vzdálil prvotním pádem.

v osvobození lidského nitra od tělesného a materiálního omezení podle neognostického chápání? Vzhledem k těmto tendencím chce List kongregace podtrhnout, že spása spočívá v našem sjednocení s Kristem, který svým vtělením, životem, smrtí a zmrtvýchvstáním dal zrod novému řádu vztahů s Otcem i mezi lidmi a uvedl nás do tohoto řádu darem svého Ducha, abychom se mohli sjednotit s Otcem jako synové v Synu a stát se jediným tělem „v prvním z mnoha bratří“ (Řím 8,29).

III. Lidské očekávání spásy

5. Člověk přímo, či nepřímo vnímá, že je jakýmsi tajemstvím, záhadou: Kdo jsem já, který existuji, ale nemám princip svého bytí v sobě? Každý člověk svým způsobem touží po štěstí a snaží se jej dosáhnout použitím zdrojů, které má k dispozici. Tato univerzální touha nicméně není nutně vyjádřena či deklarována, ba dokonce je utajenější a skrytější, než by se mohlo zdát, a je připravena se vyjevit ve zvláštních naléhavých situacích. Často se pojí s nadějí na fyzické zdraví, někdy nabývá formu žádosti po větším ekonomickém blahobytu a nachází široký výraz v touze po vnitřním pokoji a pokojném soužití s bližním. Na druhé straně, zatímco se spása představuje jako úsilí o větší dobro, uchovává si také určitou odolnost a převahu nad bolestí. K boji o dosažení dobra se připojuje obranný zápas proti zlu: proti nevědomosti a omylu, proti křehkosti a slabosti, proti nemoci a smrti.

6. Víra v Krista, pokud jde o tyto tužby, nás poučuje, že pokud se zřekneme nároku na seberealizaci, Bůh jejich naplnění umožní a přitáhne nás k sobě. Plná spása osoby nespočívá ve věcech, které člověk může získat sám od sebe, jako je majetek či materiální blahobyt, věda či technika, moc či vliv na druhé, vlastní věhlas či sebezalíbení.¹⁰ Nic stvořeného nemůže uspokojit celého člověka, protože Bůh nás určil ke společenství se sebou samotným, a naše srdce bude neklidné, dokud nespočine v něm.¹¹ „Poslední povolání člověka je ve skutečnosti jen jedno, totiž božské.“¹² Zjevení se tak neomezuje na zvěstování spásy

---

10 Srov. sv. Tomáš, *Summa theologiae*, I–II, q. 2.

11 Srov. sv. Augustin, *Vyznání*, I, 1: *Corpus Christianorum*, 27,1.

12 Druhý vatikánský koncil, *Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě*, *Gaudium et Spes*, č. 22.

jakožto odpovědi na soudobá očekávání. „Pokud by vykoupení mělo být naproti tomu posuzováno nebo poměřováno podle existenciálních potřeb lidských bytostí, jak by se dalo vyloučit podezření, že jsme prostě vytvořili Boha Vykupitele k obrazu naší potřeby?“¹³

7. Kromě toho je nezbytné potvrdit, že podle biblické víry se původ zla nenachází v materiálním a tělesném světě vnímaném jako omezení či vězení, z něhož bychom měli být zachráněni. Víra naopak hlásá, že celý kosmos jakožto stvořený Bohem (srov. *Gen* 1,31; *Mdr* 1,13-14; *1 Tim* 4,4) je dobrý a že zlo, které nejvíce poškozuje člověka, vychází z jeho srdce (srov. *Mt* 15,18-19; *Gn* 3,1-19). Člověk tím, že zhřešil, opustil zdroj lásky a ztrácí se v podvržených formách lásky, které jej stále více uzavírají do něho samého. Je to oddělování se od Boha, vzdalování se od toho, který je zdrojem společenství a života, oddělování, které vede ke ztrátě harmonie mezi lidmi, lidí se světem a k nadvládě rozvratu a smrti (srov. *Řím* 5,12). Spása, kterou nám hlásá víra, se tudíž netýká pouze našeho nitra, nýbrž celého našeho bytí. Celý člověk s duší i tělem byl totiž stvořen láskou Boha k jeho obrazu a podobě a je povolán žít ve společenství s ním.

IV. Kristus, Spasitel i spása

8. Bůh během lidské pouti v žádném okamžiku nepřestal nabízet svoji spásu Adamovým potomkům (srov. *Gn* 3,15) a v Noemovi uzavřel smlouvu se všemi lidmi (srov. *Gn* 9,9) a později s Abramem a jeho potomky (srov. *Gn* 15,18). Božská spása tak přijímá řád stvoření, který sdílí všichni lidé, a sleduje jejich konkrétní putování dějinami. Tím, že si vyvolil lid, kterému nabídnul prostředky, aby mohl bojovat proti hříchu a přiblížit se k němu, připravil Bůh příchod „mocného Spasitele z rodu svého služebníka Davida“ (*Lk* 1,69). Když se naplnil čas, poslal Otec světu svého Syna, který zvěstoval Boží království a uzdravoval z každé nemoci (srov. *Mt* 4,23). Uzdravení, která Ježíš uskutečnil a ve kterých se zprítomnila Boží prozřetelnost, byla znamením, které odkazovalo k jeho osobě, k tomu, který se plně zjevil jako Pán

---

13 *Mezinárodní teologická komise, Některé otázky týkající se teologie vykoupení*, 1995, č. 2: Commissione Teologica Internazionale, *Documenti 1969–2004*, (Bologna 2006), 500.

života a smrti ve své velikonoční události. Podle evangelia začíná spása všech národů přijetím Ježíše: „Dnes přišla do tohoto domu spása“ (Lk 19,9). Dobrá zvěst spásy má jméno a tvář: Ježíše Krista, Syna Božího, Spasitele. „Na počátku křesťanského života nestojí nějaké etické rozhodnutí nebo velká idea, nýbrž setkání s událostí, s osobou, která otevírá před životem nový obzor a dává mu rozhodující zaměření.“¹⁴

9. Křesťanská víra během své staleté tradice osvětlila na mnoha postavách toto spásonosné dílo vtěleného Božího Syna. Nikdy však přitom neoddělovala uzdravující aspekt spásy, kterým nás Kristus vykupuje ze hříchu, od pozvedajícího aspektu, kterým nás činí Božími dětmi a účastníky božské přirozenosti (srov. 2 Petr 1,4). Vezmeme-li v úvahu spásonosnou perspektivu v sestupném smyslu (tedy počínaje Bohem, který přichází, aby lidi spasil), pak je Ježíš tím, kdo člověka osvěcuje a zjevuje, vykupuje a osvobozuje, jakož i zbožšťuje a ospravedlňuje. Z hlediska vzestupného aspektu (tedy lidí, kteří se obracejí k Bohu) je tím, kdo se jako Velekněz Nové smlouvy nabízí Otcí jménem všech lidí jako dokonalá bohoslužba: obětuje se, odčिňuje hříchy a je věčně živý, aby se za nás přimlouval. Takto se v Ježíšově životě objevuje podivuhodný soulad božského a lidského jednání, které odhaluje nepodloženost individualistického vidění. Na jedné straně totiž sestupný smysl dosvědčuje absolutní primát nezaslouženého Božího jednání a pokora, jež přijímá Boží dary před každým naším přičiněním je podstatná pro to, abychom mohli odpovědět jeho spasitelské lásce. Na druhé straně nám vzestupný smysl připomíná, že skrze plně lidské jednání svého Syna chtěl Otec obrodit naše jednání, abychom připodobnění Kristu mohli konat dobré skutky, které „Bůh předem připravil, abychom je pak uskutečňovali“ (Ef 2,10).

10. Kromě toho je zřejmé, že spása, kterou přinesl Ježíš ve své osobě, nenastává pouze vnitřně. Vždyť proto, abychom mohli každému člověku předat spásonosné společenství s Bohem, se Syn stal tělem (srov. Jan 1,14). Právě přijetím těla (srov. Řím 8,3; Žid 2,14; 1 Jan 4,2),

---

14 Benedikt XVI., encyklika *Deus caritas est* (25. prosince 2005), č. 1: AAS 98 (2006), 217; srov. papež František, apoštolská exhortace *Evangelii gaudium*, č. 3: AAS 105 (2013), 1020.

narozením z ženy (srov. *Gal 4,4*) se „Syn Boží stal synem člověka“¹⁵ a naším bratrem (srov. *Žid 2,14*). Tím, že se stal součástí lidské rodiny, „se jistým způsobem spojil s každým člověkem“¹⁶ a zjednal nový řád vztahů s Bohem, svým Otcem, a se všemi lidmi, takže můžeme být přivtělení k účasti na samotném jeho životě. V důsledku tohoto přijetí tělo nijak neomezuje Kristovo spasitelské jednání, ale umožňuje mu konkrétně zprostředkovávat Boží spásu všem Adamovým potomkům.

11. V odpovědi jak na individualistický redukcionismus pelagiánské tendence, tak i na ten neognostický, který slibuje pouze vnitřní osvobození, je nakonec zapotřebí připomenout způsob, jak je Ježíš Spasitelem. On neukázal pouze cestu, která vede k setkání s Bohem a kterou bychom se mohli potom sami ubírat v pouhé poslušnosti jeho slovu a napodobováním jeho příkladu. Kristus namísto toho, aby nám jenom otevřel dveře k osvobození, sám se stal cestou: „Já jsem cesta“ (srov. *Jan 14,6*)¹⁷. Navíc tato cesta nevede pouze nitrem, po okraji našich vztahů s ostatními a se stvořeným světem. Ježíš nám naopak daroval „cestu novou a živou, kterou nám otevřel skrze (...), to znamená skrze své tělo“ (*Žid 10,20*). Kristus je Spasitel, poněvadž přijal celé naše lidství a prožil plný lidský život ve společenství s Otcem a s bratry a sestrami. Spása spočívá v přivtělení k tomuto jeho životu přijetím jeho Ducha (srov. *1 Jan 4,13*). Stal se tak „v jistém smyslu počátkem každé milosti podle lidství“¹⁸. Je současně Spasitelem a spásou.

---

15 Sv. Irenej, *Adversus haereses*, III, 19,1: *Sources Chrétiennes*, 211, 374.

16 Druhý vatikánský koncil, *Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě, Gaudium et Spes*, č. 22.

17 Srov. sv. Augustin, *Tractatus in Ioannem*, 13, 4: *Corpus Christianorum*, 36, 132: „Já jsem cesta, pravda a život (*Jan 14,6*). Hledáš-li pravdu, sleduj cestu; protože cesta je totéž co pravda. Cíl, ke kterému směřuješ, a cesta, kterou máš projít, jsou totožné. Nemůžeš dosáhnout cíle, půjdeš-li po jiné cestě; jinou cestou se nemůžeš dostat ke Kristu: ke Kristu lze přijít pouze prostřednictvím Krista. V jakém smyslu se dostaneš ke Kristu prostřednictvím Krista? Ke Kristu Bohu se dostaneš skrze Krista člověka; skrze slovo, které se stalo tělem, dosáhneš slova, které bylo na počátku, dosáhneš Boha u Boha.“

18 Sv. Tomáš, *Quaestio de veritate*, q. 29, čl. 5, odst.

V. Spása v církvi, Kristově těle

12. Místem, kde se nám dostává spásy, kterou přinesl Ježíš, je církev, společenství těch, kteří tím, že byli přivtěleni k novému řádu vztahů, jež zavedl Kristus, mohou obdržet plnost Kristova Ducha (srov. *Řím* 8,9). Pochopit toto spásonosné zprostředkování církve zásadně pomáhá překonat každou redukcionistickou tendenci. Spásy, kterou nám Bůh nabízí, totiž nelze dosáhnout jen individuálními silami, jak by si přál neopelagianismus, nýbrž prostřednictvím vztahů, které se rodí z vtěleného Syna Božího a tvoří společenství církve. Vzhledem k tomu, že milost darovaná Kristem není pouze spásou vnitřní, jak se domnívá neognostická vize, nýbrž uvádí nás do konkrétních vztahů, které on sám žil, je církev viditelným společenstvím: V ní se dotýkáme Ježíšova těla jedinečným způsobem v těch nejchudších a trpících bratřích a sestřích. Spásonosné zprostředkování církve, jež je „všeobecnou svátostí spásy“¹⁹, nám zajišťuje, že spása nespočívá v seberealizaci izolovaného jednotlivce ani v jeho niterné fúzi s božstvím, nýbrž v přivtělení ke společenství lidí, kteří mají podíl na společenství Trojice.

13. Jak individualistické, tak pouze niterné pojetí spásy rovněž odporuje svátostné ekonomii, jejímž prostřednictvím chtěl Bůh lidskou osobu spasit. Účast na novém řádu vztahů zavedených Ježíšem v církvi se uskutečňuje skrze svátosti, mezi nimiž křest je branou²⁰ a eucharistie zdrojem a vrcholem²¹. Takto je jednak patrná nesoudržnost nároků samospásy, které spoléhají pouze na lidské síly. Víra naopak vyznává, že jsme spaseni křtem, který nám vtiskuje nesmazatelný charakter příslušnosti ke Kristu a církvi, odkud plyne proměna našeho konkrétního způsobu prožívání vztahů s Bohem, lidmi a stvořením (srov. *Mt* 28,19). Takto – očištění od prvotního i každého hříchu – jsme povoláni k novému životu v připodobňování se Kristu (srov. *Řím* 6,4). Milostí sedmi svátostí věřící nepřetržitě rostou a obrozují se, zejména

---

19 Druhý vatikánský koncil, *Věroučná konstituce o církvi, Lumen gentium*, č. 48.

20 Sv. Tomáš, *Summa theologiae*, III, q. 63, čl. 3.

21 Druhý vatikánský koncil, *Věroučná konstituce o církvi, Lumen gentium*, č. 11; *Konstituce o posvátné liturgii, Sacrosanctum Concilium*, č. 10.

pokud se cesta stává namáhavou a nechybějí na ní pády. Když zhřešíme a opustíme svoji lásku ke Kristu, můžeme být skrze svátost pokání zavedenou Kristem znovu začleněni do řádu vztahů, abychom kráčeli podobně jako on (srov. *1 Jan 2,6*). S nadějí tak hledíme k poslednímu soudu, kdy bude každý člověk souzen podle konkrétnosti svojí lásky (srov. *Řím 13,8-10*), zejména vůči nejslabším (srov. *Mt 25,31-46*).

14. Spásná svátostná ekonomie se rovněž staví proti snahám prosazujícím pouze vnitřní spásu. Gnosticismus se totiž vyznačuje negativním postojem vůči stvořenému řádu chápanému jako omezování absolutní svobody lidského ducha. V důsledku toho je spása nahlížena jako osvobození od těla a konkrétních vztahů, ve kterých člověk žije. Tím totiž, že jsme spaseni „obětováním těla Ježíše Krista“ (*Žid 10,10*; srov. *Kol 1,22*), je pravá spása daleko od toho, aby byla nějakým osvobozením od těla, nýbrž zahrnuje jeho posvěcení (srov. *Řím 12,1*). Lidské tělo bylo utvořeno Bohem, který do něho vepsal řeč vybízející člověka k rozpoznání Stvořitelových darů a k životu ve společenství s bratřími a sestrami.²² Spasitel svým vtělením a velikonočním tajemstvím tento původní jazyk ustanovil, obnovil a sdělil nám jej skrze tělesnou ekonomii svátostí. Díky svátostem mohou křesťané žít ve věrnosti Kristovu tělu a v důsledku toho ve věrnosti konkrétnímu řádu vztahů, jež nám daroval on. Tento řád vztahů vyžaduje zejména péči o trpící lidství všech lidí za pomoci skutků tělesného a duchovního milosrdenství.²³

VI. Závěr: předávat víru v očekávání Spasitele

15. Vědomí plného života, do kterého nás uvádí Spasitel Ježíš, nabádá křesťany hlásat všem lidem radost a světlo evangelia.²⁴ V této snaze budou také připraveni začít a vést upřímný a konstruktivní dialog

---

22 Srov. papež František, encyklika *Laudato si'* (24. května 2015), č. 155: *AAS* 107 (2015), 909–910.

23 Srov. papež František, encyklika *Misericordia et misera* (20. listopadu 2016), č. 20: *AAS* 108 (2016), 1325–1326.

24 Srov. Jan Pavel II., encyklika *Redemptoris missio* (7. prosince 1990), č. 40: *AAS* 83 (1991), 287–288; papež František, apoštolská exhortace *Evangelii gaudium*, č. 9–13: *AAS* 105 (2013), 1022–1025.

s věřícími jiných náboženských vyznání v důvěře, že Bůh může přivést ke spáse v Kristu „všechny lidi dobré vůle, v jejichž srdci neviditelně působí milost“²⁵. Církev, zatímco se snaží všemi silami šířit evangelium, stále očekává definitivní příchod Spasitele, poněvadž „naše spása je předmětem naděje“ (*Řím* 8,24). Spása člověka se dovrší teprve po přemožení posledního nepřítele, smrti (srov. *1 Kor* 15,26), až budeme mít plnou účast na slávě zmrtvýchvstalého Ježíše, který dovede k plnosti náš vztah s Bohem, s bratřími a sestrami a s celým stvořením. Celistvá spása – duše i těla – je konečným údělem, ke kterému volá Bůh všechny lidi. Opření o víru, nesení nadějí a činní v projevech lásky podle příkladu Marie, Spasitelovy Matky a první spasené bytosti, jsme si jisti, že „máme svou vlast v nebi, odkud také s touhou očekáváme Spasitele, Pána Ježíše Krista. On přemění naše ubohé tělo, aby nabylo stejné podoby jako jeho tělo oslavené. Způsobí to jeho moc, kterou si může podřídít všechno“ (*Flp* 3,20-21).

Svatý otec František schválil 16. února 2018 tento list, který byl odhlasován na plenárním zasedání této kongregace 24. ledna 2018, a nařídil jeho publikaci.

Dáno v Římě v sídle Kongregace pro nauku víry dne 22. února 2018 ve svátek Stolce svatého apoštola Petra.

+ *Luis F. Ladaria, S.I.*
titulární arcibiskup thébický (thibica)
prefekt

+ *Giacomo Morandi*
titulární arcibiskup Cerveteri
sekretář

---

25 Druhý vatikánský koncil, *Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě Gaudium et Spes*, č. 22.

5.

KONGREGACE
PRO EVANGELIZACI NÁRODŮ

DOPIS KARDINÁLA FERNANDA FILONIHO
PRO MIMOŘÁDNÝ MISIJNÍ
MĚSÍC ŘÍJEN 2019

Č. j. 4364/17

Nejdůstojnějším excelencím ordinářům
Vatikán, 3. prosince 2017
sv. Františka Xaverského

Drazí bratři v biskupské službě,

v reakci na osobní pozvánku Svatého otce nabídnutou v jeho listu ze dne 22. října 2017 bych se s vámi i vám svěřenými církvemi rád podělil o několik úvah a návrhů týkajících se slavení Mimořádného misijního měsíce v říjnu roku 2019.

Jádrem této iniciativy, která se týká celé všeobecné církve, bude **modlitba, svědectví a zamyšlení** nad ústředním významem *missio ad gentes* jako trvalého stavu, kdy je člověk vyslán konat první evangelizaci (srov. *Mt 28,19*). Závazek osobního i společného obrácení se ke Kristu ukřižovanému, zmrtvýchvstalému a živému v církvi obnoví nadšení a zápal pro vydávání svědectví evangeliu života a velikonoční radosti jak slovem, tak skutkem (srov. *Lk 24,46-49*). V lidském, náboženském i kulturním prostředí, které dosud není prostoupeno evangeliem, misijní poslání církve vyžaduje, aby předávání víry vedlo k osobnímu životnímu stylu, kultuře i životu ve společenství, které utváří radost evangelia a křesťanské hodnoty. Křesťanská víra projevuje své skutečné poslání, když se naplno věnuje spáse světa. Svědectví milosrdné lásky, odhodlání ke spravedlnosti a pokoji

a interkulturní dialog s jinými náboženskými tradicemi při vzájemném respektu k lidskému životu a jeho důstojnosti zejména u těch nejbědnějších členů společnosti, to vše pomáhá nasměrovat poslání církve k hlásání utrpení, smrti a zmrtvýchvstání Ježíše Krista.

Právě *missio ad gentes*, které apoštolská exhortace *Evangelii gaudium* označuje za paradigma běžné pastorační činnosti církve (srov. EG 15), má být podle papeže Františka jádrem oslav stého výročí apoštolského listu *Maximum illud*, který Františkův předchůdce papež Benedikt XV. vydal 30. listopadu 1919. Jinak řečeno, máme „klást Ježíšovo poslání do srdce církve, učinit z něj kritérium, kterým se měří efektivita jejích struktur, výsledky její práce, produktivita jejích služebníků i radost, kterou dokážou probudit. Protože bez radosti k sobě nikoho nepřitáhneme.“¹

Svatý otec pojmenovává čtyři rozměry² nebo způsoby, jak se na Mímořádný misijní měsíc v říjnu 2019 připravit a jak ho slavit, abychom překonali rozdělení a protiklad mezi běžnou a misijní pastorační činností i mezi výzvami spojenými s evangelizací v dříve křesťanském prostředí, které je dnes ovšem sekularizované a k náboženství lhostejné, a těmi, jež jsou spojeny s *missio ad gentes* a obracejí se ke kulturám a náboženstvím, jimž evangelium zůstává dosud neznámé (srov. EG 14). Jsou to:

1. osobní setkání s Ježíšem Kristem živým v církvi: skrze eucharistii, Boží slovo, osobní i společnou modlitbu,
2. svědectví světců, misionářů-mučedníků i vyznavačů víry, kteří jsou jedinečnými projevy místních církví po celém světě,
3. biblická, katechetická, duchovní a teologická formace k *missio ad gentes*,
4. misijní milosrdná láska jako hmotná podpora ohromného díla evangelizace, zejména *missio ad gentes* a křesťanská formace v církvích, které patří mezi nejpotřebnější.

---

1 Papež František, *Setkání s výkonným výborem Rady latinskoamerických episkopátů (CELAM)*, apoštolská nunciatura v Bogotě, 7. září 2017.

2 Papež František, *Promluva při generálním zasedání národních ředitelů Papežských misijních děl*, Vatikán, 3. června 2017.

Navrhuji, aby každá místní církev a biskupská konference stanovila, jakým vhodným a místním křesťanům přiměřeným způsobem bude zmíněné rozměry žít a nechá se jimi přetvářet, aby vyvolala nové obrácení k Ježíšovu poslání. Vedle toho vás prosím, abyste jako aktivní účastníky této iniciativy Svatého otce informovali a přizvali všechny místně příslušné členy institutů zasvěceného života a společností apoštolského života a také všechny věřící patřící ke sdružením a církevním hnutím působícím ve vašich diecézích.

V tomto čase vzdálené přípravy navrhuji, aby se každá z vašich místních církví odhodlala k úvahám spojeným s modlitbou a v duchu modlitby do nich zapojila také místní kontemplativní a klauzurované komunity. Tito naši bratři a sestry jsou díky křestní radikalitě svého kontemplativního povolání uprostřed světa účinným znamením synovství každého muže i ženy v Bohu. Žijí obvykle denním rytmem svých klášterů a komunit, prvky pro křesťanství nezbytnými a představujícími jádro misijního poslání, jádro každého hlásání evangelia a svědectví o něm. Je nezbytné se na ně odkazovat, aby tak skutečně všichni lidé po celém světě mohli být proměněni a přiblížili se misijnímu poslání Krista a jeho církve, slávě Boha Otce. Jsem si jistý, že každá místní církev najde způsob a čas, který je pro dané prostředí nejlepší, aby mnichy a klauzurované řeholníky a řeholnice zapojila do iniciativy Mimořádného misijního měsíce října v roce 2019.

Do práce na přípravě a uskutečnění Mimořádného misijního měsíce jsou přímo zapojena Papežská misijní díla (PMD) společně s naší Kongregací pro evangelizaci národů. Národní a diecézní ředitele PMD, kteří žijí a působí ve vašich místních církvích, prosíme o spolupráci s vámi, aby tato iniciativa Svatého otce mohla v našich církvích skutečně vyvolat obnovené nadšení pro evangelium, větší horlivost a misijní zápal. Požádal jsem už mezinárodní sekretariát Papežské misijní unie (PMU), aby přípravy, formaci i uskutečnění Mimořádného misijního měsíce koordinoval. Zároveň rozvíjíme spolupráci s naší Papežskou univerzitou Urbaniana, abychom společně vytvořili příležitosti k úvahám a teologicko-misiologické formaci na mezinárodní i kontinentální úrovni.

Některé další návrhy a nabídky, jak přispět ke tvůrčímu zapojení místních církví, poskytnou texty a úvahy, které vzniknou jako plod rozsáhlých konzultací křesťanů z celého světa. V patřičný čas budete

rovněž informování o oslavách, které povede Svatý otec a které budou nabídnuty jako události celosvětové církve, přímo zapojující církev v Římě.

Nakonec vás srdečně prosím, abyste ze synů a dcer své místní církve vybrali konkrétní příklady těch, kdo vydali svědectví o misijním působení, jsou známí svým křesťanským příkladem a ve vašich křesťanských společenstvích se těší pověsti svatosti. Velice by nám pomohlo, pokud byste životopisy těchto osob mohli poslat na níže uvedený e-mail. Stejně tak bych vám byl vděčný, pokud byste ve své místní církvi mohli vytipovat osoby schopné vytvářet duchovní a misijní úvahy opírající se o Písmo svaté. Srdečně vás prosím, abyste tyto i další návrhy a náměty zaslali na adresu mezinárodního sekretariátu PMU (october2019@ppoomm.va).

V příloze naleznete dopis, který mi 22. října loňského roku zaslal Svatý otec, a také text jeho promluvy před národními řediteli Papežských misijních děl při setkání 3. června 2017.

V tomto adventním období svěřujeme všechny přípravy nejsvětější Panně Marii, Královně apoštolů, a také svatému Františkovi Xaverskému, svaté Terezii a blahoslavenému Paolu Mannovi. Zasílám vám svůj srdečný pozdrav s nadějí na hojně plody obrácení ke Kristu ve prospěch misijního díla církve.

Fernando kardinál Filoni
prefekt

6.

KONGREGACE
PRO EVANGELIZACI NÁRODŮ

DOPIS KARDINÁLA FERNANDA FILONIHO
PRO MIMOŘÁDNÝ MISIJNÍ
MĚSÍC ŘÍJEN 2019 – II.

Vatikán 8. dubna 2018
2. neděle velikonoční

*Drazí bratři a drahé sestry,
generální představení a představené institutů zasvěceného života
a společností apoštolského života,*

pokoj zmrtvýchvstalého Pána ať je naší nadějí!

V návaznosti na svůj dopis ze 3. prosince 2017 se Vám znovu ozývám kvůli misijní iniciativě, kterou náš Svatý otec, papež František, oznámil celé církvi v neděli 22. října 2017. Mimořádný misijní měsíc říjen 2019 je pro nás všechny vskutku jedinečnou příležitostí: oslava stého výročí apoštolského listu *Maximum illud* papeže Benedikta XV. nám pomáhá znovu roznítit nadšení a vášně pro misijní poslání Ježíše Krista. Jak papež Benedikt před mnoha lety, 20. listopadu 1919, sám zdůraznil, má obnova evangelního poslání svůj význam i dnes, vezme-li v potaz současný stav světa a církve.

Duchovní, pastorační a teologický cíl tohoto Mimořádného misijního měsíce spočívá v rozhodném přijetí a žití skutečnosti, že misijní poslání je, a ještě plněji se musí stát, modelem života a působení celé církve, a tím i každého křesťana. Když proměníme své srdce a mysl, Duch nás jako učedníky misionáře vybízí, abychom šli do světa a hlásali Krista ukřižovaného a zmrtvýchvstalého. Pokud *missio ad gentes* s jeho nejrůznějšími rozměry postavíme do středu života církve

a uznáme, že Ježíšovo poslání tvoří samotné její jádro a identitu, pomůže nám to objevit ryzí, i když náročný vztah, jaký Bůh navazuje se světem, který stvořil, vykoupil a miluje (srov. *Jan 17; Ef 1*).

Náš Svatý otec František nám svěřil téma misijního měsíce října 2019:

Pokřtění a poslání: Kristova církev na misiích ve světě

Žít tento rozměr Mimořádného misijního měsíce nám pomůže modlitba, rozjímání a konkrétní skutky. Platí totiž, že „křtem jsme byli vnořeni do nevyčerpatelného zdroje života, kterým je Ježíšova smrt, největší skutek lásky celých dějin. A díky této lásce můžeme žít novým životem, nebýt vydáni napospas zlu, hříchu a smrti, nýbrž žít ve společenství s Bohem a s bratřími“.¹ Jsme vyzváni, abychom svou křestní identitu potvrdili osobním setkáním s živou osobou Ježíše Krista. On nás zve, abychom byli ve světě jeho svědky.

Církev pokračuje v poslání, které Ježíš přijal od Otce v Duchu. Hlásáním Ježíše Krista slovem a svátostí církev reaguje na palčivou touhu po skutečném životě a po vědomí smyslu, touhu přebývající v srdci každého člověka. Nabídnout křest ve jménu Otce, Syna a Ducha Svatého (srov. *Mt 28,19*) obyvatelům tohoto světa a lámat s nimi chléb eucharistie znamená nabízet sám Boží život, který nás zachraňuje před zlem a smrtí (srov. *Jan 6,48-51; 10,10*). Ve vodě a Duchu nám Kristova krev (srov. *1 Jan 5,1-13*) dává vykoupení a víru a nabízí nás světu ke spáse duší. Milost, která osvobozuje a dává spásu, se skutečně hlásá chudým a těm, které spoutává hřích (srov. *Lk 4,14-22*). Nic a nikdo není vyloučen z milosrdné lásky Boha, který nás vybízí k misiím, aby všichni mohli být přivedeni k němu.

Jsme vděční Svatému otci, papeži Františkovi, že nás vede a na cestu k Mimořádnému misijnímu měsíci říjnu 2019 nám svěřuje vhodné téma. S touto perspektivou a v duchu společenství bych rád předložil způsob, jak v tomto vědomí svého křestního misijního povolání dál růst. Vedle nejrůznějších iniciativ, které budou plnit biskupové místních církví, k nimž přináležíte, Vám nabízím, aby každý z Vás zahájil proces vzájemného naslouchání, díky němuž se všichni mohou podílet na misijním obrácení celého církevního týmu, jak na ně

---

1 Papež František, *Promluva při generální audienci 8. ledna 2014* (překlad M. Glaser, RadioVaticana.cz).

opakovaně naléhá a v něž doufá papež František (srov. EG 25, 27, 30, 32 a 33). Vzájemné naslouchání v Duchu nás vede k obrácení a pomáhá nám růst právě v tom společenství, které se rodí z autentické misijní aktivity a je pro ni nezbytné.

Zasvěcené panenství a svátostné kněžství ve službě Kristu a jeho církvi se skrze své různé charismatické podoby může stát zdrojem komunikace, která se prostřednictvím naslouchání a sdílení odvíjí od toho, jak prožíváme svůj křesťanský život a misijní apoštolát v Duchu. Proto jsme povoláni, abychom si lépe uvědomovali dary křtu, eucharistie a církve, přičemž se snažíme co nejlépe uskutečnit své specifické povolání žít *missio ad gentes*. Abychom dokázali lépe stavět na tématu, které nám svěřuje papež František, navrhuji, abychom se začali zamýšlet nad tématem „Hlásání, svátost a křesťanské svědectví v *missio ad gentes*“. Obsah těchto úvah, které jsou plodem jak modlitby, tak žité zkušenosti, může být teologicko-zkušenostního druhu. Obnáší to sejit se a převyprávět individuální misijní zkušenosti na pevných teologických a duchovních základech. Ježíš Kristus a církve v Písmu, ve svátostech, v milosrdné lásce a v dialogu se světem a jeho kulturami a náboženstvími představují jádro toho, co chceme sdělovat při vzájemné komunikaci, rozlišování a sdílení. Doufáme, že každý z vašich institutů uspořádá takové setkání se vzájemným nasloucháním, modlitbou a úvahami podle svých konkrétních možností, okolností a potřeb.

Jako Kongregace pro evangelizaci národů a Papežská misijní díla (PMD) navrhujeme, aby ve Vašich společenstvích byli určeni členové, kteří by tento proces naslouchání, duchovního rozlišování a sdílení organizovali ve spolupráci s našimi misijními formačními organizacemi – mezinárodním sekretariátem Papežské misijní unie (*Pontificia unione missionaria*, PUM) a Mezinárodním centrem misijní animace (*Centro internazionale di animazione missionaria*, CIAM). Jedním konkrétním návrhem je uspořádat setkání v CIAM, kde se členové stejných, nebo i různých institutů, podle toho, co se ukáže jako vhodnější, budou moci dělit o své úvahy. Toto dílo víry a rozlišování týkající se *missio ad gentes* pomůže nám všem vdechnout misiím nový život – počínaje tím, co nám Duch dává pro naše jednotlivé úlohy v církvi Kristově. Požádal jsem P. Fabrizia Meroniho, generálního sekretáře PUM a ředitele CIAM, aby byl k dispozici pro veškeré dotazy

ohledně výše zmíněného návrhu (e-mail: fabrizio.meroni@ppoomm.va; PUM +39 0669880228; CIAM +39 0669882484). Vztažným bodem spolupráce se mohou stát také národní a diecézní ředitelé PMD ve vašich místních církvích. Díky nim získáváme důležité podněty pro publikaci průvodce, který vám bude zaslán po dokončení.

Doufám, že naše příprava na Mimořádný misijní měsíc říjen 2019 přispěje k upřímnému misijnímu obrácení ke Kristu, a za to se také modlím. S Marií, Královnou apoštolů, sjednocených ve večeradle, se modlíme za zvláštní vylití darů Ducha Svatého v den Letnic.

Srdečně Vás zdravím a děkuji vám

Fernando kardinál Filoni
prefekt

7. KONGREGACE PRO KLÉRUS

POSELSTVÍ KE DNI ZA POSVĚCENÍ KNĚŽÍ VATIKÁN 10. DUBNA 2018

Čj. 2018 1275

Ctěná Eminence / Excellence,

na letošní 8. červen připadá slavnost Nejsvětějšího Srdce Ježíšova a při této příležitosti se slaví Den za posvěcení kněží.

Je krásné si při této příležitosti připomenout milosrdný Pánův pohled, kterým shlédl na některé ze svých synů a povolal je, aby ho následovali na cestě svátostného kněžství.

Za doprovodu apoštolské exhortace o svatosti v současném světě *Gaudete et Exsultate*, kterou papež František nabídl církvi se včerejším datem, má naše kongregace v úmyslu předložit reflexi o Proměnění Páně na základě krátkého zamyšlení nad třemi úseky duchovního a pastoračního života, jež mohou kněžím pomáhat na cestě ke svatosti: **vystoupit na horu, nechat se proměnit, být světlem pro svět** (příloha).

S ohledem na to bych chtěl povzbudit biskupy z oblastí spadajících pod toto dikasterium, aby v uvedený den vyhradili určitou dobu pro modlitbu a bratrské soužití, během nichž by toto poselství mohlo poskytnout příležitost pro uvažování a sdílení.

Současně je možné pomýšlet na to, aby se ve farnostech diecéze ve stejný den uskutečnily modlitby za posvěcení kněží. Tento den lze samozřejmě zorganizovat podle specifických situací a potřeb jednotlivých místních církví.

Jsme si jisti, že se při této příležitosti může vytvořit důležitá duchovní a bratrská chvíle pro kněze. Srdečně Vás zdravím v Pánu a ujišťuji Vás svou hlubokou úctou.

Vaší Eminenci / Excelenci oddání

Beniamino card. Stella, prefekt

+ Joël Mercier
titulární arcibiskup z Roty
tajemník

+ Jorge Carlos Patron Wong
arcibiskup – emeritní biskup z Papatly
tajemník pro semináře

POSELSTVÍ KE DNI ZA POSVĚCENÍ KNĚŽÍ 2018

Drazí kněží,

Den za posvěcení kněží slavený o slavnosti Nejsvětějšího Srdce Ježíšova nám poskytuje příležitost, abychom se zastavili v Pánově přítomnosti a připamatovali si naše setkání s ním, a tak nabrali nové síly pro své poslání ve službě Božímu lidu. Nesmíme totiž zapomínat na to, že okouzlení povoláním, jež si nás získalo, nadšení, s nímž jsme se rozhodli jít cestou specifického zasvěcení Pánovi, a zázraky, které vidíme v našem kněžském životě, mají svůj původ v setkání pohledů, k němuž došlo mezi Bohem a každým z nás.

U každého z nás došlo v našem životě „k nějakému setkání s ním“ a všichni si můžeme osvěžit duchovní paměť a navrátit se k radosti oné chvíle, „kdy jsem pocítil, že Ježíš na mne pohlédl“ (papež František, *homilie u svaté Marty*, 24. dubna 2015).

I první učedníci prožili radost z přátelství s Ježíšem, která navždy změnila jejich život. Avšak po zvěsti o jeho Utrpení zastřel jejich srdce tmavý závoj, který jim zatemnil cestu. Zápal z jeho následování, sen o Božím království, jež Mistr otevíral, a první plody jejich misie teď narážejí na tvrdou a nepochopitelnou skutečnost, kvůli níž se otrásá naděje, rostou pochybnosti a riziko, že radost z hlásání evangelia vyhasne.

K tomu může vždycky docházet i v životě kněze. Vzácná vzpomínka na počáteční setkání, radost z následování a horlivost v apoštolské službě, která byla vykonávána možná po celá léta a v situacích ne vždy jednoduchých, mohou ustoupit únavě nebo malomyslnosti umožňující šíření vnitřní pouště a suchopáru, jež zahalují náš kněžský život stínem smutku.

Avšak právě v těchto chvílích Pán nikdy nezapomíná na život svých dětí a zve je, aby s ním vystoupili na Horu, jako to udělal s Petrem, Jakubem a Janem, před nimiž se proměnil. Když je Ježíš zavádí „nahoru“ a „stranou“, dává jim podniknout podivuhodnou cestu proměnění: vyjít z pouště na Tábor, z temnoty ke světlu.

Drazí kněží, každý den máme zapotřebí být proměňováni stále novým setkáním s Pánem, který nás povolal. Nechat se „vést vzhůru“

a zůstat s ním „stranou“ není nějaká úřední povinnost, vnějšková praktika nebo zbytečná ztráta času při plnění služebních úkolů, ale je to tryskající pramen, který do nás proudí, aby zabránil tomu, že naše „zde jsem“ vyschne a vyprahne.

Když rozjímáme o evangelní události Proměnění Páně, můžeme zachytit tři malé kroky, které nám pomohou utvrdit se ve svém přílnutí k Pánovi a obnovit náš kněžský život: **vystoupit vzhůru, nechat se proměnit, být světlem pro svět.**

1. Vystoupit vzhůru, neboť jestliže se stále soustředujeme jen na věci, které máme dělat, riskujeme, že se staneme vězni něčeho dočasného, že nás každodenní úkoly budou vysávat, že se budeme přehnaně koncentrovat na sebe, a tak se bude hromadit únava a frustrace, které se mohou stát smrtícími. „Vystoupit vzhůru“ zároveň představuje protilátku k oněm pokušením „duchovní zesvětšlosti“, která i za zdánlivě náboženskými postoji vzdaluje od Boha a od bratří a vede nás k tomu, abychom vkládali svou jistotu do věcí tohoto světa. My však máme zapotřebí ponořit se každý den do Boží lásky, zvláště skrze modlitbu. Výstup na horu nám připomíná, že náš život je neustálým stoupáním ke světlu, jež přichází shora, že je to cesta k Táboru Boží přítomnosti, která otevírá nové a překvapivé obzory. To nás ale nemá vést k úniku od pastoračních povinností a od výzev každého dne, jež nám jdou v patách, ale má nám to připomenout, že centrem kněžského tajemství je Ježíš a že všechno můžeme jen v něm, který nám dává sílu (*Flp 4,13*). Proto „výstup učedníků na horu Tábor nás přivádí k zamyšlení, jak je důležité odloučit se od světských věcí, abychom se mohli ubírat vzhůru a rozjímat o Ježíšovi. Je třeba se disponovat k pozornému a usebranému naslouchání Kristu, Synovi milovaného Otce, vyhledáváním důvěrných momentů k modlitbě umožňující chápavě a radostně přijímat Boží Slovo“ (papež František, *Angelus*, 6. srpna 2017).

2. Nechat se proměnit, neboť kněžský život není programem, kde všechno je již předem dané, anebo byrokratickým úřadem, kde máme pracovat podle stanoveného schématu. Naopak, je to živá zkušenost každodenního vztahu s Pánem, který nám umožňuje stávat se znamením jeho lásky k Božímu lidu. Proto „nemůžeme žít kněžskou službu

s radostí bez toho, že bychom prožívali okamžiky osobní modlitby tváří v tvář s Pánem, s nímž hovoříme a konverzujeme“ (papež František, Setkání s římskými faráři, 15. února 2018). Při této zkušenosti jsme osvěcováni Pánovou tváří a proměňováni jeho přítomností. I kněžský život znamená „nechávat se proměnit“ Boží milostí, aby se naše srdce stávalo milosrdným, zahrnujícím druhé a soucitným jako Srdce Kristovo. Jde prostě o to, abychom byli – jak nedávno připomněl Svatý otec – „kněžími normálními, jednoduchými, mírnými, vyváženými, ale schopnými nechat se trvale obnovovat Duchem“ (papež František, *homilie při eucharistické koncelebraci s misionáři milosrdenství*, 10. dubna 2018). K této obnově dochází především skrze modlitbu, která mění srdce a proměňuje život: každý z nás „se stává“ tím, ke komu se modlí. Při tomto dni za posvěcení je dobře si připomenout, že „svatost je tvořena habituální otevřeností vůči transcendenci, jež se vyjadřuje modlitbou a adorací. Světec je člověkem modlitby, který potřebuje komunikovat s Bohem“ (papež František, *Gaudete et exsultate*, č. 147). Když vystoupíme na Horu, budeme osvětleni Kristovým světlem a budeme moci sestoupit do údolí a přinášet všem radost evangelia.

3. Být světlem pro svět, neboť zkušenost ze setkání s Pánem nás vysílá na cestu služby bratřím. Jeho slovo odmítá být uzavřené v soukromí osobní zbožnosti a za zdmi chrámu. Kněžský život má především misijní poslání, které vyžaduje odvahu a nadšení vycházet ze sebe a hlásat celému světu to, co jsme viděli, co jsme slyšeli a čeho jsme se dotýkali při naší osobní zkušenosti (srov. *1 Jan* 1,1-3). Dávat druhým poznat něhu Ježíšovy lásky, aby všichni mohli být zasaženi jeho přítomností, jež osvobozuje od zla a proměňuje život, to je první úloha církve, a tedy i první velký apoštolský závazek kněží. Pokud existuje nějaká touha, kterou máme rozvíjet, je to touha „být kněžími, kteří jsou schopni pozvedat v poušti světa znamení spásy, jímž je Kristův kříž, jako pramen konverze a obnovy pro celé společenství i pro samotný svět“ (papež František, *homilie při eucharistické koncelebraci s misionáři milosrdenství*, 10. dubna 2018). Naše okouzlení ze setkání s Pánem se má vtělovat do závazku k životu ve službě Božímu lidu, který často kráčí v temném údolí námahy, utrpení a hříchu, ale potřebuje pastýře zářivé a zářící jako Mojžíš. Neboť „na závěr

své podivuhodné zkušenosti pak učedníci s očima a srdci proměněnými setkáním s Pánem sestoupili z hory (srov. v. 9). Na tuto cestu se můžeme vydat rovněž. Stále živější znovuoobjevování Ježíše není samoučelné, ale přivádí nás k ‚sestupu z hory‘ (...) Proměnění Kristovou přítomností a vřelostí jeho slova budeme konkrétním znamením oživující lásky Boha ke všem svým bratřím, zejména trpícím, osamoceným a opuštěným, nemocným, a mnoha mužům a ženám, kteří jsou v různých částech světa deptáni nespravedlností, zvlůl a násilím“ (papež František, *Angelus*, 6. srpna 2017).

Drazí kněží, kéž krása tohoto dne zasvěceného Ježíšovu Srdci v nás nechává vyrůstat touze po svatosti. Církev i svět potřebují svaté kněze! V nové papežské exhortaci o svatosti *Gaudete et exsultate* připomněl papež František kněze zanícené sdělováním a hlásáním evangelia. Říká, že „církev nepotřebuje ani tolik byrokratů a funkcionářů, jako spíše nadšené misionáře, stravující se záplem sdílet pravý život. Svatí překvapují a vyvádějí z rovnováhy, protože jejich život nás volá, abychom vycházeli z poklidné a uspávající průměrnosti“ (papež František, *Gaudete et exsultate*, č. 138). Bude třeba vykonat tuto cestu proměnění především niterně: vystoupit na horu, nechat se Pánem proměnit, a potom se stát světlem pro svět a pro lidi, kteří nám jsou svěřeni. Kéž Nejsvětější Panna Maria, zářivá Žena a Matka kněží, vás stále doprovází a ochraňuje.

**8. KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY
A DIKASTERIUM PRO SLUŽBU
INTEGRÁLNÍMU LIDSKÉMU ROZVOJI**

**ÚVAHY PRO ETICKÉ ROZLIŠOVÁNÍ
TÝKAJÍCÍ SE NĚKTERÝCH
ASPEKTŮ SOUČASNÉHO
EKONOMICKO-FINANČNÍHO SYSTÉMU**

00120 Città del Vaticano

11. května 2018

Palazzo del S. Ufficio

Předsedům biskupských konferencí

Tato kongregace spolu s Dikasteriem pro službu integrálnímu lidskému rozvoji se pro etické rozlišování rozhodla publikovat přiložené úvahy *Oeconomicae et pecuniariae quaestiones* týkající se některých aspektů současného ekonomicko-finančního systému (srov. příloha).

Záměrem tohoto dokumentu je připomenout všem mužům a ženám dobré vůle, především pak všem pracovníkům v ekonomicko-finančním světě, některé základní antropologické principy, ze kterých vyplývají ozřejmující a naléhavé etické úvahy. Text se nechce ztotožnit s žádným názorovým učením, naopak nabízí nestranný pohled na některé současné oblasti ekonomicko-finančního světa a etický úsudek k některým jeho projevům.

Prosím Vás, abyste laskavě seznámil biskupy Vaší biskupské konference s uvedeným textem, který bude představen v tiskovém středisku Svatého stolce 17. května 2018 (text je pod informačním *embargem* do 12.00 hodin 17. května). Tato dikasteria spoléhají na to, že se jak samotná biskupská konference, tak i jednotliví biskupové zasadí o seznámení s předmětnými úvahami, o jejich studium a rozšíření, a to především mezi věřícími laiky, a budou bdít nad tím, aby jejich obsah tvořil opěrný, ozřejmující a orientační bod.

S vděčností za Vaši cennou spolupráci využívám příležitosti,
abych Vás ujistil o své úctě, Vám oddaný

+ *Luis F. Ladaria, S.I.*
titulární arcibiskup thébský
prefekt

PŘÍLOHA

Kongregace pro nauku víry
Dikasterium pro službu integrálnímu lidskému rozvoji

Oeconomicae et pecuniariae quaestiones

Úvahy pro etické rozlišování týkající se některých aspektů současného ekonomicko-finančního systému

I. Úvod

1. Ekonomická a finanční témata, dnes více než kdy jindy, přitahují naši pozornost díky rostoucímu vlivu vyvíjenému obchodníky na hmotný blahobyt značné části lidstva. To na jedné straně vyžaduje přiměřenou regulaci jejich snah a na druhé jasný etický základ, který dosaženému blahobytu zajistí onu lidskou kvalitu vztahů, jež ekonomické mechanismy samy od sebe vytvořit nedokážou. Podobný etický základ je dnes požadován z více stran, především od těch, kteří se pohybují v ekonomicko-finančním systému. Právě v tomto prostředí vychází najevo, jak je nezbytné propojení mezi technickým věděním a lidskou moudrostí, bez níž každý jedinec směřuje k úpadku a s níž naopak může pokročit na cestě skutečného a celistvého blaha pro lidstvo.

2. Celistvý rozvoj každé osoby, každého lidského společenství a všech lidí je nejvyšším horizontem onoho společného dobra, které si církve jako „všeobecná svátost spásy“¹ vytkla uskutečnit. V této *celistvosti* dobra, jehož jediný původ i naplnění jsou v Bohu, a které se plně zjevilo v Ježíši Kristu, Sjednotiteli všeho, co je na nebi

---

1 Druhý vatikánský koncil, Věřoučná konstituce o církvi, *Lumen gentium*, č. 48.

i na zemi (srov. *Ef* 1,10), spočívá poslední cíl každé aktivity církve. Toto dobro rozkvétá jako závdavek Božího království, jež je církev povolána ohlašovat a zakládat v každém prostředí lidského podnikání;² a je cenným plodem lásky, kterou, jakožto hlavní cestu svého jednání, je povolána vyjádřit také formou lásky sociální, občanské a politické. Tato láska se „projevuje ve všech skutcích, které usilují o budování lepšího světa. Láska ke společnosti a nasazení pro společné dobro jsou výsadní formou nezištné lásky, která zahrnuje nejen vztahy mezi jednotlivci, ale také ‚společenské makrovztahy, ekonomické a politické vazby‘. Proto církev nabídla světu ideál ‚civilizace lásky‘“.³ Láska k celistvému dobru, neoddělitelně od lásky k pravdě, je klíčem k autentickému rozvoji.

3. To je předkládáno s jistotou, že ve všech kulturách existují rozmanité etické příbuznosti jako výrazy jedné a téže morální moudrosti,⁴ o níž předmětné uspořádání opírá důstojnost osoby. Z pevného a neovlivnitelného kořene takového uspořádání, který určuje jasné společné principy, vycházejí základní práva a povinnosti člověka; bez takového uspořádání naopak začnou ovládat lidskou scénu svévole a zneužívání ze strany silnějšího. Tento etický řád, zakotvený v moudrosti Boha Stvořitele, je tedy neodmyslitelným základem pro budování důstojného lidského společenství řízeného zákony nesoucimi stopy skutečné spravedlnosti. To platí o to víc tváří v tvář konstatování, že lidé, třebaže si celým svým srdcem přejí dobro a pravdu, častokrát podléhají skupinovým zájmům, zneužívání moci a nečestným praktikám, ze kterých vyvěrají těžká trápení celého lidského rodu, především pak bezbranných a nejslabších.

Právě kvůli osvobození každého prostředí lidského jednání od onoho morálního nepořádku, který je tak často sužuje, řadí církev mezi své prvořadé úkoly také nutnost s pokornou jistotou připomínat všem některé jasné etické principy. Je to sám lidský rozum, jehož

---

2 Srov. tamtéž, č. 5.

3 Papež František, encyklika *Laudato si'* (24. května 2015), č. 231: AAS 107 (2015), 937.

4 Srov. Benedikt XVI., encyklika *Caritas in veritate* (29. června 2009), č. 59: AAS 101 (2009), 694.

povaha nezaměnitelně charakterizuje každou osobu, aby požadoval jasné rozlišení v této souvislosti. Vskutku, rozumovost člověka v pravdě a ve spravedlnosti neustále hledá onen pevný základ, o který opírá své jednání v předtuše, že bez něj by nebylo i její samotné zaměření.⁵

4. Takové přímé zaměření lidského rozumu tedy nemůže chybět v žádné oblasti lidského jednání. To znamená, že žádný prostor, ve kterém člověk jedná, si nemůže oprávněně stěžovat, že zůstává mimo, nebo že je odolný vůči etice založené na svobodě, pravdě, spravedlnosti a solidaritě.⁶ To se vztahuje i na ona prostředí, ve kterých platí politické a ekonomické zákonitosti: „Když dnes uvažujeme o společném dobru, nevyhnutelně potřebujeme, aby politika a ekonomika společně a s rozhodností začaly sloužit životu, a to zejména lidskému“.⁷

Vždyť každá lidská aktivita je povolána k tomu, aby s velkorysým a spravedlivým použitím oněch darů, které Bůh od počátku dává k dispozici všem, a v horlivé důvěře nechávala v celém stvoření vzrůst těmto semenům vepsaného dobra jakožto příslibu plodnosti. Takové povolání tvoří neustálou výzvu lidské svobodě, třebaže hřích je stále připraven uhnídit se v tomto původním Božím záměru.

Z toho důvodu Bůh v Ježíši Kristu vychází člověku vstříc. On, tím že nás zapojil do podivuhodné události jeho vzkříšení, „nevykoupil pouze jednotlivou osobu, nýbrž také společenské vztahy mezi lidmi“,⁸ a působí nový řád společenských vztahů založených na pravdě a lásce, který se má stát plodným kvasem proměny dějin. V předstihu k běhu času tak uskutečňuje ono nebeské království, které jako osoba přišel ohlásit a uvést.

5. Třebaže ekonomický blahobyt během druhé poloviny dvacátého století zcela jistě vzrostl v míře a s rychlostí, které byly dříve nemyslitelné, je potřebné konstatovat, že zároveň s tím se také zvětšily rozdíly

---

5 Srov. Jan Pavel II., encyklika *Fides et ratio* (14. září 1998), č. 98: *AAS* 91 (1999), 81.

6 Srov. Mezinárodní teologická komise, *Alla ricerca di un'etica universale: nuovo sguardo sulla legge naturale*, č. 87, Città del Vaticano, 2009, 86.

7 Papež František, encyklika *Laudato si'*, č. 189: *AAS* 107 (2015), 922.

8 Papež František, apoštolská exhortace *Evangelii gaudium* (24. listopadu 2013), č. 178: *AAS* 105 (2013), 1094.

mezi různými zeměmi i rozdíly uvnitř zemi⁹. Kromě toho stále zůstává značný počet lidí, kteří žijí v podmínkách extrémní chudoby.

Nedávná finanční krize mohla být příležitostí k rozvinutí nové ekonomiky, která by byla pozornější k etickým principům a k nové regulaci finančních aktivit, která by neutralizovala dravé a spekulativní prvky se zdůrazněním hodnoty její služby reálné ekonomice. I když na různých úrovních bylo vyvinuto mnoho pozitivního úsilí, které je třeba ocenit a uznat, nenastala žádná reakce, která by vedla k přehodnocení zastaralých kritérií nadále ovládajících svět¹⁰. Dokonce se zdá, že na vrcholu přetrvává krátkozraký a časově omezený egoismus, který přehlíží společné dobro a ze svých obzorů vylučuje starost nejen vytvářet, ale také rozšiřovat bohatství, a odstranit tak nerovnosti dnes tak nápadné.

6. Ve hře je skutečný blahobyť větší části mužů a žen naší planety, tedy těch, u kterých je riziko, že jsou stále více vylučováni na okraj, nebo už jsou z pokroku a skutečného blahobytu „vyloučeni a odepsáni“¹¹, zatímco některé menšiny je vykořisťují a jen pro sebe nárokují značné zdroje a bohatství a zůstávají zcela netečné k poměrům většiny. Proto nadešel čas, aby bylo znovu upřednostněno oživení toho, co je autenticky lidské, rozšířeny obzory mysli a srdce k poctivému uznání toho, co pochází z požadavků pravdy a dobra a bez čeho je každý sociální, politický a ekonomický systém dlouhodobě určen k zániku a zhroucení. Je stále zřetelnější, že egoismus nakonec sám neplatí, a naopak příliš vysokou cenu nechává zaplatit ostatním; proto chceme-li pro lidi opravdové dobro, „peníze mají sloužit, a nikoli vládnout!“¹²

Co se toho týká, je na prvním místě úkolem odpovědných pracovníků vyhotovit nové formy ekonomie a financí, jejichž zavedení

---

9 Srov. Papežská rada „Justitia et pax“, *Nota per una riforma del sistema finanziario e monetario internazionale nella prospettiva di un'autorità pubblica a competenza universale*, č. 1: *L'Osservatore Romano*, 24.–25. října 2011, 6.

10 Papež František, encyklika *Laudato si'*, č. 189: *AAS* 107 (2015), 922.

11 Papež František, apoštolská exhortace *Evangelii gaudium*, č. 53: *AAS* 105 (2013), 1042.

12 Tamtéž, č. 58: *AAS* 105 (2013), 1044.

a pravidla mají být zaměřena na rozvoj společného dobra a na respektování lidské důstojnosti, při sledování bezpečných kolejí předkládaných sociálním učením církve. Záměrem Kongregace pro nauku víry, jejíž kompetence zahrnuje i oblast otázek morální povahy, ve spolupráci s Dikasteriem pro službu integrálnímu lidskému rozvoji je nicméně nabídnout některé základní úvahy a vysvětlení na podporu tohoto procesu a na obranu této důstojnosti¹³. Především pocítujeme potřebu učinit etickou reflexi nad takovými aspekty finančního prostřednictví, jejichž fungování, potom co se osvobodilo od příslušných antropologických a morálních základů, nejen že přineslo zjevná zneužití a nespravedlnosti, ale ukázalo se také jako schopné zapříčinit krize systému v celosvětovém měřítku. Jedná se proto o rozlišování nabídnuté všem mužům a ženám dobré vůle.

II. Základní úvahy

7. Některé základní úvahy se dnes zdají samozřejmé pro ty, kteří nad jakoukoli teorií či myšlenkové učením – do jejichž oprávněných diskusí tento dokument nehodlá zasahovat a k jejichž dialogu chce naopak přispět s vědomím, že i tak neexistují ekonomické recepty platné všeobecně a vždycky – poctivě chtějí vzít na vědomí dějinnou situaci, ve které žijeme.

8. Zůstává pozitivní každá skutečnost a každá lidská aktivita, je-li prožívána v horizontu příslušné etiky, tedy v respektu k lidské důstojnosti a se zaměřením na obecné dobro. To platí pro všechny instituce, které vznikají na základě lidského společenského způsobu života a také pro trhy na všech úrovních, včetně trhů finančních.

V souvislosti s tím je třeba si povšimnout, že také ty systémy, které existují díky trhům, ještě předtím než jsou ovládány anonymními silami, se zakládají na vztazích, které by nemohly být nastoleny bez spoluzapojení svobody jednotlivců. Je tedy jasné, že sama ekonomika, jako kterákoli jiné lidské prostředí, „potřebuje ke svému řádnému fungování etiku; ne jakoukoli etiku, ale etiku přátelskou k lidské osobě“.¹⁴

---

13 Srov. Druhý vatikánský koncil, deklarace *Dignitatis humanae*, č. 14.

14 Srov. Benedikt XVI., encyklika *Caritas in veritate*, č. 45: *AAS* 101 (2009), 681.

9. Je tedy očividné, že bez správné vize člověka není možné založit ani etiku, ani praxi odpovídající úrovni jeho důstojnosti a dobra, které by bylo skutečně společné. Vždyť každé lidské jednání, třebaže se prohlašuje za neutrální nebo vzdálené jakémukoli základnímu pojetí – a to i v ekonomickém prostředí – na každý pád v sobě nese pochopení člověka a světa, který prostřednictvím důsledků a dosaženého rozvoje odhaluje plusy nebo minusy takového jednání.

Naše současná doba odhalila v tomto smyslu krátký dech vize člověka pojímaného pouze individualisticky, především jako spotřebitele, jehož zisk by měl zvláště spočívat v optimalizaci vlastních finančních výdělků. Vždyť lidské osobě je vlastní specifický *vztahový* charakter a *rozumovost* při neustálém hledání výdělku a blahobytu jako takových, v celku, neredukovatelných pouze na logiku konzumu nebo ekonomických aspektů života¹⁵.

Takováto základní povaha člověka, zaměřená na vztahy, je zásadním způsobem ovlivněna racionalitou, která odolává každému redukování jeho základních potřeb na materiální věci. V tomto smyslu už není možné mlčet k tomu, že dnes se prosazuje snaha zhmotňovat každou výměnu „zboží“ tím, že se zužuje na čistou výměnu „materiálních věcí“.

Je vskutku zřejmé, že při předávání zboží mezi subjekty je stále více ve hře právě něco materiálního, což je dáno tím, že hmotné statky jsou často prostředkem k získání jiných, nehmotných věcí, jejichž konkrétní přítomnost nebo nepřítomnost určuje zásadním způsobem také kvalitu samotných ekonomických vztahů (například důvěra, nestrannost, spolupráce ...). Právě na této úrovni lze dobře pochopit, že logika daru bez oplátky, daru nezištného, není alternativou, ale že je neoddělitelná od oné logiky rovnocenné výměny a k ní komplementární.¹⁶

10. Je snadné rozpoznat výhody vyplývající z vize člověka, chápaného jako subjekt konstitučně začleněný do děje, sítě vztahů, které samy v sobě jsou pozitivním zdrojem.¹⁷ Každá osoba se rodí uvnitř rodinného prostředí, tedy už uvnitř vztahů, které ji předcházejí a bez

---

15 Srov. tamtéž, č. 74: AAS 101 (2009), 705.

16 Srov. Benedikt XVI., encyklika *Caritas in veritate*, č. 37: AAS 101 (2009), 672.

17 Srov. tamtéž, č. 55: AAS 101 (2009), 690.

kterých by její samotné bytí nebylo možné. Ona pak rozvíjí úseky své existence také díky vztahům, které realizují její začlenění ve světě jako neustále sdílenou svobodu. Jsou to právě tyto počáteční vztahy, které ukazují člověka jako bytí vztahové a zásadně charakterizované tím, čemu křesťanské zjevení říká „společenství“.

Tento původní charakter společenství, zatímco jednak v každé lidské osobě zdůrazňuje stopu její spřízněnosti s tím Bohem, který ji tvoří a volá do vztahu a společenství se sebou samým, je pak také tím, co člověka přirozeně orientuje ke společenskému životu, jakožto základnímu místu pro jeho naplnění uskutečnění. Právě uznání této povahy, jakožto původního ustavujícího prvku naší lidské identity, umožňuje pohlížet na druhé nikoli jako na možné konkurenty, ale jako na možné spojence při vytváření dobra, které nebude opravdové, pokud nebude mít na zřeteli zároveň všechny i každého.

Tato vztahová antropologie napomáhá člověku také v uznání platnosti ekonomických strategií, které se především mají zaměřovat na *globální* kvalitu dosaženého života ještě dříve než na nerozvážený nárůst zisků; na blahobyť, který, má-li být takový, je vždycky celistvý, tedy týkající se celého člověka a celého lidstva. Žádný zisk totiž není legitimní, pokud se opomíjí horizont celkové podpory lidské osoby, všeobecného zaměření statků a přednostní volby pro chudé.¹⁸ To jsou tři principy, které se navzájem prolínají a vzájemně se na sebe odvolávají v perspektivě budování světa, který má být více spravedlivý a solidární.

Proto nelze uzнат pokrok ekonomického systému za takový, je-li poměřován pouze parametry množství a účinnosti v přinášení zisku, a není poměřován také na základě kvality života, kterou přináší, a sociálního nárůstu blahobytu, který šíří, blahobytu, který nelze omezovat pouze na jeho materiální projevy. Každý ekonomický systém legitimizuje svoji existenci nikoli pouze čistým kvantitativním růstem směny, ale tím, že především prokazuje svoji schopnost produkovat rozvoj pro celého člověka a pro každého člověka. Blahobyť a rozvoj

---

18

Srov. Jan Pavel II., encyklika *Sollicitudo rei socialis* (30. prosince 1987), č. 42: AAS 80 (1988), 572.

se navzájem vyžadují a podporují¹⁹ ve snaze o politická rozhodnutí a perspektivy, udržitelné na více než jen krátkodobá období.²⁰

V souvislosti s tím není než si přát, aby zvláště univerzity a *business schools* zařadily, a to nikoli pouze okrajově nebo jako přídavek, ale jako základní, do svých studijních *programů* formační přednášky, které by vychovávaly k chápání ekonomie a financí ve světle celkové vize člověka, neredukované na některé její rozměry, a etiky, která ji vystihuje. Zde je nabízena velká pomoc například v sociálním učení církve.

11. Blahobyt je tedy poměřován kritérii mnohem širšími než pouze hrubým domácím produktem země (HDP), ale také s přihlédnutím k dalším parametrům, jako je například bezpečnost, zdraví, růst „lidského kapitálu“, kvalita sociálního i pracovního života. Zisk musí být samozřejmě stále sledován, ale nikoli za „každou cenu“, ani jako bezvýhradný celkový odkaz ekonomického jednání.

Zde se jako obecně přijímané schéma (jako paradigmatická) jeví důležitost zlidšťujících parametrů, kulturních forem a myšlení, v němž *bezplatnost* – to znamená poznání a uskutečňování toho, co je pravdivé a správné, jakožto statků o sobě samých – se stane normou pro to, co je vypočítáno jako odmocnina, a v čemž výdělek i solidarita už nejsou protivníky. Vždyť tam, kde převažují egoismus a skupinové zájmy, je pro člověka obtížné spatřit onen plodný oběh mezi výdělkem a darem, který se hřích snaží zatemnit a rozbít. Naopak, ve zcela lidské perspektivě se otevírá počestný oběh mezi ziskem a solidaritou, který díky svobodnému jednání člověka může uvolnit všechny pozitivní možnosti trhů.

Stálá připomínka uznání lidské slušnosti v projevu nezištnosti je obsažena v onom pravidle, které Ježíš vyslovil v evangeliu a kterému říkáme *zlaté pravidlo*. Vybízí nás, abychom druhým dělali to, co bychom sami chtěli, aby se dělo nám (srov. *Mt 7,12, Lk 6,31*).

---

19 Srov. *Katechismus katolické církve*, č. 1908.

20 Srov. papež František, encyklika *Laudato si'*, č. 13: *AAS* 107 (2015), 852; apoštolská exhortace *Amoris laeitia* (19. března 2016), č. 44: *AAS* 108 (2016), 327.

12. Je dlouhodobě neudržitelná jakákoli ekonomická aktivita, která není prožívána v atmosféře zdravé svobodné iniciativy.^{21,22} Podobně je dnes zřejmé, že svoboda, které se těší ekonomičtí aktéři, je-li chápána jako absolutní a odtržená od svého niterného spojení s pravdou a dobrem, směřuje ke vzniku center nadřazenosti a staví se na stranu forem oligarchie, které v posledku poškozují samotnou účinnost ekonomického systému.^{23,24}

Z tohoto hlediska je stále snadnější pochopit, jak tváří v tvář rostoucí a všudypřítomné moci důležitých hybatelů a velkých ekonomicko-finančních sítí (*networks*) jsou ti, kterým je svěřen výkon politické moci, často dezorientováni a zůstávají bezmocní před nadnárodní svrchovaností oněch hybatelů a před prchavostí (volatilitou) jimi ovládaných kapitálů, jak je pro ně obtížné dát odpověď svému původnímu povolání být služebníky společného dobra; často se stává, že se proměňují v poslušné subjekty zájmů zcela vzdálených onomu dobru.²³

To všechno, více než kdy předtím, naléhavě vyžaduje obnovené propojení ekonomických a politických hybatelů, aby bylo možné

---

21 Srov. například heslo *ora et labora*, které připomíná Řehole svatého Benedikta z Nursie: toto pravidlo svou jednoduchostí říká, že modlitba, především liturgická, která, zatímco nás uvádí do vztahu s tím Bohem, který se v Ježíši Kristu a ve svém Duchu zjevuje jako Dobro a Pravda, nám takto nabízí také přiměřenou formu a způsob pro budování stále lepšího a pravdivějšího, tedy lidštějšího, světa.

22 Srov. Jan Pavel II., encyklika *Centesimus annus* (1. května 1991), č. 17, 24, 42: *AAS* 83 (1991), 814, 821, 845.

23 Srov. Pius XI., encyklika *Quadragesimo anno* (15. května 1931), č. 105: *AAS* 23 (1931), 210; Pavel VI., encyklika *Populorum progressio* (26. března 1967), č. 9: *AAS* 59 (1967), 261; papež František, encyklika *Laudato si'*, č. 203: *AAS* 107 (2015), 927.

24 Srov. papež František, encyklika *Laudato si'*, č. 175: *AAS* 107 (2015), 916. O nezbytném propojení mezi ekonomikou a politikou. Srov. Benedikt XVI., encyklika *Caritas in veritate*, č. 36: *AAS* 101 (2009), 671: „Ekonomická aktivita není schopna vyřešit všechny sociální problémy prostým rozšířením tržní logiky. Tato aktivita musí být zaměřena na dosažení společného dobra, o což se má také a především starat politické společenství. Musíme si tedy být vědomi toho, že oddělování ekonomické aktivity, jež by měla za úkol pouze vytvářet bohatství, od politické činnosti, již by zase mělo příslušet uplatňování spravedlnosti prostřednictvím přerozdělování, způsobuje velké nevyváženosti.“

podporovat to, co slouží k naplnění rozvoje každé lidské osoby a celé společnosti. Ve stejnou chvíli to znamená těsné spojení požadavků solidarity a nároků subsidiarity.²⁵

13. V zásadě jsou morálně přípustné všechny dotace a prostředky, které trhy využívají, aby posílily své alokační kapacity, pokud nejsou namířeny proti důstojnosti lidské osoby a nezůstávají netečné ke společnému dobru.²⁶

Nicméně je také zřejmé, že ona mocná ekonomická síla, kterou trhy představují, není schopna řídit se sama od sebe:²⁷ vždyť trhy jednak nedokážou vytvořit takové předpoklady (sociální soudržnost, čestnost, důvěru, bezpečnost, zákony), které by umožnily usměrňovat jejich chod, ani napravovat ony důsledky a odchylky, které jsou pro lidskou společnost škodlivé (nerovnosti, nesouměrnosti, úpadek životního prostředí, sociální nejistota, finanční podvody ...).

14. V případě trhů, mimo skutečnost, že mnozí jejich pracovníci jsou vedeni dobrými a správnými úmysly, není možné opomíjet, že dnešní finanční průmysl kvůli své všudypřítomnosti a nevyhnutelné schopnosti podmiňovat a – v jistém smyslu – ovládat skutečnou ekonomiku, je místem, na kterém egoismy a zneužívání moci mají škodlivý potenciál kolektivity s málo sobě rovnými.

V souvislosti s tím je potřeba si povšimnout, že v ekonomicko-finančním světě se potvrzují podmínky, ve kterých některé z těchto prostředků, třebaže z etického hlediska bezprostředně ne nepřijatelných, vytvářejí případy *blízké nemorálnosti*, tedy příležitosti, ve kterých je velmi snadné dopustit se zneužití a podvodů, druhů poškození méně zvýhodněné protistrany. Například komercializovat některé finanční nástroje, samy o sobě dovolené, v nějaké nesouměrné situaci

---

25 Srov. Benedikt XVI., encyklika *Caritas in veritate*, č. 58: *AAS* 101 (2009), 693.

26 Srov. Druhý vatikánský koncil, Pastoraální konstituce o církvi v dnešním světě, *Gaudium et spes*, č. 64.

27 Srov. Pius XI., encyklika *Quadragesimo anno*, č. 89: *AAS* 23 (1931), 206; Benedikt XVI., encyklika *Caritas in veritate*, č. 35: *AAS* 101 (2009), 670; papež František, apoštolská exhortace *Evangelii gaudium*, č. 204: *AAS* 105 (2013), 1105.

a využít přitom nedostatků v poznání nebo smluvní nevýhody jedné ze stran je samo o sobě porušením náležitě vztahové korektnosti, a je tak z etického hlediska závažným porušením.

Vzhledem k tomu, že v současné situaci, kdy spleť počtených finančních produktů vytváří z této nesouměrnosti niterný prvek samotného systému – a staví kupující do pozice podřízenosti vůči subjektům, které s nimi obchodují – z více stran bylo požadováno překonání tradičního principu *caveatemptor* (= *jak stojí a leží*). Tento princip, na jehož základě má odpovědnost za ověření si kvality získávaného zboží především spočívat na kupujícím, právě předpokládá rovnost ve schopnosti ochrany vlastních zájmů smluvních stran. Skutečnost, která dnes v mnoha případech neexistuje ať už pro jasný hierarchický vztah, který se ustanovuje v některých typech smluv (například mezi poskytovatelem půjčky a vypůjčitelem), nebo kvůli složitému členění počtených finančních nabídek.

15. Také peníze samy o sobě jsou dobrým nástrojem podobně jako mnohé jiné věci, se kterými člověk nakládá: jsou prostředkem, který je k dispozici jeho svobodě a slouží k rozšíření jeho možností. Tento prostředek se ovšem může snadno obrátit proti člověku. Podobně je samo o sobě dobré také nakládání s financemi v podnikatelské sféře, umožňující podnikům přístup k penězům vstupem do světa volného obchodování na burze. Nicméně tento fenomén dnes podstupuje riziko zdůraznění i špatného nakládání s financemi v ekonomice tím, že virtuální bohatství, které se soustřeďuje na transakce charakterizované čistou spekulací a na vysoko-frekvenční obchodování (*high frequency trading*), k sobě přitahuje nadměrné množství kapitálu, čímž jej odčerpává z počestného oběhu skutečné ekonomiky.²⁸

To, co bylo před sto lety předpověděno, se dnes tragicky potvrdilo: příjmy z kapitálu už těsně dotírají na příjmy z práce a hrozí riziko, že je vytlačí. Práce pak je často vylučována na okraj hlavních zájmů ekonomického systému. Za tím následuje skutečnost, že sama práce se ve své důstojnosti nejen stává realitou stále více riskantní,

ale zároveň ztrácí svou pověst „dobra“ pro člověka²⁹ a proměňuje se v čistý prostředek výměny uvnitř sociálních vztahů, které se staly nesouměrnými.

Právě toto převrácení pořádku mezi prostředky a cíli, díky kterému se práce jako dobro stává „nástrojem“ a peníze jako prostředek „cílem“, nachází úrodnou půdu v oné bezzásadové a amorální „kultuře spotřebuj a zahod“, která na okraj vyloučila velké masy populace, připravila je o důstojnou práci a učinila z nich lidi „bez perspektiv a bez východisek“: „Nejde už jenom o fenomén vykořisťování a útlatku, ale o něco nového: exkluzí je zasažen kořen sociální sounáležitosti. Člověk sice ve společnosti žije, už ne na jejím dně nebo okraji zbaven jakékoliv moci, nýbrž zcela je z ní vyloučen. Ti, kteří jsou vylučováni, nejsou již ani ‚vykořisťování‘, jsou jednoduše ‚odpadem‘“.³⁰

16. Jak v tomto ohledu nemyslet na nezaměnitelnou sociální funkci úvěru, jehož poskytování na prvním místě přísluší oprávněným a důvěryhodným finančním zprostředkovatelům. Zde se jako jasně ukazuje, že uvalení přehnaně vysokých úroků, ve skutečnosti nenaplnitelných ze strany příjemců finančních prostředků, je nejen nezákonnou operací z etického pohledu, ale také disfunkční pro zdraví ekonomického systému. Na podobné praktiky stejně jako na lichvářské chování vždycky upozorňovalo lidské svědomí jako na nespravedlivé a ekonomický systém je označoval za opak svého správného fungování.

Finanční aktivita zde odhaluje své původní povolání být službou skutečné ekonomii a jako taková má za úkol vytvářet hodnotu při použití dovolených prostředků a napomáhat odzbrojení kapitálů s cílem uvést do pohybu počestný oběh bohatství.³¹ Například jsou v tomto smyslu velmi pozitivní skutečnosti, které je třeba podporovat, jako družstevní úvěr (*credito cooperativo*), mikroúvěr, podobně jako veřejný úvěr ve službě rodinám, podnikům, místním společenstvím a pomocný úvěr ve prospěch rozvojových zemí.

---

29 Srov. Jan Pavel II., encyklika *Laborem exercens* (14. září 1981), č. 9: AAS 73 (1981), 598.

30 Papež František, apoštolská exhortace *Evangelii gaudium*, č. 53: AAS 105 (2013), 1042.

31 Srov. Papežská rada „Justitia et pax“, *Compendio della Dottrina Sociale della Chiesa*, č. 369.

V tomto prostředí, ve kterém mohou peníze projevit všechny své pozitivní schopnosti, se jeví jako zřetelné, že z etického hlediska není nikdy dovoleno vystavit nezákonnému riskování úvěr občanské společnosti a použít ho k převážně spekulativním záměrům.

17. Z etického hlediska není nepřijatelným fenoménem normální výdělek, ale zneužívání nesouměrnosti k vlastnímu prospěchu a k produkci značných zisků při poškození jiných; vydělávání peněz s využitím vlastní dominantní pozice a nespravedlivé nevýhody druhého nebo obohacení se nepřípustným jednáním či na úkor společného dobra.³²

Z morálního hlediska je zvláště zavrženíhodná taková praxe, v níž jediným úmyslem je zisk několika jedinců – třeba v důležitých investičních fondech – prostřednictvím hazardu a spekulace³³, kterou se působí, aby uměle poklesly ceny akcií veřejného dluhu; za účelem negativního ovlivnění či zatížení se zanedbává ekonomická situace celých zemí, do ohrožení jsou uváděny veřejné zakázky určené na obnovu, ale ve hře je především samotná ekonomická stabilita milionů rodin. Současně jsou vládní autority nuceny vynakládat značné sumy veřejných peněz. Cílem uvedené praxe je dokonce uměle ovlivňovat správné fungování politických systémů.

Spekulativní myšlení, obzvláště v ekonomicko-finančním prostředí, dnes zásadně ohrožuje ostatní hlavní ideje, které opodstatňují lidskou svobodu. Tento fakt spotřebovává nezměrné bohatství hodnot, o které se opírá naše občanská společnost jakožto místo pokojného soužití, setkávání, solidarity, obnovující vzájemnosti a odpovědnosti při hledání společného dobra. V této souvislosti slova jako „efektivita“, „soutěžení“, „vedení (leadership)“, „zásluha“ mají tendenci zaplnit celý prostor naší civilní kultury a převzít význam, který končí ochuzením kvality směny, zredukované na čistě číselné koeficienty.

Tato skutečnost vyžaduje opětovný návrat k lidskosti, aby bylo možné otevřít obzory oné přemíry takových hodnot, které umožní člověku najít sebe sama, budovat společnosti, které se stanou zázemím

---

32 Srov. Pius XI., encyklika *Quadragesimo anno*, č. 132: *AAS* 23 (1931), 219; Pavel VI., encyklika *Populorum progressio*, č. 24: *AAS* 59 (1961), 269.

33 Srov. *Katechismus katolické církve*, č. 2409.

pohostinství a přijetí (inkluze), ve kterých bude dostatek místa pro nejslabší a jejichž bohatství bude používáno také k prospěchu všech. Zkrátka místa, na kterých se člověku krásně žije a snadno doufá.

III. Některá upřesnění v současném kontextu

18. S cílem nabídnout konkrétní a specifickou etickou orientaci všem ekonomickým a finančním pracovníkům – z jejichž strany stále více zaznívají požadavky v tomto smyslu – chceme nyní zformulovat některá upřesnění také pro budoucí rozlišování, které ponechá otevřené cesty vedoucí k tomu, co člověka vskutku činí člověkem a zabrání mu uvádět do nebezpečí svou důstojnost a společné dobro.³⁴

19. Díky pokrokům globalizace a digitalizace může být trh přirovnán k velkému organismu, v jehož žilách jako životní míza kolují obrovská množství kapitálů. Vypůjčme-li si toto srovnání, můžeme hovořit také o určité „svatosti“ takového organismu, za předpokladu, že jeho prostředky a aparát umožňují dobrou funkčnost celého systému, v němž růst a rozložení bohatství jdou stejným krokem. Jde o svatost, která je závislá na svatosti jednotlivých operací, které v něm jsou uskutečňovány. Setkáme-li se s takovou svatostí systému-trhu, snadno můžeme usuzovat, že jsou respektovány a podporovány lidská důstojnost a společné dobro.

Souvztažně pokaždé, když jsou uplatněny a rozšířeny nedůvěryhodné ekonomicko-finanční prostředky, uvádějící do vážného nebezpečí růst a rozložení bohatství tím, že vytvářejí kritické stavy a systémová rizika, lze hovořit o „otravě“ takového organismu.

Je proto pochopitelný nárok, dnes stále více zaznamenávaný, ze strany veřejné autority zavést osvědčení na všechny produkty

---

34 Srov. Pavel VI, encyklika *Populorum progressio*, č. 13: *AAS* 59 (1967), 263. Některé důležité instrukce k tomu už byly nabídnuty (srov. Papežská rada „Justitia et pax“, *Nota per una riforma del sistema finanziario e monetario internazionale nella prospettiva di un'autorità pubblica a competenza universale*, č. 4: *L'Osservatore Romano*, 24.–25. října 2011, 7): Nyní se jedná o pokračování v duchu podobného rozlišování, aby bylo možné podpořit pozitivní rozvoj ekonomicko-finančního systému a přispět k odstranění těch nespravedlivých struktur, které omezují užitečné kapacity.

pocházející z finanční inovace kvůli ochraně svatosti systému a prevenci negativních vedlejších jevů. Dát přednost svatosti a zabránit znečištění, kontaminaci, z ekonomického hlediska je nevyhnutelným morálním imperativem pro všechny pracovníky zabývající se trhy. Také tento požadavek ukazuje, jak je naléhavá nadnárodní koordinace rozličných architektur místních finančních systémů.³⁵

20. Uvedená svatost se živí rozmanitostí a různorodostí zdrojů a vytváří určitý druh ekonomické a finanční „biodiverzity“. Představuje přidanou hodnotu ekonomického systému a má být podporována a chráněna také vhodnými ekonomicko-finančními politikami, aby bylo pro trhy zajištěno dostatečné množství zdravých subjektů a nástrojů s bohatstvím i rozličností charakterů, a to ať už pozitivně podporou působení, nebo negativně zabráněním všem, kteří poškozují funkčnost systému, produkujícího a rozmnožujícího bohatství.

V této souvislosti je třeba znovu připomenout, že v poslání zdravým způsobem produkovat přidanou hodnotu se v rámci trhů jedná jedinečná funkce uskutečňuje prostřednictvím „kooperace“. Poctivá a usilovná součinnost pracovníků snadno dosáhne oné průměry hodnoty, na kterou se zaměřuje každé ekonomické počínání.³⁶

Ve chvíli, kdy člověk uzná základní solidaritu, která jej spojuje se všemi ostatními lidmi, dobře ví, že nemůže mít jen pro sebe věci, které jsou mu k dispozici. Pokud zpravidla sdílí solidaritu, věci, které jsou mu k dispozici, jsou užívány nejen pro vlastní potřeby, ale rozmnožují se a často přinášejí nečekané plody i druhým lidem.³⁷ Právě tady se může jasně ukázat, jak sdílení není „pouze rozdělování, ale také rozmnožování věcí, vytváření nového chleba, nových statků, nového Dobra s velkým písmenem“.³⁸

---

35 Srov. papež František, encyklika *Laudato si'*, č. 198: AAS 107 (2015), 925.

36 Srov. Papežská rada „Justitia et pax“, *Compendio della Dottrina Sociale della Chiesa*, č. 343.

37 Srov. Benedikt XVI., encyklika *Caritas in veritate*, č. 35: AAS 101 (2009), 670.

38 Papež František, *Promluva k účastníkům setkání „Economia di comunione“ organizovaného Hnutím fokoláre* (4. února 2017): L'Osservatore Romano, 5. února 2017, 8.

21. Zkušenost posledních desetiletí se zřejmostí ukázala, jak je na jedné straně naivní důvěra v domnělou alokační soběstačnost trhů nezáviselých na žádné etice, a na druhé straně naléhavou potřebu jejich vhodné regulace, která by ve stejnou chvíli spojila svobodu i ochranu práv všech subjektů, které na nich působí v režimu zdravé a správné interakce, především těch nejzranitelnějších. V tomto smyslu musí zůstat vždy odlišeny a na sobě nezávislé pravomoci politické a ekonomicko-finanční a zároveň, nad každou škodlivou souvislost, soustředěné na realizaci dobra, v zásadě společného, a nikoli vyhrazeného pouze pro nemnoho privilegovaných subjektů.³⁹

Taková regulace se stává ještě potřebnější jednak kvůli zjištění, že mezi hlavními důvody nedávné ekonomické krize bylo také nemorální chování představitelů finančního světa, a jednak proto, že nadnárodní rozměr ekonomického systému už dnes umožňuje snadno obcházet pravidla stanovená jednotlivými zeměmi. Kromě toho přehnaná prchavost a nestálost kapitálů používaných ve finančním světě umožňuje jednat přízpůsobivě mimo každou normu, pokud to zrovna není norma okamžitého zisku, často s vydíráním a z pozice síly i vzhledem k současné politické moci.

Je proto jasné, že trhy potřebují pevné a solidní směrnice, ať už makro-obežrelostní, nebo normativní (zákonné), pokud možno co nejvíce sdělitelné a jednotné; a neustále aktualizovaná pravidla, protože sama skutečnost trhů je v neustálém pohybu. Podobné směrnice musí zaručit spolehlivou kontrolu důvěryhodnosti a kvality všech ekonomicko-finančních produktů, především pak těch strukturovaných. A v okamžiku, kdy rychlost obnovných procesů bude přinášet výrazná systémová rizika, je potřebné, aby ekonomičtí pracovníci přijali ona omezení a brzdy, které vyžaduje společné dobro, bez pokusů je obcházet nebo zlehčovat jeho důležitost.

V souvislosti s očekávanou současnou globalizací finančního systému je důležitá stabilní koordinace při regulaci trhů, zřetelná a účinná, mezi různými národními představiteli, s možností, a někdy i nutností, včas sdílet omezující rozhodnutí, je-li to vyžadováno ohroženým stolem společného dobra. Tyto regulační autority musí vždy

---

39

Srov. Jan Pavel II., encyklika *Sollicitudo rei socialis*, č. 28: AAS 80 (1988), 548.

zůstat nezávislé, vázané nároky spravedlnosti a společného dobra. Pochopitelné obtíže s tím spojené nemohou ubrat na odvaze k hledání a uskutečňování podobných normativních systémů, které se soustřeďují v různých zemích, ale jejichž důležitost musí být samozřejmě také nadnárodní.⁴⁰

Pravidla musí upřednostňovat naprostou transparentnost všeho, co je projednáváno, aby byla vyloučena každá forma nespravedlnosti a plýtvání a co nejvíce zaručena rovnováha ve výměnách. O to víc, že nesouměrné soustředění informací a vlivu tíhne k posílení silnějších ekonomických subjektů a vytváří stavy nadvlády, schopné jednostranně ovlivnit nejen trhy, ale i samotné ekonomické a normativní systémy. Mezi jiným tam, kde byla uplatněna masivní deregulace (*deregulation*), se zřetelně ukázalo, že prostory s normativní a institucionální prázdnotou se staly místy usnadňujícími nejen morální hazard a zpronevěru, ale také nástup iracionální aktivity, čilosti, trhů – za kterou nejprve následují spekulativní bubliny a později prudké a zničující propady – a systémových krizí.⁴¹

22. Velkou pomocí k tomu, aby se zabránilo systémovým krizím, by pro bankovní zprostředkovatele úvěrů bylo vytyčit jasnou definici a oddělit prostředí aktivit spojených s vedením běžného úvěru a úspor od těch investičních a čistě obchodních (*business*).⁴² To všechno s cílem, aby bylo co nejvíce možné vyhnout se nestabilním finančním situacím.

Zdravý finanční systém kromě toho vyžaduje co největší informovanost, aby každý subjekt mohl s plnou a vědomou svobodou chránit vlastní zájmy: je vskutku důležité vědět, jestli jsou vlastní kapitály používány ke spekulaci, nebo ne, podobně jako jasně znát stupeň rizika a odpovídající cenu finančních produktů. O to víc, že úspory, zvláště ty rodinné, jsou veřejným statkem, který má být chráněn před rizikem

---

40 Srov. Benedikt XVI., encyklika *Caritas in veritate*, č. 67: *AAS* 101 (2009), 700.

41 Srov. Papežská rada „*Justitia et pax*“, *Nota per una riforma del sistema finanziario e monetario internazionale, nella prospettiva di un'autorità pubblica a competenza universale*, č. 1: *L'Osservatore Romano*, 24.–25. října 2011, 6.

42 Srov. tamtéž, č. 4: *L'Osservatore Romano*, 24.–25. října 2011, 7.

a optimalizován. Tytéž úspory ve chvíli, kdy jsou svěřeny odborným finančním poradcům, vyžadují dobrou správu, nejen prosté řízení.

Pokud jde o vedení úspor ze strany finančních poradců, je třeba upozornit na chování, kritizovatelné z morálního hlediska: na přehnanou manipulaci s portfoliem, u které převládá záměr zvětšit příjmy plynoucí ze zprostředkovatelského prodeje akcií; na nedodržení náležitě nestrannosti při nabízení produktů úspor ve srovnání s některými jinými bankami, pokud by jejich produkty lépe odpovídaly potřebám klienta; na nedostatek náležité péče nebo dokonce úmyslnou nedbalost poradců, pokud jde o ochranu zájmů týkající se portfolia klientů; na poskytnutí financování v podřízenosti k souběžnému podpisu jiných finančních produktů, vydaných týměž bankovním poradcem, pro klienta třeba nevýhodných.

23. Každý podnik vytváří důležitou síť vztahů a svým způsobem představuje skutečný sociální mezičlánek s vlastní kulturou a praxí. Tato kultura a praxe nejen určují vnitřní organizaci podniku, ale mají také vliv na sociální uspořádání, ve kterém podnik funguje. Právě pokud jde o tuto úroveň, církev připomíná důležitost sociální odpovědnosti podniku,⁴³ která se projevuje jak vně (*ad extra*), tak uvnitř (*ad intra*) podniku.

Tam, kde je v tomto smyslu čistý zisk postaven na vrchol kultury finančního podniku, při nezájmu o současné potřeby společného dobra – věc, která je dnes zaznamenávána jako značně rozšířená i v prestižních *business schools* – je dnes každý etický požadavek vskutku vnímán jako stojící mimo podnikatelské jednání nebo vedle něj. To je o to víc zvrázněno skutečností, že v podobných organizačních způsobech uvažování jsou ti, kteří se nepřizpůsobí cílovému podnikovému jednání (*target*) tohoto typu, postihováni, ať už na úrovni odměn, nebo profesního uznání. V těchto případech cíl čistého zisku snadno plodí zvrácenou a selektivní logiku, která často upřednostňuje postup na řídicí podnikové pozice lidem schopným, ale také nenasytným

---

43 Srov. Benedikt XVI., encyklika *Caritas in veritate*, č. 45: *AAS* 101 (2009), 681; papež František, *Poselství ke 48. „Světovému dni míru“* (1. ledna 2015), č. 5: *AAS* 107 (2015), 66.

a bezzásadovým, jejichž sociální jednání je převážně ovládáno egoistickým osobním prospěchem.

Kromě toho tyto způsoby uvažování častokrát podnítily *management* k realizaci ekonomických politik, obrácených nikoli ke zvětšení ekonomického zdraví podniků, v jehož službě stály, ale na čisté zisky akcionářů (*shareholders*), přičemž tím poškodily oprávněné zájmy, jejichž nositeli jsou všichni ti, kteří se svou prací a službou nasazují ve prospěch téhož podniku, a také spotřebitelé a rozličné místní komunity (*stakeholders*). Často to bývá motivováno nemalými odměnami, úměrnými bezprostředním výsledkům hospodaření, a navíc nevyváženo stejnými penalizacemi v případě selhání cílů, které, zajišťují-li krátkodobě velké výdělky vedoucím pracovníkům (*manager*) a akcionářům, vyvíjejí nátlak na přehnaně riskantní rozhodnutí a zanechávají podniky oslabené a ochuzené o ony ekonomické energie, které by jim v budoucnu mohly zajistit odpovídající perspektivy.

Všechno to snadno plodí a šíří hluboce amorální kulturu – v níž často nechybí opovážlivost dopustit se trestného činu, pokud přislíbené požitky a odměny převyšují očekávané penalizace – a silně znečišťuje zdraví každého ekonomicko-sociálního systému tím, že uvádí do nebezpečí jeho funkčnost a škodí účinnému uskutečnění onoho společného dobra, na kterém se nutně zakládá každá forma socializace. Jeví se proto jako velmi naléhavá upřímná sebekritika takového jednání a změna nasměrování tím, že se upřednostní finanční kultura podniku, mající na zřeteli všechny ony faktory vytvářející společné dobro. To například znamená zřetelně postavit do středu kultury podniku osobu a kvalitu vztahů mezi lidmi, aby každý podnik praktikoval sociální odpovědnost, která nebude jen příležitostnou nebo okrajovou, ale protkávací a zevnitř oživující každou jeho akci, a toto jednání bude mít sociální zaměření.

Přirozený oběh, který existuje mezi ziskem – což je faktor vnitřně důležitý pro každý ekonomický systém – a sociální odpovědností, která je podstatným prvkem pro přežití v každé formě občanského soužití, je právě tady povolán k tomu, aby odhalil celou svoji plodnost a kromě toho odkryl i nerozlučnou spojitost, kterou se naopak hřích snaží zakrýt mezi respektující etikou lidí a společného dobra a reálnou funkčností každého ekonomického a finančního systému. Tento počestný oběh je například umožněn snahou o snížení rizika

v konfliktu se *stakeholders*, nebo o pomoc zaměstnancům podniku v jejich větší vnitřní motivaci.

Tvorba přidané hodnoty, která je primárním cílem ekonomicko-finančního systému, zde musí do hloubky prokázat svoji uskutečnitelnost uvnitř solidního etického systému právě proto, že se tento systém zakládá na upřímném hledání společného dobra. Pouze uznáním a uskutečňováním vnitřního propojení, existujícím mezi ekonomickými a etickými důvody, lze dosáhnout dobra, které bude pro všechny lidi.⁴⁴ Protože i trh, aby správně fungoval, potřebuje mít antropologické a etické předpoklady, které není schopen si sám sobě poskytnout nebo vyprodukovat.

24. Jestli na jedné straně získání úvěru vyžaduje opatrnou aktivitu při výběru opravdu vhodných příjemců, připravených pro nová řešení a chráněných před nezdravými dohodami, na druhé straně i banky, aby odpovídajícím způsobem obstály v podstoupených rizicích, musí mít k dispozici přiměřené majetkové zajištění tak, aby eventuální dopad ztrát do společnosti byl co nejmenší a zasáhl především ty, kteří byli za ztráty skutečně odpovědní.

Samozřejmě, že delikátní správa úspor vyžaduje kromě náležité právní ochrany i vhodné kulturní modely a z etického hlediska i praxi pozorného přehodnocování vztahu mezi bankou a klientem i trvalou bdělost nad oprávněností všech operací, které se úspor týkají.

Jako zajímavý se k pokusu jeví návrh, cílený na postup v uvedeném směru, jehož předmětem je ustavení etických výborů uvnitř bank, stojících po boku správních rad. Jejich smyslem je pomoci bankám, aby mohly chránit nejen své rozpočty před důsledky nesplácených dluhů a před ztrátami uchovat efektivní celistvost mezi statutárním posláním (*mission*) a finanční praxí, ale také pro vhodnou podporu reálné ekonomiky.

25. Tvorbou značně rizikových dluhopisů, které ve skutečnosti tvoří druh emise s fiktivní hodnotou bez vhodné *quality control* a správného ohodnocení úvěru, může obohatit ty, kteří je zprostředkovávají,

---

44 Srov. Benedikt XVI., encyklika *Caritas in veritate*, č. 36: AAS 101 (2009), 671.

ale snadno vytváří insolvenční škodu u toho, kdo si je později chce nechat vyplatit; platí to o to víc, pokud je břemeno kritického stavu těchto dluhopisů přeneseno institucí, která je vydává na trh, na kterém se rozšíří (srovnaj například sekuritizace *subprime* hypoték)⁴⁵ a kde působí široké zamoření a možné systémové potíže. Podobné znečištění trhů protirečí požadovanému zdraví ekonomicko-finančního systému a je nepřijatelné z hlediska etiky respektující společné dobro.

Každému dluhopisu musí odpovídat v zásadě reálná hodnota, a nikoli pouze domnělá a obtížně dohledatelná. Stává se tak stále naléhavější veřejná regulace a posouzení *super partes* toho, co ratingové úvěrové agentury uskutečnily, a to prostřednictvím právních nástrojů, které z jedné strany umožní postihovat jejich zkreslené jednání, a z druhé zabrání tvorbě situací nebezpečného oligopolu některých z nich. To platí ještě více pro produkty pocházející z úvěrového zprostředkovatelství, u kterých je odpovědnost za poskytnutý úvěr přenesena z původního poskytovatele na ty, kteří ho přebírají.

26. Některé finanční produkty, mezi nimi takzvané „deriváty“, byly vytvořeny se záměrem zaručit zabezpečení proti rizikům, spojeným s určitými operacemi, často obsahujícími i uskutečněnou sázku na základě domnělé hodnoty, připisované oněm rizikům. V základě takových finančních nástrojů jsou smlouvy, podle kterých jsou strany ještě schopné rozumně posoudit základní riziko, vůči kterému se chtějí pojistit.

U některých typů derivátů (především takzvaných sekuritizací – *securitizations*) docházelo k tomu, že z původních struktur, spojených s určitelnými finančními investicemi, se tvořily struktury stále komplexnější (sekuritizace sekuritizací), ve kterých bylo velmi obtížné – a po některých takových transakcích takřka nemožné – rozumně

---

45 V poslední době se na finanční scéně začíná opět objevovat balíčkování tzv. *subprime* hypoték, ze kterých jsou následně emitovány vládou nezajištěné dluhopisy, resp. hypoteční zástavní listy. Jak již ze samotného názvu vyplývá, podkladovým aktivem těchto instrumentů jsou nestandardní (tzv. *subprime*) hypotéky. *De facto* se jedná o dražší hypotéky, jež jsou poskytovány subjektům, jejichž bonita není dostačující pro dosažení klasické, levnější hypotéky. Zdroj: <https://roklen24.cz/a/ivX6R/navrat-sekuritizace-subprime-hypotek>.

a správně stanovit jejich základní hodnotu. To znamená, že každý krok při obchodování s těmito dluhopisy nad to, co by si přály strany, ve skutečnosti způsobil zkresení faktické hodnoty onoho rizika, před kterým by naopak měl tento nástroj chránit.

To všechno umožnilo zrod spekulativních bublin, které byly důležitými spolupříčinami nedávné finanční krize.

Je zřejmé, že tyto rychle se šířící produkty (*Palcatorietà*) – pro rostoucí změt' v přehlednosti toho, co zaručují – která v původní operaci ještě nebyla patrná, se stávají stále méně přijatelnými z hlediska etiky, respektující pravdu a společné dobro, protože se přetvářejí v určitý druh časovaných mechanismů. Jsou schopné dříve nebo později explodovat a zamořit zdravý trhů jejich ekonomickou nedůvěryhodností. Ukazuje se zde nedostatek etiky, který se stává o to vážnějším, oč více se s takovými produkty obchoduje na takzvaných neregulovaných trzích (*over the counter*) – vystavených více než trhy s regulovaným hazardem finančním podvodům – a odebírajících tak živoucí mízu a investice reálné ekonomice.

Podobné etické hodnocení lze aplikovat i na používání *credit default swap*⁴⁶ (CDS: jde o zvláštní smlouvy pojištění proti riziku úpadku), které umožňují třetí straně vsadit si na riziko úpadku, a to i tomu, kdo předtím ještě nepřevzal riziko úvěru, a dokonce zopakovat takové operace ve stejné události, věc, kterou normální pojistné smlouvy absolutně nepovolují.

Trh CDS v předvečer finanční krize roku 2007 byl tak obrovský, že představoval hodnotu přibližně odpovídající celému světovému HDP. Rozšíření takového typu smluv bez patřičných omezení usnadnilo růst financí hazardu a sázek uzavíraných na úpadek druhých, že z etického hlediska představuje nepřijatelnou skutkovou podstatu.

Vždyť operativnost v nákupu takových nástrojů ze strany toho, kdo nečelí žádnému riziku z existujícího úvěru, tvoří ojedinělý případ,

---

46 Credit default swap (Swap úvěrového selhání, česky výměna nesplaceného úvěru, nebo eufemisticky pojištění proti nesplacení dluhopisu, zkráceně CDS) je úvěrový derivát, který slouží k přenosu úvěrového rizika z jednoho subjektu na jiný. Zdroj: https://www.google.com/search?rlz=1C2OPRB_enCZ583CZ583&ei=rRkNW-yILtGiwAKWxqCg-BQ&q=credit+default+swap&oq=credit+default+&gs_l=psy-ab.1.0.0i-67k1j019.10378.14921.0.16779.17.11.1.5.5.0.233.1025.9j1j1.11.0....0...1c.1.64.psy-ab..0.17.1056...0i131k1.0.bH8dROqgpJ0.

v němž subjekty v sobě ožívují snahu, aby zničily jiné ekonomické subjekty, a dokonce se mohou odhodlat jednat v tomto smyslu.

Je jasné, že pokud taková možnost na jedné straně navozuje situaci z morálního pohledu zvláště zavrženíhodnou, protože ten, kdo takto jedná, dopouští se v určitém smyslu ekonomického kanibalismu, na druhé straně to končí podkopáním oné nezbytné základní důvěry, bez níž by se ekonomický oběh zablokoval. Také v tomto případě můžeme poukázat na to, jak se jednání z morálního hlediska záporné stane škodlivým i pro zdravé fungování ekonomického systému.

Je tedy třeba si všimnout, že ve chvíli, kdy z podobných sázek mohou plynout tak značné škody pro celé země a miliony rodin, stojíme zároveň před aktivitami extrémně amorálními, a jako vhodné se tudíž jeví rozšířit zákazy, které v některých zemích už platí, na podobné případy jednání a s maximální přísností postihovat takové přestupky.

27. V neuralgickém bodě dynamičnosti, která reguluje finanční trhy, ať už úroveň (*fixing*) úrokové sazby vztahující se na mezibankovní půjčky (LIBOR)⁴⁷, jejíž vyčíslení slouží jako vodící úroková sazba na peněžním trhu, tak oficiální směnné kurzy různých valut používané bankami.

Jde o důležité parametry, které mají značné dopady na celý ekonomicko-finanční systém, protože ovlivňují každodenní obrovské přesuny peněz mezi stranami, které podepisují smlouvy založené právě na poměru takových sazeb. Manipulace s poměrem těchto sazeb tedy

---

47 LIBOR je: LIBOR – London Interbank Offer Rate. LIBOR je aritmetickým průměrem úrokových mír z depozit nad 10 mil. GBP na určitou dobu, které nabízí v 11.00 hod. dopoledne londýnské referenční banky (běžně National Westminster, Bank of Tokyo, Deutsche Bank, Banque Nationale de Paris a Morgan Guaranty Trust) londýnským clearingovým bankám. Velké banky platí za zdroje o něco méně, než činí LIBOR, a tyto zdroje půjčují se ziskem menším bankám. Malé banky půjčují prostředky podnikům, které platí určitou přírážku nad LIBOR. Široce akceptovaný LIBOR je výhodný, protože snad všechny úrokové míry krátkodobých a střednědobých úvěrů a půjček na euroměnovém trhu se stanovují na základě LIBOR. Úrokové míry pro splatnosti od jednoho dne (overnight) až po jeden rok pro všechny hlavní euroměny denně publikuje Financial Times. Zdroj: <https://www.penize.cz/slovník/libor>.

představuje případ vážného etického přestupku s důsledky, které mají široký dopad.

Skutečnost, že se to mohlo beztrestně dít po mnoho let, ukazuje, jak finanční systém, není-li dostatečně kontrolován pravidly a opatřen sankcemi odpovídajícími zneužití, kterého se dopouštějí jeho aktéři, zůstává křehký a vystavený podvodům. Utváření pravých a typických *kartelů* za tichého souhlasu mezi oněmi subjekty, které naopak měly odpovídat správnému *fixingu* úrovně oněch sazeb, představuje případ kriminálního spojení – zvláště poškozujícího společné dobro – které působí nebezpečnou ránu zdraví ekonomického systému a které je potřebné postihovat odpovídajícími sankcemi, které by odrazovaly od opakování.

28. Hlavní subjekty, které dnes operují ve finančním světě, zvláště banky, musí být vybaveny vnitřními organizmy, které budou dohlížet na dodržování (*compliance*), neboli zastávat funkci auto kontroly, legitimacy zásadních kroků rozhodovacího procesu a velkých produktů nabízených takovým podnikem. Je nicméně třeba zdůraznit, že přinejmenším až do nedávné doby se praxe ekonomicko-finančního systému ve značné části opírala o čistě „negativní“ úsudek funkce dodržování (*compliance*), rozumějme o čistě formální respekt limitů stanovovaných platnými zákony. Bohužel z toho vyplynula i četnost vskutku vyhýbavého praktikování normativních kontrol, to znamená zásahů mířených na obcházení platných normativních principů, ovšem s obavou výslovně neprotiřečit předpisům, které je vyjadřují, aby se zabránilo sankcím.

Aby se tomu všemu dalo zabránit, je potřebné, aby úsudek *compliance* zasáhl ve prospěch různých operací také v „pozitivním“ smyslu a ověřil jejich skutečný soulad s principy, které utvářejí platnou normativu. Podle mínění mnohých by se výsledek funkce v tomto režimu jevil jako výhodný, pokud napomohl ustavení etických výborů, pracujících vedle správních rad, představujících přirozeného partnera pro ty, kterým mají v konkrétním jednání banky zajistit soulad chování s odůvodněním stávajících předpisů.

V tomto smyslu by bylo dobré postarat se uvnitř firmy o směrnice, umožňující podobný úsudek o vhodnosti, tak aby se dalo rozlišit, které operace, z právního hlediska technicky proveditelné, jsou

ve skutečnosti také legitimní a uskutečnitelné i z hlediska etického (nabízí se například velmi důležitá otázka týkající se obcházení daní). Tak, aby se od formálního respektu přešlo k podstatnému zachovávání pravidel.

Kromě toho je žádoucí, aby i v normativním systému, regulujícím finanční svět, existovala všeobecná klauzule, která by prohlásila za nelegitimní ty skutky, jejichž cílem je obcházet platnou normativu s důsledky hmotné právní odpovědnosti pro všechny subjekty, kterým jsou přičitatelné.

29. Už není možné nevnímat si jevů, šířících se v prostředí kolaterálních bankovních systémů (*Shadow banking system*), které, i když v sobě zahrnují i zprostředkovatelské typologie, jejichž účinnost se nejeví hned jako kritická, způsobily ve skutečnosti ztrátu kontroly nad systémem ze strany národního dohledu a tím lehkovážně umožnily použití takzvaných kreativních financí, ve kterých hlavním motivem investování finančních zdrojů je především spekulace, ne-li predátorství, a nikoli služba reálné ekonomice. Mnozí se například shodují v tom, že existence takových „stínových“ systémů je jednou z hlavních spolupříčin, které usnadnily rozvoj a globální rozšíření nedávné ekonomicko-finanční krize, která odstartovala v USA v létě roku 2007 půjčkami *subprime*.

30. Právě takovým spekulativním úmyslem je kromě toho živen svět financí *offshore*, který, i přesto že nabízí také další povolené služby za použití značně rozšířených kanálů obcházení daní – když se zcela nevyhýbá praní peněz pocházejících z kriminality – vytváří vnitřní ochuzení normálního systému výroby a rozdělování zboží a služeb. Je obtížné rozlišit, zda mnohé z takových situací nezakládají skutkovou podstatu blízké nebo bezprostřední amorálnosti: jistě je naprosto zřejmé, že tyto skutečnosti tam, kde odebírají životní mízu reálné ekonomice, jen složitě mohou být právně uznány ať už z etického hlediska, nebo z hlediska globální účinnosti samotného ekonomického systému.

Dokonce se stále více jeví jako patrný nepřehlédnutelný stupeň souvztažnosti mezi neetickým chováním pracovníků a úpadkovými

důsledky systému jako celku: je nepopiratelné, že etické nedostatky podněcují nedokonalosti tržních mechanismů.⁴⁸

Ve druhé polovině minulého století se zrodil eurodolarový trh *offshore* jako finanční místo obchodů mimo každý oficiální normativní rámec. Trh, který se z jedné důležité evropské země rozšířil do jiných zemí na světě a vytvořil skutečnou a opravdovou finanční síť tvořící alternativu k oficiálnímu finančnímu systému a právním předpisům, které jej chránily.

K tomu je potřeba říct, že oficiálně předkládaným důvodem pro legitimizování přítomnosti *offshore sídel je umožnit institucionálním investorům, aby nebyli podrobena dvojímu zdanění*, prvnímu v zemi svého sídla a druhému v zemi, domicilu fondů, ve skutečnosti se dnes ta místa v zásadním měřítku stala příležitostí pro finanční operace často *border line*, pokud ne *beyond the pale*, ať už z hlediska jejich dovození z normativního profilu nebo etického, myšleno z hlediska zdravé ekonomické kultury, čistě bez úmyslů obcházení daní.

Dnes se více než polovina světového obchodu odehrává mezi velkými subjekty, které razantně snížily vlastní daňovou zátěž přesunem celkových příjmů z jednoho sídla do druhého podle toho, jak je to výhodné, a přenesením zisků do daňových rájů a nákladů do zemí s vysokou daňovou povinností. Je jasné, že toto všechno odebralo rozhodující zdroje reálné ekonomice a přispělo k tvorbě ekonomických systémů založených na nerovnosti. Kromě toho už není možné mlčet, že ona *offshore* sídla se mnohokrát stala obvyklými místy pro praní „špinavých“ peněz, tedy plodů nezákonných výnosů (krádeží, finančních podvodů, korupce, zločinných společeních, mafie, válečné kořisti ...).

Některé státy díky zastírané skutečnosti, že se takzvané *offshore* operace neodehrály v jejich oficiálním finančním prostředí, umožnily čerpat zisk ze zločinů, přičemž se cítily neodpovědnými, protože se formálně nestaly v prostoru s jejich pravomocí. Je to věc, která z morálního hlediska jasně představuje formu pokrytectví.

Takový trh se v krátké době stal místem velkého tranzitu kapitálů, protože jeho nastavení představuje snadnou cestu pro realizaci mnoha různých a důležitých forem obcházení daní. Lze tak pochopit, že

offshor domiciliace tolika a tak důležitých společností působících na trhu se ukazují jako hojně vyhledávaná a praktikovaná.

31. Daňový systém nastavený zeměmi se nepochybně nejeví jako spravedlivý; v souvislosti s tím je potřeba ukázat, jak je tato nespravedlnost často namířena v neprospěch těch nejslabších ekonomických subjektů, a naopak nahrává těm dobře zavedeným, schopným dokonce ovlivňovat normativní systémy, které regulují samotné daně. Uvalení daní, je-li spravedlivé, vykonává ve skutečnosti základní vyrovnávací a přerozdělovací funkci bohatství nejen ve prospěch těch, kteří potřebují vhodné dotace, ale také pro podporu investic a růstu reálné ekonomiky.

V každém případě je to právě obcházení daní ze strany hlavních aktérů, pohybujících se na trzích, především velkých finančních zprostředkovatelů, které představuje nespravedlivé ochuzování zdrojů reálné ekonomiky a škodu pro celou občanskou společnost.

Při předpokládané netransparentnosti oněch systémů je obtížné s přesností určit úhrn kapitálů, které jimi procházejí; bylo nicméně vypočteno, že by stačila minimální daň na transakce uskutečněné *offshore*, aby se vyřešila značná část problému hladu ve světě: proč se s odvahou nevydat na cestu podobné iniciativy?

Kromě toho bylo s jistotou zjištěno, že existence *offshore* sídel také usnadnila odtékání kapitálů z mnoha zemí s nízkými příjmy, způsobila početné politické a ekonomické krize a zabránila jim nastoupit konečně na cestu růstu a zdravého rozvoje.

V souvislosti s tím je také potřeba upozornit na to, že různé mezinárodní instituce to všechno vícekrát nahlásily a nemálo národních vlád se správně snažilo o omezení důležitosti *offshore* finančních míst. Bylo vyvinuto i mnoho pozitivního úsilí v tomto smyslu, především v uplynulých deseti letech. Bohužel dosud nebylo možno nalézt dohody a přijmout dostatečně účinné zákonodárství v této oblasti; normativní schémata, navrhovaná v této materii i od uznávaných mezinárodních organizací, naopak často zůstala neaplikovaná a neúčinná z důvodu značného vlivu, který ona *offshore* místa dokážou vyvíjet v očekávání obrovských kapitálů, se kterými na rozdíl od tolika politických sil disponují.

Toto všechno působí velkou škodu správnému a dobrému fungování reálné ekonomiky a představuje strukturu, která tak, jak je dnes nakonfigurovaná, se především jeví jako nepřijatelná z etického hlediska. Je proto potřebné a naléhavé, aby byly na mezinárodní úrovni připraveny vhodné prostředky nápravy vůči těm nespravedlivým systémům; především jde o to jednat na každé úrovni s finanční transparentností (například s povinností pro multinacionální podniky veřejně vyúčtovat vlastní aktivity a platby daní, uskutečněné v každé zemi, ve které působí, prostřednictvím svých dceřiných společností); a také s přísnými sankcemi ukládanými těm zemím, které znovu umožní nečestné jednání (daňové úniky a obcházení daní, praní špinavých peněz), o kterých byla řeč výše.

32. *Offshore systém* zatížil veřejný dluh zvláště v zemích s méně rozvinutými ekonomikami. Ukázalo se, jak nahromaděné soukromé bohatství některých *élite* ve finančních rájích dosáhlo takřka stejné úrovně jako veřejný dluh oněch zemí. To ve skutečnosti opravdu zřetelně podtrhuje, že v kořeni onoho dluhu často stojí ekonomické aktivity způsobené soukromými subjekty a později přenesené na bedra veřejného systému. Mezi jiným je známo, že důležité ekonomické subjekty, nezřídka s tichým politickým souhlasem, trvale provádějí praxi přenášení (socializaci) ztrát na společnost.

Je ovšem také dobré připomenout, jak je veřejný dluh častokrát vytvářen neopatrným – což nebolí – řízením veřejné administrativy. Takový dluh, myšleno na souhrn finančních pasiv, která státy zatěžují, dnes představuje jednu z největších překážek dobrého fungování a růstu různých národních ekonomik. Početné národní ekonomiky jsou vskutku zatěžovány nutností čelit platbám úroků pocházejícím z onoho dluhu a za tím účelem musí činit náležité strukturální úpravy.

Tváří v tvář tomu všemu jsou jednotlivé státy na jedné straně vybízeny bránit se tomu odpovídajícím řízením veřejného systému prostřednictvím moudrých strukturálních reforem, na druhé straně na mezinárodní úrovni, přestože každé zemi je ponechána její nesmazatelná odpovědnost, je nutné dát také souhlas a usnadnit nalezení východisek z dluhových spirál, aniž by se na ramena států – a tím na ramena jejich občanů, tedy i milionů rodin – naložila břemena, která se ve skutečnosti jeví jako nesnesitelná.

To lze uskutečnit i prostřednictvím politiky rozumného a dohodnutého snižování veřejného dluhu, zvláště je-li v rukou subjektů ekonomicky stabilních, které jsou schopny je poskytnout. Podobná řešení jsou vyžadována ať už zdravím mezinárodního ekonomického systému, ve snaze vyhnout se nákaze možných systémových krizí, nebo sledováním společného dobra národů v jejich celku.

33. Všechno to, o čem jsme až dosud hovořili, není pouze dílem činitelů, které jednájí mimo naši kontrolu, ale má to dopad i do oblasti naší odpovědnosti. To znamená, že k vlastní dispozici máme důležité nástroje, abychom mohli přispět k řešení tolika problémů. Trhy například přežívají díky poptávce a nabídce zboží: v tomto smyslu může každý z nás zásadním způsobem ovlivnit alespoň projev oné poptávky.

Více než kdy jindy proto jako velmi důležitý vysvítá kritický a odpovědný přístup ke konzumu a k úsporám. Nákupy, každodenní úkol, kterým si zabezpečujeme nezbytné věci k životu, jsou současně formou volby, kterou se rozhodujeme pro různé výrobky, které nám trh nabízí. Je to volba, v níž často nevědomky upřednostňujeme zboží, jehož výroba se možná uskutečňuje prostřednictvím řetězců, v nichž je běžné porušování základních lidských práv, nebo skrze počínání podniků, jejichž skutečná etika nezná jiné zájmy než zisk jejich akcionářů za každou cenu.

Měli bychom se zaměřovat na to zboží, které má za sebou z etického hlediska důstojný proces, protože i prostřednictvím gesta, zcela banálního, jakým je konzum, také my svými skutky vyjadřujeme etiku a jsme vybízeni zaujmout pozici vůči tomu, co pomáhá, nebo škodí konkrétnímu člověku. Někdo se v tomto smyslu vyjádřil o „volbě peněženky“: jde tedy o to denně volit na trzích ve prospěch toho, co napomáhá skutečnému blahu nás všech, a naopak proti tomu, co tomuto blahu škodí.^{49, 50}

---

49 Srov. Benedikt XVI., *Promluva k diplomatickému sboru akreditovanému u Svatého stolce* (8. ledna 2007), *AAS* 99 (2007), 73.

50 Srov. Benedikt XVI., encyklika *Caritas in veritate*, č. 66: *AAS* 101 (2009), 699.

Podobně je třeba uvažovat i pokud jde o hospodaření s vlastními úsporami, svěřovat je například těm společnostem, které jednají na základě jasných kritérií inspirovaných etikou, která respektuje celého člověka a všechny lidi v duchu sociální odpovědnosti.⁵¹ Ve všeobecnějším měřítku je při vytváření bohatství každý povolán rozvíjet ty aktivity, které odpovídají naší povaze být ve vztazích a jsou zaměřeny na celkový osobnostní rozvoj.

IV. Závěr

34. Tváří v tvář velkoleposti a všudypřítomnosti současných ekonomicko-finančních systémů bychom mohli být v pokušení uchýlit se k cynismu a domnívat se, že vlastními slabými silami dokážeme jen velmi málo. Ve skutečnosti každý z nás, nezůstane-li sám, může učinit mnoho.

Početná sdružení pocházející z občanské společnosti představují v tomto smyslu zálohu svědomí a sociální odpovědnosti, bez které se neobejdeme. Dnes více než kdy jindy jsme všichni povoláni k tomu bdít jako hlídky dobrého života a stávat se zprostředkovateli nového sociálního protagonismu, budeme-li své jednání dávat do služby hledání společného dobra a opírat je o pevné principy solidarity a subsidiarity.

Každý projev naší svobody, třebaže se může jevit jako křehký a nevýznamný, ale je-li opravdu zaměřován na skutečné dobro, pak se opírá o Toho, který je dobrým Pánem dějin a stává se součástí pozitivna, které převyšuje naše ubohé síly a nerozlučně sjednocuje všechny projevy dobré vůle do sítě, spojující nebe a zemi; pozitivna, které je pravým nástrojem k polidštění člověka a světa. Právě to potřebujeme, abychom žili dobře a s nadějí odpovídající naší lidské důstojnosti.

Církev, Matka a Učitelka, vědoma si toho, že jako dar obdržela nezasloužený vklad, v každé době nabízí mužům a ženám zdroje spolehlivé naděje. Maria, Matka Boha, který se pro nás stal člověkem, ať vezme za ruku naše srdce a provází je moudrým vytvářením toho dobra, které její Syn Ježíš, svým lidstvím, obnoveným skrze Ducha Svátého, přišel uskutečnit pro spásu světa.

---

51 Srov. Papežská rada „Justitia et pax“, *Compendio della Dottrina Sociale della Chiesa*, č. 358.

Svatý otec František při audienci, kterou poskytl níže podepsanému sekretáři Kongregace pro nauku víry, schválil tyto úvahy přijaté rozhodnutím řádného zasedání tohoto dikasteria a nařídil jejich zveřejnění.

Řím 6. ledna 2018, v den slavnosti Zjevení Páně

+ Luis F. Ladaria, S.I.

titulární arcibiskup thébský, prefekt Kongregace pro nauku víry

Peter kardinál Turkson

prefekt Dikasteria pro službu integrálnímu lidskému rozvoji

+ Giacomo Morandi

titulární arcibiskup Cerveteri

sekretář Kongregace pro nauku víry

Bruno Marie Duffé

sekretář Dikasteria pro službu integrálnímu lidskému rozvoji

9. „VYDÁVAT ZE SEBE TO NEJLEPŠÍ“

*Ctěnému bratru, panu kardinálovi Kevinu Farrellovi,
prefektovi Dikasteria pro laiky, rodinu a život*

S radostí jsem přijal zprávu o publikaci dokumentu „Vydávat ze sebe to nejlepší“ o křesťanském pohledu na sport a na lidskou osobu, který vypracovalo Dikasterium pro laiky, rodinu a život s cílem zdůraznění úlohy církve ve světě sportu a toho, jak se sport může stávat nástrojem pro setkávání, formaci, poslání a posvěcování.

Sport je *místem setkávání*, kde se lidé všech společenských rovin a situací spojují pro dosažení společného cíle. V kultuře ovládané individualismem a skartováním mladých generací i generace starých je sport privilegovaným prostředím, kde se lidé setkávají bez rozdílu rasy, pohlaví, náboženství nebo ideologie a kde můžeme zakoušet radost ze soutěžení, abychom dosáhli společného cíle v jednom týmu, jehož úspěch, nebo porážku sdílíme a vyrovnáváme se s nimi; to nám pomáhá potlačovat ideu, že nějakého cíle můžeme dosáhnout jen tehdy, když se soustředíme sami na sebe. Potřebnost druhého člověka zahrnuje nejen týmové kolegy, ale i funkcionáře, trenéra, příznivce, rodiny – zkrátka všechny lidi, kteří svým nasazením a oddaností umožňují, abychom mohli „vydávat ze sebe to nejlepší“. To všechno činí ze sportu katalyzátor zkušeností se společenstvím, zkušeností lidské rodiny. Když si tatínek hraje se synem, když si děti hrají v parku nebo ve škole, když sportovec slaví vítězství se svými fanoušky, můžeme ve všech těchto situacích vidět hodnotu sportu jako místa spojení a setkání mezi lidmi. Ve sportu stejně jako v životě dosahujeme velkých výsledků společně, v týmu!

Sport je také *nástrojem formace*. Dnes možná víc než kdy jindy musíme upřít svůj pohled na mladé, neboť čím dříve začne proces formace, tím snadněji se skrze sport dosáhne integrálního rozvoje lidské osoby. Víme, jak se mladé generace dívají na sportovce a inspiroují se jimi! Proto je potřebná spoluúčast všech sportovců jakéhokoli věku a úrovně, aby všichni, kdo patří do světa sportu, byli příkladem takových ctností, jako je velkorysost, pokora, obětavost, vytrvalost a radost. Zároveň by měli přispívat ke všemu, co se týká skupinového

ducha, respektu, zdravé soutěživosti a solidarity s ostatními. Je důležité, aby si všichni byli vědomi důležitosti, jakou dává příklad sportování, protože je dobrým pluhem v úrodné půdě, která vždy napomáhá sklizni, pokud se patřičně kultivuje a opracovává.

Nakonec bych chtěl zdůraznit úlohu sportu jako *prostředku pro poslání a posvěcování*. Církev je povolána k tomu, aby byla ve světě znamením Ježíše Krista i skrze sport, který se provozuje v oratořích, ve farnostech, ve školách a ve sdruženích (...). Každá příležitost je dobrá pro přinášení Kristova poselství „ať je to vhod či nevhod“ (2 Tim 4,2). Je důležité přinášet a sdělovat radost předávanou sportem, což není nic jiného než objevování všech potencií lidské osoby, které nás vyzývají, abychom ukazovali krásu stvoření a samotného lidského bytí, jež bylo učiněno k Božímu obrazu a podobnosti. Sport může otevírat cestu ke Kristu na těch místech a v těch prostředích, kde není z různých důvodů možno hlásat ho přímo; svým radostným svědectvím mohou lidé společně provozující sport být hlasateli radostné zvěsti.

Vydávat ze sebe to nejlepší je rovněž povoláním usilovat o svatost. Během nedávného setkání mladých při přípravě biskupské synody jsem vyslovil přesvědčení, že všichni mladí tam přítomní i ti, kdo byli spojeni přes sociální sítě, mají touhu a naději vydávat ze sebe to nejlepší. Stejný výraz jsem použil i v nedávné apoštolské exhortaci, kde jsem připomenul, že Pán má pro každého z nás jedinečný a specifický způsob, jak ho povolat ke svatosti: „Důležité je, aby každý věřící rozpoznal svou cestu a vydal ze sebe to nejlepší, to osobní, co do něj Bůh vložil“ (*Gaudete et exsultate*, 11).

Je třeba prohlubovat těsné, již existující spojení mezi sportem a životem, které si mohou navzájem dávat světlo, aby úsilí překonat sám sebe v nějaké sportovní disciplíně sloužilo jako nástroj i pro osobní zlepšení ve všech oblastech života. Toto úsilí nás může vést po cestě, kterou díky Boží milosti můžeme dojít k oné plnosti života, již nazýváme svatostí. Sport je bohatým zdrojem hodnot a ctností, které nám pomáhají zlepšovat se jako lidé. Tak jako sportovcům při tréninku i nám sportování pomáhá vydávat ze sebe to nejlepší, objevovat beze strachu své limity a každý den bojovat o zlepšení. Tímto způsobem „v míře, v jaké se křesťan posvěcuje, přináší bohatší plody pro tento svět“ (*Tamtéž*, 33). Pro křesťanského sportovce se má svatostí stávat

prožívání sportu jako prostředku pro setkání, pro osobní formaci, pro svědectví a pro to, aby všem kolem sebe hlásal radost z toho, že je křesťanem.

Prosím Pána, aby na přímluvu Nejsvětější Panny přinesl tento dokument hojné plody jak v církevním prostředí při pastoraaci sportu, tak i mimo rámec církve. Všechny sportovce a pastorační pracovníky, kteří se cítí být členy velkého „týmu“ Pána Ježíše, prosím, aby se za mne modlili, a ze srdce jim posílám své požehnání.

Ve Vatikánu 1. června 2018
Památka svatého Justina, mučedníka

FRANTIŠEK

Dokument Dikasteria pro laiky, rodinu a život o křesťanské perspektivě sportu a lidské osoby

„VYDÁVAT ZE SEBE TO NEJLEPŠÍ“

1. Odůvodnění a cíle dokumentu

Abychom vydávali ze sebe to nejlepší

Vydávat ze sebe to nejlepší je při sportu tím základním postojem pro každého závodníka, který soutěží ze všech sil individuálně, nebo v týmu, aby dosáhl co nejlepšího sportovního výsledku. Kdo ze sebe vydá to nejlepší, zakouší uspokojení a radost ze seberealizace. Dochází k tomu v životě a stejně tak i při uskutečňování křesťanské víry. Každý by chtěl jednoho dne říct jako svatý Pavel: „Dobrý boj jsem bojoval, svůj běh jsem dokončil, víru jsem uchoval“ (2 Tim 4,7). Tento dokument chce napomáhat k pochopení vztahu mezi „vydáváním toho nejlepšího ze sebe“ ve sportu a každodenně prožívanou křesťanskou vírou.

1.1 Odůvodnění dokumentu

Církev jako Boží lid má bohatou a hlubokou zkušenost s tím, co je lidské, a s velkou pokorou jí chce sdílet a dávat k dispozici celému sportovnímu světu. Církev je blízko sportovnímu světu, protože chce přispívat k vytváření a rozvoji autentického sportu, zaměřeného na povznesení člověka.

„Není nic opravdu lidského, co by nenašlo odezvu“¹ v srdci Kristových učedníků. Sport je univerzálním jevem, který v naší době získal na nové důležitosti a našel odezvu v srdci Božího lidu.

Církev vidí lidskou osobu jako jednotu těla, duše a ducha a ve sportu se varuje omezujících myšlenek, které hodnotu osoby umenšují. „Církev se zajímá o sport, protože jí leží na srdci člověk, celý

---

1 Druhý vatikánský koncil, Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě, *Gaudium et spes*, č. 1

člověk, a uznává, že sportovní činnost má dopad na utváření osoby, na vztahy a na duchovnost.“²

Tento dokument má v úmyslu krátce předložit pohled Svatého stolce a katolické církve na sport. Nedávno se prosadila tendence částečně zapříčiněná způsobem, jakým se interpretovaly dějiny sportu, kde se tvrdilo, že katolická církev má ke sportu výlučně nepřátelský postoj a přístup, jak tomu bylo především ve středověku a počátkem moderní doby vlivem negativního postoje k tělesnosti. To ve skutečnosti znamená nepochopení katolického přístupu k tělesnosti, jenž existoval v daných historických obdobích, a přehlíží pozitivní vliv, který měla katolická tradice na sport z hlediska teologického, duchovního a výchovného, neboť z kulturního hlediska ho plně doceňuje.³

„Křesťanský postoj ke sportu i k jiným výrazům přirozených schopností člověka, jakými jsou věda, práce, umění, láska, sociální a politická angažovanost, není postojem odmítání a úniku, ale postojem respektu a úcty, pokud ne přímo vysvobození a povznesení, řečeno jedním slovem, vykoupení.“⁴ Ve sportu je přítomen aspekt vykoupení, pokud je prioritou úcta k důstojnosti lidské osoby a sport je ve službě růstu a integrálního rozvoje člověka. Jak říká papež František, „spojení mezi církví a sportem je krásnou skutečností, která se časem upevnila, protože církevní společenství vidí ve sportu cenný nástroj pro integrální růst lidské osoby. Sportování totiž stimuluje zdravé překonávání sebe sama a svého egoismu, cvičí ducha k oběti a je-li dobře pojato, napomáhá k oddanosti v meziosobních vztazích a k respektování pravidel“.⁵

Katolická církev se tímto dokumentem obrací na všechny lidi dobré vůle. Církev má zvláště na mysli vedení dialogu se všemi lidmi a organizacemi, které usilují o obranu hodnot obsažených ve zkušenosti se sportem.

---

2 Papež František, *Projev k Italské tenisové federaci*, 8. května 2015.

3 Srov. Dries Vansacker, *The Catholic Church and Sport. A burgeoning territory within historical Research!* in: *Revue d'histoire ecclésiastique. Louvain Journal of Church History*, 108 (2013), 344–356.

4 Jan Pavel II., *Homilie u příležitosti Jubilea sportovců*, 12. dubna 1984.

5 Papež František, *Projev ke členům Evropského olympijského výboru*, 23. listopadu 2013.

Kromě toho adresuje církev dokument všem věřícím katolíkům, počínaje biskupy a kněžími, ale především laikům, kteří se ve světě sportu angažují nejvíce. Je to dokument, který chce promlouvat ke všem, kdo mají rádi sport a podporují ho, ať už jsou to sportovci, vyučující, trenéři, rodiče i lidé, pro něž je sport profesí nebo povoláním.

Naše úvahy rovněž chceme šířit s myšlenkou na bratry a sestry ve víře, kteří se už více než padesát let prostřednictvím sportu angažují pro evangelizaci a podporu křesťanských hodnot.⁶

Jak by se církev mohla o sport nezajímat?

Během dějin byla církev podporovatelkou krásy v umění, v hudbě a v mnoha oblastech lidské činnosti. Hlavním důvodem pro to je, že krása pochází od Boha, a tak i my jakožto jím milovaní tvorové se z ní těšíme. Sport nám poskytuje možnost, abychom byli aktéry účastnými této krásy, anebo obdivujícími diváky. Tímto způsobem má sport moc připomenout nám, že krása je jednou z cest, jak se můžeme setkat s Bohem.

Kromě toho se dnes jako samozřejmost uznává univerzalita sportu, jeho komunikační a symbolická síla i velká výchovná a formační potencialita. Sport je v dnešní době civilizačním jevem, který se naplno zabydlel v současné kultuře a proniká životní styl i životní rozhodování mnoha lidí. To nás vede k tomu, abychom si znova položili řečnickou otázku Pia XII.: „Jak by se církev mohla o něj nezajímat?“⁷

Pius XII. a potom Pavel VI. zahájili ve 20. století účinný dialog mezi církví a světem sportu a dokázali ocenit ty aspekty, které přibližují ideály sportu křesťanskému životu, anebo jsou oběma společné: „Fyzické nasazení, morální kvality a láska k míru: v těchto třech

---

6 Podle J. Stuarta Weira kaplani ve světě profesionálního sportu v USA začali svou službu u hráčů NFL v první polovině šedesátých let minulého století. Dále uvádí, že John Jackson byl prvním oficiálním kaplanem jedné anglické profesionální fotbalové asociace, kam nastoupil v roce 1962. J. Stuart Weir, *Sports Chaplaincy: A Global Overview* in: Andrew Parker, Nick J. Watson, John B. White (eds.), *Sports Chaplaincy: Trends, Issues and Debates*, Londýn 2016.

7 Pius XII., *Projev k římským sportovcům*, 20. května 1945.

bodech vede církev se světem sportu upřímný a srdečný dialog. Naším přáním je, aby byl stále otevřenější a plodnější.“⁸

Důležitost pastorače ve sportu: úkol veskrze výchovný

Dialog mezi církví a sportem vytvářel a stále vytváří ve světě sportu různorodé pastorační možnosti zvláště ve školách, ve farnostech a v asociacích. Jan Pavel II. podporoval tento proces jednak svým učením a také rozhodnutím poprvé otevřít při Svatém stolci úřad věnovaný sportu.

„Církev se musí nacházet v první řadě při rozvíjení takové pastorače sportu, jež by odpovídala na otázky sportovců, a především by podporovala sport, který by vytvářel podmínky pro život plný naděje.“⁹

Církev se neomezuje jen na to, aby povzbuzovala ke kvalifikovanému provozování sportu, ale chce být „uvnitř“ sportu, jenž je považován za moderní „nádvoří pohanů“ a za areopag pro hlásání evangelia.

Učitelství úřad církve trvale připomíná potřebu podporovat „sport pro člověka“, který by dokázal dávat životu smysl a plnost a uměl by docenit osobu v jejím celku: její osobní, morální, společenský, etický a duchovní růst. Zájem církve o sport se konkretizuje různorodou a širokou pastorační činností, jejímž východiskem i cílem je zájem o lidskou bytost.

1.2 Církev a sport až do našich časů

Církev vedla dialog se sportem už od prvních let své existence. Je známo, že svatý Pavel používal sportovních přirovnání, aby vysvětlil pohanům křesťanský život. Ve středověku se katoličtí laici zúčastňovali sportovních her a aktivit během slavnostních dní, jichž nebylo málo, a též o nedělích. Herní aktivity nacházely teologickou oporu v myšlení Tomáše Akvinského, který napsal, že existuje „ctnost ve

---

8 Pavel VI., *Pozdrav členům Mezinárodního olympijského výboru*, 28. dubna 1966.

9 Jan Pavel II., *Projev na národním setkání Italské biskupské konference*, 25. listopadu 1989.

hrách“, neboť ctnost se cvičí umírněností. Z toho důvodu by ctnostný člověk neměl pracovat bez ustání, ale má zapotřebí určitý čas pro hru a oddych. Renesanční humanističtí intelektuálové, jakož i první jezuité, si úvahy Tomáše Akvinského o ctnostech vzali za své a považovali za důležité, aby během vyučovacího dne byl čas na hru a oddych. Tím začalo v západním světě zařazování hry a sportu do školských institucí.¹⁰

Od začátku moderní doby církev kromě toho projevovala zájem o fenomén sportu, oceňovala jeho výchovný potenciál a sdílela mnohé z jeho hodnot. Církev se organizovaným a strukturovaným způsobem aktivně nasazovala pro rozvoj samotného sportu.

Moderní sport je plodem průmyslové revoluce a v sociálních, politických a ekonomických změnách té doby nacházel úrodnou půdu pro své šíření a prosazování na globální úrovni. Sport je plodem modernity a stal se zároveň jejím vlajkoňem.

Dnes se sport výrazně mění a prožívá silné tlaky na svou proměnu. Nadějí zůstává, že sport dokáže změnu zvládat, a nikoli jí pouze podléhat, a že znovu objeví a udrží si principy tak drahé antickému i modernímu sportu: být půdou pro výchovu a pro povznesení lidské bytosti.

Pius X. v roce 1904 otevřel brány Vatikánu pro sport a hostil setkání mladých cvičenců. Dobové zprávy neskrývaly údiv nad touto otevřeností. Traduje se historka, která říká, že Pius X. na otázku plnou rozpaků jednoho kněze z kurie, který se ptal: „Kde skončíme?“, odpověděl: „V ráji, můj milý!“¹¹

Avšak bez stínu jakékoli pochybnosti to byl Jan Pavel II., kdo povznesl dialog se světem sportu na nejvyšší úroveň církve a její hierarchie. Po Jubilejním roce 2000 v návaznosti na setkání s osmdesáti tisíci mladými sportovci shromážděnými na Olympijském stadionu v Římě se rozhodl vytvořit sekci *Církev a sport*, která od roku 2004 studovala a rozvíjela křesťanskou vizi sportu zaměřenou na vytváření společnosti, jež by byla stále více tvořena na míru člověka, orientovaná na mír a spravedlnost a zaměřená na evangelizaci.

---

10 Srov. Patrick Kelly, SJ, *Catholic perspectives on sports. From Medieval to modern times*, Mahwah NJ 2012.

11 Srov. Antonella Stelitano, Alejandro Mario Dieguez, Quirino Bortolato, *Papežové a sport*, 4–5.

Nikoli křesťanský sport, ale křesťanská vize sportu

Když se narodily mezinárodní nebo národní sportovní federace a asociace výslovně katolického zaměření, nebylo jejich cílem vytvářet „křesťanský“ sport, odlišný, separovaný či alternativní k rozvoji sportu, ale měly nabízet způsob prožívání sportu založený na křesťanské ideji lidské bytosti a společnosti.

Tato vize sportu dozrála velmi rychle. V jednom ze svých dokumentů o sportu napsala Italská biskupská konference, že „neexistuje křesťanský sport, ale naproti tomu je legitimní křesťanská vize sportu, která se neomezuje jen na to, aby mu přiznávaly univerzálně sdílené etické hodnoty, ale prosazuje vlastní inovativní a koherentní hledisko s přesvědčením, že tím slouží jak sportu, tak i člověku a společnosti“.¹²

„Dědictví křesťanské víry, aniž by způsobovalo jakoukoli újmu specifičnosti sportu a rušilo její platnost, osvobozuje jeho aktivitu od obojetností a úchylek a napomáhá jeho plné realizaci.“¹³ Křesťanství proto není „značkou etické kvality“ sportu, jakousi přiloženou etiketou, vzhledem k němu vnějškovou. Křesťanství se nabízí jako přidaná hodnota, která je schopná dodat sportovní zkušenosti její plnost.

1.3 Cíl dokumentu

Církev si cení sportu jako cvičiště pro život, kde se lze vnitřně ztotožňovat s takovými ctnostmi, jako je umírněnost, pokora, odvaha a trpělivost, a přijímat je za své, a kde je možné svědčit o radosti ze života. Takovouto zkušenost mohou prožívat lidé ze společenství a národů celého světa bez ohledu na rozdíl v úrovni a druhu sportu. Právě to dělá ze sportu moderní jev globálního dosahu, a proto se o něj církev živě zajímá.

Církev chce posílit svůj hlas ve službě sportu a cítí svou zodpovědnost za to, aby ho ochraňovala před proudy, jež ho každodenně ohrožují, jako je korupce a nečestnost, manipulace a komerční zneužívání.

„Sport je *radost, hra, slavnost* a jako takového si ho máme vážít a možná ho máme i osvobozovat (...) od excesů technicismu a profesionalismu tím, že mu vrátíme jeho nezištnost, jeho schopnost vytvářet

---

12 Italská biskupská konference, *Sport a křesťanský život*, č. 32.

13 Tamtéž, č. 11.

přátelská pouta a napomáhat dialogu i otevřenosti jedněch vůči druhým jakožto výrazu bohatství v bytí, jež je hodnotnější a významnější než vlastnění, a tedy stojí nad tvrdými zákony výroby a konzumu a každého jiného, čistě utilitaristického a hedonistického pojmání života.⁴⁴ V těchto podnětech má spolupráce mezi církví a sportem přinášet bohaté plody.

Církev si přeje stát ve službě všech, kdo pracují ve světě sportu, počínaje odborníky a pracovníky, až po všechny, kdo se angažují jako dobrovolníci, činovníci při soutěžích, trenéři, vyučující, řídicí osoby, rodiče i sportovci.

Dokument v první kapitole popíše motivace a cíle dialogu mezi církví a světem sportu, v druhé kapitole znázorní fenomén sportu od jeho počátků do dneška a jeho odraz a dopad v celosvětovém kontextu. Pak bude pokračovat třetí kapitolou, kterou vstoupí do hlubších antropologických úvah o sportu a zvláště o důležitosti člověka jako jednoty těla, ducha a duše. Dokument promluví o tom, jak může sport poskytovat odpověď na hledání konečného smyslu života a jak může napomáhat lidské kreativitě a svobodě. Při hledání smyslu nabízí provozování sportu prožitek spravedlnosti, oběti, radosti, harmonie, odvahy, rovnosti, úcty a solidarity. V křesťanském chápání se hluboký smysl nachází v plném štěstí ze zakoušení všeobjímající Boží lásky a milosrdenství při vztahu s Ježíšem Kristem v Duchu Svatém, který se prožívá ve společenství věřících.

V následující, čtvrté kapitole budou popsány některé problémy s prosazováním správného a plně humánního sportu, jakými jsou ničení těla, doping, korupce a případně některé záporné vlivy ze strany diváků. Spolu se sportovními protagonisty církev sdílí zodpovědnost za odhalování úchylek a negativního chování a za orientaci sportu na cestu směřující k povznesení člověka. A konečně, v páté kapitole, se představí současná angažovanost církve pro humanizaci sportu v dnešním světě. V různých oblastech svého dosahu představuje sport účinný nástroj pro výchovu a formaci k hodnotám.

Dokument se nezabývá mnoha tématy týkajícími se možnosti sportu a výzev pro něj; nehodlá být vyčerpávajícím souhrnem

sportovní teorie a praxe, ale spíše chce pojednat o vztahu mezi sportem a zkušeností víry.

2. Fenomén sportu

Sport je univerzálním jevem. Na každém místě a v každé době žili lidé ve společenství a bavili se hrami a pohybovými aktivitami, radovali se ze zdokonalování svých fyzických schopností a soutěžili mezi sebou. Pravděpodobně od nepaměti provozovaly lidské bytosti takové aktivity, které bychom dnes označili za sportovní. Vycházíme-li z tohoto scénáře, můžeme říct, že sport je antropologickou konstantou lidstva. Slovo sport je pochopitelně teprve mnohem pozdější: pochází ze starého francouzského výrazu *desporter* anebo *se desporter*, který je odvozeninou z latinského *de(s)portare*, což znamená zábavu. Teprve v moderní době prorazila zkratka „sport“ a od té doby se tento termín používá pro mnoho aktivit, které uvádějí v nadšení množství lidí buď v pozici sportovců, nebo diváků.¹⁵

Jak již bylo řečeno dříve, tímto dokumentem chce církve vyslovit svůj názor na sport a posloužit tak samotnému sportovnímu hnutí. Hodlá tedy objasnit antropologický význam sportu, zdůraznit problémy, jimž je třeba čelit, a příležitosti naskytující se pro pastorační práci. Předtím je užitečné se hlouběji zamyslet nad fenoménem sportu jako takového a vyjít přitom například z toho, jak se sport rodí a jaké jsou jeho hlavní charakteristiky. Kromě toho bude důležité pochopit mnohostranné vztahy existující mezi sportem a nejširším společenským prostředím, v němž se sport rozvíjí.

2.1 Zrod moderního sportu

Historicky všechny kultury rozvíjely aktivity herního a soutěžního charakteru, v nichž můžeme určitým způsobem rozpoznávat aktivity sportovní. Sport tedy existuje od úsvitu dějin člověka. To řekl Jan Pavel II. a pak popsal sport jako „jeden z typických fenoménů moderní doby“; jakoby „znamení časů, schopné interpretovat nové požadavky a nová očekávání lidstva“. Sport, jak řekl dále, „je rozšířen v každém

---

15

Peter Gummert, Sport, in: *Der Neue Pauly*, 15 (2003), 208–219.

koutu země a překonává různosti kultur a národů“.¹⁶ Papež zdůraznil, že sport sice prochází všemi historickými obdobími, ale během posledních dvou staletí prošel radikální změnou. V minulých historických obdobích se sport rozvíjel a přizpůsoboval se místní kultuře, k níž příslušel. Avšak moderní sport pronikl téměř do všech kultur a překročil národní hranice i kulturní rozdíly. Místní formy sportu jistě i nadále existují a těší se široké popularitě, ale vedle nich vyrostl sport globálního charakteru, který svým univerzálním jazykem může být srozumitelný téměř všem lidským bytostem. Zde je třeba se ptát, jak se sport stal fenoménem planetárního dosahu.

Už od 16. a 17. století se mnohé sportovní aktivity – i když ne všechny¹⁷ – v západním světě odpoutávaly od kulturního a náboženského prostředí, do něhož byly předtím začleněny. To zajisté neznamená, že by se sport stal samostatným a odděleným fenoménem. V tomto období však můžeme pozorovat princip jeho institucionalizace, profesionalizace a komercializace.¹⁸ Rostoucí autonomie sportu spojená se znovuoživením pedagogických ideálů antického Řecka nastartuje proces, během něhož se fyzické aktivity považují za stále důležitější při integrální výchově člověka. Dlouhá červená nit spojuje různé pedagogie – od Jana Amose Komenského (1592–1670) přes zakladatele filantropického hnutí, Johanna Bernharda Basedowa (1724–1790) až po Thomase Arnolda (1795–1842) – kteří si vzali za svou myšlenku integrálního vzdělávání přenášeného do formačních procesů a přikládali velkou důležitost tělesné výchově.

Moderní sport pochází v podstatě ze dvou kolébek: na jedné straně jsou to hry a soutěže rozvíjené v anglických veřejných školách, počínaje první polovinou 19. století; a na straně druhé motorická a gymnastická cvičení vzniklá v lůně filantropické pedagogické reformy, která se následně strukturalizovala ve Švédsku. Když sledujeme první linii, můžeme se zmínit o nejstarších hrách, soutěžích a herních činnostech, které byly začleněny do výchovného procesu anglických

---

16 Jan Pavel II., *Homilie u příležitosti Jubilea sportovců*, 29. října 2000.

17 Srov. Patrick Kelly, SJ, *Catholic Perspectives on sports: From Medieval to Modern Times*, Mahwah NJ 2012.

18 Wolfgang Behringer, *Kulturgeschichte des Sports: Vom antiken Olympia bis ins 21. Jahrhundert*, München 2011, 198–238.

veřejných škol. Sport jako ústřední součást veřejné výchovy se postupně rozšířil do všech vrstev britské společnosti. Když se Velká Británie stala globální mocností, její výchovný systém byl přenesen do všech oblastí britského impéria. Je však třeba říct, že proti tomuto procesu existovaly různé formy odporu, jako například Gaelská sportovní asociace v Irsku.

Ještě předtím vznikl filantropismus, který měl dopad na reformu britského veřejného školského systému. Ten se však svou vlastní dynamikou rozšířil na evropském kontinentu a ve Skandinávii. Filantropismus byl původně pedagogickým směrem, který vycházel z vize integrální výchovy. Tento výchovný přístup nezahrnoval jen fyzické aktivity, jako je tělocvik, ale snažil se také prosazovat uznání rovnosti mezi lidmi a formovat je k demokracii. Tato myšlenka zdomácněla ve Švédsku, kde se tělocvik stal integrální součástí školského systému. Fyzická průprava se stejným způsobem prosazovala i při vojenské, umělecké a zdravotně výchově. Důležitost švédského systému se potvrdila tím, že měl specifický vliv na rozvoj ženského sportu.¹⁹

Na konci 19. století Pierre de Coubertin spojil různé tradice a zasloužil se o jejich splynutí v olympijské myšlence. Coubertinovým záměrem bylo, aby vznikl globální pedagogický program pro výchovu mladých generací celého světa. Jeho hlavními cíli byla výchova k míru, k demokracii, ke kultuře setkání a k úsilí o lidskou dokonalost. Pro šíření olympijské myšlenky uvedl Coubertin do života (či obnovil) olympiády. Původním cílem olympijských her nebylo jen sportování nebo soutěžení, ale měla se jimi oslavovat vznešenost a krása lidství. Olympijské motto *citius, altius, fortius* (rychleji, výše, silněji) – které Coubertin převzal od dominikána Henriho Didona²⁰ – se nevztahovalo jen na fyzickou dokonalost, ale na všeobecnou dokonalost člověka. Proto za zásadní součást her byly považovány rovněž výtvarné výstavy, hudba a poezie. Je však třeba připomenout, že pro Coubertina byl olympismus laickým náboženstvím, které výslovně definoval jako *religio athletae*. Jak lze snadno vypožorovat z vysokého stupně ritualizace

---

19 Tamtéž, 257.

20 Srov. Norbert Müller, *Die olympische Devise „citius, altius, fortius“ und ihr Urheber Henri Didon*, Forum Kirche und Sport 2, Düsseldorf 1996, 7–27.

zahajovacích ceremonií, rozdělení cen i závěrečného ceremoniálu, celkový průběh her silně zdůrazňuje ambice náboženské povahy.

První ročník olympijských her moderní doby se konal v Aténách v roce 1896, ačkoli už předtím se konaly lokální olympijské hry v Řecku, Anglii a Německu. Avšak teprve Coubertinova iniciativa získala mezinárodní uznání a dosáhla úspěchu; od té doby zaznamenaly olympijské sporty bezprecedentní růst. V roce 1900 se olympijské brány otevřely i pro ženy. Jiný důvod, kterým lze určitě vysvětlit velký úspěch sportu, je rozvoj masových sdělovacích prostředků v první polovině 20. století. Prostřednictvím kina, rozhlasu a televize byly velké sportovní události snadno přenášeny do mnoha zemí a později i na celosvětové úrovni. Díky veřejným sdělovacím prostředkům a internetu je dnes sport globálním jevem, k němuž má přístup velká část států a národů.

I když ve většině případů sport netouží být náboženstvím anebo být synergicky propojen s výtvarným uměním, hudbou nebo poezií, stále existuje riziko, že může být využíván pro ideologické cíle. Vychází to ze skutečnosti, že ve sportu se usiluje o dokonalost těla. Zvláště na velkých sportovních událostech, jako jsou olympijské hry a mistrovství světa, se zdatnost sportovců při výkonech vysoké úrovně prezentuje široké veřejnosti. Vysoce výkonné tělo sportovce má hodnotu symbolu, který se však nabízí pro různé interpretace a různé významy. Sport, a zvláště sport provozovaný na vysoké úrovni, je často využíván pro politické, komerční a ideologické cíle.²¹ Jestliže tato interpretační pružnost na jedné straně zvýhodňuje přitažlivost sportu na globální úrovni, na druhé straně však natvrdo ukazuje nebezpečí spojená se sportem. Sport je vysoce expresivním znamením doby, ale zároveň je těžce kontrolovatelný, což nenapomáhá jeho chápání. Proto

---

21 Srov. Dries Vanysacker, *The Attitude of the Holy See Toward sport During the Interwar Period (1919–39)*, in *Catholic Historical Review* 101 (2015) 4, 794–808; viz též Dries Vanysacker, *La position du Saint-Siège sur la gymnastique féminine dans l'Allemagne de L'entre-deux-guerres (1927–1928) à partir de quelques témoignages tirés des archives des nonciatures de Munich et Berlin* in *Miscellanea Pagano*.

se může stávat předmětem ideologické nebo dokonce nemorální či lidsky ponižující manipulace.²²

Jak tvrdí někteří odborníci, sport lze využít k ideologickým cílům tehdy, když se sportoviště propůjčí pro propagandu ve prospěch západních a bohatých zemí; a tím snadněji se může propůjčit pro posílení existujících mocenských struktur a k prosazování elitářské kulturní vize.²³ Příspěvek k problematice globálního sportu nabízí úvaha papeže Františka o globalizaci. V souvislosti s přirozeným napětím mezi globální a lokální dimenzí píše Svatý otec v *Evangelii gaudium*, že „je třeba věnovat pozornost globální dimenzi, abychom neupadli do všední malichernosti. Zároveň však není dobré ztrácet ze zřetele to, co je lokální a umožňuje nám kráčet nohama po zemi. (...) Neužíváme zde model koule (...), v němž všechny body leží ve stejné vzdálenosti od středu a kde nejsou mezi jednotlivými body žádné rozdíly. Modelem je mnohostěn, jenž představuje konvergenci všech jeho částí, přičemž každá z nich si uchovává svou originalitu. Jak pastorační působení, tak i politická aktivita se v takovém mnohostěnu snaží od každého získat to nejlepší“.²⁴ Pokud jde o sportovní události globálního charakteru, jako jsou olympijské hry, kdyby se při volbě místa pro jejich konání, anebo při výběru olympijských disciplín více doceňovaly nezápadní státy a kdyby měly v Mezinárodním olympijském výboru větší váhu, samotné olympijské hry by ještě účinněji posilovaly své poslání her skutečně globálních, které by lépe umožnily setkání všech zemí.

2.2 Co je to sport?

Filozofové sportu a učenci se dlouho snažili stanovit pro sport vhodnou definici. Není to snadný úkol i proto, že dodnes neexistuje žádná definice, již by sdíleli všichni. A navíc je třeba říct, že sport je jevem vystaveným historickým proměnám. To, co se dnes považuje za sport,

---

22 Christoph Hübenenthal, *Morality and ... Person*, in: Kevin Lixey, Christoph Hübenenthal, Dietmar Mieth, Norbert Müller (eds.), *Sport and Christianity: A Sign of the Times in the Light of Faith*, Washington DC 2012, 6178.

23 Srov. Heather Reid, *Introduction to the Philosophy of sport*, Lanham, MA 2010, 180–185.

24 Papež František, apoštolská exhortace *Evangelii gaudium*, č. 234: AAS 105 (2013), 236.

jím zítra být nemusí, a naopak. Proto nalezení definice sportu bude komplikované. To však neznamená, že nelze identifikovat některé univerzální prvky, jež jsou sportu všeobecně připisované.

V první řadě se pojem sportu spojuje s lidským tělem v pohybu. Je pravda, že existují aktivity zařazované mezi sportovní, které nepředpokládají tělesný pohyb, ale ve všeobecnosti se za sport označuje individuální nebo skupinová aktivita lidí vykonávajících fyzická cvičení za pohybu vlastního těla.

Na druhém místě je třeba připomenout, že sport je hra. To znamená, že sport není nějakou funkční nebo užitkovou aktivitou pro dosažení samostatného vnějšího cíle, ale jeho cíl se nachází v rámci sportu samotného. Jako příklad vnitřního cíle lze uvést snahu o dokonalost technického úkonu, zlepšení vlastního výkonu anebo překonání soupeřova výsledku, o dobrou týmovou hru pro vítězství v zápase. Nelze popřít, že moderní sport, zvláště profesionální, se zaměřuje na vnější cíle, jako je například získat slávu pro nějakou zemi, ukázat převahu nějakého politického systému nebo prostě vydělat peníze. Kdyby však ve sportu tyto vnější aktivity převažovaly nad vnitřními, už by se nedalo hovořit o hře, ale o práci. Výkony profesionálních sportovců by ostatně nemohly dosahovat vrcholné úrovně, kdyby vedle profesní dimenze nestála i dimenze herní.

Na třetím místě platí, že sport je kodifikován pravidly. Vlastních cílů sportovní aktivity nelze proto dosáhnout jakýmkoli způsobem, ale je třeba dodržovat pravidla hry. Pravidla jsou obvykle stanovena proto, aby dosažení výsledku ztížila. Například při plavání nemůže sportovec překonat stometrovou vzdálenost tak, že by používal motorovou loďku nebo by běžel podél bazénu, ale je povinen plavat ve vodě bez pomoci nástrojů a používat specifický styl, například volný způsob nebo motýlka. Přísnost pravidel může být zajisté upravována podle úrovně soutěže. Amatérský sportovec, který uběhne třikrát týdně určitou vzdálenost, si jako pravidlo pravděpodobně stanoví jen to, že nepoběží pomaleji než minule. Naproti tomu profesionální závod na vysoké úrovni se řídí komplexními pravidly, jejichž dodržování sledují kvalifikovaní posuzovatelé a rozhodčí, jakož i tým specialistů. Sport bez pravidel je prakticky nemyslitelný.

Čtvrtým prvkem charakterizujícím sport je soutěžení. Může se namítnout, že amatérský sportovec, který trénuje sporadicky a jen pro

osobní potěšení a zálibu, se soutěže nezúčastňuje. To však není úplně pravda, protože i on soutěží sám se sebou a snaží se zlepšit své provedení nebo svůj výkon oproti dřívějšímu; chce překonat určitou vzdálenost při běhu, plavání nebo lezení v rámci stanoveného limitu atd. Avšak ve většině případů je aspekt soutěžení ve sportu velmi rozvinutý, a je tedy možno učinit závěr, že soutěž je základní charakteristikou sportu.

Poslední součást sportu je ve vztahu s předešlymi: sport jakožto strukturovaná soutěž s kodifikovanými pravidly zaručuje rovné podmínky pro účast. Postrádala by smysl individuální i týmová soutěž, při níž by soupeři měli evidentně nerovné výchozí podmínky. Z toho důvodu probíhají sportovní soutěže obvykle odděleně podle pohlaví, úrovně výkonů, věkových nebo hmotnostních kategorií, stupňů postižení atd.

Když shrneme těchto pět prvků, můžeme říct, že *sport je individuální nebo skupinová fyzická aktivita v pohybu, má herní a soutěživý charakter, je kodifikována systémem pravidel, která umožňují výkon srovnatelný s ostatními a poskytují všem rovné možnosti*. Jak jsme již dříve připomněli, tato definice sportu nemá v úmyslu být vyčerpávající, protože obsahuje řadu nezřetelných prvků.²⁵ Avšak i přesto může být pro účely tohoto dokumentu dostačující.

Je však třeba dodat ještě něco. Jak jsme již objasnili, sport není jen aktivita existující sama o sobě, ale má také vnější dimenzi. I ten, kdo přímo neprovozuje sportovní činnost, se o ni může zajímat zvnějšku: může ji komentovat, být jí nadšen, bavit se jí, anebo naopak být proti ní; může se k této aktivitě vyjadřovat mnoha různými způsoby. Vrátilme-li se k tomu, co již bylo řečeno, lidské tělo v pohybu je symbolem, jenž se nabízí pro různé interpretace. Po vysvětlení herní dimenze, důležitosti pravidel a soutěžení je třeba se zabývat interpretační pluralitou sportu. Sportovní soutěž lze v určitém smyslu považovat za příběh odehrávající se mezi dvěma soupeřícími stranami, které mezi sebou zápolí, aby obdržely fiktivní a virtuální cenu, aniž by je vedla nějaká vitální anebo čistě konkrétní a užitková motivace. Soutěžící

---

25 Po obdobné linii postupoval historik sportu Allen Guttmann; pro definici sportu použil duální rozlišení. Vycházel z obecné kategorie hry (*play*), potom popsal sport jako organizovanou hru (*game*), hru soutěživé podoby (*contest*) a fyzického charakteru (*sport*). Viz Allen Guttmann, *A Whole New Ball Game. An Interpretation of American Sports*, Chapel Hill-London 1988.

respektují specifická pravidla soutěže a snaží se vydávat ze sebe to nejlepší. Když pomineme jednotlivé osobní motivace, soupeřící strany předvádějí estetické a umělecké představení srozumitelné všem, i divákům zvenku, a všichni jsou schopni být jeho protagonisty tak, že ho každý na své úrovni čte a interpretuje. Jako je tomu u uměleckých děl, ani sportovní příběh nemá jasný, odlišený a jednoznačný obsah, a proto je otevřený různým, i protikladným úsudkům o svém významu a různým interpretacím.

Na závěr úvahy o pojmu sport můžeme říct, že sport na jedné straně je svět sám pro sebe, kde se uplatňuje dimenze hry, jež ve své abstraktní linii sama nesleduje žádné vnější cíle. Na druhé straně má sport jako „systém“ i svou vnější stránku, která se vnějšimu divákovi prezentuje jako příběh vysoce expresivní, avšak postrádající jednoznačný a jasný obsah, a tak se nabízí pro rozličné formy interpretace a posuzování. Právě tato interpretační mnohost činí sport tak fascinující pro národy celého světa, ale zároveň ho vystavuje funkčním a ideologickým manipulacím, jež k němu nepatří.

2.3 Sportovní prostředí

O sportu se toho dá říct ještě mnoho i proto, že neexistuje bez organizovaného prostředí. V první řadě musíme o sportu uvažovat jako o určité formě společenské organizovanosti, která začíná u skupiny dětí, jimž jsme dali termín, kdy se odpoledne mají setkat na dvorku, aby si zahrály fotbal nebo basket. Už jen setkání v určitou hodinu na určitém daném místě je začátkem organizace. U rozvinutějších forem sportovní aktivity je to tak, že tréninky musí být připraveny, soutěže musí být naplánovány, je třeba vytyčit a udržovat sportoviště, musí se zajistit přesuny sportovců a jejich materiálu, je třeba povolát rozhodčí, výsledky soutěží musí být schváleny atd. Pro velkou sportovní událost je nutné zajistit dodržení sportovní spravedlivosti, antidopinkovou kontrolu, zajistit výbavu. To je úkolem sportovních organizací, jakými jsou sportovní kluby a národní i mezinárodní asociace. To všechno lze souhrnně nazvat *sportovním systémem*.

Rozumí se samo sebou, že sportovní systém není schopen vytvořit všechny vnitřní zdroje potřebné ke svému udržení. Pro umožnění výše uvedených aktivit potřebuje sportovní systém externí

dobrodince – například dobrovolníky, podporu veřejných institucí, soukromé financování (dary a sponzoring) – a zvláště uživatele, kteří si budou kupovat vstupenky, reklamu a předplatné na televizní sportovní přenosy. Jedině tímto způsobem je sportovní systém schopen zajistit si zdroje potřebné pro své udržení. Tato *strukturální závislost* sportovního systému vysvětluje, proč musí být schopen trvale vytvářet atraktivní obraz sportu pro vnější přispěvatele. Jinými slovy, sportovní systém musí pečovat o to, aby obraz sportu byl stále schopen přitahovat potenciální dobrodince tak, aby jejich příspěvky udržely nebo posílily samotný systém. To však způsobuje, že se sport „prodává“ jako nabídka schopná adaptovat se na různé zájmy potenciálních dobrodinců. Tím se sport proměňuje v produkt, který umožňuje uspokojovat zájmy různých subjektů, skupin nebo institucí. Z tohoto důvodu je sportovní systém připraven se tak snadno a pohotově ohýbat podle ideologických, politických a ekonomických cílů odcizených samotným hodnotám sportu, protože by jinak nebyl schopen obstarat si zdroje potřebné pro své přežití.

Právě proto, že sport je expresivním příběhem, jehož obsahu je možno připisovat mnoho významů, vyvinul sportovní systém velkou schopnost používat tento aspekt sportu k nalézání vnějších zdrojů a k tomu, aby oslovoval potenciální dobrodince, kteří používají sport ke sdělení svých zájmů. To je vidět například na partnerství s obchodními nebo reklamními firmami, z něhož těží jak sportovci, tak i sportovní organizace. V tomto případě se sport stává prostředkem předávajícím sdělení ekonomického charakteru.

Výše popsaná strukturální závislost sportovního systému není nutně negativní stránkou, protože sport může sledovat cíle, které jsou eticky přijatelné a také hluboce lidské. Například veřejné instituce mají zájem na financování sportovního systému, protože umožňuje zlepšení zdraví občanů anebo napomáhá integrální výchově mladých generací. Jistě nelze říct, že sportovní systém dělá chybu, když prezentuje sport jako aktivitu sledující tyto cíle. Na druhé straně je stejně tak zřejmé, že strukturální závislost sportovního systému zahrnuje značná rizika. Pokud se například velké množství zdrojů vytváří tak, že způsobuje závislost sportovního systému na systémech ekonomických nebo ideologických, pak taková inklinace bude silná, i když účely, jimž se slouží, se stanou eticky pochybnými nebo nelidskými. Tím se budeme hlouběji a detailněji zabývat ve čtvrté kapitole.

3. Sport pro lidskou bytost

3.1 Tělo, duše a duch

Obvykle se vyhledávají studie historického charakteru, které stigmatizují katolický postoj k tělesnosti jako hluboce negativní, avšak ve skutečnosti teologická a duchovní tradice katolictví si všímala toho, že materiální svět (vše, co existuje) je dobrý, neboť je stvořený Bohem, a že lidská osoba je jednotou těla, duše a ducha. Teologové v prvních staletích i ve středověku vynakládali velké úsilí na kritiku gnostiků a manichejců, zvláště proto, že tyto skupiny spojovaly materiální svět a lidské tělo s ďáblem. Jedna z kritik vedených křesťanskými autory mířila na to, že gnostici a manichejci nepřejali do křesťanského Písma židovské Písmo ve svém celku, a proto odmítali tu část Knihy Genesis, kde se říká, že Bůh po stvoření světa a lidské bytosti řekl, že všechno je „velmi dobré“. Tyto skupiny naopak vypracovaly komplexní mytologie o původu hmotného světa, které ho vykládaly jako „omyl“ nebo jako „princip zla“.

Z tohoto důvodu byly materiální svět a lidské tělo považovány za protiklad k tomu, co je plně duchovní. Právě o tomto rozporu hovořil v roce 1979 svatý Jan Pavel II. k italským a argentinským fotbalistům: „Je vhodné připomenout, že křesťanští myslitelé už v prvních staletích se s rozhodností stavěli proti určitým, tehdy moderním ideologiím, které byly charakteristické ostrým odmítáním všeho tělesného, jež ale bylo vedeno ve jménu špatně chápaného oslavování ducha; naproti tomu na základě biblických údajů tito myslitelé důrazně prosazují unitární vizi lidské bytosti.“²⁶

Unitární vizi lidské osoby vyjádřilo Písmo i teologové jako jednotu těla, duše i ducha i jako jednotu těla a duše. Pochopení jednoty člověka mělo za důsledek, že křesťanský postoj ke sportu získal svou podobu. V souladu s Janem Pavlem II. se církev dívá na sport s úctou, neboť oceňuje „vše, co konstruktivně přispívá k harmonickému a integrálnímu rozvoji osoby, duše i těla. Proto povzbuzuje všechno, co

---

26

Jan Pavel II., *Projev k fotbalovým reprezentantům Itálie a Argentiny*, 25. května 1979.

směřuje k výchově, rozvoji a posílení lidského těla, aby tělo mohlo poskytovat co nejlepší službu pro dosahování osobní zralosti“.²⁷

Pochopení jednoty člověka je rovněž základem církevní nauky, podle níž existuje duchovní rozměr sportu. Jan Pavel II. popisuje sport „jako určitou formu cvičení těla a ducha“.²⁸ Říká: „Sportovní činnost uvádí na světlo kromě bohatých fyzických možností lidské bytosti i její intelektuální a duchovní kapacity. Není pouhou fyzickou a muskulární potencí, ale má i svou duši a musí prokazovat svou integrální tvář.“²⁹

3.2 Svoboda, pravidla, kreativita a spolupráce

Svoboda je pro lidskou bytost Božím darem, jímž odhaluje velikost své přirozenosti. Muži a ženy byli stvořeni k Božímu obrazu a podobnosti a jsou povoláni k účasti na Božím stvoření. Svoboda je však spojena se zodpovědností, protože svobodná rozhodnutí každého dopadají na meziosobní vztahy, na společenství a v některých případech i na celé stvoření.

Dnes se mnozí domnívají, že svoboda znamená dělat vše, co se člověku zachce bez jakéhokoli omezení. Takový způsob myšlení odděluje svobodu od zodpovědnosti a může rovněž způsobit, že znemožní pochopení důsledků způsobovaných činnostmi lidských bytostí. Sport nám naopak připomíná, že pravá svoboda musí být i zodpovědností.

Dnešní technika dovoluje lidem v mnoha částech světa extrémně rychlý přístup k mnoha možnostem. Za této situace je snadné, aby lidé ztratili ze zřetele potřebu nasazovat se a obětovat se pro dosažení nějakého cíle. Pokud však ve sportu někdo nerozvíjí tyto ctnosti, nedokáže ani udržet kontinuitu ve sportování, natož pak dosáhnout stanovených cílů. Křesťanská úvaha o svobodě se aplikuje na sport díky tomu, že svoboda umožňuje lidem činit rozhodnutí za cenu obětí, i když to vyžaduje procházet „úzkou branou“.³⁰

---

27 Týž, *Projev k Národnímu italskému olympijskému výboru*, 20. prosince 1979.

28 Týž, *Projev k delegaci funkcionářů a hráčů italského fotbalového týmu A. C. Milán*, 12. května 1979.

29 Týž, *Projev k účastníkům mezinárodního setkání „Tvář a duše sportu v čase Jubilejního roku“*, 28. října 2000.

30 Srov. *Mt 7,13-14*.

Kromě toho ve „skartační kultuře“, kterou často připomíná papež František, nám dlouhodobé závazky nahánějí strach. V této souvislosti nás sport učí, že přijetí dlouhodobých výzev má cenu. Trénink a trvalý závazek zlepšovat se mají smysl pro dosažení něčeho lepšího, o což je možné usilovat pouze tehdy, pokud lidé neutíkají před nejistotami a před výzvami, které v sobě skrývá zodpovědnost. Navíc i jiné těžkosti, jako například zranění a snaha odolat pokušení k podvodům, napomáhají díky vytrvalosti a sebekontrolě k posilování charakteru.

Motto Mezinárodního olympijského výboru *citius, altius, fortius* (rychleji, výše, silněji)³¹ poukazuje na ideál vytrvalosti. Křesťanský život připomíná v určitém smyslu spíše maratón než soutěž v rychlosti. Je v něm mnoho etap a překonání některých z nich je velmi obtížné.

Proč tedy lidé běhají maratón? Zčásti proto, že milují výzvy. Zlepšovat se krok za krokem a kilometr za kilometrem poskytuje uspokojení, které je další radostí přidanou k soutěžení. Řehoř Naziánský a církevní Otcové chápali křesťanský život jako hru. Papež František se k tomuto tématu vyjádřil podobnými výrazy a kategorii hry spojil s křesťanskou radostí.³²

Každý člověk užívá v každodenním životě obdržené talenty a sport patří mezi ně. Každý sportovec přijímá soubor pravidel každého sportu a strategii a taktiku hry danou trenéry a rozvíjí svou vlastní svobodu a kreativitu, aby v rámci stanovených měřítek dosáhl cíle. Tímto způsobem vydávají sporty svědectví o ctnosti spravedlivosti ve smyslu poslušnosti pravidlům a jejich respektování. Pro zaručení a dodržení spravedlnosti jsou zde rozhodčí, posuzovatelé, inspektoři a v posledních letech i technické prostředky. Bez pravidel by smysl hry a soutěže přišel nazmar. Například ve fotbale, pokud celý míč nepřekročí brankovou čáru, nejde o gól. Nepatrný milimetr dělá obrovský rozdíl. V některých případech pomáhají pravidla pochopit, že spravedlnost není něco čistě subjektivního, ale že má svou objektivní dimenzi, i když se zakouší ve formě hry.

---

31 Šířené od konce 19. století Pierrem de Coubertinem, zakladatelem moderních olympijských her.

32 Papež František, *Pozdrav účastníkům 4. setkání organizovaného „Scholas Occurrentes“*, 5. února 2015.

V protikladu k tomu, co se můžeme domnívat, pravidla neomezují kreativitu ve sportu, ale stimulují ji. Aby sportovec dosáhl výsledku v rámci stanovených pravidel, musí být velmi kreativní. Musí se snažit překonat soupeře inovační technikou a strategií. Z tohoto důvodu jsou kreativní sportovci také více oceňováni.

K něčemu podobnému dochází i u svobody. Pravidla, která sama o sobě jsou plodem kreativity toho, kdo vynalezl nějaký sport, se stávají objektivními v okamžiku jejich přijetí. Tato objektivita neanuluje subjektivitu každého jednotlivého sportovce, ale pomáhá mu, aby se při provozování daného sportu zlepšoval ve svobodě. Pravidla jsou jasná a definovaná, ale jejich dodržování činí sportovce svobodnějším a kreativnějším.

Lidé vytvoří pravidla, která zakládají různé sporty, a shodnou se na nich. Tato pravidla způsobují, že sport se stává něčím samostatným vzhledem k ostatním aktivitám každodenního života. Odborníci zaznamenali, že jedním z aspektů pravidel utvářejících nějaký sport je logika neopodstatněnosti. Jak již bylo řečeno v předcházející kapitole, každý sport má určité cíle, kterých má dosáhnout. Například cílem golfu je dostat míček do jamky co nejmenším možným počtem úderů při osmnácti jamkách. Pravidla golfu však stanovují takové bodování, jímž zakazují ten nejúčinnější způsob, jak toho dosáhnout, to znamená přiblížit se chuži k jamce a zahrát do ní míček. Zavádějí neopodstatněné výzvy a obtížné situace, které činí dosažení cíle ještě komplikovanějším. Každý hráč musí užívat golfovou hůl, musí začít ve stanovené vzdálenosti od každé jamky a vyhýbat se vodním plochám a pískovištím. Účastníci hry přijímají pravidla vytvářející golf, protože se hrou baví a snaží se čelit výzvám, jež samotná hra přináší. Ústředním bodem této úvahy je, že sporty nejsou pro náš život potřebné; vynalézáme je a svobodně provozujeme, protože se nám to líbí. Sporty určitým způsobem patří do království nezištnosti.

Sport je tedy založen na počátečním předpokladu, jímž je spolupráce a souhlas se zakládajícími pravidly. Existují různé způsoby, jimiž účastníci spolupracují, aby se nějaká sportovní událost mohla uskutečnit. Spolupráce totiž předchází soutěži a je jejím základem. V tomto smyslu je sport protikladem války, která vypukne, když se lidé domnívají, že spolupráce již není možná, a když chybí souhlas se základními pravidly. Ve sportu je soupeř účastník soutěže

kodifikované pravidly, a nikoli nepřítel, jehož je třeba zničit. Přítomnost soupeře umožňuje, aby ze sportovce vycházelo navenek to nejlepší, a proto může získávat příjemnou a poutavou zkušenost. Navozuje to i samotný výraz „soutěž“ v jazycích odvozených z latiny: vychází ze dvou slov: „con“ („s“) a „petere“ („usilovat“). Účastníci soutěže „usilují společně“, aby vydali to nejlepší. V tomto smyslu se můžeme mnoho učit od sportovců, kteří si podávají ruce, objímají se, anebo po namáhavé soutěži prožívají společné chvíle nebo společně jedí.

Vidíme, jak sport napomáhá lidem v jejich růstu, protože umožňuje vytvářet prostředí, kde spolu žijí a vzájemně na sebe působí svoboda a zodpovědnost, kreativita a respekt k pravidlům, zábava a závažnost. Toto prostředí se nastoluje skrze ducha spolupráce a vzájemného doprovázení, rozvíjením talentu a charakteru lidí.

Fair play

V posledních desetiletích docházelo k vědomému nárůstu potřeby *fair play* ve sportu, například snahou, aby hra byla „čistá“. Sportovci uznávají *fair play* nejen tím, že formálně respektují pravidla, ale i tím, že zachovávají spravedlivost ve vztahu k soupeřům tak, aby se každý z protivníků mohl svobodně nasadit ve hře. Jedna věc je dodržovat pravidla hry, abychom se vyhnuli tomu, že nás rozhodčí potrestá nebo diskvalifikuje pro jejich porušení. Jiná věc je být pozorní a ohleduplní k soupeři a k jeho svobodě bez ohledu na jakýkoli dopad pravidel. To znamená nepoužívat žádné skrývané strategie, jako je doping, anebo získávání neoprávněných výhod nad soupeři. Sportovní činnost „nezbytně musí být příležitostí pro praktikování lidských a křesťanských ctností solidarity, věrnosti, správného chování a respektu ke druhým, které je třeba vidět jako soupeře, a ne jako soky a rivaly“.³³ V tomto smyslu může sport směřovat k vyšším cílům, než je vítězství, a snažit se o rozvoj člověka v rámci společenství tvořeného týmovými kolegy i soupeři.

Fair play umožňuje sportu, aby se stal příležitostí k výchově celé společnosti, počínaje hodnotami sportu vlastními, jakými jsou vytrvalost, spravedlnost a poctivost, abychom vyjmenovali aspoň některé,

---

33 Jan Pavel II., *Projev k národnímu fotbalovému mužstvu Mexika*, 3. února 1984.

na něž poukázal papež Benedikt XVI. „Vám, drazí sportovci, přísluší úkol ve společnosti neméně významný, abyste byli svědky těchto postojů a přesvědčení a vtělovali je nejen do sportovní činnosti, ale i do reálného rodinného, kulturního a náboženského života. To se ukazuje jako obrovská pomoc zejména pro mladé vzhledem ke společenským změnám, stále rozšířenější ztrátě hodnot a rostoucí dezorientaci.“³⁴ V tomto smyslu mají sportovci za úkol být „vychovateli, protože sport může účinněji vštěpovat mnoho vznešených hodnot, jako jsou věrnost, přátelství a týmový duch“.³⁵

3.3 Individualismus a tým

Velmi typické pro svět sportu jsou harmonické vztahy, které se vytvářejí mezi jednotlivým sportovcem a týmem. V týmových sportech, jako je například fotbal, ragby, volejbal nebo basketbal, je to zvláště zřejmé. Ale i v individuálních sportech, jako je tenis a plavání, vždy existují formy týmové práce.

Dnes je velmi rozšířená individualistická mentalita. Zdá se, že individualistické zájmy někdy převládají nad obecným dobrem. Sport je školou týmového ducha, který každému pomáhá překonávat egoismus. Individualita každého sportovce je zde spojena s týmem, jenž pracuje v jednotě pro dosažení společného cíle.

Když papež František hovořil k mladým u příležitosti sedmdesátého výročí založení *Italského sportovního centra*, řekl: „Přeji vám rovněž, abyste pocítili potěšení a krásu týmové hry, což je pro život velmi důležité. Žádný individualismus! Žádná hra pro sebe samotné! Když se nějaký hráč v mé zemi takto chová, říkáme: ‚Ten si chce balón sníst sám.‘ Ne, to je individualismus; ‚nejezte‘ balón, hrajte týmově. Patřit do sportovního klubu znamená potlačovat egoismus a izolaci všeho druhu, je to příležitost setkávat se, být s druhými, vzájemně si pomáhat v růstu obapolné úcty a v růstu bratrství.“³⁶

Každý člen týmu je jedinečný a přispívá skupině specifickým způsobem. Jednotlivci nejsou ztraceni mezi všemi, protože každý

---

34 Benedikt XVI., *Projev k italskému týmu alpského lyžování*, 6. října 2007.

35 Jan Pavel II., *Poselství pro členy FIFA*, 11. prosince 2000.

36 Papež František, *Projev k účastníkům setkání u příležitosti sedmdesátého výročí založení „Italského sportovního centra“*, 7. června 2014.

je oceňován pro svou jedinečnost. Každý získává na své jedinečné a specifické důležitosti, která posiluje celý tým. Velký tým je tvořen velkými osobnostmi, které nehrají samy, ale společně.

Například fotbalový tým může mít nejlepší středopolaře na světě, ale nebude velkým mužstvem, když nemá brankáře, obránce, útočníky a také trenéra, kondičního trenéra, fyzioterapeuta atd. Ve sportu se dary a talenty každého jednotlivce dávají k dispozici a do služby celého týmu.

3.4 Oběť

Lidem, kteří provozují sportovní aktivitu, je blízká myšlenka oběti. Chce-li se nějaký sportovec učit potřebným zručnostem a schopnostem a získávat je, musí se bez ohledu na úroveň výkonů a druh aktivity – týmové, nebo individuální – podrobovat disciplíně a zaměřit se na výkon, jež má dosáhnout. Dosažení takového výsledku často vyžaduje trvalý a strukturovaný tréninkový plán. K tomu se nejlépe dospěje, když sportovec akceptuje, že je součástí nějakého plánu, který zahrnuje určitý stupeň náročnosti, odříkání a pokory. To proto, že učit se sportovnímu růstu vždy obnáší setkání s porážkou, s frustrací a s různými výzvami. Profesionální sportovci často mají zkušenost s psychologickými, fyzickými a duchovními výzvami, jež jsou integrální součástí jejich sportovní kariéry. Ještě větším dojmem působí, když amatérští sportovci nižší úrovně jsou připraveni přijímat takové požadavky, byť ne tak intenzivní, s cílem, aby se zlepšovali v tom, co jim dělá radost.³⁷ Rekreační sportovci, kteří trénují na dobročinný půlmaratón, golfista s vysokým hendikepem, který se cvičí ve zlepšování svých úderů, hráč *walking fotbalu*, který se snaží pro svůj tým zaznamenat co nejvíce branek, ti všichni pochopí skrze své zkušenosti při tréninku, že tyto malé oběti mají smysl tehdy, pokud se podstupují z lásky ke sportu. Jan Pavel II. se sice obracel na olympioniky, ale hodnota oběti, kterou zdůraznil, platí pro všechny sportovce bez rozdílu výkonnosti: „Na nedávných olympijských hrách v Sydney jsme obdivovali závody velkých sportovců, kteří pro dosažení svých výsledků podstupovali po celá léta každodenní oběti. Taková je logika

37

Jim Parry, Simon Robinson, Nick Watson, Mark Nesti (eds.), *Sport and Spirituality: An introduction*, London 2007.

sportu, zvláště sportu olympijského; a je to také logika života – bez obětí nedosáhneme velkých výsledků a ani pravého uspokojení.“³⁸

Zkušenost oběti ve sportu může pomáhat sportovcům ve specifické formaci jejich charakteru. Mohou rozvíjet své ctnosti odvahy a pokory, vytrvalosti a síly. Komunitní zkušenost ve sportu také může pomoci věřícím, aby do větší hloubky pochopili své povolání Božích dětí. Vytrvat v životě modlitby, přistupovat pravidelně ke svátostem, pracovat pro obecné dobro – to vše jsou činnosti často poseté překážkami a těžkostmi. Tyto výzvy můžeme překonat vytrvalostí a sebekázní a díky milosti přicházející od Boha. „Přísná disciplína a sebeovládání, mírnost, duch oběti a oddanosti“³⁹ představují podle Jana Pavla II. duchovní, fyzické a psychické kvality, které se u mnohých utuží sportem. Duševní i fyzické námahy a výzvy vzbuzované sportem mohou pomáhat při posilování ducha a sebeúcty. Existuje katolické vysvětlení antropologické hodnoty sportu a oběti, která je zakořeněna v každodenním životě všech sportovců. Ti si uvědomují, že oběť a utrpení mají proměňující moc.

Oběť je slovo ve světě sportu velmi známé a často užívané. I církve užívá tohoto termínu způsobem velmi přímým a specifickým. Ví, že láska k Bohu a k bližnímu v našem životě něco stojí. Úkolem křesťana je přijímat a snášet oběti a utrpení, ať velké, či malé, a s pomocí Boží milosti bojovat za Království v pozemském životě i ve světě, který přijde. S takovým přesvědčením se snadněji pochopí, co měl na mysli svatý Pavel, když žádal „připravit se na dobrý boj“ (srov. *1 Tim 6,12*). Všechny vznešené oběti, které přinášíme, jsou v křesťanském životě důležité, i když se týkají zdánlivě nevýznamné oblasti lidských činností, jakou je sport.

3.5 Radost

Od vydání „Mezinárodní charty tělesné výchovy a sportu“ v roce 1978 se provozování sportu stalo právem pro všechny, nejen pro mladé, pro lidi zdravé či tělesně zdatné. Bez ohledu na to, zda ho pěstují děti, staří lidé nebo osoby s postižením, přináší sport radost všem, kdo se mu věnují svobodně na jakékoli herní úrovni.

---

38 Jan Pavel II., *Homilie u příležitosti Jubilea sportovců*, 29. října 2000.

39 Týž, *Poselství delegátům Italského alpinistického klubu*, 26. dubna 1986.

Jako začátečníci prožívají sportovci frustraci a nesnáze při opakovaných porážkách, jimž čelí ve fázi, kdy se snaží o tříbení a zlepšování výkonu ve své disciplíně. Když jsou pak na vysoké výkonnostní úrovni, musí procházet přísnými a striktními přípravnými programy. Radost zakoušená při provozování sportu často žije spolu s těžkostmi a pramení z těch nejtvrdsích výzev. Vidíme, že ve světě sportu je mnoho lidí, kteří ho provozují pouze pro potěšení z fyzického pohybu, pro příležitost sdružovat se, pro získání nových schopností a pro pocit sounáležitosti s nějakým společenstvím. V těchto případech je radost plodem konání něčeho, co se člověku líbí a uvádí ho v nadšení. V konečném důsledku je radost darem založeným na lásce, a to platí pro každý sport.⁴⁰ Pouto mezi radostí a láskou ke sportu nám umožňuje lépe pochopit vztah mezi Bohem, láskou a radostí v našem každodenním duchovním životě.

To, že většina lidí neprovozuje sport pro peníze nebo kvůli úspěchu, činí tento fenomén ještě zajímavějším. Avšak pro sportovce v době jejich kariéry jsou chvíle radosti ze sportu obvykle doprovázeny bolestmi a obětmi všeho druhu a jsou důsledkem velkého fyzického a duševního úsilí. To nás učí, že autentická, hluboká a trvalá radost často přichází, když se cele nasadíme pro něco, čím se nadchneme. Takovéto nadšení lze nasměrovat na samotný sportovní výkon nebo na týmové kolegy, s nimiž vstupujeme do pevných vztahů navazovaných ve snaze dosáhnout společného cíle. Pokud je podle psychologů radost spojená s nadšením a láskou ke sportu nebo k týmovým kolegům skutečností umožňující ty nejlepší výkony a pokud je hybnou silou neustále stimulující sportovce k vytrvalosti, pak to může být pro trenéry a sportovní funkcionáře dobrou příležitostí, aby ukázali paralelu mezi provozováním sportu a životem z víry.

S ohledem na to je pro vysvětlení Božího království důležité připomenout Ježíšovo podobenství o pokladu ukrytém v poli. Ježíš zdůrazňuje, že člověk, který našel poklad, pak „plný radosti“ prodá všechno, co má, aby to pole koupil (srov. *Mt* 13,44). Stejně tak je tomu i u nás: následovat Ježíše a hlásat, že Boží království je blízko, znamená konat vše s plnou radostí z toho, že jsme zakusili hojnost lásky a Boží milosti, jež toto království charakterizují. Když následujeme

Ježíše a pracujeme pro budování Božího království, setkáváme se s těžkostmi, nepříjemnostmi a výzvami, abychom brali na sebe svůj kříž. Avšak zkoušky a bolesti nemohou naši radost odstranit. To nedokáže ani smrt. Když Ježíš řekl svým učedníkům, že tak jako Otec miloval jeho, miluje i On je, a vyzval je, aby zůstali v jeho lásce, říká jim také: „To jsem k vám mluvil, aby (...) se vaše radost naplnila“ (Jan 15,11). Stejně tak, když se přiblížilo jeho utrpení, jim říká: „Tak i vy nyní máte zármutek. Ale zase vás uvidím a vaše srdce se bude radovat a vaši radost vám nikdo nevezme“ (Jan 16,22).

„Radost evangelia naplňuje srdce i celý život těch, kdo se setkávají s Ježíšem.“⁴¹ Papež František zdůrazňuje ústřední místo radosti v životě věřícího jako dar, který se má sdílet s ostatními. Stejně tak i sport dává smysl, jestliže napomáhá vytvářet prostor radosti určené ke sdílení se všemi ostatními. Nejde o to popírat oběti a utrpení, které obnáší trénink a provozování sportu, ale v konečném důsledku je sport povolán k tomu, aby byl nositelem radosti pro všechny, kdo se jím zabývají, i pro všechny nadšené diváky, kteří ho po celém světě sledují.

3.6 Harmonie

Harmonický rozvoj člověka musí vždycky být prioritou pro všechny, kdo mají ve světě sportu nějakou zodpovědnost buď jako trenéři a instruktoři, nebo jako řídicí osoby. Slovo harmonie se vztahuje k rovnováze a zdraví a je zásadní, aby se mohlo prožívat pravé štěstí. V dnešním světě působí mnoho sil, které nás nutí zapomínat na důležitou ctnost harmonie a přijímat vzory orientované a vychýlené jen jedním směrem. Stačí si pomyslet na komercializaci některých sportů, na přehnanou závislost na vědeckých modelech, jež nedbají o etiku, abychom uvedli jen ty nejvíce znepokojivé příklady. Když se prosazuje takový sport, kde tělo je redukováno na předmět a člověk je považován za zboží, podstupuje se tím riziko velké škody způsobované lidem i celému společenství.

Na druhou stranu už delší dobu je harmonický rozvoj lidské osoby v její dimenzi fyzické, společenské i duchovní považován za příspěvek k psychickému zdraví a ke komfortu člověka. Pozitivně se to

---

41 Papež František, apoštolská exhortace *Evangelii gaudium*, č. 1: AAS 105 (2013).

potvrzuje tam, kde „mnoho lidí cítí potřebu nacházet vhodné formy fyzické aktivity, která by pomáhala ke znovunalezení blahodárné rovnováhy mezi myslí a tělem“.⁴² Ve vztahu k tomu v posledních letech vzniklo mnoho nových podob sportu a různých modelů soutěže jako odpověď na existenciální požadavek větší harmonie mezi duší a tělem. I Druhý vatikánský koncil zdůraznil, že pro vytváření harmonického společenství může sport poskytovat pomoc „k uskutečnění bratrských vztahů mezi lidmi každého postavení, národnosti nebo odlišné rasy“.⁴³

V prostředích, kde lidé už nejsou považováni za Bohem milované tvory, se často zanedbává důležitost duchovní formace. Harmonie zahrnuje rovnováhu a ta je zase spojena s celým životem člověka, se sférou morální, fyzickou, společenskou i psychologickou. Sport je jedním z konkrétních prostředí, kde může člověk usilovat o svůj integrální rozvoj.

Je paradoxní, že právě když se zabýváme něčím, co se zdánlivě týká pouze fyzické dimenze – jako je sport – může růst naše duchovní poznání a můžeme vidět, že potlačováním této dimenze svého bytí podkopáváme samotný svůj růst, své zdraví a pohodu. Tendence k ignorování duchovní složky nebo k jejímu redukování na pouhou oblast psychologie (což převažuje ve velké části dnešního světa) je dnes běžná a může ohrožovat zvláště mladé a ty, jimž chybí duchovní a náboženská formace. V tomto směru nám církev ve své moudrosti nabízí velmi potřebnou a přesvědčivou vizi. My jsme povoláni, abychom prožívali sport v Duchu a s Duchem, protože, řečeno s Janem Pavlem II., „jste skutečnými sportovci, pokud se připravujete tím, že do harmonického rozvoje všech lidských talentů trvale zahrnujete i duchovní dimenze své osoby“.⁴⁴

3.7 Odvaha

Církev spolu s Tomášem Akvinským učila, že odvaha je střední cestou mezi zbabělostí a nerozvážností. Církev také zdůrazňovala, že odvážný

---

42 Jan Pavel II., *Projev na mistrovství světa v atletice v Římě*, 2. září 1987.

43 Druhý vatikánský koncil, *Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě, Gaudium et spes*, č. 61.

44 Jan Pavel II., *Projev na mistrovství světa v atletice v Římě*, 2. září 1987.

skutek je vždy spojen s morálkou. Je tomu tak, protože máme-li být odvážní, musíme udělat správnou věc, vykonat dobro, místo toho abychom se uchýlili k nějakému nouzovému východisku anebo ke snadnější cestě. Ve sportu to hluboce souvisí s *fair play* a s duchem hry. To posledně řečené znamená hrát tak, že respektujeme soupeře, sportovní zvyklosti, pravidla a ustanovení, i když nás nikdo nekontroluje nebo nevidí. Když hráči prokazují dobrého sportovního ducha, nejenže dodržují specifická pravidla hry, ale vždy a všude zaručují úctu k soupeři.

Pojem odvahy lze také interpretovat jako volbu naprosto osobní. Není možné někoho přimět, aby se stal odvážným, i když trenéři a vychovatelé svým konáním přispívají ke stimulaci této ctnosti. Lze totiž vysvětlit, že odvalu vidíme mnohem více ve spojení s porážkou a s prohrou: před ní, během ní a po ní. Pokračovat ve hře, i když už tým nemá naději na vítězství, snažit se konat eticky nebo fyzicky správně, když zápas vysoce prohráváme, držet tým pohromadě, i když cítíme, že ztrácíme – to všechno jsou příležitosti prokazující, nakolik je sport naplněn odvážnými způsoby chování.

3.8 Rovnost a úcta

Každý člověk byl stvořen k obrazu a podobnosti Boží a má právo na důstojné prožívání svého života a na to, aby se s ním zacházelo s úctou. Všichni mají stejné právo, aby zakoušeli početné rozměry kultury a sportu a těšili se z nich. Každý má právo povznášet své osobní schopnosti při respektu ke svým omezením.

Rovnost práv všech jednotlivců však neznamená stejnorodost a konformitu. Znamená naopak respekt k rozdílům a k různostem jednotlivých lidských situací s ohledem na pohlaví, věk, kulturní původ a tradice. To se analogicky aplikuje i na oblast sportu. Je pochopitelné, že existují specifické rozdíly ve sportovních výkonech, které jsou dány věkem anebo tím, že ve většině disciplín nesoutěží proti sobě muži a ženy. Lidi, jejichž základní fyzické schopnosti se jasně liší od průměru, například z důvodu specifických problémů, lze posuzovat a hodnotit rozdílným způsobem.

Při celkovém vnímání rozdílnosti podmínek, talentů a schopností nemohou různé výkonnostní kategorie vést ke skryté klasifikaci, k hierarchickému bodování nebo k uzavřenému stanovení účasti. To by

poškozovalo chápání lidské rodiny v její primární jednotě. To, co žádá apoštol Pavel od křesťanské komunity jako zrcadla Kristova těla, by se mělo zakoušet i ve sportu: „Okno nemůže říci ruce: ‚Nepotřebuji tě!‘ nebo zase hlava nohám: ‚Nepotřebuji vás!‘ Spíše naopak: tělesné údy zdánlivě nejslabší jsou nejpotřebnější. (...) Trpí-li jeden úd, trpí s ním všechny ostatní údy, je-li některý úd vyznamenán, všechny ostatní údy se s ním radují. Vy jste Kristovo tělo a každý z vás jeho úd.“⁴⁵

Sport je aktivita, která může a má prosazovat rovnost mezi lidskými bytostmi. „Církev (...) považuje sport za výchovný nástroj, který prosazuje vznešené lidské a duchovní ideály a který integrálním způsobem formuje mladé k takovým hodnotám, jako je oddanost, vytrvalost, přátelství, solidarita a mír.“⁴⁶ Sport je složkou naší společnosti, jež napomáhá setkání celého lidstva a kde lze překonávat sociálně-ekonomické, rasové, kulturní a náboženské diskriminace.

Všichni lidé jsou si rovni ve své důstojnosti, protože byli stvořeni k obrazu a podobnosti Boží. Jsme bratry a sestrami pocházejícími od téhož Stvořitele. Svět se však stále ještě potýká s hlubokými nerovnostmi a úkolem křesťanů je, aby tyto situace zviditelňovali. Sport může napomáhat rovnosti, protože „bez rovných příležitostí budou nacházet úrodnou půdu různé formy agrese a válek a dříve či později propuknou“.⁴⁷

Existuje mnoho příkladů, jak sport dokáže vytvářet podmínky společenské soudržnosti a rovnosti mezi lidmi. Mnohé populární sporty uspořádaly kampaně pro zvýšení citlivosti k otázkám rasismu a prosazovaly mír, solidaritu a inkluzi. „Sport může spojovat v jednom přátelském duchu národy a kultury. Sport je znamením toho, že mír je možný.“⁴⁸

3.9 Solidarita

Poselství církve nám ukazuje, že existuje pevné pouto mezi solidaritou a obecným dobrem, mezi solidaritou a všeobecným určením

---

45 *1 Kor 12,21-27.*

46 Jan Pavel II., *Poselství k delegaci fotbalového klubu Real Madrid*, 16. září 2002.

47 Papež František, apoštolská exhortace *Evangelii gaudium*, č. 59: AAS 105 (2013).

48 Benedikt XVI., *Angelus*, 8. července 2007.

hmotných statků, mezi solidaritou a rovností národů i mezi solidaritou a mírem ve světě.⁴⁹

Solidarita uvnitř sportovního týmu znamená jednotu, která se vytváří mezi spoluhráči usilujícími společně o dosažení stejného cíle. Taková zkušenost napomáhá tomu, aby všichni členové byli k sobě navzájem pozorní a vážili si jeden druhého. Solidarita v křesťanském slova smyslu se však netýká jen členů vlastního týmu. Může se také týkat soupeře na hřišti, který se nedokáže zvednout bez pomoci. Je potřebná taková podpora a solidarita, která se nepotřebuje ptát, zda porážka druhého je jeho vlastní vinou, nebo byla výsledkem nešťastné shody okolností.

Sportovci, zejména ti nejslavnější, nutně mají i společenskou zodpovědnost. Je důležité, aby si stále více uvědomovali svoji úlohu v oblasti solidarity a aby to bylo všeobecně známo. „Vy hráči jste reprezentanty sportovní činnosti, která každý víkend přivádí na stadiony mnoho lidí a jíž sdělovací prostředky věnují rozsáhlý prostor. Z tohoto důvodu máte zvláštní zodpovědnost.“⁵⁰

Papež František vyzval sportovce, aby vstupovali do hry „s ostatními a s Bohem tak, že budou vydávat ze sebe to nejlepší a budou nasazovat život za to, co má skutečnou cenu a co trvá stále. Dávejte své talenty do služby setkání mezi lidmi, do služby přátelství a začlenění“.⁵¹

Svatý Jan Pavel II. napomínal sportovce, aby „upřednostňovali vytváření světa více bratrského a solidárního a přispívali k překonávání situací vzájemného nepochopení mezi jednotlivci i mezi národy“.⁵²

Sport musí jít ruku v ruce se solidaritou, protože je povolán k tomu, aby vyzářoval do společnosti své hodnoty, především prosazování jednoty mezi národy, rasami, náboženstvími a kulturami, a tak napomáhal k překonávání mnoha rozdělení, kterými ještě dnes náš svět trpí.⁵³

---

49 Srov. *Kompendium sociální nauky církve*, 194.

50 Jan Pavel II., *Projev k delegaci FC Barcelona*, 14. května 1999.

51 Papež František, *Projev k Italské tenisové federaci*, 8. května 2015.

52 Jan Pavel II., *Projev k delegaci A. S. Roma*, 30. listopadu 2000.

53 Srov. papež František, *Projev ke členům Evropského olympijského výboru*, 23. listopadu 2013.

3.10 Sport umožňuje hledání konečného smyslu života

Sport ozřejmuje napětí mezi silou a slabostí, což jsou obě zkušenosti nutně patřící k lidskému životu. Sport je doménou, kde lidská bytost může autenticky projevit své talenty a svou kreativitu, ale zároveň prožívat zkušenost svého omezení a své pomíjivosti, a také zakoušet, že úspěch není zaručen.

Jak bylo vysvětleno na začátku kapitoly, sport je prostředím, jež může odhalovat pravdu a smysl lidské svobody. „Svoboda“, říká papež František, „je něco velkolepého, ale můžeme ji ztratit.“⁵⁴ Sport respektuje osobní svobodu, poněvadž v rámci hranic stanovených pravidly nebrání kreativitě, ale naopak ji stimuluje. Tak se neztrácí zkušenost, že jsme svobodně sami sebou.

Niterný vztah mezi individuální svobodou a přijetím pravidel rovněž ukazuje, že člověk je zaměřen na život ve společenství s druhými. Člověk nikdy není izolovanou bytostí, ale „člověk je v jádru své přirozenosti bytost společenská a své vlohy nemůže žít ani rozvíjet bez vztahu k ostatním“.⁵⁵ Sportovní tým a přítomnost diváků jasně ukazuje vztah mezi jednotlivci a společenstvím. Bez přispění jiných lidí nelze provozovat ani individuální sport. Proto může sport sloužit jako příklad, aby se na něm ukázalo, že lidská osoba může realizovat sama sebe prostřednictvím zkušenosti společenství.

A konečně, v naší době je sport příkladem snad nejvíce připomínajícím jednotu mezi tělem a duší. Je třeba připomenout, že jednostranná interpretace zmíněných zkušeností vede k nesprávnému pojetí lidské bytosti. Například zdůrazňováním pouhé síly by se mohlo zdát, že lidé jsou soběstační. Jednostranné chápání svobody vede k představě nezodpovědného individua, které se řídí pouze svými vlastními pravidly. Zároveň pak přehnané vyzdvihování komunitní dimenze by mohlo vést k podceňování důstojnosti člověka. Odmítáním jednoty těla a duše by se nakonec dospělo k naprostému podceňování těla, anebo k upadnutí do světského materialismu. Pro plné pochopení lidské přirozenosti je tedy třeba brát v úvahu všechny dimenze.

---

54 Papež František, apoštolská exhortace *Amoris laetitia*, č. 267: AAS 108 (2016).

55 Druhý vatikánský koncil, Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě, *Gaudium et spes*, č. 12.

Závěrem můžeme říct, že při sportovní zkušenosti člověk zvláště zakouší napětí mezi silou a slabostí; svobodné přijetí všeobecných pravidel, která umožňují společné provozování; a individualitu zaměřenou na spojení mezi tělem a duší. Díky sportu lze rovněž získat zkušenost s krásou. Jak zdůrazňoval Hans Urs von Balthasar, estetická schopnost lidské bytosti je také rozhodující charakteristikou, jež stimuluje hledání konečného smyslu života.⁵⁶ Pokud přijímáme integrální antropologickou vizi, může se sport stát mimořádnou oblastí, kde člověk získá zkušenost s poznáním základních pravd o sobě a o konečném smyslu svého vlastního života.

Konečný smysl z křesťanského hlediska

Nejhlubší pravdu o svém bytí nachází člověk ve své podobnosti s obrazem Božím, tak jak ho on stvořil (srov. *Gen* 1,27). I když platí, že sport v sobě nese hledání určitého druhu štěstí, které Druhý vatikánský koncil popsal jako „plný a svobodný život, důstojný člověka, aby lidem sloužilo všechno, co jim dnešní svět může tak bohatě poskytnout“;⁵⁷ pravdou je i to, že lidská bytost byla stvořena ke štěstí ještě většímu. Získání takového štěstí umožňuje nezištný dar Boží milosti. Je důležité upřesnit, že Boží milost neníčí to, co je lidské, ale spíše „zdokonaluje jeho přirozenost“⁵⁸ a pozvedá nás ke společenství s Bohem, jenž je Otec, Syn a Duch Svatý, a ke společenství s ostatními.

Jedním z hlavních způsobů, jimiž zakoušíme Boží milost, je jeho milosrdenství. Jak papež František vytrvale připomíná během svého pontifikátu, a zvláště během Svatého roku milosrdenství, Bůh se nikdy neunaví tím, že nám odpouští. Bůh nás bezpodmínečně miluje. I když se mýlíme nebo hřešíme, Bůh nám stále nabízí své odpuštění a dává druhou možnost. Boží odpuštění – stejně tak i naše vzájemné odpuštění – nás uzdravuje a obnovuje v nás Boží obraz a podobnost s ním. Jak píše sv. Pavel v Listu ke Kolosanům: „Neobelhávejte jeden druhého. Svlečte ze sebe člověka starého s jeho počínáním, a oblečte

---

56 Srov. Hans Ulrich Gumbrecht, *In Praise of Athletic Beauty*, Cambridge 2006.

57 Druhý vatikánský koncil, Pastorační konstituce o církvi v dnešním světě, *Gaudium et spes*, č. 9.

58 Tomáš Akvinský, *Summa Theologica*, I, q. 1, a. 8, ad 2.

člověka nového, který se obnovuje k správnému poznání, aby se podobal svému Stvořiteli“ (Kol 3,9-10). A ještě ke Korintňanům: „My všichni s nezakrytou tváří odrážíme jako v zrcadle velebnost Páně, a tak se přetvořujeme stále víc a víc k zářivé podobě, jakou má on. Působí to duch Páně“ (2 Kor 3,18). Jestliže cesta spásy znamená, že budeme obnovováni a proměňováni k Božímu obrazu a k podobnosti s ním, který je Otec, Syn a Duch Svátý, pak to znamená pochopit, že jsme bytostmi v zásadě vztahovými a že jsme stvořeni pro společenství s Bohem a s druhým člověkem.

4. Výzvy ve světle evangelia

4.1 Sport lidský a spravedlivý

Už jsme hovořili o významných aspektech sportu, jakož i o jeho úloze při hledání dobra a pravdy. Avšak stejně jako je tomu u všech lidských skutečností, i sportu lze využít proti důstojnosti lidské bytosti. Proto si církev přeje, aby byl slyšen její hlas tehdy, když vidí pošlapávání lidské důstojnosti a štěstí.

Podpora lidských hodnot ve sportu

Současný stupeň rozvoje sportu má být hodnocen na základě míry, v níž uznává lidskou důstojnost, a podle respektu, který prokazuje ostatním lidem, všem tvorům a životnímu prostředí. Církev taktéž uznává důležitost radosti při účasti na sportovních činnostech i důležitost řádného soužití lidských bytostí. Když jsou sportovní pravidla dohodnuta na mezinárodní úrovni, sportovci různých kultur, národů a náboženství mají mít možnost, aby se radovali ze sdíleného prožitku poctivého a radostného soutěžení, jež může napomáhat k jednotě lidské rodiny a podporovat ji.

Provozováním sportu mohou lidé prostým a pozitivním způsobem zakoušet svou tělesnost. Při týmové hře mohou sportovci pochopit, že nejkrásnější zážitky vznikají vytvářením silného spojení mezi hráči a dobrou souhrou.

Kritika úchylek

Když používáme toto hledisko, musíme řadu jevů a vývojových trendů posuzovat kriticky. Pro sport to platí neméně než pro jiné oblasti života ve společnosti. Sociální nauka církve připomíná osobám angažovaným v politice, v ekonomice a ve vědě, aby si kladly otázku, zda jejich činnost je ve službě lidské bytosti a spravedlivého společenského řádu. Stejnou otázku by si měly klást i osoby angažované ve sportu.

Základním kouzlem sportu je vysoká kvalita poskytovaných zážitků. Právě pro tuto svou sílu je sport také vystaven tomu, aby se uchyloval k politikám a postupům, jež člověku neslouží. To se týká aktivních sportovců i diváků a fanoušků. Důležitost, které sport nabývá pro mnoho lidí, ho může redukovat na nástroj k prosazování určitých zájmů, politických linií a k demonstraci síly nebo na prostředek slepého úsilí o finanční zisk či o podporu nacionalistických tendencí. Autonomie sportu a jeho vnitřní hodnoty jsou tím ohrožovány. Zájmy charakteru nikoli sportovního, ale spíše politického, ekonomického a mediálního nakonec usměřňují dynamiku sportu i zkušenosti samotných sportovců. Sport je součástí komplexní a mnohotvárné společnosti a spoluvytváří její dynamiku; z toho důvodu by měl klást ještě větší důraz na to, aby nepřicházel o svou autonomii. Když papež František hovořil k delegaci italských profesionálních fotbalových týmů, s radostí vzpomínal na cesty podnikané během svého mládí spolu s rodinou na fotbalové stadiony a na slavnostní atmosféru těchto dní; hráčům a funkcionářům řekl: „Přál bych si, aby fotbal i každý velmi populární sport znovu získal rozměr radosti. I fotbal se dnes stal záležitostí obchodu kvůli reklamě, televizi atd. Ale ekonomický prvek nesmí převážit nad sportovním, protože je zde riziko, že se pošpiní všechno jak na mezinárodní úrovni, tak i na úrovni národní a lokální.“⁵⁹

Když se sport provozuje „pro výhru za každou cenu“, je tím on sám vážně ohrožen. Výlučná koncentrace na sportovní úspěch, ať už z důvodů osobních, politických nebo ekonomických, odsuzuje požadavky a dobrý pocit aktérů do okrajové role. Pokud jde o tělesnou

59

Papež František, *Projev k fotbalovým mužstvům Fiorentina a Napoli, k delegacím FIGC a první italské fotbalové ligy*, 2. května 2014.

stránku, touha po stálém zlepšování výkonů za jakoukoli cenu ovlivňuje chování a nese s sebou vážné důsledky. Jakákoli volba, při níž kritériem přestává být důstojnost lidské osoby, ale je jím spíše měřítko výkonnosti, může přinášet vážná rizika pro zdraví jednotlivce i spoluhráčů. Důstojnost a práva člověka nemohou být nikdy svévolně podřizovány jiným zájmům. Není přípustné, aby sportovci byli považováni za zboží. Jak řekl papež František členům Evropského olympijského výboru, „když se sport posuzuje pouze ekonomickými parametry nebo touhou po vítězství za každou cenu, podstupuje se riziko, že jsou sportovci redukováni na pouhou komoditu, z níž je třeba mít zisk. Samotní sportovci vstupují do mechanismu, který je přemůže, ztrácejí pravý smysl své činnosti a radost ze hry, jíž byli získáni jako mladí a jež je vedle k mnoha skutečným obětem a k tomu, aby se z nich stali šampioni“.⁶⁰

Základní práva na život v důstojnosti a ve svobodě by se měla ve sportu ochraňovat. Měla by být zaručena zvláště chudým a slabým a především dětem, jež mají právo na ochranu své fyzické integrity. Zneužívání dětí ze strany trenérů, cvičitelů nebo jiných dospělých, ať už fyzické, sexuální nebo citové, je urážkou mladých bytostí stvořených k obrazu a podobnosti Boží, a tedy je přímou urážkou Boha. Instrukce financující sportovní programy pro mladé, včetně vrcholových sportovců, by měly vytvářet programové linie za pomoci expertů, kteří by zaručovali bezpečnost dětí.

I sportovci mají právo sdružovat se a zastupovat vlastní zájmy. Nesmí se jim bránit, aby se jako občané vyjadřovali svobodně a podle svého svědomí. Má se s nimi zacházet jako s lidmi, kteří mají veškerá práva. Jakákoli diskriminace na základě sociálního nebo národnostního původu, na základě pohlaví, etnické příslušnosti, rasy, fyzické konstituce nebo náboženství je ve sportu nepřijatelná. Avšak i mimo rámec bezprostřední sportovní události musí sport pocítovat svou zodpovědnost za to, co se děje v jeho prostředí. V přípravě a řízení velkých sportovních událostí se angažuje mnoho lidí, jejichž legitimní zájmy a životní podmínky je třeba také respektovat.

---

60 Papež František, *Projev ke členům Evropského olympijského výboru*, 23. listopadu 2013.

4.2 Sdílená zodpovědnost za dobro ve sportu

Sport je mnohotvárnou skutečností. Jeho kritici by neměli být k tomuto fenoménu absolutně podezřívaví, ale ani by se neměly naivně velebit jeho pozitivní aspekty. Kromě toho je třeba umět rozlišovat, jaká je v jednotlivých situacích skutečná zodpovědnost každé sportovní organizace a agentury. Zodpovědnost za to, co se děje, nemají totiž jen aktéři a sportovci, ale i mnohé ostatní osoby, jako jsou rodiny, trenéři, asistenti, lékaři, činovníci, diváci i osoby zahrnuté do sportovního dění, včetně vědců, politických a ekonomických lídrů a zástupců médií.

Diváci a fanoušci, kteří se zúčastňují sportovních událostí přímo nebo prostřednictvím sdělovacích prostředků, rovněž mají při těchto akcích svůj díl zodpovědnosti. Mohou projevovat respekt k hráčům obou týmů a vyjadřovat svůj nesouhlas s nespportovním chováním. Je třeba se zachovat v duchu *fair play* i vůči divákům, kteří podporují tým soupeře. Jakékoli hanobení nebo násilí ve sportovním prostředí je třeba odsuzovat a zodpovědní činovníci musí udělat vše pro odhalení viníků. Existují například dobré praktiky, jak se stavět k násilí ve sportovním prostředí. Některé profesionální kluby v Evropě i jinde například připravují dobrovolníky, kteří spolupracují s fanoušky při odhalování nespportovního chování a násilnických postojů příznivců, jež jsou v posledních letech při fotbalových zápasech stále častější. Takovou zodpovědnost nelze přesunout ze sportovního světa na jiné instituce.

Mnoho lidí provozuje sport v přírodním prostředí. Sportovní činnost bohužel nezanechává prostředí netknuté. Má na něj dopad, který je často dlouhodobý. Proto je další zodpovědností sportovců a sponzorů sportovních událostí maximální respekt ke stvoření. Tato zodpovědnost dopadá na mnohá bedra; nejen na každého provozovatele sportu, který musí brát v úvahu zátěž na přírodní prostředí spojenou s jeho činností, ale i na toho, kdo hlavní sportovní události financuje, neboť musí zvažovat udržitelnost dané akce z environmentálního hlediska.

Kromě toho při sportech, do nichž se zapojují zvířata, je třeba věnovat pozornost tomu, aby se s nimi zacházelo morálně přípustným způsobem a aby nebyla považována za pouhé předměty.

Církev zdůrazňuje zodpovědnost každého člověka ve světě sportu a apeluje na svědomí každého, aby podporoval sport co nejlidštější

a co nejspravedlivější. Avšak nebylo by správné klást tíhu zodpovědnosti za dobrý a spravedlivý sport jen na bedra jednotlivých sportovců. Je třeba být pozorní i vůči společenským organizacím, které ovlivňují náš způsob myšlení a konání. „Ty tvoří soubor institucí a praktik, jež lidé nacházejí už hotové nebo je vytvářejí na národní a mezinárodní úrovni a které usměrňují a organizují ekonomický, společenský a politický život.“⁶¹ Takové struktury mají tak silnou přesvědčovací schopnost, že je těžké zůstat věrní vnitřním hodnotám sportu. Tyto struktury ostatně nejsou nezbytným údělem. „Vždycky závisí na zodpovědnosti člověka, který je může modifikovat, a nikoli na domnělém historickém determinismu.“⁶² Existují tedy v rámci cílů daných naší zodpovědností. Společenská důležitost různých sportovních organizací na regionální, národní a mezinárodní úrovni je obrovská a stejně taková musí být i jejich morální zodpovědnost. Musí být ve službě vnitřním hodnotám obsaženým ve sportu a sloužit dobru člověka.

4.3 Čtyři specifické výzvy pro rozvoj

V naší době existují čtyři výzvy pro sport, jež církev považuje za zvláště závažné a v nichž se tento dokument snaží zorientovat. Lze je chápat jako důsledek neřízené orientace na úspěch a nesmírných ekonomických a politických zájmů, které se rozvinuly okolo sportovních soutěží. Mnoho subjektů zaangażovaných ve sportovních událostech – sportovci, diváci, média, obchodní manažeři a politici – tlačí na stále lepší sportovní výkony a na vítězství za každou cenu. Tlak na sportovce, který je již přehnaný, je ještě větší a výsledkem je, že oni hledají všechny možné cesty vedoucí ke zlepšení výkonnosti, včetně způsobů morálně pochybných.

Ničení těla

Jestliže na jedné straně může být sport pozitivní zkušeností pro prožívání vlastní tělesnosti, může rovněž být prostředím, kde se lidské tělo redukuje na objekt anebo se vnímá pouze materiálně. Jak poznamenal

---

61 Kongregace pro nauku víry, *Instrukce o křesťanské svobodě a o osvobození* „Pravda vás osvobodí“, 22. března 1986.

62 Tamtéž.

hráč amerického fotbalu po skončení své kariéry, „paradoxně jsem si uvědomil, jak jsem byl odloučen a vzdálen od svého těla. Znal jsem své tělo do největší hloubky, ale používal jsem ho jako stroj a stejně tak jsem o něm i smýšlel – jako něco, co je třeba dobře naolejovat, dobře živit, dobře udržovat, aby mohlo vykonávat specifickou práci“.⁶³ Když jsou mladí vedeni k tomu, aby chápali své tělo tímto způsobem, podstupují riziko odcizení od svých citů, ohrožuje se jejich schopnost intimního prožívání, což je důležitý prvek pro rozvoj a růst mladého dospělého.⁶⁴ To všechno má negativní dopad na jejich schopnost fyzického a emotivního ovládnutí vlastního citového vztahu jako daru a milosti pro manželský život.

Rodiče, trenéři a sportovní společnosti jsou často zapojeni do procesu jakéhosi „zautomatizování“ sportovců, protože mají zájem na úspěchu a na splnění nadějí vkládaných do medailí, rekordů, získání studijních stipendií, sponzorských kontraktů a bohatství. Úchylinky tohoto druhu můžeme nacházet na mládežnických soutěžích sportovců vysoké úrovně. Je stále obvyklejší, že mladý člověk je ponechán v rukou rodičů, trenérů a řídicích funkcionářů zainteresovaných výhradně na jednostranné specializaci v jediném talentu. Protože však fyzická stránka mladého člověka není schopna snášet po celý rok trénink v jednom sportu, vede předčasná specializace často ke zraněním a k přetížení z práce. V případě elitních gymnastek se ideální tělesný prototyp během let změnil tak, že jako vzor se předkládá vyzábělé předpubertální tělo. V některých prostředích to vedlo k tomu, že velmi mladá děvčata trénovala každý den v týdnu nadměrný počet hodin. Za této situace se u děvčat rozvinula úzkostlivost, aby zůstala štíhlá, až u nich vznikly poruchy výživy, jejichž procento je mnohem vyšší oproti všeobecnému průměru ženské populace. Tento příklad poukazuje na důležitou úlohu rodičů mladých sportovců u všech druhů sportu. Rodiče mají zodpovědnost za to, aby svým dětem ukázali, že jsou milované pro to, čím jsou, a nikoli pro jejich úspěchy, pro vzhled nebo pro tělesné schopnosti.

Eticky nelze schvalovat ty sporty, které způsobují lidskému tělu nevyhnutelné škody. Teprve nedávno jsme se dověděli o některých

---

63 Srov. Dave Meggyesy, *Out of Their League*, Berkeley, CA 1970, 231.

64 Srov. Erik H. Erikson, *Identity and the Life Cycle*, New York 1980.

sportech, jejichž provozování má škodlivé účinky na tělo včetně mozku. Je zásadně důležité, aby v těchto případech všechny subjekty ve společnosti k tomu zaujaly stanovisko a vrátily na první místo důstojnost člověka a jeho zdraví.

Doping

Problém dopingu škodí základnímu chápání sportu. Naneštěstí ho dnes používají nejen jednotliví sportovci, ale i celé týmy, a dokonce i státy. Doping rozšiřuje řadu komplikovaných morálních problematik, protože není v souladu s hodnotami zdraví ani s pravidly poctivé hry. Ukazuje jasný příklad toho, jak mentalita „vítězství za každou cenu“ poškodila sport a přivedla ho k porušování jeho základních pravidel. V tomto procesu se „struktura hry“ rozbila a vnitřní hodnoty sportu, které jsou závislé na přijetí pravidel, se vytratily. V takovýchto případech platí pro sportovce více než jeho schopnosti a trénink snaha mermomocí zlepšit výkon všemi možnými a představitelnými prostředky. Tělo sportovce je degradováno na předmět podrobený účinnosti medicíny. Ve sportech, které používají technické prostředky (cyklistika, motocyklový sport, formule jedna) se *fair play* dostává do krize kvůli mechanickým podvodům nebo dopingu. Takovýchto podvodů se může dopouštět buď jednotlivý sportovec, nebo větší skupina za pomoci mechaniků a mohou být podněcovány sponzory nebo manipulováni v širokém měřítku.

Při boji proti fyzickému nebo mechanickému dopingu a při podpoře *fair play* nestačí apelovat na morálku jednotlivých sportovců. Z problému dopingu, jakkoli je odsouzeníhodný, nelze obviňovat jen jednotlivého sportovce. Je to komplexnější problém. Patří ke zodpovědnosti sportovních organizací, aby vytvářely bezpečná pravidla a základní organizační podmínky podporující a motivující zodpovědnost sportovců a zamezující u nich jakémukoli pokušení uchýlit se k dopingu. V globalizovaném světě jakým je sport k tomu slouží konkrétní a koordinované mezinárodní úsilí. Měly by do něj být zahrnuty i subjekty z jiných oblastí, jako jsou média, finance nebo politika, které uplatňují svůj významný vliv na sport.

Také diváci si musí uvědomovat, nakolik jejich trvalá očekávání zlepšených výkonů a touha po vysoce spektakulárních sportovních

událostech nutí aktéry sportu, aby dopovali fyzicky nebo používali mechanický doping.

Korupce

Korupce může ničit sport neméně než doping. Využívá soutěživého ducha hráčů i diváků, kteří jsou záměrně podváděni a klamáni. Korupce se netýká jen jediné sportovní události, ale je to rána, která se může rozšířit i do sportovních politik. Rozhodnutí týkající se světa sportu pak provádějí vnější aktéři na základě finančních a politických zájmů. Stejně odsouzeníhodná je i každá korupce týkající se sportovního sázení. Integrita sportu je narušena také tím, jestliže nesmírně mnoho sportovců a milovníků sportu je klamáno jen proto, aby se několik dalších mohlo neúměrně obohacovat. Stejně jako u dopingu i zde musí mít toto povědomí všechny subjekty zainteresované ve sportu i všechny sportovní organizace a musí stanovit konkrétní a transparentní pravidla, aby se předešlo tomu, že hodnoty sportu se budou pošlapávat.

Fanoušci a diváci

Publikum se při sportovních událostech a soutěžích dívá a fandí společně jako jedno jediné těleso. Takovéto cítění sdílené napříč generacemi, přes rozdílnost pohlaví, rasy i náboženské víry, je fantastickým zdrojem radosti a krásy. Fanoušci jsou jednotným společenstvím, když jejich tým vyhrává i když prohrává. Podporují svoje hráče a v duchu *fair play* respektují také hráče i fanoušky soupeře, stejně jako rozhodčí. Existují momenty, projevy a postoje, díky nimž si uvědomujeme radost, sílu a smysl harmonického a vyrovnaného sportu. Avšak úloha sportovního publika může být dvojznačná. Diváci v některých případech uráží hráče i fanoušky soupeře a rozhodčí. Takové chování může přerůst v násilí, jak slovní (šborové volání plné nenávisti), tak i fyzické. Srážky mezi skupinami fanoušků narušují *fair play*, která by měla panovat během všech sportovních událostí. Přehnané ztotožnění se s nějakým sportovcem nebo týmem může dále zvyšovat napětí mezi skupinami z různých kultur, národností a náboženství. Někdy může fanoušek využívat sport k tomu, aby provokoval k rasismu nebo k extrémistickému štvání. Diváci, kteří nemají ke sportovcům respekt, na ně někdy útočí i fyzicky a trvale je urážejí a očerňují. Nedostatek

respektu ke sportovcům se v případě špatného výkonu někdy projevuje i ze strany vlastních fanoušků. Týmy, sportovní sdružení a federace ve školách i v profesionálním a vrcholovém sportu jsou zodpovědné za to, aby zajišťovaly, že chování diváků bude respektovat důstojnost všech osob zúčastněných nebo asistujících při sportovní události.

5. Klíčová úloha církve

Dokument se dosud snažil analyzovat a hodnotit sport, jeho význam a jeho různé dimenze v rámci křesťanského vidění člověka a společnosti. Byly probírány významné příležitosti a možnosti, které sport nabízí, ale také rizika, hrozby a problémy, před něž nás staví.

Církev jako Boží lid je se sportem spojena a upřímně se o něj zajímá jako o jednu ze záležitostí člověka dnešní doby. Církev samozřejmě cítí zodpovědnost za to, aby udělala vše, co je v její moci, pro zaručení lidského a rozumného rozvoje sportu.

„Pastorace sportu poskytuje vhodnou příležitost pro řádnou pastorační ve společenství a je nutně její integrální součástí. Bezprostředně se ukazuje, že prvotním a specifickým cílem církve není vytvářet a dávat k dispozici struktury pro sportovní činnosti, ale spíše snaha dávat smysl, hodnotu a perspektivu provozování sportu jakožto lidské, osobní a společenské aktivitě.“⁶⁵

5.1 Církev je ve sportu doma

Jak již bylo zdůrazněno v první kapitole, církev vstoupila empaticky do moderního sportu; už od začátku dvacátého století se v jeho prostředí usídlila a snaží se být jeho aktivním protagonistou.

Zodpovědná přítomnost

Církev neuniká před svou spoluzodpovědností napomáhat sportu a pečovat o jeho osud. Právě proto si církev přeje vést dialog s různými sportovními organizacemi a institucemi, aby podporovala proces zlidšťování současného sportu. Prostřednictvím partnerské spolupráce se sportovními organizacemi se aktivně snaží o zlepšování praktik ve

---

65

Italská biskupská konference, *Sport a křesťanský život*, č. 43.

sportu, jeho systému a jeho procesů. Církev rovněž chce dávat k dispozici hodnotovou a morální vizi, která by mohla napomáhat řešení problémů, jež trápi sportovní svět, jako je doping, korupce, násilí fanoušků a nezřízená komercializace znehodnocující sportovního ducha.

Církev je ve sportovním systému organizačně a institučně zastoupena, což jí umožňuje různým způsobem a na různých úrovních prosazovat křesťanskou vizi sportu. V rámci svých vlastních organizačních struktur má Svatý stolec různé sektory zajímající se o fenomén sportu, jejichž úkolem je sledovat ho a napomáhat mu z hlediska institučního, pastoračního a kulturního.

V různých zemích národní biskupské konference úzce spolupracují s národními a mezinárodními sportovními asociacemi pro podporu jejich aktivit. V některých zemích už více než sto let existují církevní sportovní sdružení a uskupení, která jsou plně začleněna do sportovních událostí místního a národního charakteru. Tyto organizace dokážou sdružovat, propojovat a koordinovat sportovní skupiny na národní i mezinárodní úrovni. Vedle apoštolátu mnoha laiků existuje i mnoho kněží, kteří se angažují ve farních sportovních skupinách, amatérských sportovních sdruženích, anebo poskytují službu duchovních profesionálním sportovním klubům nebo při olympijských hrách.

Církev, která vychází ven

Sport je prostředím, kde církev může konkrétně uskutečňovat svou výzvu vycházet ven, nestavět zdi a hranice, ale vytvářet prostranství a budovat „polní nemocnice“.

Sport může více než jiná prostředí zahrnovat lidi utlačované a postavené na okraj, imigranty i domorodce, bohaté, mocné i chudé – všechny, kdo sdílejí stejný zájem a někdy dokonce i stejné hřiště. Něco takového se církvi nabízí jako příležitost, aby se mohli setkávat lidé pocházející z různých prostředí a žijící ve velmi odlišných životních situacích. Jestliže církev na jedné straně chce přijímat každého osobně, na druhé straně se také otevírá světu. Jak řekl papež František, „cesta církve znamená právě vycházet z vlastní ohrady a jít hledat vzdálené na ‚perifériích‘ života. (...) Nejen přijímat a s evangelní odvahou integrovat ty, kdo bouchají na naše dveře, ale vycházet ven

a bez obav a bez předsudků hledat vzdálené a zadarmo jim nabízet to, co jsme zadarmo dostali“.⁶⁶

Moderní nádvoří pohanů

V mnoha částech světa je už tradicí, že se prostory církve otevírají mladým, kteří se často sdružují právě pro herní a sportovní aktivity. V dnešním mnohokulturním prostředí se prostory tohoto druhu stávají místy, jež usnadňují vytváření pokojného sdílení mezi společnostmi, kulturami a náboženstvími. Jak již bylo uvedeno, církev přikládá velkou hodnotu dynamice, která dokáže prosazovat smysl pro jednotu lidské rodiny. Použijeme-li slov Benedikta XVI., tyto prostory umožňují dialog s těmi, „pro něž je náboženství něčím cizorodým, pro něž je Bůh neznámý, ale kteří však nechtějí zůstat prostě bez Boha a chtějí se k němu přibližovat aspoň jako k Neznámemu“.⁶⁷ Hovoří o poslání církve k těmto lidem: „Já myslím, že církev by dnes měla otevírat jakési ‚nádvoří pohanů‘, kde by se lidé mohli určitým způsobem napojit na Boha, aniž by ho znali a ještě dříve, než najdou přístup k jeho tajemství, v jehož službě spočívá vnitřní život církve.“⁶⁸

Církev má dnes mnohotvárné možnosti, aby se zapojovala do světa sportu; jsou to možnosti tím důležitější, čím více jsou v souladu s nejširším posláním samotné církve.

5.2 Sport je v církvi doma

Pohled na sport se v církevním učení zkonkretizoval v aktivní pastorační nabídce, která nabývá formu výchovného závazku vůči člověku, a ten se pak proměňuje v závazek vůči celé společnosti.

Sport jako výchovná zkušenost

Lidská osoba stvořená k obrazu a podobnosti Boží je důležitější než sport. Lidská bytost neexistuje ve funkci sportu, ale naopak sport musí být ve službě člověka a jeho integrálního rozvoje.

---

66 Papež František, *Homilie při mši s novými kardinály*, 15. února 2015.

67 Benedikt XVI., *Projev k římské kurií*, 21. prosince 2009.

68 Tamtéž.

Jak již bylo řečeno, člověk je jednotou těla, duše a ducha. To znamená, že tělesné prožívání hry a sportu má rovněž dopad na další dimenze člověka, na duši a na ducha, a dotýká se jich. Proto sport vstupuje do integrální výchovy člověka. Papež František povzbuzoval k tomu, aby se sport a hra považovaly za příležitost poskytovanou pro globální formaci člověka, která zahrnuje hlavu, ruce i srdce, tedy vše, co si člověk myslí, co cítí a co dělá. Podle Svatého otce je dnešní formální výchova příliš uzavřena do „intelektualistického technicismu“ a do „jazyka hlavy“.⁶⁹ Papež povzbuzuje k tomu, abychom se otevřeli neformální výchově, jakou je například sport. Řekl, že v pouhé uzavřenosti do strnulé formální výuky a vzdělávání „není humanismus, a kde není humanismus, tam nemůže vstoupit Kristus“!⁷⁰

Sport a katolická výchova

Jak může církev začít s integrací fyzické aktivity a sportu do svého organického rámce? Jak se může církevní vize sportu dostat k biskupským konferencím, do diecézí a do farností? Mohlo by to možná začít cíleným založením sportovního apoštolátu. Takovýto apoštolát by zviditelnil konkrétní úsilí církve ve prospěch člověka skrze sport a pomohl by propojovat do sítě různé církevní organizace, aby se mohly ve sportu účinně angažovat.

Od počátků křesťanství se sport objevuje jako účinná metafora křesťanského života. Apoštol Pavel neváhal začlenit sport mezi lidské hodnoty a použít ho jako možnost a příležitost pro vedení dialogu s lidmi své doby. To nám umožňuje tvrdit, že je možné uvažovat o tom, aby skrze sport a jiné herní aktivity mohli mladí dospět k hlubšímu porozumění Písmu, učení církve a svátostí.

Když se sport prožívá při respektu k důstojnosti člověka a je odpoutaný od ekonomických, mediálních a politických zájmů, pak se může stávat vzorem pro život. „Když tomu tak je“, řekl papež František, „sport přesahuje pouhou tělesnost a uvádí nás do sféry ducha,

---

69 Papež František, *Projev k účastníkům světového kongresu „Výchova dnes a zítra – láska, která se obnovuje“*, 21. listopadu 2015.

70 Tamtéž.

a dokonce k tajemství.⁷¹ Abychom vychovávali křesťansky, musíme vést lidi k lidským hodnotám ve všech reálných rozměrech, včetně transcendentního. Opravdovým smyslem sportu je vychovávat k plnosti života a k otevřenosti vůči transcenci.

Sport rovněž ukazuje způsob, jak přibližovat mladé k hlavním ctnostem, jimiž je síla, střídmost, rozvaha a spravedlnost, a jak je doprovázet při jejich uskutečňování.

Sport jako tvůrce kultury setkávání a míru

Ve světě, který oplývá migracemi, různými nacionalismy a individuálními identitami, stále více lidí s námahou usiluje o soužití různých kultur a tradic odlišných od své vlastní. Stále znovu se rýsují a pak opravují hranice a dělicí čáry. V této souvislosti je nutné připomenout, že sport je jednou z mála skutečností, které jsou schopny překonávat hranice mezi náboženstvími a kulturami. Povolání všeobecné církve pracovat pro jednotu celého lidstva získává zvláštní význam při pohledu na prostředí sportu. V tomto smyslu kráčí katolicita ruku v ruce s duchem sportu. Církev může sehrávat ve sportovním světě významnou úlohu, když bude pomáhat při stavění mostů, otevírání bran a prosazování společných aktivit a když bude prostupovat společností jako „kvas“.

Sport jako dílo milosrdenství

Sport taktéž může být dobrou příležitostí, jak se přiblížit k lidem žijícím na okraji a ve znevýhodněných situacích. Existuje mnoho mezinárodních sportovních institucí, soukromých a neziskových organizací, které podporují sport jako příležitost pro získávání mládeže a dětí z rizikových prostředí, kde existuje násilí, šikana, obchod s drogami a jejich konzumace. Mnoho křesťanských společenství po celém světě se již angažuje v projektech a iniciativách, jež napomáhají provozování sportu, tréninku a konání sportovních událostí jako nástroje pro záchranu mladých před drogami a násilím.

---

71 Papež František, *Projev k účastníkům konference „Sport at the Service of Humanity”*, 5. října 2016.

Sport vytváří kulturu začleňování

Jelikož sport přináší člověku cenné hodnoty, každý, kdo si ho přeje provozovat, by k tomu měl mít možnost. To platí především pro chudé lidi a pro znevýhodněné děti, pro lidi s tělesným nebo duševním hendikepem, pro lidi bez domova a pro uprchlíky. Kromě toho v mnoha částech světa jsou z práva provozovat sportovní činnost vylučovány dívky a ženy. Rostoucími možnostmi pro provozování sportu může být obohacován každý. Například vrcholoví sportovci, když sledují sport provozovaný lidmi s hendikepem, by si měli připomenout, že sport dává skutečnou radost z účasti a soutěžení při respektu ke každému soupeři i k sobě. Takové příklady napomáhají všem, aby se znovu orientovali na sport, jenž má v sobě zlidšťující potenciál.⁷²

Rozvoj paralympijských aktivit a *Special Olympics* je viditelným znamením toho, jakou velkou příležitostí pro začlenění může sport být a do jaké míry dokáže dávat smysl životu a stávat se výrazem naděje. Stejně tak i vznik prvního olympijského týmu uprchlíků v roce 2016 a *Homeless World Cup* jsou důležitými iniciativami, jež umožňují pochopit, jak dobro, které sport vytváří, se může rozšířit i na lidi vysídlené anebo žijící v situacích znevýhodnění a chudoby, a jakou příležitost někam se zařadit jim může poskytnout.

5.3 Prostředí pro pastorační sportu

Snaha církve směřuje k tomu, aby sport zůstal zkušeností, jež dokáže dávat lidskému životu smysl a hodnotu, ať se provozuje na jakékoli úrovni, v jakémkoli prostředí a na jakémkoli místě. Sport se má stále orientovat na integrální formaci člověka, na zlepšování společenských podmínek a na vytváření důležitých meziosobních vztahů. Proto je pastorační práce ve sportu vhodná pro mnoho prostředí a lze ji podporovat v různých situacích.

Rodiče jako první vychovatelé

V oblasti víry i ve sportu bývají rodiče často prvními učiteli svých dětí. Pokud to nejsou právě rodiče, kdo učí své děti, jak se pálí při

---

72

Nick J. Watson, Andrew Parker (eds.), *Sports, Religion and Disability*, New York 2015.

baseballu, pak je aspoň zapíše do nějakého amatérského týmu a povzbuzují je, aby si v soutěžním týmu vyzkoušely své schopnosti, a také je vozí na tréninky a na zápasy. Často jsou mezi diváky, aby tomu svému sportovci na hřišti fandili. To všechno jsou příklady, které ukazují, jakým zdrojem vztahu mezi rodičem a dítětem může sport být. Takový vztah umožňuje rodičům, aby učili děti ctnostem a hodnotám obsaženým ve sportu. Jestliže na jedné straně představuje sport riziko, že bude rozdělovat rodinu nebo oslabí slavení neděle jako dne Páně, může rovněž rodině pomáhat, aby prožívala s ostatními rodinami slavení neděle nejen při liturgii, ale i životem ve společenství. To neznamena, že by se v neděli neměla konat sportovní utkání, ale tyto události nemají zabraňovat v účasti na nedělní mši a mají naopak posilovat život rodiny v rámci společenství.

Farnosti (a oratoria nebo centra života mládeže)

„Je krásné, když je ve farnosti sportovní skupina, a pokud ve farnosti sportovní skupina není, něco tam chybí.“⁷³ Takováto sportovní skupina však musí být koncipována způsobem odpovídajícím cílům farnosti a musí být pevně zakotvena ve výchovném a pastoračním plánu. Farní sportovní skupina poskytuje rovněž příležitost mladým, aby se na diecézních a národních akcích setkávali se svými vrstevníky. Kromě toho by farnosti mohly a měly pořádat sportovní aktivity nejen pro mladé, ale i pro starší.

Cokoli lidského, co je zdravé a ryzí, se v konečném důsledku má odrážet v církvi. Církev by měla držet krok se světem sportu a číst znamení doby i v tomto prostředí. Kněží by měli být obeznámeni se světem současného sportu a s jeho rozvojem především proto, že sport má vliv na život mladých; a pokud je to vhodné, mají být schopni v homiliích propojovat sport s vírou.

Školy a univerzity

Školy a univerzity jsou ideálním prostředím k prosazování myšlenky sportu zaměřeného na výchovu, na integraci a na povznesení člověka.

Rodiče a rodiny sehrávají důležitou úlohu v tom, aby ve spolupráci s učiteli a s vedením školy dávali sportovní činnosti podobu zaměřenou na integrální rozvoj studentů. Univerzity mnoha zemí si už vzaly za své studium oblasti sportu. Kurzy a výzkumné programy zaměřené na výchovu poskytují formaci a kvalifikaci budoucím trenérům, sportovním manažerům, sportovním lékařům a funkcionářům. Toto prostředí poskytuje církvi velkou možnost pro vedení dialogu s těmi, kdo mají specifickou zodpovědnost za výchovu dnešních a zítřejších sportovců a kdo mohou ovlivňovat rozvoj sportu tak, aby sloužil lidské osobě a vytváření lepší společnosti.

Amatérské sportovní kluby a asociace

Trenéři a sportovní manažeři mají na sportovce velký vliv, a proto výchovná a pastorační činnost vyžaduje spojenectví s nimi. Jestliže na jedné straně je třeba uznávat specifickou povahu práce vykonávané sportovními kluby a sdruženími, na druhé straně je stejně zásadní snaha o dialog s nimi zvláště na téma vytváření projektů v oblasti pedagogické a kulturní.

Profesionální sport

Výkonnostní a profesionální sport má mezinárodní charakter a zahrnuje hráče, diváky, fanoušky, sportovní organizace, sdělovací prostředky, marketingové firmy a také vládní úřady. Je to jev s velkým dopadem na komunikaci, který dokáže ovlivňovat nejen mladé a milovníky sportu, ale také podmiňuje životní styl celé společnosti.

Z těchto důvodů musí církve i nadále rozvíjet specifické schopnosti a formovat vhodné sportovní kaplany nebo poradce pro pomoc v pastorační a duchovní péči o trenéry a sportovce, kteří se zúčastňují mezinárodních sportovních událostí, jako jsou olympijské hry nebo světové šampionáty.

Církev musí vytvářet speciální projekty pro pastorační a doprovázení hráčů a sportovců, z nichž mnozí mají velký vliv nejen ve světě sportu, ale i mimo něj. Součástí doprovázení je pomoc sportovcům, aby neztráceli ze zřetele velký význam provozování sportu. „Profesionální rozměr nikdy nesmí opustit počáteční povolání sportovce nebo

týmu – být amatérem⁷⁴, tedy ‚neodborníkem‘. I když je sportovec profesionálem a udržuje si i nadále svůj ‚amatérismus‘, koná dobro pro společnost a vytváří obecné dobro, počínaje hodnotami nezištnosti, kamarádství a krásy.“⁷⁵ Církev by měla doprovázet sportovce na jejich osobní cestě a podporovat je v pochopení jejich smyslu pro zodpovědnost, kterou mají jako vyslanci lidstva.

Pastorační doprovázení a duchovní péče musí pokračovat i po skončení sportovcovy kariéry. Příliš často jsme viděli vrcholové hráče a sportovce, kteří po skončení svého sportování upadli do deprese a prázdnoty, až se někdy zřítili do propasti alkoholu a drog. Plán strukturovaného doprovázení může těmto lidem pomoci, aby znovu objevili svou identitu, možná poprvé mimo oblast sportu. V tom nejhlubším smyslu pramení jejich identita a jejich hodnota z toho, že byli stvořeni k obrazu a podobnosti Boží a že je Bůh i nadále volá, i když možná novými způsoby. Pastorační péče o sportovce po skončení jejich kariéry jim tedy pomáhá pochopit, jak i v pokračujícím životě vrátit do hry jejich talenty a obdržené dary.

Výraznou součástí profesionálního světa sportu dnes tvoří diváci. Po celém světě krouží okolo diváků různé fankluby, online platformy a reklamní nabídky. Fanoušci často prožívají svou sportovní vášeň do extrému, což vede k výstřelkům a zvrhlostem. Církev společně s vedoucími představiteli jiných náboženství může napomáhat tomu, aby se sport udržel ve správných mezích. Jestliže na jedné straně je pozitivní sledovat hru a sport s vášní a radostí, na druhé straně to není věc v životě nejdůležitější.

Média jako most

Když se jedná o sport, jsou média pro církev jedním z hlavních partnerů. Média – a hlavně sociální média – vytvářejí v očích velké části publika obraz sportu. Církev se svou nesmírnou aktivní základnou sociálních médií může sehrávat důležitou úlohu, když se dostane do kontaktu s publikem a sportovními komentátory.

---

74 Slovo amatér se zde chápe ve smyslu sportovce, který závodí z pouhé lásky ke sportu, a nikoli jen pro peníze.

75 Papež František, *Projev k delegacím národních mužstev Itálie a Argentiny*, 13. srpna 2013.

Je povinností církve, aby při sledování událostí a problémů ve světě sportu nechávala význačným způsobem zaznít svůj hlas. Věřící si totiž málokdy uvědomují, že církev sport přijímá a má o něm pozitivní mínění. Zprávy tohoto druhu budou dlouhodobě pomáhat tomu, aby se mladé generace přibližovaly církvi.

Specializované vědy

Církev by měla být otevřená i pro dialog s těmi, kdo pracují v oblasti vědy o sportu a sportovní medicíny. Z konfrontace s nimi může církev získávat rozsáhlé poznatky o situaci současného sportu, aby pak mohla přicházet se svými kompetentními a precizními postoji. Především z takovéto dialektiky bude možno dokonaleji poznávat, jak se má orientovat pěstování sportu a jemu blízké oblasti, aby to odpovídalo kultuře těla sloužící celému člověku. Dialog církve s ostatními vědami, především humanitními a společenskými, může poskytovat důležité náhledy na sport a na způsoby, jimiž se sport může stávat aktivitou prospěšnou člověku po dobu trvání celého jeho života.

Nová místa pro sport

Centra fitness a parky jsou dalšími místy, kde je možno přijít do kontaktu s mladými, dospělými i starými, kteří se zajímají o kulturu tělesné i duševní pohody a jsou otevřeni holistickému chápání života ve smyslu jednoty těla, duše a ducha.

Vedle tradičních sportovišť je třeba být pozorný i vůči neformálním místům, kde lidé, především mladí odmítající strukturované a organizované prostředí, provozují nové formy sportu na ulici.

Rizikem takových prostředí je, že sport se zde provozuje o samotě a upřednostňují se individualistické způsoby bez jakéhokoli výchovného nebo společenského cíle. Rovněž je naléhavé zaktivizovat dialog se sportovními médii a elektronickými sporty.

5.4 Péče o pastorační pracovníky ve sportu

Pastorace ve sportu nemůže existovat bez výchovné strategie. Patří k tomu aktivní zapojení všech, kdo se rozhodli nabídnout různým způsobem svou službu církvi prostřednictvím sportu. Církev potřebuje

vychovatele, a ne pouhé poskytovatele služeb. Ve sportovní pastoraci nelze improvizovat, ale je zapotřebí připravených lidí, motivovaných, aby objevovali výchovný cíl sportu a dávali se do služeb křesťanské víze sportu.

Sportovní vychovatelé

Zásadní úlohu pro orientaci sportovců a hráčů mají trenéři, rozhodčí, učitelé a řídicí funkcionáři. Při prosazování sportu na míru člověka se nedá nadále odkládat jejich duchovní a pastorační formace. Mnozí z nich totiž neustále hledají pro své hráče nějaký lepší a kompletnější jednotící projekt.

Církev se potřebuje otevírat dialogu s agenturami poskytujícími formaci ve světě sportu, spolupracovat s nimi anebo podporovat formační kurzy o pastoračních aspektech sportu. Pastorační plán potřebuje materiály, interakci od člověka k člověku a vysoce specializované workshopy pro trenéry, které by zahrnovaly průvodce na duchovní a církevní úrovni a které by je připravily jako svědky pro to, aby „hlásali Pána Ježíše slovy i skutky, to znamená, aby se stali nástroji pro jeho přítomnost a působení ve světě“.⁷⁶

Rodiny a rodiče

Dialog s rodinami a zvláště s rodiči je základním aspektem při vykonávání organické a trvalé pastorace, která se zaměřuje převážně na děti a mládež. Je důležité, aby rodiny sdílely a poznávaly výchovné a pastorační cíle. To neznamená, že nabídka sportování by měla být aktivitou konfesního charakteru, ale jistě nemůže být z hodnotového hlediska neutrální. Proto je nezbytné nabízet příležitosti k setkání a diskusi s rodiči, sdílet s nimi průběžné cíle a výchovná rozhodnutí, aby se cítili zainteresovaní, ale přitom je třeba respektovat úlohu trenérů a sportovních vedoucích.

---

76 Kongregace pro nauku víry, *Doktrinální nota o některých aspektech evangelizace*, č. 2, 3. prosince 2007.

Dobrovolníci

Svět sportu vyrostl a rozvinul se díky strategickému příspěvku dobrovolníků. Dobrovolník sehraává zásadní úlohu, která překračuje oblast technických a organizačních zdatností. Prostřednictvím svých rozhodnutí a svědectví udržuje při životě kulturu daru a styl nezištnosti. Dobrovolníci pomáhají sportu, aby zůstával zaměřen na službu druhým a neorientoval se pouze na ekonomický a organizační rozměr. Tito lidé potřebují podporu pro svůj růst, pro zachování pevnosti své motivace a pro lepší integraci do organizační soustavy sportu.

Kněží a zasvěcené osoby

Pastýřská přítomnost kněží a zasvěcených osob ve světě sportu slouží k podpoře výchovných plánů a k duchovnímu doprovázení sportovců. Tuto úlohu nelze plnit abstraktním a „intelektuálním“ způsobem odtrženým od každodenního života. Sport je pohostinným světem, ale vyžaduje si osoby pastýřů, jejichž přítomnost je pozorná a respektující vůči druhým a kteří si uvědomují specifickou dynamiku, úlohu a kompetence obsažené ve sportovním organigramu.

Je důležité, aby se pastorační sportu stala součástí formační přípravy kandidátů kněžství, a bylo by užitečné, aby během přípravy v semináři měli oni sami příležitost vykonávat sportovní aktivitu. V mnoha seminářích ve světě se již sportovní činnosti provozují, a to i způsobem strukturovaným a dobře organizovaným.

5.5 Některé základní prvky pro pastorační plán realizovaný prostřednictvím sportu

Krása sportu a služba výchově

Sport je pastoračním dobrem a je třeba ho kvalitně podporovat. Sport má svá pravidla, vlastní specifčnost, svou krásu a je nutné mu zaručit co nejlepší technickou a organizační kvalitu. Avšak krásu sportovního úkonu, kvalita technické výuky a organizační účinnost nejsou jeho konečným cílem.

Sport dokáže vytvářet silné vášně a emoce, avšak úkolem pastorační činnosti není zastavit se na emoční rovině; má usilovat o dlouhodobé dopady schopné trvale ovlivňovat každodenní život.

Pastoračním úkolem sportu je přijímat, doprovázet, orientovat a předkládat důvody pro naději a pro pravdu. Je to cesta, která se nevyčerpá jednou událostí, ale vyžaduje každodenní vytrvalost.

Sport znovu vytváří výchovný pakt

„Svět nezměníme, pokud nezměníme výchovu.“⁷⁷ Aby pastorační plán výchovy ve sportu měl účinnost, musí to být práce vykonávaná v propojení mezi výchovnými složkami, počínaje rodinou, školou a veřejnými institucemi. Chceme-li ovlivňovat výchovné procesy, nemůžeme pracovat „v oddělených kupě“. „Zodpovědnost za výchovu nelze delegovat. Ve výchově je třeba propojovat úsilí všech a znovuvytvořit výchovný pakt. Jenom po dohodě mezi všemi činiteli výchovy bude možné výchovu změnit.“⁷⁸ V této síti by měla církev pracovat v těsném spojení se všemi kompetentními autoritami a ve vzájemném respektu s cílem napomáhat k prosazování své kulturní vize sportu, která slouží člověku, milovanému tvorů stvořenému Bohem k jeho obrazu a podobnosti.

Sport ve službě lidstvu

Svatý Jan Pavel II. připomínal „relativnost sportu vzhledem k primárnímu místu člověka, která zdůrazňuje výpomocnou úlohu sportu v Božím stvořitelenském plánu. Proto je třeba sport vidět v dynamice služby, a nikoli ve funkci zisku. Pokud máme na zřeteli humanizační cíle, nelze jinak než upozornit na nezbytnou úlohu proměňovat sport stále více v nástroj pro povznesení lidské bytosti k nadpřirozenému cíli, k němuž je povolán“.⁷⁹

To znamená, že pastorační projekt musí klást do svého středu člověka jako obdivuhodnou jednotu těla, duše a ducha. Sport je třeba podporovat a provozovat s nejvyšším respektem k člověku a orientovat k jeho integrálnímu růstu. Sportovce nelze redukovat na pouhý

---

77 Papež František, *Projev k účastníkům čtvrtého setkání „Scholas Occurrentes“*, 5. února 2015.

78 Tamtéž.

79 Jan Pavel II., *Projev k účastníkům národního setkání Italské biskupské konference*, 25. listopadu 1989.

nástroj používaný k dosažení sportovních výsledků, dnes až příliš často vázaných na ekonomické a politické cíle.

Hra jako základ sportu

Sport patří do kategorie her a hra je základem sportu na jakékoli úrovni. Jak říká papež František, je důležité, aby „sport zůstal hrou! Pouze pokud zůstane hrou, působí dobře na tělo i na ducha“.⁸⁰ Zvláště důležité je, aby sport zůstával hrou pro mladé v prostředích, kde se vychovávají. Při úvaze o tom, po jakých cestách se má ubírat dnešní výchova, papež František řekl, že „je třeba hledat to, na čem je člověk založen, základ jeho zdraví, schopnost hrát si, kreativní schopnost hry. Kniha Moudrosti říká, že si Bůh hrál, že Boží Moudrost si hrála. Znovuobjevit hru jako způsob výchovy, jako výraz výchovy. Pak výchova není pouze informace, ale je to kreativita ve hře; herní dimenze, která nám pomáhá růst v kreativě a ve společné práci“.⁸¹

Týmová práce oproti individualismu

V našem dokumentu jsme již zdůraznili, že ten, kdo provozuje sport, může „se zalíbením vnímat krásu týmové hry, která je pro život velmi důležitá“.⁸² Patřit k nějaké sportovní skupině znamená odmítat jakýkoli druh individualismu, egoismu a společenské izolace a dostávat „příležitost k setkávání a setrvávání s druhými, abychom si vzájemně pomáhali, abychom soutěžili ve vzájemné úctě a rostli v bratrství“.⁸³ Zázitek sportu bezprostředně napomáhá dynamice přátelství a spoluzítí, jejichž rozvíjení a doceňování může překračovat oblast hry a stávat se příležitostí pro vytváření důležitých a trvalých vztahů.

---

80 Papež František, *Projev k účastníkům setkání u příležitosti sedmdesátého výročí založení Italského sportovního centra*, 7. června 2014.

81 Papež František, *Projev k účastníkům čtvrtého setkání „Scholas Occurrentes“*, 5. února 2015.

82 Papež František, *Projev k účastníkům setkání u příležitosti sedmdesátého výročí založení Italského sportovního centra*, 7. června 2014.

83 Tamtéž.

Sport je pro všechny

Sport vytváří empatii, spojuje lidi přicházející z jakékoli životní cesty a vytváří kulturu setkání. Musí utíkat před „skartační kulturou“ a být přístupný, přijímající a inkluzivní. Sport musí rovněž zaručovat integraci lidí trpících postižením. „Ať hrají všichni, nejen ti nejlepší, ale všichni – s přednostmi i slabostmi a omezeními, které každý má; dokonce je třeba upřednostňovat ty nejvíce znevýhodněné, jako to dělal Ježíš.“⁸⁴ Tímto způsobem „se sportovní činnost stane autentickou službou pro růst společenství“.⁸⁵

Ekologická vize sportu

Epocha, kterou prožíváme, není pouhou epochou změn, ale je to změna epochy, změna urychlovaná technologickou a digitální revolucí. Dnešní mladé generace jsou těmito proměnami silně ovlivňovány a je jimi dotčen i samotný sport. Přítomnost e-sportu (elektronických sportů) a nových forem dopingu, které se rodí z technického rozvoje a z nových objevů na lékařském poli, jsou pouze špičkou ledovce, a tento jev vstupuje do sportu stále hlouběji.

Zatímco technologická a digitální revoluce přináší na jedné straně lidstvu velký prospěch, a je správné si to přiznat, má dnešní převládající technokratické paradigma také znepokojující účinky. Podle papeže Františka existují příznaky mnoha negativních jevů, jako je „zhoršování životního prostředí, úzkost, ztráta smyslu života a života ve společenství“.⁸⁶

Za těchto okolností může sport jít proti proudu, když umožní, aby se mladí mezi sebou setkávali tváří v tvář, i když pocházejí z rozdílných životních situací. Když hrají v týmu, to znamená, když se angažují v něčem, co je pro ně otázkou velmi závažnou, učí se, jak konkrétně čelit vzájemným konfliktům. Rovněž mají možnost sportovně se utkávat s lidmi z jiných místních klubů, s lidmi z jejich země i ze světa, a tak si rozšiřují svůj horizont osobního poznávání. Zkušenosti

---

84 Tamtéž.

85 Jan Pavel II., *Projev k delegaci Juventusu*, 23. března 1991.

86 Srov. papež František, encyklika *Laudato si'*, č. 107, 108, 110: AAS 107 (2015).

tohoto druhu pomáhají mladým, aby pochopili, že patří k něčemu, co je mnohem větší, než si dokázali představit, a prožívat zkušenost, která může dávat jejich životu smysl a cíl.

Závěr

Sport je prostředí, kde mnozí mladí, a nejen oni, pocházející z různých kultur a náboženství, se učí vydávat ze sebe to nejlepší. Zkušenosti tohoto druhu mohou být „znamením transcendence“.⁸⁷ Náš dokument vysvětlil, že zkušenost se sportem – tvořená radostí, setkáváním s jinakostí a vytvářením společenství, růstem ve ctnosti a v překonávání sebe – nás může naučit něčemu o bytí a osudu člověka.

Ve svém projevu v Italském sportovním centru v roce 2014 nabádal papež František ty, kdo mu naslouchali, a zároveň nabádal dnes i nás, abychom vydávali ze sebe to nejlepší nejen ve sportu, ale v celém svém životě: „Právě proto, že jste sportovci, vás vyzývám, abyste nejen hráli, jak to už děláte, ale vyzývám vás ještě k něčemu více: *abyste začali hrát v životě*, stejně jako hraje ve sportu. Vstupte do hry při úsilí o dobro v církvi a ve společnosti, beze strachu a s odvahou a nadšením. Začněte hrát s druhými i s Bohem. Nespokojte se s průměrnou ‚remízou‘, ale *vydávejte ze sebe to nejlepší* a nasazujte život pro to, co má skutečnou hodnotu a stále trvání.“⁸⁸

---

87 Srov. Peter L. Berger, *A Rumour of Angels: Modern Society and the Rediscovery of the Supernatural*, New York 1969.

88 Papež František, *Projev k účastníkům setkání u příležitosti sedmdesátého výročí založení Italského sportovního centra*, 7. června 2014.

10. DOKUMENT STÁTNÍHO SEKRETARIÁTU O OCHRANĚ VYOBRAZENÍ A ERBŮ TÝKAJÍCÍCH SE PAPEŽE NEBO VATIKÁNSKÉHO STÁTU

Principy a směrnice

I. Úvod

Mezi úkoly Státního sekretariátu Jeho Svatosti vykonávané v rámci bezprostřední pomoci Nejvyššímu pontifikovi při výkonu jeho výsostného poslání patří také ochrana papežských vyobrazení (dále zkráceně „**Vyobrazení**“) a oficiálních erbů a rozlišovacích znaků (vlajka apod.) Vatikánského městského státu i samotných papežů (dále zkráceně „**Erby**“).

Pod tlakem rostoucí důležitosti masových komunikačních prostředků (především internetu) a způsobu, jakým se využívají různá vyobrazení a obchodní značky ke komerčním účelům, si taková ochrana v posledních letech vyžadovala stále větší pozornost, což je podnětem k provedení specifických zásahů ze strany Státního sekretariátu.

Prvořadým cílem těchto zásahů je zajistit, aby se poslání Svatého otce k věřícím dostávalo jako celistvé a aby oficiální symboly a erby Svatého stolce nebyly manipulovány a používány ke komerčním cílům; to by totiž mohlo věřící vést k mylnému přesvědčení, že komerční iniciativy sledují charitativní cíle Svatého stolce, což ve skutečnosti tak není. Dalším důležitým cílem je – v rámci možností i za pomoci zahraničních autorit – zabránit ilegálním jevům, které se za případy nezákonného použití Vyobrazení a Erbů často skrývají.

Mezi nedávné iniciativy realizované Státním sekretariátem v uvedených oblastech patří především zřízení funkční jednotky při Státním sekretariátu nazvané „**Centrum pro koordinovanou ochranu Vyobrazení a Erbů**“ (*Centro di Coordinamento Tutela Immagine e Stemmi* – zkráceně „**CCTIS**“), jehož úkolem je koordinace aktivit týkajících se

ochrany Vyobrazení a Erbů vykonávaných přímo péčí Státního sekretariátu nebo jinými složkami univerzální církve nebo místních církví.

Jiná iniciativa Státního sekretariátu probíhající již po několik měsíců spočívá ve vykonávání mezinárodního dozoru s cílem monitorovat způsoby, jimiž se Vyobrazení a Erby používají, a zjistit a legálními postupy stíhat eventuálně zjištěné případy zneužití.

Pro účinné vykonávání ochrany Vyobrazení a Erbů je kromě přímých aktivit Státního sekretariátu nezbytná i spolupráce všech složek univerzální církve i místních církví, každé v rámci své pravomoci, s cílem postupného rozvíjení stále větší synergie mezi různými komponenty působícími na daném území.

V rámci fungování popsaného systému, který je ve fázi vývoje, jsou papežské zastupitelské úřady v souladu s institucionální úlohou, jež je jim vlastní, povolány k tomu, aby působily jako základní referenční místa pro Státní sekretariát v teritoriálních oblastech spadajících pod jejich působnost.

Papežským zastupitelským úřadům především náleží specifická zodpovědnost za zajištění účinného oběhu informací a dokumentace týkající se ochrany Vyobrazení a Erbů mezi Státním sekretariátem a každým ze subjektů a institucí, které působí na lokální úrovni.

Pro zajištění co největší účinnosti a bezpečnosti zmíněného oběhu informací a dokumentů byla vytvořena **sdílená informační platforma** mezi Státním sekretariátem a papežskými zastupitelskými úřady, která je již funkční. Prostřednictvím tohoto technického nástroje se koordinace mezi univerzální církví a místními církvemi bude moci rozvíjet na jednom zvláště určeném místě. Státní sekretariát a papežské zastupitelské úřady budou moci účinně působit jako prvky jediného systému s funkcí koordinace a vedení ve vztahu k diecézím, farnostem, institutům zasvěceného života a dalším subjektům patřícím k univerzální nebo místní církvi (dále zkráceně „**Adresné subjekty**“).

Předkládaný dokument má v úmyslu přiblížit základní principy, které mají Adresné subjekty dodržovat v oblasti použití Vyobrazení a Erbů s cílem napomáhat stále více koordinovanému, synergickému a integrovanému, a tedy i účinnějšímu systému ochrany v rámci různých složek univerzální církve i místních církví.

Principy uvedené v předkládaném dokumentu je povinen dodržovat každý z Adresných subjektů.

II. Jednotlivé případy

1. Případy zneužití Vyobrazení nebo Erbů

Zneužitím se rozumí každý případ možného přestoupení nebo úmyslného zneužití *sensu lato*, které se týká *Vyobrazení nebo Erbů*; myslí se tím jejich použití s úmyslem poškodit čest a důstojnost Svatého otce nebo katolického cítení anebo použití pro komerční cíle bez patričního povolení (pro tento případ viz podrobněji odst. 2).

V každém případě zneužití se vyžaduje, aby Adresný subjekt, který se o něm dozví, jej ohlásil svému ordináři / představenému a dodal veškeré informace týkající se zneužití a dokumentaci, kterými disponuje.

Takovéto informace a dokumentaci je třeba zaslat na teritoriálně příslušný papežský zastupitelský úřad, který běžnými způsoby zajistí jeho předání na Státní sekretariát spolu se svými případnými zjištěními tak, aby Státní sekretariát mohl přijmout a zveřejnit svá konečná vyhodnocení případných iniciativ, jež je třeba podniknout u soudní nebo jiné instituce.

Doporučuje se, aby výše uvedená sdělení byla dodána pečlivě a přesně, aby nebránila vytvoření úsudku o ochraně náležející Svatému stolci.

Případné iniciativy pro ochranu mohou být podniknuty pouze po předchozím schválení Státním sekretariátem.

2. Kdy použítá Vyobrazení nebo Erby nejsou předmětem zneužití

Ve všech případech, kdy by nedocházelo k případu zneužití ve smyslu popsaném v předešlém odstavci, avšak Adresný subjekt zamýšlí použít Vyobrazení a / nebo Erbů nebo povolit jejich použití či disponování s nimi třetím osobám, bude se postupovat podle zásad stanovených v tomto odstavci.

2.1 Výlučná pravomoc Státního sekretariátu

Především je třeba předeslat a připomenout, že podle platných ustanovení **pouze Státní sekretariát** nebo případně papežské zastupitelské úřady, pokud jednájí z pověření Státního sekretariátu a v rámci svých kompetenčních limitů, **jsou oprávněny používat nebo povolit**

třetím osobám použití Vyobrazení a / nebo Erbů nebo disponování s nimi.

Ve věci Erbů (jak byly definovány výše a jimiž se chápe každý rozlišující znak Svatého stolce, pontifika nebo Vatikánského městského státu) je Státní sekretariát jakožto signatář (od roku 1975) Pařížské konvence o ochraně průmyslového vlastnictví z 20. března 1883 mezinárodně oprávněn získat pro ně ochranu ze strany všech signatářských států této konvence a v rámci limitů v ní stanovených.

Analogicky, pokud jde o Vyobrazení, ve smyslu článku 3, § 5 a 6 „Zákona č. CXCVII o ochraně autorského práva k duševnímu vlastnictví a práv s tím spojených“, který byl nedávno novelizován, platí, že „právo použití, disponování a ochrany všech práv osoby římského pontifika (...) náleží Státnímu sekretariátu, který může jednat také prostřednictvím papežských zastupitelských úřadů“, přičemž tyto posledně jmenované, aby jednaly podle procesního postupu, musí být „oprávněny jednat na základě mandátu Státního sekretariátu vydaného pro danou příležitost“.

2.2 Liberalizační opatření stanovené Státním sekretariátem ad experimentum

Při platnosti toho, co je uvedeno v předcházejícím odstavci 2.1, Státní sekretariát tímto dokumentem deleguje *ad experimentum* **na dobu jednoho roku** (počínaje datem zveřejnění předkládané nóty) každý Adresný subjekt v mezích jeho institucionální a teritoriální působnosti k tomu, aby **samostatně používal Vyobrazení a / nebo Erby** bez nutnosti sdělit to a obdržet povolení ze strany Státního sekretariátu; **zmíněné použití platí pro případ, že splňuje následující podmínky:**

- a) **platí výlučně pro institucionální cíle vlastní Adresnému subjektu**, jak to předpokládá platné kanonické a občanské ustanovení, a omezuje se **na kompetenční a teritoriální okruh příslušející Adresnému subjektu;**
- b) **nemá komerční a reklamní povahu**, a to ani nepřímou;
- c) **nezahrnuje povolení třetím osobám** k použití Vyobrazení a / nebo Erbů (s výjimkou smluvních závazků ve smyslu objasněném níže);

- d) **nepoužívá se pro příležitost cest Svatého otce nebo oslav národního dosahu** (např. jubilea, výročí pontifikátu atd.);
- e) není v jakémkoli rozporu s platnými kanonickými a občanskými ustanoveními anebo **se všeobecným usměrněním odrážejícím souhlas Svatého otce.**

Upřesňujeme, že proto, aby se použití Vyobrazení a / nebo Erbů nebo disponování s nimi mohlo považovat za volné ve smyslu tohoto odstavce, musí všechny podmínky vyjádřené v bodech od a) do e) platit souběžně; pokud by nebyla splněna byť jen jedna z uvedených podmínek, vyplývá z toho povinností Adresního subjektu informovat papežský zastupitelský úřad za účelem obdržení instrukcí a souhlasu pro daný případ od Státního sekretariátu.

Za účelem obdržení instrukcí a povolení musí Adresní subjekt dodat papežskému zastupitelskému úřadu všechny informace a dokumentaci, jimiž disponuje, a musí se přidržet vyhodnocení, která obdrží od něj anebo přímo od Státního sekretariátu. Pokud se toho týče, signalizujeme potřebu přesného uvedení následujících elementů:

- identifikační údaje o subjektu, který bude používat Vyobrazení a / nebo Erby;
- předmět použití a popis předpokládaných aktivit;
- územní rozsah aktivit;
- trvání aktivit;
- pokud se předpokládá výroba nějakých produktů, uvést počet vyrobených exemplářů (např. náklad) a způsob jejich šíření;
- ekonomické údaje: cena a způsob placení; případné předpokládané licenční poplatky.

Ve všech případech, kdy Adresní subjekt bude mít pochybnosti o tom, zda dochází k souběhu podmínek výše uvedených pod písmeny a) až e) anebo o jejich interpretaci, a ve všech případech „vyšší důležitosti“ nebo v otázkách zvláště složitých, nechť se obrátí na papežský zastupitelský úřad, aby se tak usnadnila konfrontace a koordinace, která je zvláště užitečná a je ve všeobecném zájmu zejména v počáteční fázi aplikace principů stanovených předmětným dokumentem.

2.3. *Objasnění a příklady volných aktivit pojednávaných v odstavci 2.2*

S odkazem na podmínky uvedené v odstavci 2.2 pod písmeny a) až e) uvádíme některá objasnění a příklady:

- a) Pokud jde o podmínku pod písmenem a) „*institucionální cíle*“, myslí se tím cíle vlastní Adresnému subjektu podle jeho stanov a jiných aplikovatelných norem. Ten je pak oprávněn k použití Vyobrazení a / nebo Erbů pro aktivity přesně se týkající jeho institucionální a územní pravomoci.
- b) Pokud se týká podmínky pod písmenem b) „*komerční a reklamní povaha*“, myslí se tím použitím Vyobrazení a / nebo Erbů pro aktivity přímo či nepřímo obchodní. Například pokaždé když k použití Erbů a Vyobrazení dochází **ve spojení se značkami nebo jmény firem** či jiných obchodních subjektů, předpokládá se, že se vždy jedná o povahu komerční a / nebo obchodní, přinejmenším nepřímou.
- c) Pokud se jedná o podmínku pod písmenem c), při níž Adresný subjekt povoluje použití Vyobrazení a / nebo Erbů třetím osobám, je třeba rozlišovat dvě alternativy:
  - c.1) pokud pověření dávané třetím osobám je výhradně funkční nebo třetí osoba dodává zboží nebo služby úzce spojené s institucionálními cíli Adresného subjektu (např. Adresný subjekt je farnost, která má vytisknout náboženské publikace k použití pro své institucionální cíle a svěří jejich tisk nějaké tiskárně), pak nebude potřebné komunikovat ani žádat povolení od Státního sekretariátu prostřednictvím papežského zastupitelského úřadu;
  - c.2) pokud není jisté, že platí bod c.1), je vždycky potřebné komunikovat s papežským zastupitelským úřadem a žádat příslušné povolení.
- d) Podmínka uvedená pod písmem d) snad nevyžaduje zvláštního vysvětlení. U příležitosti cest Svatého otce a oslav národního dosahu se bere v úvahu výjimečnost situace, takže jakékoli použití Vyobrazení a / nebo Erbů musí být vždy předem komunikováno a musí se vyžádat povolení ze strany papežského zastupitelského úřadu anebo Státního sekretariátu a postupovat podle pokynů oznámených případ po případu.

e) Podmínka pod písmenem e) se vztahuje na případy, kdy na základě všeobecných principů platného kanonického nebo občanského ustanovení anebo na základě prohlášení Svatého otce je třeba považovat použití Vyobrazení a / nebo Erbů za zakázané. Například podle norem platných v mnoha zemích je bez zvláštních povolení zakázané plakátování na veřejných budovách; rozumí se samo sebou, že každý Adresný subjekt je zodpovědný za to, aby si ověřil a respektoval taková opatření a všechna další, která vyplývají z platných ustanovení, aniž by jakékoli zanedbání bylo považováno za odvozené z prezentovaného postupu. Zároveň je třeba považovat za zakázané použití Vyobrazení na předmětech vysoké hodnoty, jako jsou medaile nebo mince, v souladu se všeobecným usměrněním, které dal Svatý otec.

III.

DOKUMENTY A SDĚLENÍ ČBK

1. OBECNĚ ZÁVAZNÉ NAŘÍZENÍ ČESKÉ BISKUPSKÉ KONFERENCE VE VĚCECH SPRÁVY CÍRKEVNÍHO MAJETKU

Česká biskupská konference na svém 107. plenárním zasedání dne 17. října 2016 rozhodla ve věcech správy církevního majetku následovně:

I. Kompetenční ustanovení

- 1) Majetek diecéze spravuje pod biskupovým vedením obvykle ekonom diecéze podle rozpočtu stanoveného ekonomickou radou diecéze.
- 2) V závažnějších případech vzhledem k ekonomické situaci diecéze, které posoudí diecézní biskup, je povinen věc projednat se svou ekonomickou radou a sborem konzultorů.

II. Mimořádná správa diecézního majetku

Mimořádnou správou diecézního majetku ve smyslu kán. 1277 CIC, k níž diecézní biskup potřebuje souhlas své ekonomické rady a sboru konzultorů, se rozumí:

- a) Právní jednání, kterými se nakládá s kostelem, farní budovou a případně i s další nemovitostí určenou pro církevní aktivity bez ohledu na hodnotu.
- b) Právní jednání směřující k převodu majetku do vlastnictví jiného, jde-li o majetek, který na základě zákonného určení tvoří kmenový majetek veřejné právnické osoby a jehož hodnota přesahuje hranici určenou právem (srov. kán. 1291 CIC). Jedná se tedy o majetek, jehož hodnota se pohybuje mezi dolní a horní hranicí (srov. kán. 1292 § 1 CIC) stanovenou v čl. III. těchto „Všeobecných směrnic“. Přesahuje-li hodnota majetku stanovenou horní hranici nebo jde-li o věci darované církvi ze slibu, vyžaduje se kromě povolení příslušné autority také souhlas Svátého stolce (srov. kán. 1292 § 2 CIC). Stejný postup jako v případě majetku v hodnotě mezi dolní a horní hranicí

se vyžaduje také pro právní jednání, kterým se může zhoršit majetková situace právnické osoby (srov. kán. 1295 CIC), zvláště pro:

- 1) jakékoliv majetkové dispozice působící škodu na majetku, jakými jsou například přenechání věci k užívání nebo požívání jinému, zřízení práva stavby, zatížení věci věcným právem jiné osoby, zástavním právem anebo zajištění nebo utvrzení dluhu;
- 2) nabytí nemovitosti zatížené věcným právem k věci cizí;
- 3) změna v účelu užívání nemovitosti;
- 4) přijetí nebo odmítnutí daru, dědictví, odkazu nebo nesamostatné zbožné nadace;
- 5) jakákoliv právní jednání týkající se nemovitého nebo movitého majetku uměleckého, historického nebo kulturního významu;
- 6) sjednávání zápůjčky nebo úvěru u úvěrové instituce či jiných osob;
- 7) přijetí nebo odmítnutí věci zatížené břemenem nebo podmínkou (srov. kán. 1267 CIC).

III. Hranice pro dispozici s církevním majetkem

- 1) Dolní hranicí pro dispozici s církevním majetkem ve smyslu kán. 1292 § 1 CIC je částka 10 milionů Kč.
- 2) Horní hranicí je částka 40 milionů Kč.

IV. Nájem a pacht církevního majetku

Nájem a pacht církevního majetku se ve smyslu kán. 1297 CIC upravnjuje následovně:

- 1) Všechny nájemní a pachtovní smlouvy se uzavírají písemně.
- 2) Je-li pronajímatelem (pachtýřem) diecéze, uzavírá nájemní smlouvu ordinář.
- 3) Je-li pronajímatelem (pachtýřem) diecéznímu biskupovi podřízená veřejná právnická osoba, vyžaduje nájemní (pachtovní) smlouva k platnosti písemné přivolení ordináře; pronajímatel (pachtýř) je povinen nájemce na tuto skutečnost upozornit.

- 4) Přivolení požadované v odstavci 3) se nevyžaduje:
- a) u nájmu (pachtu) nemovitých věcí, nepřesahuje-li sjednaná doba nájmu jeden rok;
  - b) u nájmu (pachtu) movitých věcí, jejichž pořizovací cena nepřesahuje 20 000 Kč.

V. Závěrečná ustanovení

- 1) Článek II. tohoto nařízení zavazuje diecéze na území České biskupské konference. Článek III. zavazuje jak diecéze, tak veřejné právnické osoby podléhající biskupům, a dále ty, které nejsou podřízeny diecéznímu biskupovi, pokud nemají stanovami určeného představeného (kán. 1292, §1 CIC), za předpokladu souhlasu ekonomické rady a sboru konzultorů.
- 2) Toto nařízení podléhá přezkoumání Apoštolským stolcem a účinnosti nabývá po uplynutí jednoho měsíce ode dne vyhlášení v Aktech České biskupské konference.

Tímto nařízením končí platnost nařízení schváleného 40. plenárním zasedáním ČBK dne 23. ledna 2001.

CONGREGATIO PRO EPISCOPIIS

REIPUBLICAE CECHAЕ

De Conferentiae Episcoporum decreti generalis recognitione

DECRETUM

Em.mus P.D. Dominicus S.R.E. Card. DUKA, O.P., Conferentiae Episcoporum Reipublicae Cechae Praeses, ipsius Conferentiae nomine, ab Apostolica Sede postulavit ut normae complementares canonum 1277 (de actibus extraordinariae administrationis), 1292 § 1 (de summis maximis et minimis), 1297 (normae de bonis Ecclesiae locandis) quae a conventu plenario Conferentiae ad normam iuris adprobatae sunt, rite recognoscerentur.

1. Congregatio pro Episcopis, vi facultatum sibi articulo 82 Constitutionis Apostolicae "Pastor Bonus" tributarum et collatis consiliis cum Dicasteriis quorum interest, memoratas normas, prout in adnexo exemplari continentur, iuri canonico universali accommodatas repperit et ratas habet.

2. Simili modo eadem Congregatio propositas summas ratas habet, id est:

CZK 40.000.000, summam maximam

CZK 10.000.000, summam minimam.

Quapropter, eadem normae, modis ac temporibus a memorata Conferentia determinatis, promulgari poterunt.

Datum Romae ex Aedibus Congregationis pro Episcopis, die I mensis Decembris anno 2016.

Marius Card. Duka
Prof.

+ Jhon de Jesus Montanari
A secretis

2. PASTÝŘSKÝ LIST KARDINÁLA DOMINIKA DUKY K TRANSLACI KARDINÁLA BERANA

Čteno na 2. neděli velikonoční 8. dubna 2018

K radosti letošních Velikonoc přistupuje, že Vám mohu oznámit radostnou zprávu o přenesení ostatků mého velkého předchůdce na svatovojtěšském stolci, Josefa kardinála Berana, z Říma do Prahy. Je vskutku symbolické, kdy k jeho návratu dochází. Abychom si mohli plně uvědomit a dobře se na jeho návrat připravit, připomenu, kdo se to vrací. Katolíci, především pražští, to vědí. Stále jsou mezi námi lidé, kteří ho osobně znali. Jenomže prach času a množství nových událostí zanele postupně i hluboko vtisknuté stopy. Naše střední a zvláště mladší generace ví i o nedávné minulosti málo. Je to nebezpečné, jak vidíme v naší současnosti a oprávněně očekáváme v budoucnosti.

Kardinál Beran se narodil v Plzni roku 1888. Základy jeho osobnosti položila rodina. Bylo jich několik: samozřejmě předaná a živá víra, vzájemnost v početné rodině, skromnost a pracovitost daná trvale nízkou ekonomickou situací, zájem o výchovu a vzdělání dětí a mládeže, který převzal od svého otce, jenž byl učitelem. Především od něho, ale i od ostatních členů rodiny, získal lásku ke své vlasti. Lze říct, že už jako chlapec byl připraven pro život a jeho charakter byl určen. Vše, čím v dalším životě prošel, můžeme s jistou nadsázkou označit za „běžný“ život člověka, který obstál v dobách, kdy žil.

V jeho biografii lze snadno sledovat růst toho, co jsme pojmenovali jako základ z raného dětství. Chudý student se musel sám o sebe postarat. Po maturitě odešel do semináře v Římě. I tam se probíjel obtížně a nesl těžce dlouhé odloučení od vlasti. Po vysvěcení v roce 1911 se vrátil. Přířímým hrůzám zákopové války unikl, ale i zázemí bylo první lekcí o nelidskosti. Záhy se stal rektorem pražského semináře, učil a vychovával. Neohroženě se postavil proti nacismu. Je spíše zázrakem, že za heydrichiády nebyl rovnou popraven. Škola nelidskosti, lidské solidarity a ekumeny se pro něj odbývala na Pankráci, v Terezíně a Dachau. Vrátil se domů klidný a poučený o tom, co je člověk.

Dal se do nadějně práce. Na podzim roku 1946 se stal arcibiskupem pražským. Blížící se hrozbu rozpoznal brzy. Ke svátku blahoslavené

Anežky Přemyslovny, k níž ho vázalo silné pouto jako k patronce jeho kněžství, píše v roce 1948 ještě před únorem zásadní varovný pastýřský list. Byl účastníkem pohřbu prezidenta Beneše a ano, sloužil Tedeum po zvolení Klementa Gottwalda. Tento akt vyměnil za slib, že bude propuštěno více než sedmdesát kněží, kteří ani ne za půl roku už byli ve vězeních, a za slib zachování církevního školství. Tušil, že slib je falešný, ale jeho omyl byl ještě hlubší. Netrvalo dlouho a došlo k policejnímu zásahu při slavnosti Božího Těla a arcibiskup byl internován. Sdílel tak osud primasů ostatních zemí s komunistickým režimem, s kardinálem Mindszentym, Wyszyńskim a Stepinacem. Internace probíhala mírněji než v nacistických táborech, ale byla horší díky vyděračství, úskokům a případům, kdy dozorcí získali na svou stranu některou ze spouinter-novaných řeholnic. Ty pak vynikaly v nebrutálním sadismu, v trvalém ponižování.

Státní orgány byly zneklidněny oznámením, že Papež Pavel VI. jmenoval arcibiskupa Berana kardinálem a žádal, aby převzal svou hodnost v Římě. Výsledkem byl návrh propustit kardinála do Říma, ale se závazkem, že se nikdy nevrátí. Aby umožnil nastoupení biskupa administrátora pražské arcidiecéze, kterým se měl stát a stal František Tomášek, přijal kardinál Beran doživotní vyhnanství. S bezmeznou bolestí přijal tento trest a o svůj smutek se podělil v radostném setkání s papežem. Celý svůj pobyt v Římě nesl jako vyhnanec a všemi silami se snažil udržet každé vlákno styku s vlastí, upnul se k emigrantům a krajanům, které navštěvoval, i ke každé návštěvě z domova.

Po celou dobu svého pobytu v Římě, kde stihl ještě pronést řeč o náboženské svobodě v průběhu čtvrté části jednání Druhého vatikánského koncilu, žil ve zvláštní péči Pavla VI. Pro mnohé to bylo nepochopitelné, ale příčina byla jednoduchá. Osudy jednotlivců se v dějinách opravdu podivně proplétají. Pavel VI. byl v době druhé světové války málo významný klerik, ale připadlo mu být spojkou mezi papežem a neodvolaným československým nunciem, který z Prahy přesídlil do Milána. Vatikán totiž nikdy neuznal Mnichovskou dohodu. Tento nuncius z papežova pověření udržoval styky s československou exilovou vládou přes rovněž neodvolané československé diplomaty ve Švýcarsku. Mladý diplomatický styčný důstojník věděl vše o nejrůznějších akcích, tedy i o celém průběhu výsadku a atentátu na Heydricha. Znal tak i postoje Beranovy. Pavel VI. tímto způsobem zapojený do akce, která odhalila

pravou tvář nacismu a stala se tak mezníkem celé války, měl úctu ke každému, kdo se do akce jakkoli dostal a trpěl kvůli tomu. Jeho věrý vztah k naší zemi se projevil mnohokrát a v případě kardinála Berana nejvýznamněji při Beranově projevu po činu Jana Palacha a pak při kardinálově smrti. Není znám případ, že by někdo jiný byl pochován samotným papežem v kryptě svatopetrské baziliky mezi papeži.

O přenesení těla kardinála Berana do vlasti, což bylo jeho výslovné přání uvedené v testamentu, se vyjednávalo dlouho. Podobně jako Polsko u sv. Vojtěcha ani Vatikán nechtěl jen tak vydat ostatky muže, jehož beatifikační proces byl již v průběhu. Bylo také třeba odstranit překážku, která formálně bránila návratu, totiž kardinálův vynucený slib, že se nevrátí ani po smrti, který dosud ležel na ministerstvu zahraničí. Byl však ihned s omluvou zrušen a vznesena přectivá žádost, aby Vatikán návrat umožnil.

Josef kardinál Beran se před svátkem sv. Vojtěcha vrátí s poctami církevními i státními do své katedrály. Řekl jsem, že jeho návrat je symbolický a je jednoznačně slovem do současné naší společenské situace. Přichází, aby promluvil skoro tak, jako když v roce 1948 napsal slova „Nemlč arcibiskupe“ a varoval. Stojíme dnes uprostřed neustálých volebních kampaní, jsme vyhroceně rozdělení, zapomínáme na cenu svobody, promarnili a poztráceli jsme všechny ideové hodnoty našeho státu, jak nepotřebnou veteš odsouváme přirozenou rodinu, výchovu dětí a mládeže strkáme jeden na druhého, až ji nedělá nikdo. Naříkáme, že nemáme osobnosti, a přitom ušlapeme pomluvami každého, kdo osobností je. Beranův návrat je pro nás především zkouškou z věrnosti dobru, poctivému dobru každého člověka, zkouškou z lidské odpovědnosti za druhé.

Zvu i vyzývám k účasti na jeho uvítání především kněze a seminaristy, ale i celou naši společnost. Neboť se vrací učitel a arcibiskup, velký občan našeho státu a syn našeho národa. Neřekne nám už ani jediné slovo, jeho mlčení však bude výmluvnější než vše, co řekl během svého života. A hlavně bude zde mezi námi, zmatenými a ustrašenými, a zároveň mezi těmi, kdo vítězně vešli do domu Božího a vedou tam i nás. Nic nechybí k slávě jeho, to on chyběl víc než půl století k slávě pražské katedrály.

+ *Dominik kardinál Duka OP*
arcibiskup pražský a primas český

3. SPOLEČNÝ LIST BISKUPŮ ČESKÝCH A MORAVSKÝCH DIECÉZÍ KE SCHVALOVÁNÍ TZV. ISTANBULSKÉ ÚMLUVY

Čteno při bohoslužbách v neděli 13. května 2018

Drazí bratři a sestry,

v Knize Genesis čteme: „Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím, jako muže a ženu je stvořil.“¹ Lidské pokolení, které je od počátku povoláno k existenci jako muž a žena, korunuje celé dílo stvoření. Stvořitel svěřuje vládu nad zemí lidskému pokolení, všem lidem, všem mužům a všem ženám, kteří odvozují svou důstojnost a své povolání ze společného počátku.² Muž a žena jsou tedy odlišní, ale stejní ve své důstojnosti, a tento přirozený řád člověk zakouší od počátku věků, stejně jako touhu po vztahovosti.

Podle Božího záměru panuje mezi mužem a ženou od počátku přátelství, jsou si vzájemně oporou, nestojí proti sobě, ale spolu v nejtěsnějším společenství ve všech rozměrech své bytosti: jsou jedno tělo a jedna duše a jejich vzájemný vztah je odrazem Boží lásky k člověku. Společně Bůh muži a ženě svěřil úkol: „Plodte a množte se a naplňte zemi.“³ Toto přátelství mezi lidmi bylo narušeno prvotním hříchem obou biblických prarodičů. Jedním z projevů tohoto narušení je i násilí, které je důsledkem hříchu.

Jakékoli násilí vůči člověku je z tohoto pohledu narušením všeobecně lidských i křesťanských hodnot, těch hodnot, z kterých vyrůstá nejen evropská civilizace, ale i principy lidských práv. Jedním ze zvláště zavrženíhodných forem násilí je násilí na ženách, dětech a dalších zranitelných osobách, zvláště tehdy, pokud se děje v prostředí

---

1 Gn 1,27.

2 Jan Pavel II., apoštolský list *Mulieris dignitatem*. O povolání a poslání ženy. Praha 1992, 6.

3 Gn 1,28.

rodiny a domácnosti. Křesťanské tradici je vlastní úcta k ženě, která vychází z její nezastupitelné role při předávání života a v nejvyšší míře se uskutečňuje v obrazu Bohorodičky, skrze kterou byl světu dán Spasitel. Díky tomu křesťanská evropská kultura prošla vývojem, jehož ovocem je zásada zvýšené ochrany žen v nebezpečných situacích a další formy rytířského chování vůči ženám. Můžeme to pozorovat ve společenském chování, kdy etiketa považuje ženu za společensky výše postavenou. Tyto společenské vzorce předávají rodiče ve výchově svým dětem. Rodina je tak první a základní školou sociálního chování: jako společenství lásky nalézá v sebeodevzdání zákon, který ji vede a umožňuje jí růst.⁴ I z hlediska těchto společenských hodnot je násilí na ženě zásadně nepřijatelné.

Jakkoli je tedy třeba principiálně vítat všechny snahy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí, nesmí se tak díť na úkor zastínění a zpochybnění přirozeného řádu. V posledních letech se objevují snahy spolu s řešením problému násilí na ženách nastolit i nový pohled na roli člověka, který je ale neslučitelný s přirozeným zákonem, zdravým rozumem a křesťanskou zkušeností.

Jsmo přesvědčeni, že tímto směrem se nešťastně vydává i takzvaná Istanbulská úmluva, která staví muže a ženu do zásadní opozice a veškeré chování vůči ženám chce vidět jen ve světle historicky nerovného poměru sil mezi muži a ženami. Tato mezinárodní úmluva, jejíž ratifikace bude v nejbližší době projednávána v Parlamentu ČR, stejně jako v dalších evropských zemích, vytváří svým širokým pojetím genderové identity, které není zakořeněné v přirozeném řádu, prostor pro zpochybnění základních společenských daností. S tímto trendem nesouhlasíme a nepřejeme si, aby ratifikací Istanbulské úmluvy bylo ohrožujícím způsobem zasaženo do života státu a jeho institucí, zvláště škol, ale i do života rodin a jednotlivců.

Vyvstává otázka, co v této situaci můžeme a máme jako křesťané – a to napříč konfesemi – dělat. V první řadě nezapomínat na přirozený řád stvoření, které muže a ženu nestaví proti sobě, ale vidí v nich dvě bytosti, které se vzájemně doplňují a teprve spolu vytváří Bohem zamýšlenou jednotu. Je nám také uloženo uvádět tento řád do

---

4 Jan Pavel II., apoštolská adhortace *Familiaris consortio*. O úkolech křesťanské rodiny v současném světě. Praha 1992, 37.

každodenního života. Při vědomí, že Bůh může napravit i to, co se zdá být nevratně poškozeno, nezapomínejme na modlitbu za ochranu přirozeného lidství, ochranu principu lásky, soudržnosti a harmonie, včetně harmonie mezi mužem a ženou. Zároveň v modlitbě pamatujme i na ty, na jejichž odpovědnosti leží politické rozhodnutí ve věci Istanbulské úmluvy, aby rozhodovali ve shodě se svým svědomím a přirozeným zákonem.

K tomu vám ze srdce žehnají

čeští a moravští biskupové

4. STANOVISKO K ZÁMĚRU RATIFIKACE ISTANBULSKÉ ÚMLUVY

Úmluva Rady Evropy o prevenci a boji proti násilí na ženách a domácím násilí (Istanbulská úmluva)

Ozýváme se jménem velké lidské rodiny, která s veškerou pokorou a vážností přijala na sebe odpovědnost chránit Evropu, v níž se, po staletích nesvářů a prohřešků proti lidskosti, a tím také proti Bohu, zrodila ušlechtilá myšlenka Evropské unie. Zdůrazňujeme, že inspirací ideje harmonické Evropy je evropský kulturní, náboženský a humanistický odkaz. Mluvíme jménem věřících žen a mužů a dětí, pro které je duchovní rozměr, z něhož evropská civilizace po staletí čerpala, stálou a živou součástí všech rovin života. Trváme na ochraně přirozeného lidství, ochraně principu lásky, soudržnosti a dynamické harmonie. Varujeme před trendy, které stavějí na sváru, rozdělování a hrozbách a které mylně za účinnou prevenci vydávají strach z trestu, apriorní podezřívavost a ničím neohrazenou kontrolu.

Istanbulská úmluva není pro země Evropské unie ani potřebná, ani přínosná.

Všechny země EU považují dodržování lidských práv a svobod za základní charakteristiku svého státu. Jejich právní řád je v souladu s Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod (*Rím 4. XI. 1950*) a ve Smlouvě o Evropské unii čteme:

„Evropská unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin. Tyto hodnoty jsou společné členským státům ve společnosti vyznačující se pluralismem, nepřipustností diskriminace, tolerancí, spravedlností, solidaritou a rovností žen a mužů“ (*Smlouva o Evropské unii, článek 2*).

V současném trestním právu České republiky je zakotvena kriminalizace všech forem násilí, tedy brachiálního, psychického,

ekonomického i sociálního v celém rozsahu. Plný soulad požadavků Úmluvy platí i pro trestní řízení týkající se předmětu Úmluvy. Poliцейní i justiční orgány jsou si vážnosti a specifík této problematiky vědomy, patří mezi hlavní priority a při jejich procesních řešeních nedochází k systémovým nedostatkům.

Istanbulská úmluva v předloženém znění obsahuje řadu nepřijatelných, pro státy a kulturu Evropy autodestruktivních prvků. Proto vyzýváme, aby komory Parlamentu ČR odmítly ratifikovat dokument, dokud bude jeho součástí:

I. Degradování vztahu mezi mužem a ženou na antagonistické měření sil

Dokument vychází z přesvědčení, že muži v historii uplatňovali násilí s cílem podřídit si ženy, a proto je nutné každé násilí na ženě chápat genderově. Chlapci a muži jsou tu *a priori* vnímáni jako potenciální pachatelé násilí a sankce proti nim nejsou považovány za diskriminaci. V rozporu se současnými trendy se výslovně zakazují postupy vedoucí ke smíru.¹

---

1 Preambule Istanbulské úmluvy: „S vědomím, že násilí vůči ženám je projevem historicky nerovného poměru síly mezi muži a ženami, jenž vedl k nadřazenosti mužů a diskriminaci žen a bránil ženám v plném rozvoji (...). S vědomím, že násilí vůči ženám jakožto násilí genderově podmíněné má strukturální povahu a toto násilí je jedním z klíčových společenských mechanismů, jež ženám vnucují podřízené postavení vůči mužům.“

Článek 4, odst. 4: „Speciální opatření, jichž by bylo zapotřebí pro prevenci aochranuženpředgenderověpodmíněnýmnásilím,nebudouvintencíhtétoúmluvy považována za diskriminaci.“

Článek 12, odst. 4: „Strany učiní vše nezbytné pro to, aby se každý občan, obzvláště pak muži a chlapci, aktivně zapojili do prevence všech forem násilí, jež spadají do působnosti této úmluvy.“

Článek 18, odst. 3: „Strany zajistí, že opatření učiněná v souladu s touto kapitoloubudovycházetzgenderověhochápánínásilívůčiženámadomácihonásilí a zaměří se na lidská práva a bezpečnost obětí.“

Článek 48, odst. 1 – „Zákaz povinných postupů alternativního řešení sporu a vynášení rozsudků v tomto duchu. Strany učiní v souvislosti s přechy posuzovanými v souladu s touto úmluvou nezbytná legislativní i jiná opatření k zákazu povinných postupů alternativního řešení sporu, včetně mediace a smířčího řízení.“

Podobně zjednodušující obraz stál u zrodu lidstvu nebezpečných ideologií a tendenčních výkladů dějin. Zejména postkomunistické země mají úkol varovat před následky aplikování teorie třídního boje do praxe (nepřítele, vykořisťovatele bylo třeba razantně převychovat, nebo zlikvidovat).

Genderová harmonie, tedy rovnost v důstojnosti a uznání v rámci biologické i sociokulturní odlišnosti, je správný cíl, cestou k němu však není represe ani nepřátelské měření sil.

II. Třídění společnosti sobě rovných lidských bytostí na umělé kategorie

Istanbulská úmluva výrazně zasahuje do Evropské úmluvy o ochraně lidských práv. Vedle diskriminace na základě pohlaví se zakazuje diskriminace na základě genderu, sexuální orientace a genderové identity. Když pomíneme obecnou nepřehlednost ve výčtu sexuálních orientací, pojem genderová identita není definován vůbec. Příslušnost k případně diskriminované skupině se ve skutečnosti opírá o subjektivní a v čase proměnlivé sebepojetí jednotlivce.

Je nepřijatelné, aby takový konstrukt legitimizoval kontrolování společnosti ve všech oblastech a dokonce aby umožnil kohokoliv trestat za to, že v dané chvíli nerozeznal genderovou identitu druhého. Je-li deklarovaným úmyslem Istanbulské úmluvy prevence proti násilí na ženách, musí být především jasné, kdo je tím míněn.

Je zřejmé, že některé neziskové organizace systematicky vyhledávají nové položky do svých seznamů diskriminovaných menšin. Lidská práva a svobody, stejně jako zákaz diskriminace, jsou však také právem většiny.

Tato většina ví, co je biologické pohlaví, a chápe, že určité procento z nás je přitahováno stejným pohlavím. Z běžné praxe víme, co psychologové vědecky zachytili, že muži a ženy se v konkrétních životních situacích projevují v rámci bohaté škály symbolicky označované anima až animus. Tato dynamika emocí a chování se však

nemůže stát principem povinné výchovy dětí a už vůbec ne předmětem kontroly a trestního práva.²

III. Programová relativizace sdílených hodnot evropské kultury a jejich předávání dalším generacím

Člověk se může rozvinout v osobnost pouze v prostředí kultury, jejíž hodnoty přijímá, obohacuje a předává dál. Kultura je zárukou společenské soudržnosti. Člověku, který se v životě nemůže s důvěrou spolehnout, že druzí jednají podle společných kulturních vzorců, zůstává jen strach, nejistota a beznaděj.

Evropská kultura prošla vývojem, jehož výsledkem je také zásada zvýšené ochrany žen v nebezpečných situacích a všechny další formy rytířského chování vůči ženám. Extrakt společenských stereotypů, etiketa, považuje ženu za společensky výše postavenou bytost. Společným jmenovatelem všeho je úcta k nezastupitelnému biologickému poslání ženy předávat život.

Odsuzujeme výchovný koncept, který napadá přirozenou touhu člověka po nalezení bio-psycho-sociální jednoty. Ideologie, která popírá nezastupitelnou hodnotu této harmonické jednoty, ničí v člověku schopnost navazovat trvalé a bezvýhradné mezilidské vztahy. Bez nich se člověk stává osamělou a sobeckou bytostí, která nedokáže

---

2

Článek 4. Základní práva, rovnost a nediskriminace

Odst. 3: „Ustanovení této úmluvy, obzvláště pak opatření zaměřená na ochranu práv obětí, budou implementována bez diskriminace na jakémkoli základě, například pohlaví, genderu, rasy, barvy pleti, jazyka, náboženského vyznání, politického či jiného přesvědčení, národnostního či sociálního původu, příslušnosti k národnostní menšině, majetku, narození, sexuální orientace, genderové identity, věku, zdravotního stavu, invalidity, rodinného stavu, statutu migranta nebo uprchlíka či jakéhokoli jiného postavení.“

Srov. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Řím 4. XI. 1950

Článek 14. Zákaz diskriminace

„Užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení.“

vytvořit zázemí pro další generaci, a představuje snadnou oběť sil totality a zvěle.³

V Praze dne 7. června 2018

Za Církev římskokatolickou:

kardinál Dominik Duka, OP, předseda České biskupské konference

Za Církev řeckokatolickou: *Mons. Ladislav Hučko, apoštolský exarcha*

Za Jednotu bratrskou:

Rt. Rev. ThMgr. Jan Klas, biskup Jednoty bratrské

Za Církev adventistů sedmého dne: *Mikuláš Pavlík, předseda unie*

Za Evangelickou církev metodistickou v ČR:

Petr Procházka, superintendent

Za Slezskou církev evangelickou a. v.: *Tomáš Tyrlik, biskup SCEAV*

Za Církev bratrskou: *David Novák, předseda Rady Církve bratrské*

Dne 16. listopadu 2018 doplněn podpis:

Za Pravoslavnou církev v českých zemích:

J. V. Michal, arcibiskup pražský a českých zemí

---

3 Článek 12, odst. 1: „Strany podniknou nezbytná opatření pro podporu sociálních a kulturních vzorců chování žen a mužů s cílem vymýtit předsudky, zvyky, tradice a další praktiky, jež jsou založeny na předpokladu podřízenosti ženy anebo na stereotypním pojmání rolí žen a mužů.“

Článek 12, odst. 2: „Strany učiní nezbytná legislativní i jiná opatření s cílem prevence veškerých forem násilí spadajících do působnosti této úmluvy jak ze strany fyzických, tak právnických osob.“

Článek 14, odst. 1: „Tam, kde to bude vhodné, podniknou strany kroky k tomu, aby ve formálních osnovách na všech úrovních vzdělávání existoval materiál k tématům, jako je rovnoprávnost žen a mužů, nestereotypní genderové role, vzájemný respekt, nenásilné řešení konfliktů v mezilidských vztazích, genderově podmíněné násilí vůči ženám a právo na osobní integritu, to vše uzpůsobeno rozvíjejícím se schopnostem žáků.“

Článek 14, odst. 2: „Strany učiní vše nezbytné pro podporu zásad stanovených v odstavci 1 v neformálních vzdělávacích zařízeních a také v zařízeních sportovních, kulturních a volnočasových a v médiích.“

Dekretem Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života č. j. 34206/2016 ze dne 29. 6. 2017 byl P. Josef Jančář O.Carm. jmenován papežským komisařem „ad nutum Sanctae Sedis“ Šedých sester Třetího řádu sv. Františka.

Dekretem Kongregace pro společnosti zasvěceného života a společnosti apoštolského života č. j. DD. 2409-1/96 ze dne 12. 6. 2018 byl P. Josef Jančář O.Carm. jmenován papežským komisařem „ad nutum Sanctae Sedis“ Sester Apoštolátu sv. Františka.

Dekretem Kongregace pro společnosti zasvěceného života a společnosti apoštolského života č. j. DD. 36619/2018 ze dne 21. 7. 2018 byl P. Josef Jančář O.Carm. jmenován papežským komisařem „ad nutum Sanctae Sedis“ Konventu sester alžbětinek v Brně.

Dekretem Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života č. j. 36619/2018 ze dne 7. 11. 2018 byl P. Josef Jančář O.Carm. jmenován papežským komisařem „ad nutum Sanctae Sedis“ Konventu sester alžbětinek v Praze.

IV.

RŮZNÉ

1. EVROPA A CÍRKEV V EVROPĚ

MONS. DUARTE DA CUNHA, GENERÁLNÍ SEKRETÁŘ CCEE

Projev při setkání generálních sekretářů Rady evropských biskupských konferencí (CCEE), 30. června 2018 na Kypru

Po téměř deseti letech působení v CCEE se cítím podobně jako jednoho dne ve Východním Timoru¹. Když přijedeme, připadá nám všechno zvláštní a necítíme se úplně pohodlně, po několika měsících začínáme rozumět lidem a historii a snažíme se ostatním vysvětlit, jaký je Timor. Nebo v tomto případě, jaká je Evropa. Po všech těch letech se vracíme k počáteční zkušenosti a cítíme, jak obtížné je všemu porozumět, natož pak vše vysvětlit.

Jak je zřejmé, myslím, že není zvláštní, když v rámci CCEE a různých jiných setkání, jichž se účastním, nebo v rozhovorech s nejrozličnějšími lidmi, s nimiž jsem v kontaktu: biskupy, kněžími, řeholníky, laiky, více či méně angažovanými v církvi, s katolíky, ale také s křesťany z jiných konfesí, a dokonce i s nekřesťany či antikřesťany, vždy nakonec skončíme u tématu Evropy a každý má určitou potřebu k tomu něco říct. Nezdá se mi to zvláštní ani chybné. Nakonec jsme zde, žijeme zde, máme nějakou zkušenost, a tudíž – aniž bychom chtěli cokoli relativizovat – můžeme říct, že to, co každý žije, kde žije, lidé, se kterými se setkává, a získané vzdělání určují, z jaké perspektivy hovoří o Evropě jako o kontinentu nebo jako o projektu, myšlence či ideálu.

To, co si zde kladu za cíl, je čistě cvičení reflexe. Nejdříve o tom, co můžeme říct o Evropě jako myšlence; ve druhé části se pokusím zhodnotit poslání církve v Evropě, čím dosud je a čím má být.

Mám pocit, že zde budou tací, kteří se vším, co řeknu, budou souhlasit, a tací, kteří souhlasit nebudou. Na konci svého mandátu však chci svobodně říct, co si myslím, protože opačné jednání by se v našem hlubokém přátelství jevilo jako zvláštní.

---

1 Východní Timor v Asii býval portugalskou kolonií. [Pozn. překl.]

Co tedy Evropa je?

O tomto tématu existuje množství literatury a uskutečnil se značný počet konferencí. Mnoho děl vznikalo na začátku 20. století a pak po druhé světové válce a tento trend se vrací. V mezích lidí žili více méně podle těchto myšlenek a poslušni realitě. Jako výchozí mezi mnoha úvahami, jimiž se lze zabývat, beru myšlenky George Steinera z jeho útlé knihy o evropské identitě. Nabízí bezpochyby velice zajímavý návrh, ale vyžaduje protinávrh, nebo alespoň doplnění.

Steiner tvrdí, že existuje pět prvků, které mohou identifikovat Evropu a které ji odlišují od ostatních kontinentů:

- a) Kavárny. Místa, kde se lidé druží, kde intelektuálové společně tráví čas, kde se setkávají politici a umělci. Jsou to místa, jak říká, otevřená všem, zároveň jsou to jakési kluby, kde se scházejí a tráví čas lidé, kteří sdílejí stejné myšlenky nebo rádi konverzují o určitých tématech. Jaká káva se pije nebo co se jí, se liší od země k zemi, ale kavárny existují víceméně po celé kontinentální Evropě², nebo jak říká, „od Pessooovy oblíbené kavárny v Lisabonu k oděským kavárnám, v nichž straší zločinci Isaaka Babela. Od kodaňských kaváren, které při svých soustředěných procházkách míjel Kierkegaard, ke kavárenským pultům v Palermu.“³ Nakreslete mapu kaváren a získáte základní obrysy *Myšlenky Evropy*⁴. Ukazují dělení společnosti a znázorňují kulturní dynamiku každé epochy. Místní lidé se v nich setkávají s návštěvníky, jedni si jen ve spěchu dají kávu, zatímco jiní ze svých stolů vytváří místa rozhovorů, schůzí nebo studia.
- b) Evropa byla a ještě dnes je tvarována lidskou chůzí. Je to krajina lidského rozměru, polidštěná na dimenzi ne příliš dalekých pěších pochodů. Evropský kontinent má všude obce, a proto je možné jej přecházet pěšky a pokaždé přespat ve vesnicích či městech. Nemáme obrovské pouště nebo nekonečné pralesy, jako je tomu na jiných kontinentech.
- c) Názvy ulic a náměstí, které jsou spojeny s historií a kolektivní pamětí skrze jména velkých státníků, spisovatelů, básníků, hudebníků.

---

2 Co se týče teritoria, Portugalci na rozdíl od Čechů rozlišují kontinentální Evropu a ostrovy, které jim také patří. [Pozn. překl.]

3 George Steiner, *Myšlenka Evropy*, in: *George Steiner a myšlenka Evropy*. Olomouc 2006, 49.

4 Viz pozn. 3. [Pozn. překl.]

V Novém světě – například ve Spojených státech – jsou již ulice většinou číslované!

- d) Pak je zde dvojí dědictví Athén a Jeruzaléma. Podle názoru Steinerja, jehož pohled nesdílím, nikdy nedošlo k jeho sjednocení a tato dvě města se vždy držela daleko od sebe. Faktem ale je, že celá evropská axiologická matice je v každém případě poznamenána řadou společných hodnot, z nichž vychází vědomí lidských práv. Bez tohoto dvojího dědictví by byla nepředstavitelná.
- e) Vědomí konečnosti civilizace, eschatologická perspektiva, která doprovází způsob života. V základu nestojí pouze vnímání lidské konečnosti, ale to, co Steiner nazývá určitou přitažlivostí sebedestrukce, pozorovatelnou v mnoha válkách, ke kterým mezi evropskými národy docházelo. „Jako by Evropa, na rozdíl od ostatních civilizací, vycítila, že se jednoho dne zhroutí pod paradoxním břemenem svých úspěchů, nesouměřitelného bohatství a spleťtých cest svých dějin.“⁵

Tato analýza, byť je velice zajímavá, má pro toho, kdo přijímá světlo vycházející z víry a hledí na život a úkoly, které má před sebou, několik slabín.

Je jisté, že ještě v téže knize Steiner určitým způsobem uznává, že důležitou součástí evropské otázky tvoří vztah mezi jednotou a pluralitou. Ví, že Evropa, jak ukazuje jeho pět bodů, je svým způsobem kulturní jednotka, ale zároveň oceňuje, podobně jako jiní autoři, to, na čem trvá papež František, že Evropa je rodinou národů. Evropě je vlastní, že v jejím základu je jednotka, nicméně je zásadní nezapomínat na to, že vydrží pouze tehdy, když přijme rozličnost národů, kultur a zemí. „Ráz jazykové, kulturní, společenské rozličnosti, velice bohaté mozaiky, často proměně irelevantní vzdálenost, pár kilometrů v hranici mezi dvěma světy.“

K největším současným kulturním výzvám patří snaha o vyjádření jednoty v rozmanitosti. Populismus a nacionalismus jsou extrémně neschopné vytvářet harmonii, která by mohla zajistit jednotu. Když politici trvají na tom, aby se Evropa více projevovala, co tím myslí? Méně kulturní rozmanitosti? Útok na identitu každé země? Nebo předpokládají dualismy, na jejichž základě soudí, že může existovat

politická a ekonomická jednota nezávislá na realitě rodin, vesnic či měst a tradic? A když někdo brání národní identitu, podporuje dialog s druhými, přijímá, že odlišnost druhého jej od ostatních neizoluje, nýbrž předpokládá spolupráci a vzájemnou závislost? Soudím, že v polarizovaném světě jsou lidé zodpovědní za šíření nacionalistického sobectví propagátory homologace. A ti, kdo vedou druhé – a to nemluvíme o těch, kteří mají skryté ekonomické či duchovní úmysly – k tomu, aby trvali na větší kulturní homologaci, jsou povzbuzováni těmi, kdo se uzavírají dialogu. Zdá se mi, že když papež František vyzývá k dialogu, nemluví pouze o metodě jak dosáhnout ekonomického rozvoje, nýbrž o způsobu života, kde mohou jednota a pluralita společně žít.

Když se vrátíme ke Steinerovi a jeho popisu Evropy, soudím, že bychom měli jeho analýzu vylepšit. Pohledem víry vidíme lépe. Především vidíme lépe to, co je společným dobrem Evropanů. Nás vede láska ke všem, nebo by tomu tak alespoň mělo být. Nic proti ideám, ale myšlenka křesťanské Evropy není určována předpojatostí či ideologií, nýbrž zjevenou Pravdou, láskou ke konkrétnímu člověku, rozpoznáváním Boží prozřetelnosti. Mám za to, že Steinerovy myšlenky můžeme v některých bodech opravit a doplnit – myšlenkami, které budou ještě přiléhavější k realitě.

ad a) Jsou-li kavárny zajímavým obrazem a ve Steinerově interpretaci vyjadřují, jak důležité je setkávání mezi sousedy a návštěvníky pro způsob, jakým se Evropané chovají ve vztazích mezi sebou a ke společnosti obecně, a je-li pravdou, že se navzdory odlišnostem nacházejí od severu k jihu a od východu k západu, jak nevidět, že by bylo třeba uvést také další místa setkání. Když cestujete po Evropě, poznáte, že hlavním místem setkávání v jejich městech a především vesnicích nejsou jen a vždy kavárny, ale daleko častěji náměstí a zvláště kostely. Proč evropské kultuře nikdy nestačilo setkání mezi lidmi, ale lidská setkávání byla vždy včleněna do setkání s Bohem? Bohem, který není v nicotě či ve vzdáleném nebi, ale který vstupuje do každodenního života. Je to Bůh, kterého lze potkat a který nás vede k setkávání s druhými. Během těchto setkání se zároveň řeší naléhavé problémy i diskutují velké myšlenky, žádá se o každodenní chléb a učí se žít pro věčnost.

Se Steinerem budu souhlasit v tom, že Evropa v sobě nese formy setkávání, které není ani masové, ani individualistické. Je jí vlastní společenská dimenze, kterou Evropané dosvědčují svým životním stylem,

vykazují však také otevřenost transcendentnu, hledání krásy, aby chválili Boha, a v konečném důsledku ústřední roli křesťanského společenství jakožto faktoru spojování a služby společnosti. Součástí tohoto vztahu mezi božským setkáním a lidským setkáním nejsou pouze kostely a farnosti, nýbrž také síť skutků milosrdenství, kterou církev všude podporuje a která je opravdovým místem setkání a sdílení, kde je přijat chudý, bezmocný, přistěhovalec, kde mu místní společenství poskytuje pomoc a on nabízí své kulturní dědictví a životní zkušenost.

Poté, co jsem v posledních deseti letech cestoval po celé Evropě, mohu konstatovat, že kostely a dílo církve i v sekularizované době jsou skutečným místem setkání. Nejsou jím pouze kavárny. Nicméně jisté je, že se v průběhu posledních století Evropa sekularizovala. Ačkoli se nejedná o jednoznačný proces, je to něco, co určuje způsob, jakým Evropané žijí, setkávají se mezi sebou, a co dává smysl jejich životům. Někdo tvrdil, že funkci velkých katedrál a farních kostelů jakožto míst setkání na začátku 20. století převzala nádraží – v rámci demokratizace snu o cestování a poznávání jiných světů. Již v polovině 20. století vidíme, že ve velkých městech se místy setkávání stala obchodní centra a konzum se stal životním ideálem. A konečně na začátku 21. století jsme svědky přechodu na sociální síť, jež se vzrůstajícím individualismem a technologickým vývojem představují nové ideály. Myšlenku, že se lidé na sociálních sítích setkávají, je třeba důkladně prověřit, poněvadž si nejsem jist, zda tato setkání budou schopná nahradit ta reálná, fyzická! Když si to shrneme, tak lze říct, že Evropa je místem setkávání. Zmizí, pokud se Evropané přestanou setkávat a začnou myslet pouze na konzum a žít ve virtuálních vztazích.

ad b) Ke druhému Steinerovu bodu mám také několik poznámek. Stejně jako on můžeme říct, že Evropu charakterizuje krajina s lidskou dimenzí, poněvadž mezi městy a vesnicemi jsou krátké vzdálenosti. Tento aspekt také poukazuje na původ ekonomického rozvoje kontinentu a snadnost, s jakou rozličné národy, které sem přicházely, rychle vstupovaly do vzájemných vztahů. Nelze nevpomenout, alespoň v Evropě, která bývala římská, silnice spojující všechna důležitá místa impéria a umožňující neustálý kontakt. Nebyl to však jen obchod. Ostatně Steiner sám to také říká: „Zdolání vzdálenosti je zde ve většině případů v lidských silách, ujde ji pěší cestovatel, poutník do Compostely, *promeneur*, ať již *solitaire*, nebo člen družiny

poutníků.“⁶ Mnohé naše pěší túry jsou ve skutečnosti poutě. Poutě jsou součástí myšlenky Evropy. A je velice zajímavé objevovat, že dnešní Evropané se znovu vracejí k pěšímu putování mezi poli i přes hory, ale také že se v pastoraci evropské církve již několik let mohutně šíří myšlenka poutí, ať už pěších, nebo na kole, jako možnost setkání s Bohem, s církví i se sebou samým. Není divu, že Rada Evropy má komisi, která sleduje evropské kulturní cesty. Jistěže je možné o těchto cestách přemýšlet a prožívat je s úmyslem pěšího putování nebo získání zkušenosti vyjití z městského stresu. Zdá se mi však, že myšlenku pěšího putování pro putování samotné v evropské historii nenalezneme. Evropou, kterou se putuje a o které hovoří Steiner, procházejí lidé, kteří jdou za nějakým cílem: aby navštívili příbuzného, aby uskutečnili obchod, aby došli na poutní místo. Právě toto spojuje myšlenku putování s myšlenkou pokroku. Aby cesta měla smysl, nutně potřebuje cíl! V sekularizované Evropě však cíle mizí, jak můžeme pozorovat. Pokud život chápeme jako pout', pak procházíme jednotlivými etapami přijetí směrem k cíli, kterým může být poutní místo, hrob světce nebo pouze hezké místo, což ukazuje na to, že se lidské srdce, jak si to evropští křesťané vždy připomínali, touží setkat s věčným a božským. A poněvadž vzdálenost je možné překonat, je patrné, že můžeme nalézt to, po čem toužíme. Snažit se porozumět Evropě, aniž bychom si toto uvědomovali, a tvářit se, že jsme pouze poutníci, kteří se potulují po cestách, znamená nepochopit pravdu o člověku, jehož se tento příběh týká.

ad c) Když Steiner hovoří o názvech ulic a říká, že připomínají historii, poukazuje tím na zásadní skutečnost našeho kontinentu, tedy na uznání historické paměti v několika tisíciletích a na pochopení, že naši historii určovali konkrétní lidé. Tímto ovšem nechceme říct, že máme zůstat uvěznění v minulosti. Papež František mnohokrát připomínal, jak je důležité, abychom neztráceli paměť. Vždyť minulost je součástí dneška, připomíná nám hodnotu svobody, a tudíž nás činí zodpovědnými za budoucnost. Jak řekl Guardini, když mluvil o Evropě: „Z Evropy pochází myšlenka svobody – člověka stejně jako jeho díla; především na ní bude spočívat starost o člověka, aby tvářil v tvář svému dílu dosáhl svobody.“⁷

---

6 Tamtéž, 51.

7 Romano Guardini, *Europa. Compito e destino*. Morcelliana 2004, 26.

Připomínat si naše významné předky nám pomáhá chápat důležitost svobody. Evropané nejsou fatalisté ani deterministé! To proto, že existovali a existují lidé, kteří podporovali či naopak ohrožovali život, což mění směřování dějin. V dobrém i ve špatném! Nicméně se mi zdá, že Steiner ve své reflexi zapomíná, že jména ulic nepřipomínají jen „státníky, vojevůdce, básníky, umělce, skladatele, vědce a filozofy“⁸, ale také světce nebo události spojené s křesťanskými svátky. Nejenom schopnost lidí, ale i otevřenost Bohu a věrnost Božímu volání způsobují, že společnost, země a Evropa jsou tím, čím jsou. Je jisté, že v průběhu dějin existovala období, kdy byli světci více uctíváni než dnes, a že je dnes více nových ulic označováno jmény vědců, politiků či generálů, nicméně právě proto, že jména ulic a vesnic tu zůstávají, můžeme vidět množství světců, kteří budovali Evropu. A nejsou to jen dávní světci. Jméno sv. Jana Pavla II. nese tolik ulic a náměstí po celém kontinentě. Význačným příkladem pro nás je skutečnost, že CCEE má své sídlo v St. Gallen, ve švýcarském městě, které nese jméno irského světce.

Je tedy potřeba upozornit, že na jednu stranu Evropu chápeme vždy ve spojení s její historií a tuto historii nepředstavují anonymní socio-ekonomická hnutí, ale lidé a skupiny lidí, kteří používají svou inteligenci a podle své vůle se rozhodují. Na druhou stranu nezapomínáme, že mezi lidmi, kteří ovlivnili evropskou historii, jsou křesťanští světci. Jakýkoli pokus o amerikanizaci evropského kontinentu – spojení uváděné Steinerem – který vede k myšlence, že důležité je vyrábět, abychom si zajistili pohodlnou přítomnost a pokrok, aby zítřek byl ještě příjemnější, nakonec evropskou identitu znásilňuje. Znovu cituji Guardiniho: „Evropa vytvořila moderní věk, udržela si však silný vztah k minulosti, proto na její tváři vedle kreativních rysů nalezneme tisíciletou zkušenost.“⁹ Jakákoli snaha o vymazání důležitosti křesťanských kořenů, a konkrétně svatých, jak se o to někteří snažili během diskusí o evropské ústavě, je znásilňováním historické pravdy, též pravdy, která je zakořeněna v srdcích a životech Evropanů.

ad d) Ve čtvrtém bodu Steiner hovoří o tom, že Evropa má dvojí dědictví: Athény a Jeruzalém. Ale způsob, jakým tuto skutečnost

---

8 Srov. George Steiner, *Myšlenka Evropy*, in: *George Steiner a myšlenka Evropy*. Olomouc 2006, 55.

9 Romano Guardini, *Europa. Compito e destino*. Morcelliana 2004.

předkládá, nesdílí všichni. V jeho pojetí Evropa tato dvě dědictví nikdy nesmířila, a proto činí závěr, že myšlenka Evropy je příběh o dvou městech, která se nikdy nespojila. „Být Evropanem znamená pokoušet se smířit na morální, intelektuální i existenciální rovině soupeřící myšlenky, nároky a životní postoje obyvatel města Sókratova a města Izaiášova.“¹⁰ Celé téma uzavřel tím, že „myšlenka Evropy‘ je skutečně příběhem dvou měst“.¹¹

Soudím, že tento odkaz na základy evropského myšlení, a tudíž evropského světonázoru, je zásadní, zároveň si však myslím, že Steiner je ovlivněn některými předsudky, jak je zřejmé na konci jeho textu, kde explicitním způsobem útočí na křesťanství. S naprosto odlišným přístupem k tomuto dědictví, řekněme teoretickým, připomněl papež Benedikt XVI. v Berlíně (22. září 2011) – přičemž přebíral myšlenku, kterou on sám rozvíjel při mnoha jiných příležitostech – že Evropa není příběhem dvou měst, ale novým příběhem, který spojuje jejich dědictví: „Kultura Evropy vznikla ze setkání Jeruzaléma, Athén a Říma – ze setkání víry v Boha Izraele, z filozofické moudrosti Řeků a z právního myšlení Říma. Toto trojí setkání tvoří vnitřní identitu Evropy. Ve vědomí zodpovědnosti člověka před Bohem a v uznání nedotknutelné důstojnosti člověka, každého člověka.“ Tudíž setkání, které nalezlo syntézu, a ne pouze dialektiku či synkretismus. Gadamer¹² ve svém krátkém, ale velice zajímavém textu, který zaslal na jedno sympozium o Evropě, hovoří o nutnosti jednoty a o kulturní rozmanitosti a připomíná starobylé dědictví slovy: „Řecký starověk a řecko-latinský svět římského impéria, které v tradici bohaté na humanistické a křesťanské hodnoty utvářejí společné pozadí všech učení a církví, a budou jednou utvářet evropskou kulturní jednotu.“

Tato otázka se stává čím dál důležitější, protože ve hře není pouze teoretický problém, nýbrž, nýbrž celý způsob života a pojmání morálních hodnot společnosti, která shromažďuje více než 500 milionů osob. Podle mého názoru je důležité na jedné straně odsoudit všechny ideologie, které překrucují pravdu o člověku a vedou k morální krizi zatím nepředstavitelných dimenzí; na druhé straně musíme stále

---

10 George Steiner, *Myšlenka Evropy*, in: *George Steiner a myšlenka Evropy*. Olomouc 2006, 58.

11 Tamtéž, 63.

12 Hans-Georg Gadamer, německý filozof 20. století, fenomenolog a Heideggerův žák. [Pozn. překl.]

opakovat, že navzdory všem krizím určují židovsko-křesťanské hodnoty, stejně jako hledání pravdy charakteristické pro řecké myšlení, i dnes mnohé z toho, co si Evropané myslí a jak jednají. Ostatně v tom spočívalo veliké bohatství, které Evropané přinášeli okolnímu světu. Je tudíž přiléhavé, že Steiner odkazuje na tato dvě města, nemůžeme je však oddělovat. Nelze zapomínat na to, že tak zvané evropské hodnoty lze chápat jako plody víry a jako racionální hodnoty, které rozum přijímá a k nimž svobodně lne.

Český filozof, disident a jeden ze signatářů známé Charty 77 sepsal celý soubor zamyšlení o Evropě, která jsou nesmírně aktuální. Říká: „*Evropa*, zejména západní, ale i ta druhá, vznikla z *péče o duši – téš psychés epimeleisthai*. To je zárodek, z kterého vyrostlo to, co Evropa byla.“¹³ A vysvětluje, že tato péče o duši spočívá právě v hledání pravdy, které se rodí z ohromení tváří v tvář realitě. Ohromení, které rozum dráždí, protože jej vede k hledání smyslu věcí. Člověka na jednu stranu pobízí, aby přijal existenci věcí – navzdory všem, zvláště panteistickým a relativistickým nihilismům – a na druhou stranu ho nutí, aby nezůstával u pouhého popisu fenoménů, nýbrž došel až k pravdě věcí. Tato péče o duši se snoubí s Božím zjevením, které křesťanství předkládá a přináší do dějin.

Etika určovaná hledáním pravdy je vždy pevně usazena v metafyzice a teologii, či ještě lépe, v náboženské perspektivě. Ukazuje se, že tuto myšlenku je poněkud těžké v Evropě přijmout. Snahy ideologické sekularizace, kterou se ve svých dobách snažil šířit komunismus a nyní genderismus, vedly při setkání s etickými těžkostmi ke hledání univerzální morálky. Jak ale bez Boha, bez Stvořitele, vysvětlit, že existuje lidská přirozenost? Jean-Paul Sartre ve slavné přednášce s názvem „Existencialismus je humanismus“, přednesené na pařížské Sorbonně roku 1946, vyslovil velmi jasně, co se později stalo jeho dominantní myšlenkou, že totiž nevěří v Boha, a tudíž je pro něj zcela zřejmé, že člověk nepochází z Boží myšlenky. Došel tak k závěru, že z toho důvodu každý člověk existuje předtím, než ví, čím je, ale také předtím, než jej nějaká podstata definuje. Pro něj existence předchází podstatě, z čehož vyplývá, že nelze přemýšlet o nějaké přirozenosti a přirozeném zákoně předcházejícím vůli a především o aktivitě každého jednotlivce. „Takto není lidské přirozenosti, protože není boha, který ji koncipoval. Člověk je pouze nejen takový, jak sám sebe

pojímá, ale takový, jaký sebe chce a jaký sebe koncipuje po existenci, jaký se chce po tomto vzruchu k existenci; člověk není nic jiného než to, čím se udělá. Takový je první princip existencialismu. Toto se také nazývá subjektivitou.¹⁴

Bez tohoto základu by morálka a její pravidla vycházely jako výsledek proměnlivých konvencí, jakými jsou rozhodnutí většiny, příkazy těch, kdo mají moc, či dohody těch, kteří ovládají ekonomiku. Připomínat si, že Evropa jako myšlenka se rodí z jednoty Athén, Říma a Jeruzaléma, vyznívá jako naléhavá potřeba. V podstatě je ve hře logika smlouvy mezi Bohem a lidmi. Smlouva, na které jsou založeny mezilidské vztahy a následně hodnoty, principy, cíle lidského jednání a myšlení.

Tohle vše nám připomíná, že právě zde, v Evropě, a skrze tuto kulturní syntézu vycházející z přátelského a ve víře prožívaného vztahu s Ježíšem Kristem byla objevována hodnota lidské důstojnosti a začínalo růst povědomí o tom, že nejsou lidé první a druhé kategorie. V posledních deseti letech jsem v Evropě, téměř paradoxně, viděl vzrůstat počet odkazů na náboženství a postřehů, dokonce ze strany politiků, o důležitosti náboženství v lidském životě. Proto si můžeme připomenout, že nedošlo k totální sekularizaci, jak někteří před lety předesílali. Nemůžeme si však nepovšimnout, že onen způsob nahlížení na náboženství jako na cosi soukromého, bez účinku na život a na axiologii, se stal téměř dogmatem. Jde o typ laicismu, který se představuje, jako by byl napojen na náboženskou svobodu, který však v praxi plně nerespektuje právo na vyznávání a svědectví víry, jak bylo řečeno v Chartě lidských práv. Tento fakt nemá pouze náboženské dopady, nýbrž také vliv na životní styl. Nelze si nevšimnout, že propagovaný individualistický a konzumní životní styl má tendenci člověka vést k tomu, že na smlouvu s Bohem zapomíná.

Když v roce 2008 vystřídala finanční krizi krize ekonomická, běžně se říkalo, že je před námi ještě krize etiky, ztráta důvěry v druhého a v instituce. Postupně jsme byli svědky, jak se někteří rozpomněli, že etická krize měla ještě dříve kořen v krizi antropologické. Člověk v Evropě trpí zvláště kvůli veškerému antiklerikalismu občas ospravedlňovanému hříchy členů a institucí církve, což vede nejen k odmítnutí hříchu, ale celé církve. Vidíme, jak některé ideologie prokazují svou zaujatost vůči křesťanství, například komunistický

materialismus, nacionalistický fanatismus či dekonstruktivismus, jenž vytvořil genderové ideologie, a obsahují různé pokusy definování člověka. Žádná ale není schopná dát mu pravou hodnotu, a tudíž vedou ke ztrátě vnímání základů etiky, společenského soužití a smyslu pokroku. Papežové Benedikt XVI. a František v této debatě zavedli a brání myšlenku celistvého rozvoje člověka a hovoří o integrální ekologii.¹⁵ Na to v podstatě odkazoval papež Pavel VI., když hovořil o „adekvátní antropologii“, kterou Jan Pavel II. rozvíjel během celého svého magisteria slavnými katechezemi o teologii těla, svými proslovy o lidských právech a ve svých encyklikách či projevech o sociálním učení církve. Jak již hlásal Jan Pavel II., u této krize člověka, či lépe řečeno antropologie, však bylo potřeba najít její původ. Zamyslet se nad krizí bylo později krokem k tomu, abychom si připomněli, že ztráta chápání toho, kým je člověk, vychází z krize víry a z pojetí lidstva, které se rodí, žije a umírá nezávisle na Bohu.

Vzhledem ke všemu výše řečenému nemůžeme nevidět vztah mezi tzv. krizí Evropy zesílenou dezorientací ohledně její budoucnosti a rostoucím skepticismem ohledně Evropské unie, a obecnější antropologickou krizí, přesněji krizí víry. Vidíme, že jsme svědky narůstajícího etického „unášení proudem“, jež je sankcionováno zákony projednávanými v parlamentech, a občas dokonce schválenými v referendech, které jdou proti lidské důstojnosti, proti pravdě o manželství a rodině. Vidíme společenské a politické prostředí, v němž panuje stále větší nedůvěra v politiky kvůli různým případům bezuzdné korupce a rozličným projevům osobního či národního egoismu. Vidíme také stále více se prohlubující propast mezi lidmi a státem. Toto všechno nás přivádí k úvahám, že opustit kořeny rozumu a morálky usmrtí rostlinu a zabrání vytvoření plodů.

Bylo by však chybou v tom všem vidět pouze úpadek a myslet si, že není naděje. Ve skutečnosti jedna z věcí, nad kterou jsem během těchto let uvažoval, je, že došlo k postupnému posunu od používání slova „krize“ ke slovu „výzva“. Jsme v zásadě svobodní a krize nepředstavují fatální záležitosti, můžeme je chápat jako apely, které se nás buď týkají nebo ne. V současné době však dochází k dalšímu kroku – místo o výzvách se často hovoří o příležitostech. Krize se stává možností radikální změny, která by mohla přinést naději a dát

---

15 Srov. papež František, *encyklika Laudato si'* (24. května 2015), č. 155: AAS 107 (2015).

smysl lidským činům, jež budou solidárnější, více zaměřené na dobro a budou se více zabývat pravdou.

To je příležitost i pro církev. Pomysleme na potraty, na eutanazii, ale také na to, jak se v některých evropských zemích pohlíží na migranty, jako by byli buď hrozbou či levnou pracovní silou, kterou místní společnost potřebuje ke svému ekonomickému rozvoji. To jsou znaky sekularizace společnosti. Steiner má pravdu! Evropa má společné vnímání hodnot. Pokud to zmizí, oslabí se také to, co Evropany spojuje. Diskusemi o migrantech, o tématech rodiny a života, o práci a nezaměstnanosti, o korupci a spravedlnosti, o ideologii gender, o vzdělání, o komunistickém či kapitalistickém materialismu, o modlářském způsobu obrany národa proti ostatním a o snahách redukovat náboženskou zkušenost do soukromého prostoru se během uplynulých let neustále zabývali evropští biskupové. Popírat tuto skutečnost znamená zaujatost. Pravdou je, že ne všichni byli zajedno, a je také pravdou, že ze způsobu, jakým se ve veřejné komunikaci prezentují prohlášení papeže a biskupů, lze získat pocit, že jedni brání život a druzí zase nezaměstnané. Jednota všech těchto otázek není zřejmá a především není vidět, že to, co církví hýbe, láska, kterou Bůh miluje lidstvo a kterou církev přijala jako poklad a poslání svědčit, je se všemi těmito společenskými otázkami spojeno. Stojí za to připomenout slova Jeana Daniéλου, pro něhož je modlitba politickou otázkou, poněvadž vztah s Bohem ovlivňuje celý život! Často si připomínám větu Maria Victorina¹⁶ z jeho komentáře Listu Efezským, kde líčí svoji konverzi: „Když jsem našel Krista, našel jsem i sebe jako člověka!“ Křesťanství, které by spočívalo pouze v pravidlech morálky nebo které by bylo více či méně sentimentální spiritualitou, by nedokázalo přinášet tuto radostnou zvěst pravdy o člověku a o Bohu.

ad e) Nakonec, souhlasíme se čtvrtým Steinerovým bodem, že Evropa navzdory své velikosti a všemu, co vytvořila, dokázala ničit a destrukci propagovat. Nicméně zde vstupuje do hry křesťanská perspektiva. Především proto, že pomáhá vidět ve zlu něco, co lze přemoci, a ne konečný bod historie. Guardini řekl: „Určitě se nemýlím, domnívám-li se, že autentické Evropě je cizí absolutní optimismus, důvěra ve všeobecný a nezbytný pokrok. Ona už byla svědkem tolika

---

16

Gaius Marius Victorinus – římský gramatik a novoplatónský filozof.
[Pozn. překl.]

nenávratných zničení; byla odpovědná za tolik dlouhých vražedných válek, aby byla schopná vnímat tvůrčí možnosti a zároveň riziko, vlastně spíš tragédii lidské existence“.¹⁷

Dnes vidíme tuto tendenci k destrukci například v nezodpovědném způsobu, jakým se přijímá tlak různých lobby k liberalizaci potratů či eutanazie nebo ke změnám koncepce rodiny. Kvůli tomu vzrostlo vnímání tzv. demografické zimy, na niž upozorňovala CCEE již na plenárním zasedání v Záhřebu v roce 2010. V té době politici ještě nebyli ochotni tuto otázku připustit. Dnes již neskrývají své zneklidnění. I ti, kteří se zabývají pouze ekonomikou, jsou kvůli faktům a důsledkům demografického poklesu nuceni přiznat, že je třeba novým způsobem podpořit porodnost. Evropa je společností, jejíž základními buňkami jsou rodiny. Občas slyšíme, jak afričtí či asijské, nebo dokonce latinskoamerické biskupové připomínají, že lidé v jejich zemích přikládají rodině velký význam, a skutečně je tomu tak. Pravá Evropa však neposkytuje méně. V jistém smyslu byla předvojem koncepce rodiny odpovídající Božímu plánu. Taková politika porodnosti, která by nebyla politikou podporující rodiny, nebo politika přijímání uprchlíků či migrantů, která by je viděla pouze jako přicházející pracovní sílu a nevnímala by naléhavost péče o rodinu a spojování rodin, má tendenci zapomínat, že základní buňkou společnosti je rodina, a pojmá vše skrze individualistickou perspektivu.

A zde by neměl být prostor pro pokrytectví. Země, jako Rusko, která chápe naléhavost péče o život a nutnost křesťanského pohledu na život, nemůže tímto způsobem ospravedlňovat invazi do jiné země nebo anexi území jiné země. Stejně jako nedává smysl propagovat obranu křesťanských hodnot, pokud neexistuje efektivní propagace vzdělání, aby se tyto hodnoty staly běžnými v životě mladých i všech lidí. Nemůžeme také přijmout netečnost k nedostatku solidarity mezi zeměmi. Jako by solidarita byla hnutím pouze jedním směrem a zapomínalo se, že ten, kdo v jedněch věcech pomáhá, v jiných pomoc zase přijímá. Jsou země s bohatšími ekonomikami a jiné s chudšími, ale Evropa přestává být sama sebou, pokud místo humánního pohledu není schopná vidět ve všech zásadní příspěvek ke společnému dobru a domnívá se, že jedni jsou tu proto, aby určovali pravidla, a pak druzí, aby je dodržovali.

Steiner říká, že v myšlence Evropy je jistá přitažlivost zla, a má pravdu. Ale pravá Evropa, která se rodí ze spolenectví třech měst, si nezoufá. Společnost poznamenaná Kristovými Velikonocemi, které všude slaví a v nichž se během staletí naučila vidět své vykoupení, se nedívá pouze na zlo a na destrukci. Má v sobě realistickou naději. Naději, která není utopií ve stylu Jáchyma de Fiore, nýbrž je plodem jistoty, že Bůh je přítomen. Naději ztrácí tehdy, když se tváří v tvář problémům a obtížím s jejich řešením Bohu uzavírá. Pak si zoufá, již ani nesní! A důsledkem je Evropa individuí! Ne národů, zemí, rodin!

Žijeme s určitým vědomím konečnosti. Co však charakterizuje Evropany, je fakt, že toto vědomí vždy žasne nad velikostí a krásou života. To na jednu stranu vysvětluje lidskou křehkost, egoismus a pýchu, které dovedly náš kontinent do hrůz tolika válek, na druhou stranu to vysvětluje důležitost přikládanou hodnotě každého člověka a apel na osobní obrácení. Kromě toho je to důkaz, že jsme hříšníci, což nám umožňuje vnímat potřebu Spasitele a přivádí nás to ke Kristu a ke zvěstování Krista.

Kardinál Bagnasco při různých příležitostech, přičemž poslední z nich byla na setkání evropských biskupů východních katolických církví, vyjádřil přesvědčení, že naděje, že Evropa dá znovu místo Bohu, a v důsledku toho dodá naději lidem naší doby, existuje. Předseda CCEE v Lungro 15. června řekl: „Navzdory sekularismu – který znamená žít, jako by Bůh neexistoval – my pastýři už pozorujeme znamení nového dne: ve svědomí se vskutku pozvolna probouzí potřeba Boha, Ducha, touha po nové formě života, který se nesoustřeďuje pouze na hmotné statky, na okamžité výsledky a úspěch. Vzrůstá touha po vyznavačích víry, schopných vtělit ji do každodenního rozhodování, kteří se stanou solí a kvasem dějin. Vzmáhá se nostalgie, snad ještě zmatená, po pohledu směrem vzhůru.“

V této zmatené analýze, jež je plodem zamýšlení a zážitků prožitých v těchto posledních deseti letech, se dle mého názoru, jak jsem naznačil na začátku, odráží pocit, že některé věci jsou skutečně tak, jak říkám, jiné že tak úplně nejsou a jsou ještě další, o kterých zde nehovořím, ale jsou důležité. V každém případě necht' je jasné, že se zde jedná pouze o určitý typ příspěvku bez vyšších ambicí.

Ve druhé, kratší části se s vámi podělím o to, co obecně říkám, když se mě někdo zeptá na církve v Evropě a na její poslání. Já jsem

přesvědčen, že církev má tak silný otisk v evropské identitě, že je zodpovědná za „evropanství“.

1. První aspekt budu nazývat jako péči o nitro.

Navzdory veškerému sekularismu nese i nadále katolická církev, společně s ostatními křesťanskými církvemi, hlavní zodpovědnost za přítomnost Boha v životě Evropanů. Ať jsou mladí nebo staří, duchovní život většiny Evropanů je křesťanský. Je možné, že je dnes méně těch, kdo se modlí, ale představme si Evropu bez církve a budeme si muset představit kontinent bez Boha, bez Krista, bez evangelia. Co by s naším kontinentem bylo, kdyby kompletně zmizela modlitba, zbožnost, místa a chvíle, kde by docházelo k péči o nitro a konkrétně k rozhovoru s Bohem.

Mnoho lidí hovořilo o tom, jak je důležité, aby Evropa znovu našla svou duši. Co by se stalo s lidským společenstvím, ať se jedná o jakékoli, kdyby jeho členové měli pouze materiální zájmy? Co však charakterizuje Evropu, není jen duše, ale i skutečnost, že je tato duše křesťanská! V Evropě, pokud je skutečně sama sebou, se bere velice vážně neustálé hledání pravdy, smyslu života, Boha; ale kromě toho si v Evropě nemyslíme, že Bůh může být jakýkoli, že vztah s Bohem je zbaven rozumnosti nebo že je pouze otázkou zákona; v Evropě je s chvěním a nadšením přijímáno Boží zjevení a zvláště přítomnost Boha, který se vtělil, zemřel a vstal z mrtvých, aby nás spasil.

Naše spiritualita je navíc, jak víme, spojená se zkušeností, že v Ježíši jsme spaseni. Církev pomáhá lidem, aby chápali vnitřně, a ne jen podle zákona, co je dobré a co je zlé. Kdyby zmizelo vědomí hříchu a následkem toho by přestalo být smysluplné Boží milosrdenství (příčemž by bylo upřednostňováno určité zbavování se viny), Bůh by byl jen kuriozitou, sentimentálním utěшитelem! Ale kdyby vědomí hříchu nebylo spojeno se zkušeností milosrdenství, život by byl tragédií. To božské by třeba ještě mohlo být nahlíženo, jak tomu je na některých místech na našem kontinentě i na jiných kontinentech, jako prostá energie, a ne jako Někdo, s kým je možné mít vztah.

Nacházíme se tedy před velikou a skutečně rozhodující výzvou: dokázat mezi Evropany oživit a rozvíjet tuto křesťanskou niternost. Dokonce je možné, že většina těch, kdo žijí v Evropě, se nějakou dobu neidentifikuje s křesťanskou vírou. Ale pokud budou křesťané hluboce zakořeněni v osobním vztahu s Ježíšem Kristem, byť je jich

málo, zajistí přítomnost „evropanství“ a následkem toho budoucnost celého kontinentu. Svým způsobem dělali totéž evropští patroni, svatým Benediktem počínaje!

2. Druhým aspektem důležitosti křesťanské víry je společenský život.

Pro přežití a navíc pro rozvoj dobrého evropanství nestačí říct, že člověk je tvor společenský. Je třeba pochopit, jak se to v plnosti projevuje. Již jsem o tom trochu hovořil. Ve více či méně vzdálené minulosti přicházely na toto území rozličné národy. Zpočátku neexistovalo nic, co by různorodé kultury, které si každý s sebou přinesl, mohlo spojit. A stalo se, že postupně všichni vstřebávali určité zásady koexistence a ty se staly tváří toho, co můžeme nazývat evropská kultura. Navzdory mnoha odlišnostem v jazycích, a dokonce v kulturních tradicích, něco velice hlubokého, k čemu se všichni přidali, začalo tyto národy spojit a umožnilo nejen obchodní vztahy, ale dokonce manželství a spojenectví.

Vědět, že existuje Bůh Stvořitel, je starajícím se Otec, je součástí evropské identity. Navíc je to rozhodující fakt, který vedl k poznání, že cílem společenského života je mír s Bohem, a tudíž se všemi Božími dětmi. Existuje úzký vztah mezi touhou po míru a jistotou, že Bůh, jenž je Pánem, je také Otcem, který miluje, vychovává a chce nás mít u sebe. I války, ke kterým došlo a bohužel stále dochází, nejsou všechny stejné. Ve starověku vznikaly buď z kruté lásky k násilí, nebo z domýšlivé poslušnosti vůči bohu války. Mezi křesťany k nim docházelo – a dochází – a je to považováno za něco špatného. Války se rodí z hříchu konkrétních lidí lačnicích po moci či bohatství. Také proto je po ukončení válek možné se snažit chybu neopakovat. Všichni křesťané, i když jsou hříšníky, ví, že nad nimi je Bůh a že konečným cílem je mír. Tam, kde je hřích proti Bohu, je nejednota! Tam, kam vstoupí křesťanská víra, lze nalézt Boží milosrdenství a je možné budovat společenství!

Aby se soužití různých lidí a národů stalo reálnou možností, mnohokrát konkretizovanou v průběhu evropské historie, nezapomínejme, že křesťanství s sebou přineslo také chápání lidské důstojnosti. Jsme Boží děti, stvořeni k jeho obrazu a podobě, jsme svobodné bytosti, schopné poznat pravdu a milovat. Objev této důstojnosti pak vysvětluje, jak se má žít a jak se má jednat s druhými. Společenská soudržnost

ovlivněná zkušeností víry je naprosto odlišná od soužití určovaného pouze egoistickým a materialistickým pohledem. Její trvanlivost je větší. Stačí si připomenout, že zásada subsidiarity dokonce vstoupila do smluv Evropské unie, což nám připomíná, jak zásadně víra přispěla ke společenskému soužití, k respektu i vůči nejmenším komunitám a k ocenění toho specifického z každé země, národa a oblasti.

Z tohoto důvodu předkládám své zamyšlení a doufám, že nebude špatně pochopeno. Někteří možná řeknou, že díky Evropské unii je v Evropě sedmdesát let mír. Pravda je to jen částečná. A není tomu jen kvůli materialistické centralizaci, již jsme svědky! Navíc jak se v posledních letech šíří etické rozvolnění spolu s opouštěním křesťanských hodnot, tak se zvyšuje napětí. Nežijeme v míru, poněvadž ostatní nám jsou lhostejní, ale poněvadž milujeme druhého a staráme se o něho. To, že láska je zákonem života, se jasně ukázalo, když Ježíš Kristus, Bůh a člověk, za nás dal svůj život, naučil nás žít a umožnil uskutečnit pravdu o Božím obrazu. Kdo tuto lásku žije, chce, aby druhý existoval, a brání životy nevinných, jako by to byl jeho vlastní život; pomáhá nejchudším a koná skutky lásky; zakládá nemocnice a propaguje solidaritu. Tato láska hledá pravdu, vytváří spravedlivé zákony, prosazuje svobodu a hledá nové technologie, aby život byl klidnější.

Pokud chcete dobře pochopit poslání CCEE v církvi, musíte si ji spojit především s tímto bodem. Společenství vzniká tam, kde se lidé znají a kde poznávají hodnotu druhých, a CCEE se snaží vést lidi k tomu, aby se poznali. Neříkám, že by se bez CCEE neznali, jsem ale přesvědčen, že díky CCEE biskupské konference kontinentu objevují rozličnost zkušeností, které utvářejí jeho historii. Aniž bych chtěl kohokoli urazit, vidím, že občas i samotné církvi v Evropě, stejně jako státům, hrozí, že budou předstírat, že jsou zde ti lepší a ti horší na základě vnějších kritérií, jakými jsou bohatství, počet věřících, myšlenka, že jsou země rozvinutější ve srovnání s jinými. Inu, naše evropská instituce se snaží svolat všechny, aby diskuse neprobíhala pouze mezi těmi, kdo se znají. Všichni víme o diskusi například na téma migrace nebo gender ideologie, mezi těmi, kdo tvrdí, že je třeba silného a společného hlasu všech biskupských konferencí, a litují, že k tomu nikdy se zamýšlenou vitalitou nedojde, a těmi, kteří upřednostňují hlubší interní debatu, aby byly vyslechnuty všechny hlasy, byť by pak externí komunikace vyzněla s takovou silou. Co je ale účinnější? Říct něco velice silného, co ale nekoresponduje s tím, co všichni cítí, a co tudíž

nejenže všechny demotivuje, ale ještě spíš způsobí, že v církvi vznikne válka? Anebo pomalé budování, které je však dobře postaveno na společném pohledu osvíceném vírou a vyjádřeném slovy a koncepty, pod které se všichni mohou podepsat?

Ještě k tomuto zásadnímu příspěvku církve Evropě včerejška i dneška: je to hodnota, kterou přisuzuje rodině vzniklé na základě manželství muže a ženy. Tak se způsob života charakterizovaný láskyplnými vztahy vycházejícími z plánu vepsaného do přírody Stvořitelem, který křesťané postupně dokázali ozřejmit všem skrze svědectví svatých a slova osvícená Duchem Svatým, stane každému vlastní skrze rodinu. Součástí Božího plánu je, aby láska spojovala pár a dávala život dětem, to ale nebylo vždy samozřejmé. Než se někteří setkali s Ježíšem Kristem, znamenaly pro ně rodiny a klan pouze způsob přežití. Je působivé, jak neoddiskutovatelně je církev v Evropě velkou propagátorkou pravdy o rodině, jak je velkou oporou rodinám v těžkých chvílích, v citových, ekonomických a sociálních krizích. Církev bojuje proti proudu. Občas pokoušena, aby ustoupila, jindy aby to vzdala a spokojila se s tím, že bude skupinkou privilegovaných. Ale když odhlédneme od pokušení, ve většině případů vidíme, že kdyby církev v pastoraci, v zákonech, ve vědě, vzdělávání nepodporovala rodinu a její pravdu, již bychom se ocitli ve více násilném a individualistickém prostředí. Moje přesvědčení je, že pravda vyjde na povrch a že opravdová společenství křesťanských rodin budou skutečně rozpoznána jako světlo a sůl ve smutném světě bez chuti.

3. Třetím zásadním příspěvkem církve Evropě je otevřenost světu.

Křesťanská Evropa si je vědoma, že co přijala, má sdílet, a že v Božím srdci je touha, aby všechny národy byly sjednoceny. Ona je dobrou ukázkou globalizace, kde v centru nejsou partikulární zájmy, ale dobro všech, a solidarita přikazuje více než jen nespoutanou touhu po pokroku. Sekularizovaná Evropa maximálně přemýšlí v rámci kalkulu, zájmu, a podporuje stabilitu, ale to je spíše kvůli tomu, aby zajistila svůj rozvoj, než aby zvěstovala něco dobrého. A takto přestává být sama sebou a nakonec imituje jinou logiku a rozpadá se. Tato otevřenost světu určovala celé evropské dějiny a definuje její identitu.

Můžeme říct, že ne vždy bylo svaté to, co Evropané provedli ve světě, že z jejich strany došlo ke spoustě zneužívání. Víme, že mnohokrát méně přinášeli víru a více odváželi bohatství. Nebudu to zastírat.

Určitě ne vše bylo provedeno dobře a za mnohé války byli a jsou zodpovědní Evropané. Stačí se však podívat po světě a vidět, že víra je živá a důležitá v Africe, v Americe a v Asii, abychom konstatovali, že misie, která vyšla z Evropy, přinesla něco, co zůstalo a vydalo plody. Úkol však neskončil. Je naléhavé pokračovat v evangelizační misi. Dnes často vidíme, jak je důležité a naléhavé reevangelizovat Evropu, poněvadž jen tak lze pochopit její poslání ve světě.

Když odstoupím od europocentrismu, jsem přesvědčen, že Evropa měla a ještě bude mít nějaké poslání v globalizovaném světě, jako je ten náš. Jestliže milost neníčí ani přirozenost, ani kulturu, ale přivádí vše, co je pravdivé a dobré k plnosti, pak evangelium zůstává jediným způsobem, jak sjednocovat národy s odlišnou kulturou, dokáže ocenit to, co je vlastní každému jednotlivci, a sjednocovat to, co je odlišné. Můžeme říct, že křesťanská Evropa byla rozhodující pro utváření vztahů mezi velmi odlišnými lidmi a národy. Toto říkám jako Portugalec přesvědčený o tom, že moje vzdělání vychází z běžné zkušenosti soužití s cizinci, s lidmi z jiných kontinentů a z chuti sdílet s nimi víru.

Poslání šířit evangelium je nevyhnutelně spojeno s novým pohledem na život a na společnost. Křesťanská Evropa ukázala světu, jak vnímat člověka, společenské vztahy a spravedlnost vycházející z pravdy o přirozenosti, což dovoluje celistvý rozvoj člověka. Prostý fakt, že svět dnes uznává hodnotu lidských práv, je možný, poněvadž křesťanská Evropa dokázala tuto syntézu objevit a sdílela ji.

Tento aspekt upamatovává na spravedlivou metodu misie, která oceňuje veškeré dobro, jež potká, a očišťuje vše, co je špatné nebo nemocné. Misie plodí dialog, ne však lhostejnost či relativismus. To, co se uskutečnilo v Evropě a co svatí misionáři přinesli celému světu, zlepšilo život a povýšilo vše dobré, co existovalo.

Evropa nemisionářská je Evropa nemocná, smutná a deprimovaná. Jak říká papež František, je jako stařena neschopná vytvořit nový život! Věřím, že misionářská dimenze církve je těsně spojena s dobročinností, což je milost a také lidské odhodlání. Jestliže milujeme všechny muže a ženy, jak nás učil Ježíš, pak chceme dobro pro všechny, a tudíž chceme zvěstovat evangelium celému světu. Nebudeme sami sebou, pokud tento impuls v srdci přehlušíme! Pokud však přestaneme mít víru, co chceme zvěstovat? Nový světový řád? Velmi dobře víme, že tato utopie, určitým způsobem již odmítnutá Henrim

de Lubac v jeho monumentálním díle¹⁸ o duchovních následovnicích Jáchyma de Fiore, je nejen nerealizovatelná, ale nakonec musí být násilná. A již jsme byli svědky toho, že v ideologiích jako nacismus a komunismus není žádná naděje na dobro. Jsem si jist, že dříve nebo později se v gender ideologii, v propagaci kultury smrti, v posedlosti ekonomickým ziskem projeví viditelné násilí. Již je vidíme a mnohé další násilí je neviditelné: společenská nestabilita, kterou prožíváme, drogy, terorismus, chudoba spojená s nezaměstnaností, rodinné rozpory atd. Cožpak to nejsou formy násilí? Papež nepřestává prorokovat proti těm, kdo prosazují jediný styl myšlení, onen nový světový řád, jenž se nemůže nijak mstít, ale z něj vychází tolik proselytismu. Jsem totiž přesvědčen, že nejvážnější z proselytismů není ten, který vede evangelikály, aby se snažili o konverzi katolíků či pravoslavných, a mnohem méně misie křesťanů, které zvěstují muslimům svoji víru v Ježíše Krista, ale úsilí, častokrát násilné a manipulativní, všech těch, kdo chtějí, aby se z věřících jakéhokoli náboženství stali nevěřící.

Pokud evropská kultura začne šířit myšlenku světa bez Boha a bez úcty k lidskému životu, svět nebude Evropě přikládat význam a ona ztratí svoji soudržnost.

Z toho vyplývá závěr: nemůžeme ztratit misionářskou vášeň, poněvadž bychom ztratili soudržnost a identitu! Je však třeba k tomu přistupovat tak, aby misie měla obsah a referenční bod: Ježíše Krista. Základem misie je jistota, že ať se lidé narodí na jakémkoli místě či v jakémkoli období, všichni mají tutéž žízeň po Bohu a zakoušejí stejné nadšení, když se s Ježíšem Kristem setkají. Je důležité, abychom se druhým otevřeli, ať je to ale kvůli přinášení dobra. Jsme-li nemocní a chceme-li všechny nakazit svou nemocí, neděláme dobře. K misii dochází tehdy, když se máme dobře a z lásky chceme, aby se také druzí měli dobře! Jenom tak má Evropa budoucnost!

18

Henri de Lubac, *La Postérité spirituelle de Joachim de Flore*. Lethielleux 1979 a 1981. [Pozn. překl.]

2. PRAVDA A KULTURA ŽIVOTA

POZDRAV ZE SETKÁNÍ PŘEDSTAVITELŮ BISKUPSKÝCH KONFERENCÍ STŘEDNÍ A VÝCHODNÍ EVROPY, 6.–7. ZÁŘÍ 2018 V BRATISLAVĚ

**Pozdrav
kardinála Angela Bagnasca
arcibiskupa metropolitě Janova
předsedy Rady evropských biskupských konferencí (CCEE)**

*Drazí spolubratři v biskupské a kněžské službě,
vážené autority,
drazí přátelé,*

jsem rád, že se mohu zúčastnit tohoto významného setkání biskupských konferencí středo-východní Evropy zaměřeného na téma „Pravda a kultura života“. Zvolená tematika nabývá zvláštní důležitosti a naléhavosti ve všeobecném kontextu západní kultury a zvláště evropského kontinentu. Děkuji především pastýřovi této diecéze, Jeho Excelenci Stanislavu Zvolenskému, předsedovi Konference biskupů Slovenska.

Byl jsem požádán, abych se ve svém pozdravu dotknul úlohy církvi ve střední a východní Evropě. Omezím se jen na některé poznámky a svůj příspěvek rozdělím do dvou částí: všeobecný kontext a specifická úloha. Nebudu tedy hovořit o vzájemnosti darů mezi Východem a Západem, což je dynamika, která je vlastní všem vztahům mezi lidmi, národy a státy.

1. Kontext

Svatý otec František říká, že „v novověku došlo ke značnému antropocentrickému vybočení“ (*Laudato si'*, 116). Je to přesné a jasné vyjádření, které – aniž by popíralo světlé stránky moderní doby – ukazuje její limity a excesy. Jsou to limity antropologie uzavírající se do sebe a excesy centrálního postavení člověka, které se stává „sebestředností“ a kde se individuum stává normou pro dobro a zlo. Pravda pak získává hodnotu výlučně subjektivní a relativistickou a individuum se stává necitlivé pro vztahy, a tím méně pro morální normy. Rozhořel se kulturní proces, jehož důsledky vidíme; například svědomí – svatyně člověka – se již neotevívá pravdě o lidském bytí a z toho vyplývajícím požadavkům, ale proměnilo se ve „skořáčku“ subjektivnosti, do níž člověk může uniknout před skutečností a skrýt se tam. V tomto smyslu je svědomí instancí, která nás osvobozuje od pravdy a od jejího svobodného hledání, a směřuje k tomu, aby se ztotožnilo s vědomím našeho já, o sobě, se subjektivní sebejistotou a s vlastním morálním postojem. Nechápe se již jako prvotní paměť dobra a pravdivosti, jako niterná přitažlivost člověka k tomu, co je v souladu se Stvořitelem, s konstitutivní metafyzickou harmonií směřující ke kráse, v níž září pravda a dobro.

Pravda je ve skutečnosti nahrazena ideou pokroku; pravdou je samotný pokrok. Možná by se přesněji dalo říct, že pravda je nahrazena ideou „rozvoje“ chápaného mechanicky, a jakýkoli rozvoj je považován za „pokrok“ opravňující i k pozitivnímu etickému hodnocení. „Antropologické vybočení“, o němž hovoří papež, není nějakou abstraktní záležitostí, ale smrtící rozbuškou, která vyhadzuje do povětří způsob myšlení a konání i společného bytí lidí, národů a států. Papež pak dále píše: „Nepatřičná prezentace křesťanské antropologie mnohdy vedla k prosazování mylného pojetí vztahu člověka ke světu“ (*Tamtéž*, 116). Pociťuje se to i ve statutu politiky, odkud se vylučuje jakákoli její spojitost s ideou dobra, a tedy spravedlnosti, jež je cílem politiky. Když se eliminuje možnost objektivní pravdy, skutečná demokracie – která si vyžaduje svůj obsah – se stává neuskutečnitelnou a zůstává jen cesta demokracie čistě formální, tvořená většinou.

Čím více se v centru nachází člověk, tím více se Bůh ocitá na periferii v domnění, že bez něj to půjde lépe. Opak je však pravdou;

pokud totiž tvor ztratí své spojení s Bohem, stává se sebestředným, myslí, že je emancipovaný, ale ve skutečnosti znehodnocuje sám sebe, a to, co vytváří, je křehké, neboť křehké je jeho východisko – samotný člověk. Taková je podstata sekularismu, jenž je náboženskou verzí filozofického nihilismu – žít jako by Bůh neexistoval, odevzdávat se pouze do svých vlastních rukou.

Jaké jsou ale plody tohoto stromu, abychom mohli podle nich posuzovat samotný strom? Pozorovatelé poukazují na všeobecný zmatek, který se snadno promění ve strach a úzkost, a to až tak, že jeden Baumanův text hovoří o „retrotopii“: budoucnost se zdá být natolik nejistá a zmatená, zbavená tradičních opor (rodina, náboženství, kultura ...), že pro záchranu těchto hodnot, které jsou pevnými body pro život, upírá člověk svůj pohled do minulosti.

2. Odpovědět na výzvu

Jaký je v této situaci úkol církvi středovýchodní Evropy? Především je to úkol celé církve: znovu hlásat Ježíše Krista, Logos, Slovo, které se stalo tělem, jediného Spasitele světa, Toho, který odpovídá na nehlubší očekávání lidstva a nadále zůstává Tím, koho národy očekávají, i navzdory materialismu znovuzrozenému pod různými rouškami.

Mají tyto církve nějaký specifický dar? A pokud ano, tak proč? Protože jejich víra je proniknuta krví mučedníků; a mučedníky jsou všichni pronásledováni kvůli evangeliu. Váš specifický úkol, to, co od vás žádáme, drazí spolubratři a přátelé, se rodí z historie vaší rezistence. Tato protrpěná a výrazná historie je ještě čerstvá a zdá se být ve vašich společenstvích živá; je darem pro všechny a je třeba ji předávat novým generacím, musí zůstat kolektivní pamětí, integrální součástí lidové totožnosti, pečeti kontinentu, a musí infikovat „jednotné myšlení“, které je rozšířené na Západě a které má arogantní a pokoutné nároky na světovou hegemonii.

Jak máme znovu hlásat Krista? Podívejme se na evropské národy a připomeňme si evangelní podobenství o rozsévači; půda je různorodá – od asfaltu až po dobrou zeminu – a rozsévač rozsypává osivo bohatě všude, aniž by si vybíral tu nejlepší půdu. Část semen určitě přijde nazmar, ale Ježíš to nedává rozsévačovi za vinu. Podobenství je silné a povzbuzující. Nesmíme se nikdy bát, nikdy nám nesmí chybět

odvaha, ale při apoštolské práci musíme být vždy velkorysí. Půdu nelze nikdy s jistotou oddělovat, protože v každém člověku je taková i onaká. Je však možné popsat nejrozšířenější kulturu západní Evropy, kde se konzumistický kapitalismus propojil s liberálním individualismem. To jsem se snažil ukázat v prvním bodě. Vráťím se k otázce: Jak můžete svou historií znovu hlásat Pána? Pokusím se zdůraznit pár bodů.

1. Vaše církve zakusily na vlastní kůži to, že opiem lidu není Bůh, ale nepřítomnost Boha. Bez Boha se obzor zužuje, člověk je ochromen, jeho vědomí není zaměstnáno tím, že poznává pravdu, ale tím, že se podřizuje moci. Vy lépe než ostatní znáte nejen velký dar svobody, ale i to, čím je pravá svoboda. Evropský člověk potřebuje pochopit, že Bůh není protivník, že nežárí na jeho radost, ale že je jejím základem a nejlepší zárukou. Člověk má zapotřebí se beze strachu smířit s Bohem, s takovým, jaký se projevil v Ježíšovi; vrátit se k základu onoho všeobecně rozšířeného „cítění“, které vytvořilo plnomocný humanismus. Musí se cítit pobízen nikoli k tomu, aby se uspokojoval s důsledky evangelia, ale evangelium přitom zamlčoval, protože žádná dobrá praxe nemůže dlouho přetrvávat bez zdroje, který ji inspiruje a živí.

2. Je třeba se věnovat činnosti intelektuálního zúrodnění. To znamená, že je nutno se pokusit o vysvětlení a rekuperaci výrazů člověka; dnes se používají tatáž slova – život a smrt, láska a rodina, lidská důstojnost, svoboda, svědomí..., ale často jim každý rozumí jinak. Několik příkladů: Ve jménu lidské důstojnosti se někdy vykonává péče o nemocného, ale jindy se život likviduje. Často se hovoří o srdci, ale někdy se zdá, že srdce odstraňuje rozum a všechno se stává citem a emocí. Typickým posunem základu je také kult touhy, který znamená jít za vlastním přáním bez ohledu na jeho morální obsah.

V tomto smyslu je třeba se smířit s rozumem a nechat vystoupit na povrch velké otázky, které někdy spí vzadu ve svědomí, tak jako Jonáš, když byl na útěku, spal vzadu v lodi. Je třeba odhalit lži současných mýtů, které slibují mnoho, ale berou všechno. V této souvislosti svatý Jan Pavel II. hned po pádu zdi v roce 1989 připomínal,

že existují totality viditelné a násilné, a pak jsou tady i jiné, záludné a podmanivé, ale ne méně brutální.

3. Jak připomněl papež František, Evropa „je unavená a dezorientovaná“ (*Poselství pro plénum CCEE*, 2014). Kdo jiný v Evropě než vaše společenství žil v temnotě a v nejistotě ze zítřka? Kdo musel déle než vy bojovat, aby neztrácel naději a věřil, že vzejde nový den? Jak by mohla rozkvést poušť bez malého „zbytku“ křesťanských společenství? Vaše naděje je utužena temnotou, proti které se vaše srdce bouřila. Ano, náš kontinent se musí vyrovnat s nadějí a znovu uznat, že naděje potřebuje fundament, jímž nemůže být člověk. Bez velké Naděje ani každodenní naděje nemají svou soudržnost, stejně tak jako bez velkého Dobra pohasínají i různá částečná dobra.

4. Evropa se musí rovněž vyrovnat s vlastní historií. Ta je křesťanská a každý jiný příspěvek našel své místo a zhodnocení v řečišti evangelia. Zatvrzelé mlčení o jejím původu je projevem protináboženského a protikřesťanského předsudku, prokazuje laicismus uzavřený pro transcendenci a vizi, která sice hovoří o člověku, ale ve skutečnosti jím manipuluje. Evropa potřebuje kráčet jednotně, musí potvrdit cestu tvořenou čestností a inteligencí; vyrovnat se s vlastní historií znamená, že se Evropa znovu bude mít ráda. Krev mučedníků a pronásledovaných pro víru dokazuje kontinentu, že to, proč oni trpěli, mělo smysl, že to bylo cosi velkého a opravdového, cosi, co plodí sílu, odvahu, odpuštění a všeobecnou solidaritu. Dokazuje evropskému člověku, že to, kvůli čemu oni odporovali každému násilí, nebyla nějaká smrtelná a skomírající ideologie, ale cosi živého, co jako semeno v zemi vyrůstalo uprostřed noci, připraveno ve vhodnou chvíli vyrašit a připojit se k tisíciletému proudu kultury a civilizace, krásy a umění.

5. A konečně, církve, které za vysokou cenu zůstaly věrné Kristu a římské církvi, ukazují přesvědčivou sílu univerzality, která je plná vysokých, pravých a živých ideálů. Ukazují sílu nezištnosti, která se dnes jeví jako křehká. Věrnost papeži nezaručovala hmotné statky, ale duchovní společenství s katolickou obcí a s celým lidstvem, a udržovala duši v otevřenosti pro celý svět. Dokazovala, že křesťanské náboženství není muzejním kusem, že se nemůže stát občanským

náboženstvím ve službě žádného státního aparátu. Křesťané slouží loajálně, ale s vnitřní svobodou, kterou vyjadřuje a zaručuje pouto s centrem tohoto společenství. Myslím, že Evropa musí znova promýšlet tuto solidární a nezištnou univerzalitu, která překonává krátkodobé a individualistické vize a dokáže uvažovat ve velkém a v konkrétních skutečnostech. Včerejší pronásledovatelé chtěli uzavřít vaše národy do úzkého obvodu, protože měli strach z univerzality a z konfrontace, měli strach z pravdy. Když každá moc – ať už politická, kulturní nebo ekonomická – chápe sebe sama jako nadvládu, a nikoli jako službu, snaží se vše unifikovat a vytváří systém lží pro své udržení. Snaží se zatemnit smysl pro univerzalitu a solidaritu, který je vepsán do srdce každého člověka. I to nám připomínají mučedníci! Je to součástí naší víry. Děkuji.

3. KOMUNIKÉ ZO STRETNUTIE PREDSTAVITEĽOV BISKUPSKÝCH KONFERENCIÍ STREDO-VÝCHODNEJ EURÓPY „PRAVDA A KULTÚRA ŽIVOTA“, 6.–7. SEPTEMBRA 2018 V BRATISLAVE

Zástupcovia episkopátov Slovenska, Českej republiky, Poľska, Maďarska, Chorvátska, Ukrajiny, Slovinska, Bosny a Hercegoviny, Medzinárodnej konferencie sv. Cyrila a Metoda, spolu s čelnými predstaviteľmi CCEE, sa stretli v Bratislave od 6. do 7. septembra 2018. Účastníci stretnutia, spolu s apoštolským nunciom na Slovensku, slávilí svätú omšu v Katedrále svätého Martina. Hlavným celebrantom bol kardinál Angelo Bagnasco, predseda CCEE.

Na prehĺbenie otázok, ktoré sa týkajú poslania Cirkvi v stredo-východnej Európe, najmä v oblasti aktuálnych kultúrnych a spoločenských otázok, sa biskupi venovali nasledovným témam:

Za posledné roky diecézy v stredo-východnej Európe vyvinuli viacero aktivít - ako napríklad spoločnú zbierku zorganizovanú v roku 2017 pre obeť vojen na Blízkom východe - a snažia sa prispievať k obnove domov, nemocníc, škôl a celých obcí, aby umožnili návrat utečencov do vlasti. Inštitúcie Katolíckej cirkvi intenzívne pomáhali aj utečencom a migrantom, ktorí prechádzali cez územie ich krajín.

Krajiny stredo-východnej Európy sú negatívne zasiahnuté odchodom mladých ľudí do zahraničia. Nemožno si nevšimnúť, že hlavný dôvod tohto javu spočíva v tom, že krajiny stredo-východnej Európy, napriek spojeniu so západným svetom, v priebehu ostatných 30 rokov neboli integrované ako rovnocenní partneri – a rozdiely v priemerných zárobkoch medzi krajinami európskeho západu a stredo-východu zostávajú enormné. Bude preto nevyhnutné nájsť iný spôsob integrácie týchto krajín do západného sveta: taký spôsob, ktorý lepšie zabezpečí rovnakú dôstojnosť daných krajín a ich obyvateľov.

Biskupi sa obracajú aj na vlády svojich krajín so žiadosťou, aby venovali väčšiu pozornosť reforme vzdelávania, ako aj mladým, ktorí

neraz opúšťajú vlasť kvôli slabším sociálnym podmienkam a hľadajú prácu v zahraničí, kde môžu nájsť lepšie sociálne istoty pre manželstvo a rodinu. Biskupi majú nádej, že aj blížiaci sa Synoda biskupov o mládeži a pastoračii povolání prinesie mnoho užitočných impulzov pre život Cirkvi.

Spoločnosť, v ktorej mnohí podliehajú konzumizmu, čoraz viac čelí riziku, že sa zachová nespravodlivo voči tým, ktorí sa – v duchu súčasnej mentality – zdajú byť zbytoční, pretože nedokážu zvyšovať produkciu. Spoločnosť sa nemôže zrieknuť vlastných členov len preto, že nie sú schopní podať výkon. Biskupi apelujú na verejných predstaviteľov, aby zabezpečili adekvátne podmienky na poskytnutie dôstojnej starostlivosti o chorých, starých a tých, čo žijú na okraji spoločnosti. Treba urobiť všetko preto, aby títo ľudia mohli žiť dôstojný život a napriek obmedzenia boli spoločnosťou vnímaní ako jej rovnocenní členovia. Na zlepšenie všetkých týchto okolností je však nevyhnutné, aby sa v ekonomických vzťahoch západného sveta ku krajinám stredo-východnej Európy pristupovalo rovnocenne.

Európa sa radikálne zmenila po páde železnej opony. Znovu-nadobudnutá sloboda národov stredo-východnej Európy je dôvodom na radosť. Zároveň si však biskupi uvedomujú, že mnohí obyvatelia ich krajín cítia veľkú neistotu. Migračná kríza ukázala, že nie je ľahké prekonať mentálne a kultúrne rozdiely, ktoré existujú medzi Východom a Západom. Biskupi sú si ale vedomí nevyhnutnosti spolupráce. Nie je možné zostať nevšímavými voči osobám, ktoré sa – pri hľadaní lepšej budúcnosti pre seba a svoje rodiny - ocitli v ohrození života alebo trpia hladom či biedou. Treba urobiť všetko pre pomoc krajinám, z ktorých pochádzajú – na vyriešenie tých problémov, ktoré vyvolávajú migráciu.

Biskupi sú tiež znepokojení šírením ideológie gender, ukrytej okrem iného v známom Istanbulskom dohovore. Treba urobiť všetko, aby sa Európa vrátila k svojim prirodzeným a kresťanským koreňom. Jej inštitúcie, vrátane súdov, by mali rešpektovať autonómiu krajín stredo-východnej Európy v kultúrnej a etickej oblasti. Znepokojenie vyvolávajú najmä nadnárodné rozhodnutia, ktoré nanucujú, často nepriamym spôsobom, riešenia v protiklade s ústavami a kultúrami jednotlivých krajín - čím prehľbujú rozdelenie a pôsobia proti integrácii.

Biskupi žiadajú predstaviteľov vlád, aby odmietli ratifikovanie Istanbulskeho dohovoru, alebo aby stiahli svoj podpis.

Katolícka cirkev chce prispievať k európskej integrácii a zmierňovať spoločenské napätie. Pripomínajúc si slová pápeža Františka, že „Boh je vzdialený zlu, ale blízky tým, čo trpia“¹, biskupi sa modlia za každého, kto sa ocitol v ťažkostiach a chcú neustále pomáhať všetkým, ktorí to potrebujú.

4. **ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA Z PLENÁRNÍHO ZASEDÁNÍ RADY EVROPSKÝCH BISKUPSKÝCH KONFERENCÍ (CCEE) 13.–16. ZÁŘÍ 2018, POZNAŇ**

1. Jako biskupové sdružení v Radě evropských biskupských konferencí, kteří se sešli při svém plenárním zasedání v Poznani, kde jsme se zabývali úvahami nad duchem solidarity v Evropě, chceme v prvé řadě projevit svou blízkost Svatému otci Františkovi, ujistit ho o svých modlitbách a poděkovat mu za cenné poselství, které nám zaslal, i za to, že na únor roku 2019 svolal všechny předsedy biskupských konferencí z celého světa, aby se společně zamýšleli nad zneužíváním nezletilých. Papež nás ve svém poselství vybízí, abychom posilovali vazby a společenství mezi evropskými církvemi a zaměřovali se především na mladší generace. Naše nejhlubší vděčnost patří také poznaňské arcidiecézi a jejímu arcibiskupovi, J. E. Mons. Stanisławu Gądeckému, který se zasadil o nejlepší možný průběh tohoto našeho plenárního zasedání. Skutečnost, že se konalo právě v Poznani, je znamením našeho obnoveného úsilí o podporu solidarity jako obecně lidské i křesťanské hodnoty. Evropa, která se stala tragickým dějištěm dvou světových válek, totiž musí rozvíjet ducha vzájemného porozumění a spolupráce, a přitom oběma svými plícemi východního i západního křesťanství vdechovat blahodárné ovzduší solidarity.

2. Pastýřské poslání nás přivádí mezi lidi a naše srdce naslouchají nářku vyvolanému silným fyzickým i mravním utrpením lidí blízkých i vzdálených. To vše nám v srdci zaznívá mohutnou ozvěnou, někdy radostnou a někdy bolestnou. Mezi mnoha probíranými tématy jsme zvláštní pozornost věnovali solidaritě. Zaměřili jsme se na dobrovolnictví, jehož význam a strukturu nám představil dr. P. Wojciech Sadłoń a my mu za to z celého srdce děkujeme. Dobrovolné činnosti se v Evropě věnují miliony křesťanů a zdá se, že je to mohutný a rozvětvený fenomén, s jehož pomocí lze specifickou dynamikou

lásky obsáhnout mnoho chudých a marginalizovaných lidí žijících v našich bohatstvím oplývajících společnostech. Jedná se o velice živou oblast dění našich církví, které se díky křesťanům zapojeným do dobrovolných aktivit mohou připodobnit milosrdnému Samaritánovi z evangelního podobenství. Všechny křesťany, kteří se věnují organizovanému i spontánnímu, strukturovanému i příležitostnému dobrovolnictví, chceme ujistit o své blízkosti a vyjádřit jim povzbuzující podporu a vděčnost.

3. Přejeme si, aby dnes vyžadovaná formace sahala do větší hloubky a byla vymezena konkrétněji. V prvé řadě jde o duchovní formaci jako oddanost našemu Pánu Ježíši Kristu: čím více se sytíme jeho slovem a svátostmi, tím silněji se v nás rozvíjí naléhavá potřeba dobročinnosti a kvalita svědectví. Jsme z hloubi duše přesvědčeni, že prožitek víry a služba milosrdné lásky musí být spojeny těsnou vazbou ve prospěch všech lidí i celého stvoření. Uvědomujeme si, že tak můžeme oslovit mnoho svých bratří a sester v nouzi, ale také oživit pastorační činnost a evangelizovat nové podoby bídy, jak je zmiňuje papež František v *Evangelii gaudium*: chybějící úcta k životu, rozpad rodiny, vnucování genderové ideologie, omezování svobody včetně svobody vyznání a úděl migrantů a uprchlíků. Zde do hry vstupuje také ekumenický a mezináboženský dialog i obecně dialog v občanské společnosti, který je za současných okolností nezbytný vzhledem k tomu, jak na našem kontinentě roste napětí. Také v této oblasti mohou křesťané věnující se dobrovolnictví pěstovat důležité společné projekty v rámci obnovené solidarity usilující o spravedlnost, mír a uplatňování principu subsidiarity.

4. Solidarita je odrazem trojiční lásky: každý člověk se rodí v lůně Trojice a nese v sobě její obraz, který mu dává nesrovnatelnou a nedotknutelnou důstojnost. Jako církev jsme povoláni neustále se vracet k trojiční Lásce, a tak prožívat solidaritu a službu především jako výměnu duchovních darů, které jsou pro křesťanské a katolické tradice našeho kontinentu charakteristické. V tomto směru a na základě toho, co se vyjevilo při našem plenárním zasedání, musíme hledat další cesty, jak rozvíjet spolupráci mezi našimi církvemi.

5. Biskupové se rovněž zabývali otázkou migrace jak pod zorným úhlem různých situací a rozhodnutí, před nimiž stojí vlády jejich zemí, tak ve světle evangelia. Nejsme odborníky na geopolitiku, avšak jako pastýři jsme vtaženi do života našich společenství za všech okolností. Uvědomujeme si, že jde o nesmírně složité téma, ale společně se Svatým otcem Františkem opakujeme, že solidarita je nevyhnutelnou cestou k řešení národních, mezinárodních i celosvětových problémů. A k této cestě patří také otevřenost, integrace a všechny další možné podoby. Individualistická kultura, která se zdá převládat jako „uniformní myšlení“, vede k čistě ekonomickému pohledu na věc a není v ní místo pro solidaritu, slabší jedinci se považují za přítěž a imigranti za cizince.

Pannu Marii Bolestnou, kterou jsme vzývali i během plenárního zasedání, prosíme o milost ochrany pro náš evropský kontinent a také o to, aby naše snahy podporovala svou mateřskou ochranou.

5. MODLITBA ZA EVROPU KARDINÁL CARLO MARIA MARTINI

Otče lidstva,
Pane dějin,

shlédni na tento kontinent,
kterému jsi seslal filozofy,
zákonodárce a lidi obdařené moudrostí,
předchůdce víry v tvého Syna,
který zemřel a opět vstal z mrtvých.

Shlédni na tyto národy,
kterým hlásali evangelium
Petr a Pavel,
proroci, mniši a světci.

Shlédni na tyto země,
prosáknuté krví mučedníků,
zasažené hlasem reformátorů.

Shlédni na tyto národy,
navzájem propojené četnými pouty,
a přesto rozdělované nenávisť a válkou.

Dej, ať se zasazujeme o Evropu Ducha,
založenou nejen na hospodářských smlouvách,
ale také na lidských a věčných hodnotách,
o Evropu schopnou dosáhnout smíru
mezi národy a církvemi,
připravenou přijímat cizince
a respektující důstojnost každého člověka.

Dej, ať s důvěrou přijímáme svou povinnost
prosazovat a podporovat mezi národy
vzájemné porozumění,
které všem kontinentům zajistí
spravedlnost a chléb,
svobodu a mír.

26. května 2005, kardinál Carlo Maria MARTINI (1927–2012)